

ΚΑΠΕΝ... ΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 881-882
Παρασκευή
17 Νοεμβρίου 2006
Τιμή: 6 ευρώ

- Μ. Δούντα: Κύπρος, «ο αποδιοπομπαίος»
- Πώς μας κατασκοπεύουν οι ΗΠΑ • Αμάρυγθος και Εκπαίδευση
- Αριστερός λαϊκισμός • Αυτό το επίδομα ποιος θα το πάρει;
- Το ΠΑΣΟΚ «συνεδριάζει» • Οι Τσάμηδες και οι ΗΠΑ

Η σκοτεινή πλευρά των αμερικανικών εκλογών

Α. ΔΟΞΙΑΔΗΣ

γράφουν:

Μυρτώ Μπογδάνου-
Αντωνοπούλου

Γιάννης Παπαϊωάννου

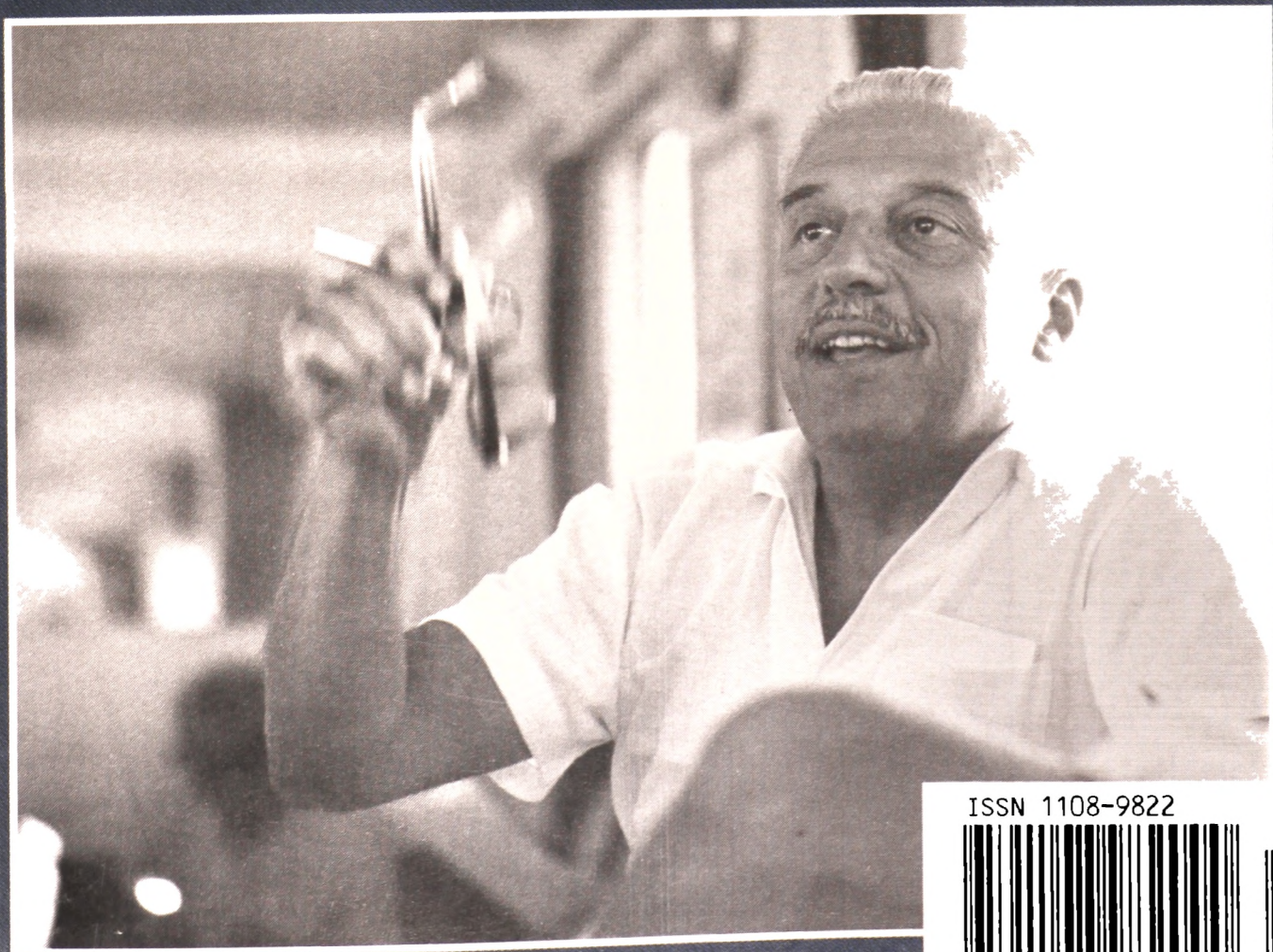
Ανδρέας Συμεών

Νάσος Χατζόπουλος

Michael Brammah

Hellmi Ringli

Bjorn Röe

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

4 6

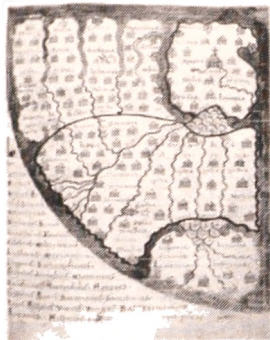
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΙΣ

ΟΜΗΡΟΥ 32 ΑΘΗΝΑ • e-mail: polis@ath.forthnet.gr • ΤΗΛ.: 210-3617993 • 210-3643382 • FAX: 210-3636501

JACQUES LE GOFF
Η ΕΥΡΩΠΗ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ
ΤΟΝ
ΜΕΣΑΙΩΝΑ;

ΕΚΔΟΣΗ ΜΑΝΤΙΛΛΙΝΣΚΑ ΠΑΡΙΣ

ΠΟΛΙΣ
HISTORIA

Annette Wieviorka

ΛΟΥΣΒΙΤΣ

60 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ
ΡΙΚΑ ΜΠΙΕΝΒΕΝΙΤΕ

ΠΟΛΙΣ
HISTORIA

1848

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ
ή Η ΜΑΘΗΤΕΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
1848-1852

ΠΟΛΙΣ
HISTORIA

MAURICE AGULHON

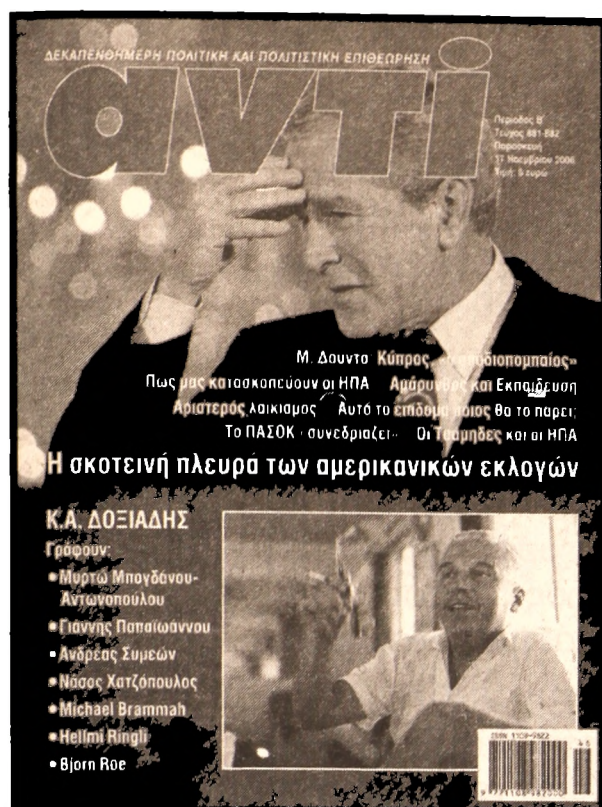
ALEXIS DE TOCQUEVILLE

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ
&
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΠΑΣ
ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ: Π. Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

ΠΟΛΙΣ
HISTORIA

Περίοδος Β' • Έτος 33ο • Τεύχος 881-882

Παρασκευή 17 Νοεμβρίου 2006

Τιμή τεύχους: 6 ευρώ

ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 – 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κατερίνα Λαμπρινού,

Γιάννης Μπαλαμπανίδης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυσσινί, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

τήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 95 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 190 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: 33 χρόνια πορείες	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Προϋπολογισμός, οιωνοσκόποι και εκλογές	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-MAIL	13
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	14
• Μιχάλης Δούντας: Κύπρος: ο «αποδιοπομπαίος...»	16
• Στρατής Μοσχονήσιος: Ο Ερντογάν στις συμπληγάδες	18
• Σήφης Φιτσανάκης: Η σκοτεινή πλευρά των αμερικανικών εκλογών	20
• Φαρούκ Τουντζάι: Ποιος γονάτισε τον Μπους;	23
• Βύρωνας Γεωργαντέας: Αμερικανικά παιχνίδια υποκλοπών	24
• Δ. Νικολάου: Βουλευτές της ΝΔ ιδρύουν αλβανόφωνο ραδιοφωνικό σταθμό	26
• Ιωάννης Τσέγκος: Η «Αμάρυνθος», η Εκπαίδευση και η Αριστερά	28
• Π. Καρκατσούλης: Αυτό το επίδομα ποιος θα το πάρει;	30
• Δ. Νικολάου: Οι ΗΠΑ υποκινούν μειονοτικό θέμα για «Τσάμηδες» και «Μακεδόνες» ...	32
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: «Νέοι άντρες στη Βουλή» και ο αριστερός λαϊκισμός	35
• Γιάννης Κουρταλιώτης: ΠΑΣΟΚ: Σε δουλειά να βρισκόμαστε	38
• ΚΩΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	39
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ Κ.Α. ΔΟΞΙΑΔΗ	41-76
• Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης (1914-1975)	41
• Χρονολόγιο	42
• Γ. Παπαϊωάννου: Η σταδιοδρομία του Κ.Α. Δοξιάδη και η γένεση της Οικιστικής	46
• Ν.Γ. Χατζόπουλος: Ο Άνθρωπος, ο Χώρος και ο Χρόνος	54
• Α. Συμεών: Η συμβολή του Ντίνου Δοξιάδη στην αρχιτεκτονική και την πολεοδομία	58
• Μυρτώ Αντωνοπούλου-Μπογδάνου: Η χρησιμότητα των «ερευνητικών έργων»	64
• Bjorn Røe: Η επίδραση του Δοξιάδη σε έναν νορβηγό αρχιτέκτονα	70
• Hellmi Ringli: Μαθαίνοντας από τον Δοξιάδη να σχεδιάζω στην Ελβετία	71
• Michael Brammah: Σκέψεις γύρω από τον Δοξιάδη	73
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	75
• Δημήτρης Χαρίτος: Ανοίγει η αυλαία	76
• Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν: Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας	77
• Τα ελληνικά μας θέματα	78
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Το αρχαίο παιχνίδι της αφήγησης	79
• Νίκος Γουλανδρής: Ο περισσότερών της παιδικής μνήμης	80
• Νίκος Γουλανδρής: Αλληλογραφία Δ. Χατζή – Στρ. Δούκα	81
• Σάββας Παύλου: Βουκόλοι και καουμπόηδες	82
• ΑΙΜΟΣ, ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ	84-87
• Θ. Ρουσόπουλος: Διάλογος ανάμεσα στους πολιτισμούς	84
• Π. Μουλλάς: Πράξη φιλίας και συνεργασίας	85
• Γ. Δάλλας: Επιτομή καλά μελετημένη, έγκυρη και υπεύθυνη	86
• ΒΙΒΛΙΟ	88

33 ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΡΕΙΕΣ

Ένας φίλος, ο Νίκος Χ., μας έστειλε την τελευταία στιγμή, μέσω e-mail, το γράμμα-μήνυμα που δημοσιεύουμε στη σελίδα αυτή:

ΤΕΤΑΡΤΗ 15 Νοεμβρίου. Αυτή τη μέρα γράφονται αυτές οι αράδες. Τετάρτη 15 Νοεμβρίου 1973, πριν 33 χρόνια ακριβώς ξεκινούσε η κατάληψη του Πολυτεχνείου. Δυο μέρες μετά, το άρμα κατέλυσε το άσυλο και αστυνομικοί και στρατός εισέβαλαν στο Πολυτεχνείο.

ΚΑΤΙ μου λέει, δεν ξέρω τι, αλλά φοβούμαι ότι σε δυο μέρες από τώρα θα είναι μια μέρα που δεν θα μείνει ως η ηρεμότερη επέτειος του Πολυτεχνείου. Οι δάσκαλοι, οι συμβασιούχοι, οι φοιτητές, οι πανεπιστημιακοί, το θέμα του ασύλου που ανακινήθηκε. Όλα αυτά μαζί, και από την άλλη παρατεταγμένοι οι αστυνομικοί του κυρίου Πολύδωρα, ανανεωμένοι μετά τις «ρυθμίσεις» των αιτημάτων τους. Κάτι μου λέει ότι τη μέρα που θα κυκλοφορεί το τεύχος σας θα παρακολουθήσουμε στους δρόμους (ή στις τηλεοράσεις) ένα από τα συναρπαστικότερα ρεπορτάζ της δεκαετίας. Μακάρι να βγω ψεύτης.

ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ της Παρασκευής 17 Νοεμβρίου 1973, ημέρα Σάββατο, απαλλαγμένοι από το μούδιασμα του φόβου, οι Αθηναίοι πέρασαν μπροστά από το Πολυτεχνείο, με τα πόδια ή εποχούμενοι, για να δουν με τα μάτια τους τα σημάδια του τρόμου που είχε αφήσει η προηγούμενη νύχτα. Οι Ζουρνατζήδες φωνασκούσαν από τηλεοράσεως και έτσι έπεισαν με τα ψέμματά τους κάθε ανυποψίαστο.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΘΕΛΩ όμως να αναθυμηθώ είναι οι πορείες τα τελευταία 33 χρόνια. Στην πρώτη επέτειο, με νωπές τις μνήμες, συγκινησιακά φορτισμένοι, όλοι οι Αθηναίοι πέρασαν και πάλι από την οδό Πατησίων. Τώρα με τα μικρά παιδιά, μωρομάνες αλλά και παππούδες· οι σαραντάρηδες και οι ίδιοι οι μαθητές και οι φοιτητές που ένα χρόνο πριν, εδώ ακριβώς, προσπαθούσαν να κρατηθούν και να επιμείνουν.

ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ χρονιά φάνηκαν οι πρώτοι πλανόδιοι μαγαζάτορες, τα σουβλάκια, τα τυπωμένα στιχάκια. Οι χθεσινοί μαχητές που είχαν φορέσει τα καλά τους παρήλαυναν με το λάβαρο του Πολυτεχνείου, που είχε μπει κιόλας στο Μουσείο της Μνήμης. Σιγά σιγά, όλα έπαιρναν τους νέους ρυθμούς. Η μακρά περίοδος της Μεταπολίτευσης είχε αρχίσει. Η «αξιοποίηση» και η χρήση του ιστορικού συμβάντος είχε δρομολογηθεί.

ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ χρόνια, οι νέοι που είχαν «απορριφθεί» από το σύστημα έβλεπαν απέναντί τους την «Εταιρεία Ηρώων Πολυτεχνείου» να προχωρεί και να ενσωματώνεται. Η «Νέα Πολιτική Γενιά» είχε αναδυθεί. Οι τυφλές διαμαρτυρίες είχαν την κατάλληλη τηλεοπτική κάλυψη. Τώρα τα ιδιωτικά κανάλια νοίκιαζαν τα μπαλκόνια με θέα προς το Πολυτεχνείο για την καλύτερη, «πληρέστερη» κάλυψη των αναμενόμενων, προετοιμαζόμενων περιστατικών.

ΣΗΜΕΡΑ η κοινωνία βομβαρδίζεται από τα τηλεοπτικά «μηνύματα». Η πολιτική τάξη αμφισβητείται ριζικά. Οι νέοι καιροί έχουν αναδείξει πολλά, πρωτοφανή προβλήματα. Δεν είναι μόνον η οικονομική καχεξία. Δεν είναι μόνον ο «μεγάλος αδελφός» που εποπτεύει από ψηλά. Δεν είναι μόνον οι προοπτικές για ένα γκρίζο, θαμπό αύριο που ορθώνεται. Είναι όλα αυτά και άλλα πολλά, που η απαρίθμησή τους μόνον είναι μακριά, ατελείωτη.

ΣΗΜΕΡΑ τα κλειστά χείλη δεν αφήνουν τις χιλιάδες απορίες να ξεδιπλωθούν. Σήμερα μια άλλη πορεία ξεκινά, χωρίς να διαφαίνεται πού θα καταλήξει.

Με σφιγμένη καρδιά σας στέλνω τους χαιρετισμούς μου,

Νίκος Χ.

αντί

ΤΑ ΨΙΧΟΥΛΑ ΤΩΝ
ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΩΝ, ΜΙΣΘΩΤΩΝ
ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ
ΝΑ ΚΟΠΟΥΝ...

ΔΕΝ ΤΑ
ΑΝΤΕΧΕΙ Η
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ...

ΜΙΣΘΟΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ
ΜΑΝΑΤΖΕΡ
ΔΕΚΟ Κ.Τ.Λ.

ΚΑΤΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟ Πενθήμερο

Προϋπολογισμός, οιωνοσκόποι και εκλογές

Η ΗΤΤΑ των Ρεπουμπλικανών, στις ενδιάμεσες αμερικανικές εκλογές, ήταν, ασφαλώς, «η» είδηση (ή, έστω, μια από τις κύριες ειδήσεις) του Δεκαπενθημέρου που κύλησε. Για πρώτη φορά η «συμμορία του πολέμου» (Μπους, Ράμσφελντ, Τσένι και Σία) υποχρεώθηκε να αποπέμψει ένα από τα μέλη της (τον υπουργό Άμυνας Ντόναλντ Ράμσφελντ), προκειμένου να κατευνάσει την οργή του μέσου αμερικανού πολίτη, ο οποίος, στις εκλογές αυτές, διαδήλωσε την εναντίωσή του όχι μόνο στον πόλεμο, αλλά και στον αυταρχισμό, τη βαρβαρότητα, τα σκάνδαλα της ηγεσίας των Ρεπουμπλικανών.

ΟΣΟ ΓΙΑ τον ίδιο τον Μπους, σκέφθηκε πως θα μπορούσε να βρει «έδαφος συνεννόησης» με τους Δημοκρατικούς, μια και η εκστρατεία, για τις προεδρικές εκλογές του 2008, αρχίζει τώρα... Αλλά το πότε, ακριβώς, αρχίζουν οι προεδρικές εκλογές του 2008, το ξέρουν, εξίσου καλά, και οι Δημοκρατι-

κοί, οι οποίοι, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, δεν φέρονται διατεθειμένοι να υποχωρήσουν από βασικές θέσεις που υποστήριζαν πριν από τις ενδιάμεσες εκλογές: Ήδη έσπευσαν ν' απορρίψουν την έγκριση του Τζον Μπόλτον, ως αντιπροσώπου των ΗΠΑ, στον ΟΗΕ -έγκριση την οποία, έμμεσα, είχε ζητήσει ο Τζορτζ Μπους.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, όμως, ότι η ιστορία με τον Ράμσφελντ δεν τελειώνει εδώ, αφού 22 (είκοσι δύο) οργανώσεις υπεράσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατέθεσαν αγωγές σε γερμανικά δικαστήρια, επί τω ότι κρατούμενοι στις φυλακές του Αμπού Γράιμπ και του Γκουαντάναμο υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια, με προσωπική διαταγή του Ράμσφελντ και άλλων αξιωματούχων της κυβέρνησης Μπους [Οι 22 οργανώσεις επέλεξαν τη Γερμανία, για να καταθέσουν τις αγωγές τους, καθώς το νομικό σύστημα της χώρας επιτρέπει την εκδίκαση, από γερμανικά δικαστήρια, υποθέσεων που αφο-

ρούν εγκλήματα πολέμου που διαπράχθηκαν σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη. Βασικός μάρτυρας: Ο ταξίαρχος Τζάνις Καρπίνσκι, πρώην διοικητής των αμερικανικών φυλακών στο Ιράκ].

ΟΤΑΝ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΙΑΦΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΟΙΩΝΟΣΚΟΠΟΥΣ»...

ΠΛΗΝ, τα αποτελέσματα των αμερικανικών πρόωρων εκλογών «επέπρωτο» να συμπέσουν με την οιωνοσκοπία σειράς σχολιαστών (κατά κανόνα φίλα προσκείμενων στο ΠΑΣΟΚ...) περί πρόωρων εκλογών στην Ελλάδα. Στην αρχή η οιωνοσκοπία άρχισε με τη δημοσίευση της πληροφορίας ότι η κυβέρνηση προτίθεται να χορηγήσει την ελληνική ιθαγένεια στους Βορειοηπειρώτες - σε όσους, τέλος πάντων, την θέλουν, χωρίς να χάνουν και την αλβανική (περίπτωση διπλής ιθαγένειας). Οι επιφανέστεροι των σχολιαστών αυτών άρχισαν αμέσως τα πονηρά (έστω υπαινικτικά) ερωτήματα: Πόσοι, επιτέ-

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (2004)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
804 έως και 833 (Ξ)

και 821 έως και 833 (ΞΑ)

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

λους, είναι αυτοί οι Βορειοηπειρώτες; Και ποιος θα πιστοποιήσει ότι είναι αυτοί και όχι άλλοι; Αλλά και ποιος εγγυάται ότι η κυβέρνηση δεν άνοιξε μια «φάμπρικα ελληνοποιήσεων», με σκοπό την αλλοίωση του εκλογικού αποτελέσματος; Τη φόρα, όμως, των σχολιαστών έμελλε ν' ανακόψει το ίδιο το ΠΑΣΟΚ: Ξέρετε, είχαμε και μεις (ως ΠΑΣΟΚ) δεσμευθεί, για λόγους αρχής, υπέρ της χορηγήσεως της ελληνικής υπηκοότητας στους Βορειοηπειρώτες, άρα...

ΤΑ ΠΕΡΙ προώρων εκλογών, όμως, ενισχύθηκαν — κατά τις εκτιμήσεις ανθρώπων του ΠΑΣΟΚ — και από δηλώσεις κυβερνητικών αξιωματούχων, σύμφωνα με τις οποίες η διενέργεια εκλογών τον Οκτώβριο ή Νοέμβριο του 2007, λόγου χάρη, δεν σημαίνει ή δεν θα σήμαινε «πρόωρες εκλογές». Από την άλλη, «μέτρα που μυρίζουν εκλογές», κατά την εκτίμηση σειράς αναλυτών, θεωρούνται: η αύξηση του αφορολογήτου ορίου (από 11.000 σε 12.000 ευρώ), η κατάργηση του τέλους χαρτοσήμου κλπ, που επιβαρύνουν τα ενοίκια των κατοικιών με συνολικό ποσοστό 3,6%, η αύξηση της κατώτερης βασικής σύνταξης του ΟΓΑ (που αφορά 800.000 αγρότες) από 227 ευρώ σε 279 ευρώ, οι αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις του δημοσίου το 2007 κ.ά.

ΕΝΑΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (2007) ΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΟΝ ΕΠΟΜΕΝΟ...

ΦΥΣΙΚΑ, η όποια «οιωνοσκοπία» (περί πρόωρων ή μη πρόωρων...) δεν μπορούσε ν' ανακόψει την κατάθεση του προϋπολογισμού του έτους 2007, ο οποίος — σύμφωνα με μια τρέχουσα εκτίμηση — «μοιάζει να προπαρασκευάζει και να προστατεύει τον προϋπολογισμό του 2008». Πάντως, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. Αλογοσκούφης, που ρωτήθηκε αν ο προϋπολογισμός του 2007 θα είναι προεκλογικός, απάντησε ότι είναι «ένα από τα τελευταία βήματα του οικονομικού προγράμματος της κυβέρνησης», για να προσθέσει: «Το θέμα των εκλογών δεν σχετίζεται με τον προϋπολογισμό».

ΣΤΟ ΘΕΜΑ του προϋπολογισμού αναφέρθηκε και ο ίδιος ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής, στην ειδική συνε-

του Χρ. Παπανίκου

δρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου: «Όπως, ήδη, έχω πει, δεν δικαιούμαστε να υπονομεύσουμε τα σημαντικά βήματα της Οικονομίας μας, για πρόσκαιρες εντυπώσεις». Στη δήλωση του πρωθυπουργού απάντησε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ.Α. Παπανδρέου: «Ο προϋπολογισμός του 2007 προσθέτει βάρη και δημιουργεί αδιέξοδα σε κάθε νοικοκυριό», για να συμπληρώσει ότι «αυτή η κυβέρνηση έκλεισε τον κύκλο της και όσο νωρίτερα γίνουν οι εκλογές τόσο καλύτερα για την τόπο».

ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ τόνους, φυσικά, κινήθηκαν τα κόμματα της Αριστεράς. Έτσι, κατά την εκτίμηση του ΚΚΕ, ο προϋπολογισμός του 2007 αποτελεί «εργαλείο προώθησης της αντιλαϊκής, οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης». Κι αυτό καταγράφεται «την ώρα που οι εργαζόμενοι καλούνται να σηκώσουν πρόσθετα φορολογικά βάρη και το μεγάλο κεφάλαιο απολαμβάνει πρόσθετες φοροελαφρύνσεις, παρά την κερδοφορία του». Από την πλευρά του, ο υπεύθυνος οικονομικής πολιτικής του ΣΥΝ Π. Λαφαζάνης εκτιμά ότι ο προϋπολογισμός του 2007 είναι ένας από τους χειρότερους και επαχθέστερους προϋπολογισμούς των τελευταίων χρόνων, καθώς θα επιφέρει — μεταξύ άλλων — «νέα μείωση στα εισοδήματα από τη μισθωτή εργασία και νέα εκτόξευση των κοινωνικών ανισοτήτων».

ΟΙ ΗΠΑ ΑΝΗΣΥΧΟΥΝ ΤΩΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΩΖΑΝΗ: ΔΕΝ ΞΕΡΕΙΣ «ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΕ ΒΓΑΛΕΙ»

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, και σε ό,τι αφορά τα ελληνοτουρκικά ή ευρωτουρκικά, φαίνεται ότι πάμε πρίμα! Ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών Αμπντούλάχ Γκιουλ, μιλώντας στην Επιτροπή Προϋπολογισμού της τουρκικής εθνοσυνέλευσης, χαρακτήρισε το θέμα της «τουρκικής μειονότητας της Θράκης» ως ιδιαίτερα σημαντικό, αφήνοντας πολλά υπονοούμενα για το τι σημαίνει (ή μπορεί να σημαίνει) η «εξασφάλιση της χρήσης των σύγχρονων μειονοτικών δικαιωμάτων». Και επειδή, ακόμα και τα παιδιά ξέρουν, σήμερα, ότι «σύγχρονα μειονοτικά δικαιώματα» θα πει και «δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού» — άρα και κατάλυση (εγκατάλειψη) της Συνθήκης της Λωζάνης — οι απηνείς φίλοι μας, οι Αμερικανοί, έσπευσαν να μας καθησυχάσουν: Εντάξει, ο επιτετραμμένος μας μπορεί να μίλησε περί «τουρκικής μειονότητας στη Θράκη», αλλά αυτό δε σημαίνει ότι πάμε και για ανατροπή της Συνθήκης της Λωζάνης, η οποία δεν ξέρεις πού μπορεί να σε βγάλει, να μας βγάλει. Συνεπώς, απαιτείται συγκρατημός, ακριβέστερα κάποια σύσταση της Αθήνας προς Λευκωσία για να επιδείξει ρεαλισμό και να μη θέτει όρους για το απευθείας εμπόριο των Τουρκοκυπρίων. Και ο νούν νοείτω!

ANTHNΩP

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Γιάννης κερνά, Γιάννης πίνει.
- Ο λόγος για τους μισθούς των δικαστικών.
- Πίνοντας τσάι –ο καφές τους πειράζει και δεν έχουν καθαρή σκέψη– με τα σχετικά κουλουράκια και γλυκά κουταλιού, αποφάσισαν να αυξήσουν σκανδαλωδώς τους μισθούς τους.
- Μια ωραία ατμόσφαιρα.
- Πολύ ωραία ατμόσφαιρα!
- Ιδιαίτερα όταν γεμίζουν τα πορτοφόλια σου και αυξάνονται οι τραπεζικές σου καταθέσεις.
- Στο πλαίσιο του «μισθοδικείου», μιας επιτροπής φάντασμα, που συνεδριάζει αποκλειστικά για τις αυξήσεις τους.
- Την ίδια στιγμή το Ελεγκτικό αποφάσιζε να κόψει τα δεδουλευμένα των συμβασιούχων υπαλλήλων.
- Οι εκπαιδευτικοί ζουν με μισθούς πείνας, οι συνταξιούχοι διεκδικούν λίγα ευρώ για να μπορέσουν να ζήσουν στοιχειωδώς.
- Και η κυβέρνηση, με τη συναίνεση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, τους αρνείται κάθε παροχή.
- Το πολυδιαφημισμένο κράτος δικαίου.
- Το αστείο είναι πως διάφοροι συνδικαλιστές (sic) των δικαστικών βγήκαν στα κανάλια και επιχειρηματολογούσαν για το πόσο πολύ δουλεύουν και κουράζονται!
- Προς το παρόν δε διεκδικούν επίδομα βαρέων και ανθυγιεινών.

Η ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ ΣΕ ΟΛΟ ΤΗΣ ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ

Εκφραση των πελατειακών σχέσεων, που μεταλαμπάδευσε στη σύγχρονη εποχή το μετεμφυλιακό κράτος, οι συμβασιούχοι που μπήκαν στο Δημόσιο από μία κερκόπορτα που την κρατούσαν μονίμως ανοικτή τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα, εξυπηρετώντας καθαρά μικροκομματικές σκοπιμότητες. Η κάθε απόπειρα επούλωσης των πληγών του Εμφυλίου, που εκφραζόταν στο Δημόσιο με τις διώξεις των πολιτικών αντιφρονούντων, υπονομεύθηκε στη μεταπολιτευτική περίοδο από το ρουσφέτι και τον εκμαυλισμό των συνειδήσεων. Κάθε απόπειρα για τη θέσπιση, έστω και στοιχειωδώς, κανόνων διαφάνειας και αντικειμενικότητας, αντί να μειώνει τις πολιτικές εξαρτήσεις και τη διαπλοκή, τις διόγκωνε και τις καθιστούσε ανεξέλεγκτες. Το Δημόσιο

αναδείχθηκε σε προνομιακό χώρο απορρόφησης ανέργων, με το πολιτικό κατεστημένο, αλλά και τις τοπικές εξουσίες που το αντέγραφαν πιστά, να εκμεταλλεύονται την αγωνία κυρίως των νέων για δουλειά και να επενδύουν στον φόβο τους και στην αβεβαιότητα για το μέλλον. Όσοι ήρθε η ώρα της εξόφλησης του λογαριασμού, μετά από την ενεργή και αμετάκλητη παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και τότε τα δύο μεγάλα κόμματα, αν και είχαν πιαστεί με το δάκτυλο στο μέλι, αν και είχαν καταστήσει επί δεκαετίες αυτούς τους ανθρώπους ομήρους, άρχισαν να σφυρίζουν κλέφτικα. Αρνούνται να αναγνωρίσουν μια πραγματικότητα που προέκυψε αποκλειστικά με δική τους ευθύνη. Η υποκρισία σε όλο της το μεγαλείο.

Π.Π.

ΚΥΡΙΟΝ ΑΛΑΒΑΝΟ, ΕΝΤΑΥΘΑ

Κύριε Αλαβάνο,
Είμαι 31 ετών (άκλειστα), ευπαρουσίαστος, με γνώση γαλλικών και αγγλικών και στοιχεία γερμανικών και ισπανικών. Ξέρω καλά τι είναι το *mp3* και έχω κάμποσα, έχω επίσης προσωπικό *blog* στο διαδίκτυο και πρόσφατα απολύθηκα από τη δουλειά μου. Με τα νέα πολιτικά δεδομένα σας, μπορώ να ελπίζω ότι πληρώ τα κριτήρια για αποκατάσταση στη νέα ηγετική ομάδα του ΣΥΝ, ή να απευθυνθώ κατευθείαν στον Γιωργάκη, που τις ίδιες ελαφρότητες τις ανακάλυψε πριν 3 χρόνια; Μετά τιμής.

Γιαν. Ανδρ.

ΥΠΟΥΡΓΟ-ΜΠΛΟΦΕΣ

Αυτός είναι λεβέντης υπουργός! Ο Βύρων Πολύδωρας φυσικά, που πρόταξε τα στήθη για να υπερασπισθεί τα αιτήματα των αστυνομικών. Χρησιμοποίησε έναν λεκτικού ύφους εκβιασμό, ασύμβατο με την υπεύθυνη θέση που κατέχει, για να φέρει έτσι σε δύσκολη θέση το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης. Ξεχνά ο Βύρων, όμως, ότι η Ελλάδα είναι η ευρωπαϊκή χώρα με τις περισσότερες ανεξιχνίαστες ληστείες τραπεζών; Γιατί δεν δήλωσε ότι θα παραιτηθεί εάν δεν ευοδωθούν οι προσπάθειες για την μείωση της εγκληματικότητας; Διαθέτουμε ως χώρα τον μεγαλύτερο αριθμό αστυνομικών, αλλά έχουμε αναποτελεσματική αστυνομία. Εάν είχε προσφερθεί στους αστυνομικούς η πλασματική ασφαλιστική πενταετία, τότε δινόταν το δικαίωμα και σε άλλους επαγγελματικούς κλάδους να διεκδικήσουν μορφές πρόωρης συνταξιοδότησης με πρόσχημα τις συνθήκες εργασίας. Με βάση αυτή την τακτική της εύσχημης μπλόφας ας αναμένουμε να ενεργήσουν και άλλοι υπουργοί. Φανταστείτε την κ. Γιαννάκου να κάνει καθιστική διαμαρτυρία ζητώντας περισσότερα κονδύλια από το προϋπολογισμό ή τον κ. Αβραμόπουλο να κάνει απεργία πείνας ζητώντας να φύγουν τα ράντζα.

ΣΩ.ΛΕ

ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΙΘΑΓΕΝΕΙΣ

Από τη δήλωση του προέδρου του ΣΥΝ, σύμφωνα με την οποία κριτήριο για την είσοδο στην Εκλογική Επιτροπή του κόμματος είναι και η γνώση του «τι είναι το mp3 και τα blog», εύλογα συμπεραίνουμε ότι ο ίδιος τα αγνοεί.

Διότι αν ήξερε τι είναι, αποκλείεται να τους έδινε τόση σημασία. Εκτός, πάλι, κι αν μας δουλεύει με χάντρες και καθρεφτάκια, που, μεταξύ μας, δεν αποκλείεται.

Υ.Γ.: Πάντως, αφού αποφάσισε να εξετάσει τα στελέχη του

ΣΥΝ στο vocabulary ο Αλέκος Αλαβάνος, ας του προτείνουμε μερικές ακόμα λέξεις για τα μελλοντικά τεστ: κινήσεις πολιτών, ανεξάρτητα συνδικάτα, κοινωνικές πρωτοβουλίες, οριζόντιες οργανώσεις. Να μετρήσουμε γνώστες... **Γ. Κουρ.**

ΣΥΝΕΤΟΙ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΙΟΙ

Με μια αιφνιδιαστική απόφαση η κυβέρνηση αποφάσισε να χορηγήσει την ελληνική υπηκοότητα σε χιλιάδες ομογενείς Βορειοηπειρώτες. Δεν διασαφηνίζεται, όμως, πόσοι είναι αυτοί που δικαιούνται να αποκτήσουν την ιθαγένεια αλλά και μέσω ποιας διαδικασίας αυτή θα χορηγηθεί. Θα ισχύσουν οι ίδιες χρονοβόρες και ατελέσφορες συνθήκες με εκείνες που

απαιτήθηκαν για την απόκτηση κάρτας νόμιμης παραμονής στους οικονομικούς μετανάστες και οι οποίες απέδειξαν ότι η γραφειοκρατία συνεχίζει να ταλαιπωρεί τους πάντες στην Ελλάδα; Η κυβέρνηση δεν είναι πρόθυμη να αποσαφηνίσει εάν της ιθαγένειας δικαιούνται 30.000, οι περισσότεροι ομογενείς –σύμφωνα με την αρχική εξαγγελία–, με τους συλλόγους των Βορειοη-

πειρωτών να ανεβάζουν τον συνολικό αριθμό σε 250.000 αλλά και να εκφράζουν επιφυλάξεις για την όλη διαδικασία. Και δεν είναι μόνο αυτό. Η απόκτηση της ιθαγένειας συνεπάγεται και την κατοχύρωση δικαιώματος συμμετοχής στις εκλογές, με αποτέλεσμα να θεωρεί το ΠΑΣΟΚ ότι επισπεύδονται οι εκλογές. Ε, ο συνετός νοικοκύρης πριν πεινάσει μαγειρεύει! **ΣΩ.ΛΕ**

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Πού να σκεφτεί κανείς πως οι δικαστές έσυραν εκατοντάδες μαθητές σε δικαστήρια για τις καταλήψεις, κρίνουν παράνομες και καταχρηστικές απεργίες εργαζομένων και είναι έτοιμοι, αν και «τυφλοί», να υπερασπίσουν τις όποιες επιθυμίες του συστήματος.
- Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο.
- Α, και για να μην ξεχνιόμαστε.
- Είδατε ή ακούσατε κανέναν εισαγγελέα να παρέμβει αυτεπάγγελτα στην προβολή τσοντών ανηλίκων από τους τηλεκανίβαλους των *Αποδείξεων* του κ. Ευαγγελάτου;
- Ή μήπως βολεύονται πίσω από την καρικατούρα του Ραδιοτηλεοπτικού, που νομίζει πως καθάρισε με 200.000 ευρώ πρόστιμο;
- Ούτε περίοδο εκπώσεων να είχαμε.
- Πού ήταν, επίσης, όταν σκυλευόταν η δεκαεξάχρονη μαθήτρια που βιάστηκε από τα μπουμπούκια της Αμαρύνθου;
- Απλά συζητούσαν για τις αυξήσεις τους.
- Τόσο καλά.
- Όσο για την πλειοψηφία της ΕΣΗΕΑ, ουδείς λόγος.
- Υπνον βαθύν.
- Τουλάχιστον να ήταν και του δικαίου.
- Και μετά κατηγορούμε (και ορθά) τη ΓΣΕΕ για εργοδοτικό συνδικαλισμό (τρομάρα μας).

ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΕ ΟΡΦΑΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η «Ελληνική Επιτροπή Βοήθειας και Στήριξης Παιδιού» είναι μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση που έχει σκοπό την οικονομική, εκπαιδευτική και υγιεινομική κάλυψη των ορφανών παιδιών –κυρίως από την Παλαιστίνη– μέσω μιας μηνιαίας αναδοχής. Η μηνιαία αυτή κάλυψη δίδεται σε οικογένειες ορφανών παιδιών ώστε να διατηρήσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής.

Η αναδοχή ενός ορφανού παιδιού απαιτεί την μηνιαία καταβολή 45 ευρώ. Τα χρήματα πρέπει να καταβάλλονται κάθε μήνα ή στα γραφεία της Επιτροπής (Κάλβου 112, 114 75, Γκύζη, τηλ/φαξ: 210 6411 286, e-mail: child_ar@yahoo.com) από τις 9 το πρωί ως τις 5 το απόγευμα ή να κατατίθενται στην Εθνική Τράπεζα, στον λογαριασμό 064/296034-64.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κι αυτές οι αλλαξοκωλιές από τα Νέα στον Ελεύθερο Τύπο πώς ερμηνεύονται;
- Οι απαντήσεις για δύσκολους λύτες.
- Γιατί δεν είναι μόνο τα πολλά τάλαρα της πριγκίπισσας Γιάννας.
- Κάτι άλλο παίζεται.
- Εξού και ο εκνευρισμός της Χ. Τρικούπη, αλλά και της Ρηγίλλης.
- Αλλά και στην Καθημερινή, ο νεοεισελθείς εις το μαγαζί Αλέξης δεν χωρατεύει.
- Ήδη έκοψαν και τις διεθνείς αναλύσεις και επέβαλαν μόνο μεταφράσεις, και μάλιστα από συγκεκριμένα έντυπα.
- Να θεωρήσουμε συμπτωματικό ότι η απόφαση επιβλήθηκε τη μέρα που έχασαν τις εκλογές οι Ρεπουμπλικάνοι στις ΗΠΑ;
- Έλα μου ντε.
- Α, υπάρχει και το SYSTRAN, Αλέξη μου!
- Γρήγορες και δωρεάν μεταφράσεις.
- Τι τους χρειάζεσαι τους δημοσιογράφους;
- Ο κατήφορος στο Αλαφουζέικο συνεχίζεται.
- Και είμαστε ακόμα στην αρχή των επεισοδίων.
- Αλλαγές στην Παιδεία και συζήτηση για την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος θα έρθουν στη Βουλή μετά τα Χριστούγεννα.
- Τάδε έφη η κ. Γιαννάκου, ενδεδυμένη με την τήβεννο της γνωστής της αδιαλλαξίας.

ΜΑΣ ΕΙΠΕ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΤΟ 1993

Ο Μητσοτάκης δεν θέλει με τίποτα να κάτσει σπίτι του, γέρος άνθρωπος. Ούτε μπορεί ακόμα να χωνέψει ότι το 1993 τον ανέτρεψαν για τον ΟΤΕ, για οικονομικό θέμα δηλαδή, και όχι για το «Σκοπιανό», που ήταν εθνικό θέμα. Συνεντευξιαζόμενος στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* (12.11.06) είπε μεταξύ άλλων: «Δεν αντέχω στον πειρασμό να μη θυμηθώ ότι το 1993 η κυβέρνησή μας έπεσε διότι ετοιμαζόμασταν να δώσουμε ένα 30% του ΟΤΕ, αλλά σε στρατηγικό επενδυτή, που πιθανότατα ήταν μια μεγάλη ιαπωνική εταιρεία. Θα μας διευκόλυνε να μπουν οι Ιάπωνες μέσω της Ελλάδος στην Ευρώπη και θα επρόκειτο για επανάσταση και για τις επενδύσεις και για την τεχνολογία. Εκεί πάμε ύστερα από 13 χρό-

νια». Μπίνγκο! Δεν άντεξε όντως στον πειρασμό ο επίτιμος. Του ξέφυγε και είπε για μια και μοναδική φορά την αλήθεια, έστω και μισή. Τον έφαγαν λάχανο επειδή ήθελε να πουλήσει αλλού τον ΟΤΕ. Ο ίδιος όμως παραμύθιαζε επί χρόνια τον ελληνικό λαό ότι το 1993 τον ανέτρεψε η «διαπλοκή» επειδή δεν ήθελε τάχα να της παραδώσει τον «στρατηγικό επενδυτή του ΟΤΕ». Στην πραγματικότητα, ο Μητσοτάκης μεθόδευε το ξεπούλημα του ΟΤΕ βάσει ενός νομοθετήματος επινόησης του στενού του φίλου Μ. Ζομπανάκη (ψηφίσθηκε στις 13.08.93) που θα παρέδιδε το μάνατζμεντ του ΟΤΕ στον Ιαπωνικό Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών (ΝΤΤ), έναντι ελάχιστου τιμήματος, σε σύγκριση με τα τεράστια κέρδη που θα

αποκόμιζε. Να σημειωθεί ότι ο Μ. Ζομπανάκης ήταν πρόεδρος της επιτροπής ευρωπαϊκών συμβούλων της ΝΤΤ και με την ιδιότητα αυτή είχε οργανώσει και μια προσωπική επαφή του Μητσοτάκη με τη Διοίκηση της ΝΤΤ στο Τόκιο στις 18.09.90 στην πρωθυπουργική σουίτα του ξενοδοχείου «Prince Takapawa» (ο επίτιμος είχε πάει τότε στο Τόκιο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες). Το Αντί αποκάλυψε λεπτομέρειες της αμαρτωλής αυτής υπόθεσης πριν από τρία χρόνια, αλλά ο Μητσοτάκης έβαλε τότε τον Ζομπανάκη να μας διαψεύσει. Τώρα ο ίδιος ομολογεί ότι προωθούσε τα συμφέροντα των Ιαπώνων και αποκαθιστά έτσι σε βάρος του την ιστορική αλήθεια.

Π.Π.

ΔΕΝ ΜΕΝΟΥΝ ΠΛΕΟΝ ΕΔΩ

Οι αθεόφοβοι του υπουργείου Τουρισμού της Φάνης Πάλλη-Πετραλιά είχαν το θράσος να δημοσιοποιήσουν, την ίδια ημέρα που τελείωνε την τουριστική του σαιζόν και έκλεινε το ξενοδοχείο για χειμώνα (31.10.06), απόφαση για αφαίρεση του σήματος του ξενοδοχείου «Louis Corcyra Beach», όπου βρήκαν τον θάνατο δύο παιδιά από την Αγγλία, εξαπτίας, ως όλα δείχνουν, προβληματικής κατασκευής και συντήρησης στο μπόιλερ της «καμπίνας» τους. Στην απόφαση αναφερόταν ότι αφαιρείται προσωρινά η άδεια του ξενοδοχείου, που ανήκει στον ισχυρότατο παράγοντα της τουριστικής αγοράς και της κρουαζιέρας Λούη, και εάν αποδειχθεί ότι έχει ευθύνη η διεύθυνσή του, θα αφαιρεθεί οριστικά. Καλά, έστω για τα μάτια του κόσμου, δεν μπορούσαν να μη βγάλουν αυτή την απόφαση την ίδια ημέρα που έκλεινε το ξενοδοχείο; Ποιον νομίζουν ότι κοροϊδεύουν; Νομίζουν ότι θα το χάψουν οι «κουτόφραγκοι»;

ΤΟ ΛΑΔΩΜΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΗΚΕ

Ανθρακες αποδείχθηκε τελικά ο θησαυρός της πολυαναμενόμενης εκπομπής του Τριανταφυλλόπουλου στον ALTER για το «μαύρο χρήμα» των πολιτικών. Εκεί που περιμέναμε να δούμε κανένα τοκολόγιο από το υπουργείο Άμυνας (έστω και της εποχής Λούβαρη), είδαμε κάτι περίεργους να εξηγούν στο απογοητευμένο κοινό πώς το ΠΑΣΟΚ έκλεβε τον ΦΠΑ από το κράτος. Είδαμε επίσης κάποιους με τα πρόσωπα κρυμμένα να λένε ότι έβλεπαν να πηγαиноέρχονται τσάντες με λεφτά προς πολιτικούς. Αυτό ήταν πράγματι μια αποκάλυψη, επειδή δεν είχαμε πληροφορηθεί ότι το λάδωμα εκσυγχρονίστηκε και από τα πάμπερς πέρασε στις βαλίτσες. Ο πληθωρισμός βλέπετε. Ο Μάκης πάντως αποζημίωσε το κοινό του την επομένη, 14 του μηνός, εμφανιζόμενος στην εκπομπή της Τατιάνας. Η οποία τον ρώτησε μεταξύ άλλων για το «πόσο μπορεί να αντέξει κανείς να τα βάζει με το σύστημα» και έγινε το έλα να δεις. Πολύ γέλιο.

«ΦΣΣΣ, ΠΕΤΑΝΕ ΚΑΛΑ»

Διαβάσαμε στην *Καθημερινή* της Τετάρτης ένα σχόλιο του Α. Παπαχελά για τη συμπεριφορά ορισμένων ελλήνων πολιτικών στο εξωτερικό, οι οποίοι «άλλοτε μοιάζουν με τον φτωχό συγγενή που κατέβηκε από το χωριό στην πόλη, άλλοτε πάλι με τον εξυπνάκια νεόπλουτο που πιστεύει ότι τα ξέρει όλα». Ως παράδειγμα αναφέρει την περίπτωση εγχώριου υπουργού Άμυνας «ο οποίος εμφανίστηκε με δύο ώρες

καθυστέρηση σε επίσημο τραπέζι προς τιμήν του και, με λίγη δόση αλκοόλ, εξήγησε χρησιμοποιώντας και τα χέρια του ότι «όταν έχετε λεφτά αγοράζετε πυραύλους ΠΑΤΡΙΟΤ, φρρρ, πετάνε καλά. Όταν δεν έχετε λεφτά παίρνετε S-300, φρρρ... (δείχνοντας προς τα κάτω). Δεν δουλεύουν αλλά είναι φτηνοί!» . Καλό το σχόλιο αλλά λίγο ελλιπές, κατά τη γνώμη μας. Θα έπρεπε ο καλός συνάδελφος να ασχοληθεί και

με την περίπτωση ορισμένων δημοσιογράφων που τολμούν να εκπροσωπούν τη χώρα μας. Όπως ένας μεγάλος αστέρας σήμερα που είχε πριν από πολλά χρόνια στα χέρια του έναν σημαντικό φάκελο για το σκάνδαλο Κοσκωτά, αλλά όταν πήγε στην Αμερική δεν τον δημοσίευσε. Προτίμησε να τον δώσει στον ίδιο τον Κοσκωτά για να αρχίσει την -λαμπρή, είναι η αλήθεια- καριέρα του στην Ελλάδα.

Π.Β.

ΥΠΟΚΡΙΤΕΣ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ

Καλή η ιδέα της *Ελευθεροτυπίας* να «παίξει» στην πρώτη σελίδα μια επιστολή που γράφτηκε, υποτίθεται, από έναν 13χρονο μαθητή για τα γεγονότα της Αμαρύνθου. Πρόλαβε έτσι και έπνιξε εν τη γενέσει της την κατακραυγή για το γεγονός ότι προηγουμένως είχε δημοσιεύσει με όλες τις λεπτομέρειες το ιατροδικαστικό πόρισμα για τον βιασμό της μαθήτριας, ανταγωνιζόμενη επιτυχώς τους τηλε-εισαγγελείς που σκύλευαν καθημερινά στην Αμάρυνθο. Και όπως φαίνεται από τις κυκλοφορίες, η έξυπνη ιδέα της *Ε* «τσίμπησε» περί τα 9.000 φύλλα επιπλέον (Μπράβο! Και χωρίς προσφορές και DVD). Ορισμένες κακές γλώσσες, ωστόσο, επιμένουν ότι το κείμενο-επιστολή έβγαζε μάτι πως δεν ήταν γραμμένο από μαθητή 13 ετών. Εκτός αν το έγραψε ένα παιδί-φαινόμενο, με προχωρημένη για την ηλικία

του μόρφωση, που μιλάει για «τσιφτετέλ-ληνες γονείς» και για Καβάφη, Ρίτσο, Καζαντζάκη και Λουντέμη. Η επιστολή αποκαλύπτει επίσης ότι το παιδί-φαινόμενο είναι εξοικειωμένο με «τα επώνυμα ρούχα, τα ακριβά αυτοκίνητα και τα σπίτια με τις πισίνες», γεγονός που εξηγείται επειδή υπογράφει ως μαθητής σε Γυμνάσιο της -πανάκριβης σε νοίκια- Βουλιαγμένης. Τόσο δύσκολο ήταν τέλος πάντων να βρουν έναν μαθητή από το προλεταριακό Περιστέρι ή το Αιγάλεω; Ή μήπως πρόκειται για κανέναν πατέρα ή μάνα της «γενιάς του Πολυτεχνείου», που ντρέπεται για όσα συμβαίνουν, και ανέχεται το αριστερούλικο βόλεμα, που του προσφέρει η καλή εφημερίδα και εμφανίζεται με το όνομα του παιδιού του; Δεν είναι, όμως, ντροπή να βάζουν λόγια στο στόμα των παιδιών;

Π.Π.

ΤΟ ΑΛΙΚΟ ΠΑΣΟΚ

Τις προτάσεις του πρ. βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Π. Οικονόμου παρουσίαζε η εφημερίδα *Ημερησία* με τον τίτλο «Ο κόκκινος Παντελής», αναφέροντας το σοκ που υπέστη η Α. Διαμαντοπούλου διαβάζοντάς τες. Και ποιες ήταν οι προτάσεις; Να προωθηθούν πολιτικές ανάπτυξης που να επιτρέψουν τη μείωση των ωρών εργασίας και να ενισχύσουν την απασχόληση, ώστε να χρηματοδοτηθούν τα ταμεία και να ανέβουν οι συντάξεις. Και αναρωτιόμαστε: Αν οι μετριοπαθείς σοσιαλδημοκρατικές θέσεις αρκούν στο ΠΑΣΟΚ για να χαρακτηρίσουν έναν πολιτευτή «κόκκινο», τι θα συμβεί αν ποτέ τολμήσει κανείς να πει και τίποτα παραπάνω; Να υποθέσουμε ότι θα τον στείλουν στην ειδική πτέρυγα του Κορυδαλλού να κάνει παρέα στον Κουφοντίνα;

Γ. Κουρ.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- George for ever.
- Αυτή τη φορά, ευρισκόμενος στη Χιλή ως πρόεδρος της «Σοσιαλιστικής» Διεθνούς, δημοσιεύτηκε συνέντευξή του στο Συγκρότημα ότι θα κάνει συνέδριο στο μαγαζί.
- Πάνε οι νέες τεχνολογίες με τα e-mail, πάνε τα SMS, πάνε όλα.
- Καλά, για διαδικασίες και όργανα ουδείς λόγος.
- Βαρετά και βραδυκίνητα για κάποιον χαλαρό πρόεδρο.
- Άσε που πρέπει να βλέπει τον Βενιζέλο, τη Διαμαντοπούλου και την Κατσέλη.
- Πόρκα μιζέρια.
- Οπότε καλώς έπραξε.
- Σήκωσε και τα πεσμένα φύλλα της ναυαρχίδας του Λαμπράκη.
- Αντί για τον Άι Βασίλη, τους εκπαιδευτικούς, τους πανεπιστημιακούς, τους φοιτητές και τους μαθητές θα επισκεφτούν οι καλικάντζαροι της οδού Μητροπόλεως τις μέρες των εορτών.
- Φύλακες γρηγορείτε.

N. Μολ.

ΣΧΟΛΗ ΟΔΗΓΩΝ

Στην Ηλεία ο αστυνομικός διευθυντής αποφάσισε και βράβευσε με τιμητική πλακέτα, εν μέσω πανηγυρικής ατμόσφαιρας, τον μητροπολίτη Ηλείας Γερμανό για την προσφορά του στην πρόληψη των ατυχημάτων (sic). Γιατί δεν αναλαμβάνει η Εκκλησία τη διεξαγωγή σεμιναρίων κυκλοφοριακής αγωγής; Με την ανάλογη «φώτιση», είναι σίγουρο ότι οι οδηγοί δεν θα πατάνε στα ουράνια!

ΣΩ.ΛΕ

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

«Κάηκε το πελεκούδι» στην ΕΡΤ, όπου έγιναν μόνιμοι περίπου 600 συμβασιούχοι, επειδή προφανώς κάλυπταν διαρκείς και πάγιες ανάγκες. Το όλο γλέντι σε νυχτερινό κέντρο καλύφθηκε μάλιστα από τις τηλεοπτικές κάμερες.

Αυτοί λοιπόν «δικαιώθηκαν». Οι υπόλοιποι, όπως αυτοί στην Κεφαλλονιά, δεν έχουν παρά να βρουν άλλο τρόπο διαμαρτυρίας. Τι να κάνουν και αυτοί; Έκαψαν την καρέκλα του τοπικού βουλευτή της ΝΔ σε δημόσια θέα. Για μια καρέκλα ζούμε στην Ελλάδα, πώς να μη έχεις λοιπόν τέτοιο μένος;

ΣΩ.ΛΕ

ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

Αυξάνεται ανησυχητικά το ξενοφοβικό σύνδρομο ανάμεσα στους έλληνες μαθητές. Σύμφωνα με την έρευνα του Παντείου Πανεπιστημίου το 70% των μαθητών διαφωνεί με την αύξηση του αριθμού των ξένων στην Ελλάδα, ενώ το 57% συμφωνεί με τον περιορισμό τους, θεωρώντας τους πληγή για την ελληνική κοινωνία. Από την άλλη πλευρά εμπιστεύονται περισσότερο τις ένοπλες δυνάμεις, τη Δικαιοσύνη και την Εκκλησία και νιώθουν εξοικειωμένοι με την αύξηση της αστυνομικής παρουσίας στην καθημερινότητα. Ο Χριστόδουλος μπορεί να κοιμάται ήσυχος. Οι αξίες του έθνους διαφυλλάσσονται ως κόρη οφθαλμού!

ΣΩ.ΛΕ

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΟΜΙΛΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥ

Οσα δεν φτάνει η... εσωκομματική αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ, τα κάνει... ομίλους προβληματισμού. Αυτό, λοιπόν, έκανε και ο Γιάννος Παπαντωνίου. Ως γνωστόν, ο πρώην υπουργός Οικονομίας και Αμύνης είναι πλέον ανεξάρτητος βουλευτής, αφού, μετά τις τοποθετήσεις του για την πώληση της Εμπορικής Τράπεζας («τον ίδιο στόχο είχε και η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ»), εκπαραθυρώθηκε από τη Χαριλάου Τρικούπη. Να υποθέσουμε ότι το παράδειγμα Γιάννου θα το ακολουθήσουν και άλλοι διαφωνούντες με τον Γιωργάκη; Πάντως, την προηγούμενη εβδομάδα, όταν σε συνέντευξη Τύπου παρουσιάστηκε ο Όμιλος Γιάννου, ο φόβος φιλούσε τα έρμα. Ελάχιστοι βουλευτές παραβρέθηκαν. Και όσοι πήγαν, είναι μάλλον άνευ σημασίας για τη σημερινή ηγεσία του ΠΑΣΟΚ.

Π.Π.

ΤΕΛΟΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το έγγραψε ο παιδικός μου φίλος στην Πατρίδα της Καρδίτσας και δεν αντέχω να μην το αντιγράψω: «Ασφαλώς και θα αλλάξει η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ μετά την ήττα Μπους. Μέχρι τώρα μας "βίαζαν" απροειδοποίητα. Στο εξής θα μας ειδοποιούν να έχουμε κάνει πρώτα ντους». Εμείς πάντως, μια από τα ίδια. Ο Σουφλιάς δεν πήγε, λένε, στην πανηγυρική συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου της Τετάρτης επειδή διαφωνεί με τον Αλογοσκούφη στην κατανομή των κονδυλίων την επόμενη χρονιά. Χρονιά εκλογών ως γνωστόν. Είναι πράγματι σε δύσκολη θέση ο Σουφλιάς. Και δεν μπορεί να ακολουθήσει το παράδειγμα του Βύρωνα. Τι να πει; Ότι θα παραιτηθεί υπέρ των εργολάβων; Η Μαριέττα πάντως έχει συνεννοηθεί, λένε, με τον Κώστα και αμέσως μετά τα Χριστούγεννα θα φέρει στη Βουλή το αποσυρθέν νομοσχέδιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι θα προκληθεί μεθοδευμένο αδιέξοδο στην Παιδεία και λόγος για πρόωρες εκλογές. Ας κάνουν ό,τι θέλουν. Το μόνο που απαιτώ είναι να μην κάνουν τις

εκλογές στις 3 Ιουνίου, επειδή τότε θα τρέχω στο Ράλι Ακρόπολις. Γιατί δεν τις κάνουν στις 27 Μαΐου; Ποιος θα τους εμποδίσει; Ο Γιωργάκης; Ίσως επειδή μέχρι τότε μπορεί να μην έχει ανέβει και να κινδυνεύει αυτός να χάσει με μεγάλη διαφορά και ο Κώστας να τον χάσει από αντίπαλο. Ο Καραμανλής πάντως διέψευσε το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών. Γιατί; Υπήρχε περίπτωση να το επιβεβαιώσει; Ο Μητσοτάκης πάντως θέλει πρόωρες επειδή δεν τον παίρνουν πλέον τα χρόνια για Πρόεδρος. Γι' αυτό και μας είπε από την Ε ότι «τα δύο μεγάλα κόμματα δεν έχουν πλέον μεγάλες διαφορές». Όταν θέλει λέει την μια αλήθεια μετά την άλλη. Μας είπε επίσης ότι η Ελλάδα και η Τουρκία δεν έχουν «μεγάλες διαφορές», παρεκτός το Κυπριακό. Ενώ αν είχε υπερψηφιστεί το σχέδιο Ανάν, όπως ήθελαν ο ίδιος, ο Γιωργάκης και η Ντόρα, δεν θα μιλάγαμε σήμερα ούτε για Κυπριακό. Και πιθανώς ούτε για Κύπρο. Η Ντόρα πάντως δεν φαίνεται να τα παίρνει ακόμα τα γράμματα επειδή, όπως μας είπε ο μπαμπάς της, παρά την ηλικία του είναι αναγκα-

σμένος να μιλά συνεχώς μαζί της. Το κακό δεν είναι ότι οι σημερινοί πολιτικοί νομίζουν ότι κυβερνούν τη χώρα. Το χειρότερο είναι ότι το πιστεύουν κιόλας.

Οι τράπεζες θα λάβουν, λέει, αυστηρά μέτρα για το ξέπλυμα «μαύρου χρήματος». Πάλι προβλήματα μας δημιουργούν. Άντε να τρέχεις κάθε τόσο στην Καραϊβική για μπουγάδα. Ακούστηκε από ιερωμένο που φιλοξενούσε το κανάλι ALTER: «Ο χώρος της εκκλησίας είναι κατεξοχήν χώρος των αμαρτωλών. Όπως ένα νοσοκομείο είναι γεμάτο αρρώστους, έτσι και στην εκκλησία συναντούμε αμαρτωλούς, είναι γεμάτη αμαρτωλούς η εκκλησία. Ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, ο Πατριάρχης, όλοι εμείς, αμαρτωλοί είμαστε, μόνο ο Χριστός είναι αναμάρτητος». Κατόπιν τούτου έχω μια πολύ μεγάλη απορία: Γιατί αγωνίζονται τόσο πολύ οι παπάδες; Για να εισάγουν και εμάς στον κόσμο της αμαρτίας; Και δεν μας φτάνουν όλα τα άλλα, η επέτειος του Πολυτεχνείου πέφτει σήμερα που δεν είναι αργία.

Π.Π.

ΤΣΙΠΡΑΣ

Καλημέρα σας. Έχω νέα. Πήγα στο κλαμπ Barouge, όπου εόρταζε ο Αλέξης Τσίπρας την άνοδο των ποσοστών. Και πράγματι. Τα ποσοστά ανεβαίνουν. Και τα ντεκολτέ κατεβαίνουν. Και οι δύο αυτές εξελίξεις με βρίσκουν απολύτως σύμφωνο.

ΛΩΡΑΣ

Το μπαρ αυτό βρίσκεται πίσω από το Μουσείο Μπενάκη. Στην Πειραιώς. Μα είναι μέρος αυτό για έναν ιστορικό σαν κι εμένα; Και μάλιστα κομμουνιστή; Το δικό μου μέρος είναι ο Λώρας, που έκλεισε. Αλλά αφού εκεί πάει η νεολαία της Αριστεράς; Τι να κάνω; Πάω κι εγώ. Χωρίς κινητό.

ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

Άκου Barouge! Πονηρό μου ακούγεται. Κάνει και συνειρμό μεταξύ της λέξε-

ως μπαρ και της λέξεως ρουζ, η οποία σημαίνει Αριστερά. Και όλο μαζί κάνει συνειρμό με το εν γένει ερωτικό ζήτημα, Θεέ μου, συγχώρησέ με. Πού να τα φανταζόταν αυτά η Μίνα Γιάννου στην εποχή της; Όλοι στου Μαρινάκη τη βγάζαμε, στην Καισαριανή.

ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Αλλά τώρα, πίσω από τις λέξεις έρχεται ο Αλέξης, που έλεγε και ο Πασχάλης στα πέτρινα χρόνια. Και πράγματι, κατά τις 12 εμφανίστηκε. Πολύ σοβαρός. Θα πετύχει. Μπορεί να γίνει και δήμαρχος, ούτως ώστε να αντιμετωπιστεί άμεσα και το πρόβλημα του ρατσισμού στην Αθήνα. Το ελπίζω.

ΒΙΒΛΙΑ

Ας αφήσουμε τώρα τον Τσίπρα και ας πάμε στην ιστορία. Είδατε το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Παρόν, το οποίονμίλαγε για αλλαγή των βιβλίων ιστορίας; Το είδατε. Και τι έχετε να πείτε; Ότι εμείς οι ιστορικοί κάνουμε την πάπια; Σωστό κι αυτό. Αλλά πού να τα προλάβουμε όλα κι εμείς; Τη μια στη βιβλιοθήκη, την άλλη στο σεμινάριο, πάει ο καιρός. Αλλάζουν τα βιβλία. Και αλλάζει και η ιστορία.

ΚΙΝΗΣΗ

Η οποία ιστορία ξέρετε πως γράφεται τώρα; Να σας το πω εγώ. Ας πούμε ότι θέ-

λουμε να αναφερθούμε στην καταστροφή της Σμύρνης και στη σφαγή του ελληνικού πληθυσμού της πόλης. Λέμε: Χιλιάδες Έλληνες συνωσιζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα!

ΜΥΚΟΝΟΣ

Αυτό ονομάζεται σύγχρονη ιστοριογραφία. Οι Έλληνες συνωσιζονται στο λιμάνι. Πώς λέει ο Χατζηνικολάου ότι σήμερα έχει κίνηση στον Πειραιά και ο κόσμος θέλει να φύγει για τη Μύκονο και συνωσιζεται; Έτσι ακριβώς έγινε και στη Σμύρνη το '22. Πήγε ο άλλος στο λιμάνι να φύγει για Πειραιά και έπεσε σε κίνηση.

ΣΜΥΡΝΗ

Και ρωτάει: Πού πάτε, ορέ; Κι εσείς στον Πειραιά; Ναι, πατριώτη, κι εμείς για κει λέμε να πάμε για καμιά διακοσαριά χρονάκια. Θα 'ρθεις; Γιατί όχι, πατριώτη; Θα 'ρθω κι εγώ. Και έτσι υπήρξε ο περίφημος συνωσισμός της Σμύρνης, τον οποίον εορτάζουμε και ως καταστροφή της Σμύρνης.

ΠΑΙΔΑΚΙΑ

Αυτή είναι ιστορία. Αυτά μαθαίνουν τα παιδάκια της 6ης δημοτικού. Μου το 'φερε το βιβλίο η κόρη μου και της είπα: «Άκου, παιδάκι μου. Αυτά είναι βιβλία οθωμανικά. Θα σου φέρω εγώ τα ελληνι-

κά». Και της έφερα τα άλλα. Τα παλιά. Του '60. Και το παιδάκι έμαθε ελληνική ιστορία.

ΑΙΜΑ

Διότι, αγαπητοί μου, δεν υπάρχει μία ιστορία. Υπάρχουν πολλές. Άμα υπήρχε μόνον μία, ποιος ο λόγος να ταλαιπωρούμαστε με έρευνες εδώ στην Ελλάδα; Θα δίναμε τη δουλειά στους Αμερικάνους, που έχουν και τα μέσα, και θα μας τη φέρνανε έτοιμη. Δυστυχώς, όμως, ο καθένας έχει τη δική του ιστορία. Κάποιοι την έγραψαν στον τοίχο με μπογιά. Δηλαδή με αίμα.

ΚΥΠΡΟΣ

Αλλά έρχεται και η Κύπρος. Και εκεί είχαμε έναν συνωσισμό το 1974, πλην όμως οι περισσότεροι εκεί βρήκαν εισιτήριο. Για την Ασία. Και ξέμειναν εκεί, διότι δεν είχε δρομολόγιο επιστροφής. Αυτή είναι ιστορία, όχι παίξε γέλασε.

ΑΥΡΙΟ

Αν νομίζετε ότι θα μεγαλώσετε παιδιά με αυτά τα βιβλία ιστορίας, είστε γελασμένοι. Θα μεγαλώσετε τους βιαστές της Αμαρύνθου, λέω εγώ. Που δεν πιστεύουν πια σε τίποτα και κυνηγάνε φτωχές Βουλγάρες. Λοιπόν, αυτά είχα να πω σήμερα και αύριο πάλι μέρα είναι, που έλεγε και ο Νίκος ο Μιλάνος, όσο ζούσε, στην ταβέρνα του στον Βόλο.

ΠΕΜΠΤΗ 2.11.2006 – ΤΕΤΑΡΤΗ 15.11.2006

ΠΕΜΠΤΗ 2.11.2006

• Άναυδοι οι τηλεθεατές με την ασυδοσία των τηλεοπτικών καναλιών, τα οποία παίζουν παιδικά πορνό σε ζώνες αιχμής με την παρουσία πολιτικών, όπως ο υφυπουργός Υγείας κ. Κωνσταντόπουλος και ο πρώην μεγαλοϋπουργός του ΠΑΣΟΚ κ. Γιάννος Παπαντωνίου, οι οποίοι νομιμοποιούν ουσιαστικά την αθλιότητα, δηλώνοντας και την ποιότητα του πολιτικού κόσμου.

• Την Αθήνα, για πρώτη φορά, επισκέπτεται ο αρχηγός των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων. Ο στρατηγός Γιοσάρ Μπουγιούκανιτ, στις συναντήσεις του με τον έλληνα ομόλογό του, προσπάθησε να περάσει ένα κλίμα εξομάλυνσης των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Κάτι φαίνεται ότι ετοιμάζουν οι τούρκοι πασάδες, καθώς βαίνουν προς αδιέξοδο οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της γείτονος!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3.11.2006

• Σοκ προκάλεσε η απόφαση του συλλόγου των καθηγητών του Λυκείου της Αμαρύνθου να τιμωρήσουν με πενήνήμερη αποβολή και τη μαθήτριά που κατήγγειλε το βιασμό της και τους καταγεγυλλόμενους μαθητές. Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ΟΛΜΕ και Υπουργείο εκφράζουν την αποδοκιμασία τους για το γεγονός αυτό!

• Νέο συλλαλητήριο της εκπαιδευτικής κοινότητας, καθώς παραμένει ανικανοποίητο από την κυβέρνηση το σύνολο των αιτημάτων τους.

Τα υπερσύγχρονα στούντιο του Al Jazeera που εκπέμπει πλέον και στην αγγλική γλώσσα.

ΣΑΒΒΑΤΟ 4.11.2006

• Το σύστημα της αντιπαροχής κατέστρεψε την Αθήνα στις δεκαετίες του '60 και του '70. Τα πρώτα σημάδια κάμψης του εμφανίστηκαν όμως, καθώς ο φρενήρης ρυθμός της προηγούμενης χρονιάς, που πυροδοτήθηκε από τις αλλαγές στη φορολογία και τον ΦΠΑ, φαίνεται να ξεφουσκώνει. Ήδη το ποσοστό μειώθηκε φέτος κατά 10 μονάδες. Δυστυχώς ξεφούσκωσε όταν είχε πια καταστρέψει τη χώρα!

ΚΥΡΙΑΚΗ 5.11.2006

• Έντονες οι πιέσεις προς τον πρωθυπουργό, σύμφωνα

με δημοσιεύματα των εφημερίδων όλων των αποχρώσεων, για να προκηρύξει εκλογές αμέσως μετά την ολοκλήρωση της αναθεώρησης του Συντάγματος. Μήπως ξέρουν κάτι που δεν ξέρουμε εμείς οι κοινοί θνητοί;

• Με παραίτηση απειλεί ο κ. Πολύδωρας αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα των αστυνομικών. Κάθετη άρνηση από τον κ. Αλογοσκούφη, παράθυρο αφήνει ο κ. Δούκας. Γιατί μου θυμίζουν τον καλό και τον κακό μπάτσο;

• Καταδικάζεται σε θάνατο δι' απαγχονισμού ο Σαντάμ

περί ιδιωτικών Πανεπιστημίων αλλά και γιατί κανένα πρόβλημα δεν λύθηκε!

• Η αθλιότητα της ελληνικής κοινωνίας: Για να μπορέσουν να ισοσκελίσουν το άγος της Αμαρύνθου, βγάζουν στη δημοσιότητα βιασμό ελληνίδας 16χρονης από Αλβανό κάπου στην Ελλάδα.

• Φωτιές ανάβει στα Πανεπιστήμια ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, ο οποίος εν όψει της γιορτής για την επέτειο του Πολυτεχνείου ζητά από τους αστυνομικούς να μπαίνουν στους πανεπιστημιακούς χώρους χωρίς να απαιτείται η άδεια της Συγκλήτου. Ουσιαστικά δηλαδή επιχειρούν την κατάργηση του ασύλου. Ο πόλεμος ξεκίνησε...

• Πεθαίνει ο πρωθυπουργός του Αττίλα Μπουλέντ Ετζεβίτ σε ηλικία 81 ετών.

ΤΡΙΤΗ 7.11.2006

• Με πρωτοσέλιδη επιστολή ενός 13χρονου προς τους γονείς κυκλοφορεί η *Ελευθεροτυπία*. Χιλιάδες καθηγητές Πανεπιστημίου και δημοσιογράφοι καίνε τα πτυχία τους στο Σύνταγμα!

• Συλλαμβάνεται με πακιστανικό ένταλμα ο πρόεδρος των πακιστανών μεταναστών που έχει καταγγείλει τις απαγωγές. Γιατί κάτι δεν κολλάει;

• Αμερικανική παρέμβαση στη Θράκη, καθώς ο αμερικανός επιτετραμμένος χαρακτηρίζει τουρκική τη μουσουλμανική μειονότητα, αμφισβητώντας ευθέως τη Συνθήκη της Λωζάνης.

• Χοντρός εκβιασμός της κυρίας Γιαννάκου προς την πανεπιστημιακή κοινότητα ότι αν δεν δεχτούν τις αλλαγές που προτείνει η κυβέρνηση με το σχέδιο του νόμου πλαίσιο, δεν θα αυξήσει τους πόρους για την Παιδεία. Να χα-

Χουσεϊν. Νέο αιματοκύλισμα προβλέπεται στη Μέση Ανατολή.

• Μεγάλη νίκη του Ντανιέλ Ορτέγκα στη Νικαράγουα, ο οποίος επανέρχεται δημοκρατικά στην εξουσία, όπως την παρέδωσε μετά την εκλογική ήττα των Σαντινίστας πριν πολλά χρόνια.

ΔΕΥΤΕΡΑ 6.11.2006

• Οι γενικές συνελεύσεις σε όλα τα υπό κατάληψη Γυμνάσια και Λύκεια αποφάσισαν τη λήξη των καταλήψεων. Όλοι ξέρουν όμως ότι τα παιδιά θα επανέλθουν δριμύτερα τον Ιανουάριο, όχι μόνο γιατί συζητείται το άρθρο 16

ρώ εγώ πολιτικούς με όραμα!

- Η συνάντηση Πολύδωρα-Αλογοσκούφη αποφέρει στους αστυνομικούς από 3 έως 5 ευρώ το μήνα. Δηλαδή τις δηλώσεις του ο Βύρωνας τις έκανε για 5 ευρώ!

- Κρίσιμες εκλογές στις Ηνωμένες Πολιτείες για τη Βουλή των Κοινοτήτων και τη Γερουσία. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν τον πρόεδρο Μπους να χάνει τον έλεγχο και των δύο σωμάτων. Για να δούμε...

ΤΕΤΑΡΤΗ 8.11.2006

- Παιχνίδια με τους Βορειοηπειρώτες παίζει η κυβέρνηση, καθώς εξαγγέλλει αιφνιδίως τη χορήγηση υπηκοότητας και δικαίωμα ψήφου σε δεκάδες χιλιάδες ομογενείς, χωρίς όμως καμία διασφάλιση των δικαιωμάτων τους στην Αλβανία. Ο κίνδυνος των ελληνοποιήσεων βέβαια με πλαστά χαρτιά ελλοχεύει, αλλά την απάντηση την έχουν έτοιμη στο κυβερνών κόμμα. Τα ίδια έκανε και το ΠΑΣΟΚ. Μάλιστα, τώρα δέσαμε...

- Μπλοκάρεται στις Βρυξέλλες από τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου το 65ωρο ελαστικής εργασίας που προωθούσαν τα «καλά» παιδιά του Βορρά!

- Από τη μια η κυβέρνηση χαιρέται και πανηγυρίζει που βγαίνουμε από την επιτήρηση, από την άλλη όμως έκαναν την εμφάνισή τους τα δάνεια για θέρμανση. Οι τραπεζίτες έχουν πολύ καλύτερη σχέση με την πραγματική οικονομία απ' ό,τι ο κ. Αλογοσκούφης και οι φωστήρες της κυβέρνησης. Ο κόσμος δεν έχει χρήματα, κι ας λένε ό,τι θέλουν οι υπουργοί!

- Τέλος στον πόλεμο ψηφίζουν οι Αμερικανοί, δίνοντας την πλειοψηφία των δύο σωμάτων, Βουλής και Γερουσίας, στους Δημοκρατικούς.

Παρατείνεται ο υπουργός Άμυνας Ράμσφελντ. Μέσα στους πανηγυρισμούς, κάποιοι φωνάζουν την αλήθεια. Η πολιτική της υπερδύναμης δεν πρόκειται να αλλάξει, όποιος και να έχει την εξουσία. Ας το καταλάβουμε επιτέλους.

- Νέα βαρβαρότητα του Ισραήλ στη Γάζα. Τανκς μπήκαν στη Μπέιτ Χανούν στις 3 το πρωί και ρίχνοντας στα σπίτια σκότωσαν δεκαοκτώ άτομα, μεταξύ των οποίων πολλά παιδιά. Προσπαθούν να μοιάσουν στους χιτλερικούς με καλά, όπως φαίνεται, αποτελέσματα.

ΠΕΜΠΤΗ 9.11.2006

- Η χώρα, το έχουμε πει πολλές φορές, ζει σε έναν απόλυτο σουρεαλισμό. Αυτό όμως που κατάφεραν οι δικαστές δεν το έχει σκεφτεί κανένας πουθενά. Αποφάσισαν, μέσω του Μισθοδικείου, που ελέγχουν οι ίδιοι και του οποίου οι αποφάσεις είναι τελεσίδικες και δεν προσβάλλονται, την αύξηση των μισθών τους έως και 60%, την ίδια στιγμή που με άλλη απόφασή τους απαγορεύουν στο κράτος την πληρωμή των δεδουλευμένων στους συμβασιούχους. Μπίνγκο!

- Το δις εξαμαρτείν ου καθηγητών σοφών. Με μια εξίσου επαίσχυντη ενέργειά τους, οι καθηγητές του Λυκείου της Αμαρύνθου αποφασίζουν την ακύρωση όλων των ποινών που επέβαλαν στην 16χρονη που κατήγγειλε τον βιασμό της και στους τέσσερεις καταγγελλόμενους συμμαθητές της. Αυτοί οι καθηγητές μορφώνουν τα παιδιά μας...

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10.11.2006

- Παράταση μέχρι τον Δεκέμβριο παίρνει η Τουρκία για να εφαρμόσει τις υποχρεώσεις της σχετικά με τις ενταξιακές της διαπραγματεύσεις. Πάλι δεν αντίκρυσαν στην ουσία

του το πρόβλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Οικολογικό έγκλημα της ΔΕΗ στο Αλιβέρι. Πετρέλαιο από τις δεξαμενές της χύθηκε στη θάλασσα, με αποτέλεσμα να ρυπανθεί τεράστια περιοχή.

- Νέα δημοσκόπηση, που έρχεται στη δημοσιότητα, φέρνει τη ΝΔ τέσσερις μονάδες μπροστά από το ΠΑΣΟΚ. Ο Γιωργάκης εξαγγέλλει σύνεδριο την άνοιξη. Αν προλάβει...

- Σε ομιλία του σε δημοσιογράφους στη Μπρατισλάβα, ο πρωθυπουργός «κλείνει» την υπόθεση εκλογών και ανοίγει αυτή των μεταρρυθμίσεων. Γιατί δεν το πιστεύω;

ΣΑΒΒΑΤΟ 11.11.2006

- Λύση εξπρές για τους συμβασιούχους επιδιώκει η κυβέρνηση για να μπορέσει να εξισορροπήσει τις αποφάσεις των δικαστών, που διπλασίασαν τους μισθούς τους. Σε δηλώσεις του ο κ. Αλογοσκούφης μιλά για πολιτική λύση ενάντια στην απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Μάλλον τρόμαξαν στη Ρηγίλλης!

ΚΥΡΙΑΚΗ 12.11.2006

- Κάνει πλάκα ο επίτιμος στον πρόεδρο. Εκεί που ο δεύτερος προσπαθεί να κλείσει το ζήτημα των εκλογών, ο πρώτος υποστηρίζει, σε συνέντευξή του στο Έθνος, ότι πέντε μήνες νωρίτερα οι εκλογές δεν είναι πρόωρες. Ο καλός και ο κακός που λέγαμε!

ΔΕΥΤΕΡΑ 13.11.2006

- Μετά την Παιδεία, το επόμενο μπάχαλο αναμένεται να δημιουργηθεί στην Υγεία, και ειδικά στα δημόσια νοσοκομεία, καθώς λόγω της ευρωπαϊκής νομοθεσίας μειώνεται το ωράριο ειδικευμένων και ειδικευόμενων ιατρών. Άρα

θα χρειαστούν προσλήψεις, δηλαδή κονδύλια. Έλα όμως που οι «τσέπες» του κ. Αλογοσκούφη έχουν καβούρια για όλους, εκτός των αστυνομικών, βεβαίως βεβαίως! Εκτός αν εκβιάσει ο κ. Αβραμόπουλος, όπως ο κ. Πολύδωρας. Άτοπον!

ΤΡΙΤΗ 14.11.2006

- Τον εύκολο δρόμο θέλουν να πάρουν εκεί στο υπουργείο Οικονομικών και δημιουργούν, σε συνεργασία με τους δημάρχους, έναν νέο φόρο, καταργώντας βέβαια κάποια δημοτικά τέλη που δεν εισπράττονταν ποτέ. Θέλουν να πάρουν 50 ευρώ μίνιμουμ από κάθε επιτηδεύματία μόνο και μόνο επειδή είναι επιτηδεύματίας. Και μετά περιμένουν επενδύσεις από το εξωτερικό. Θα περιμένουν και αυτοί όπως περίμενε και το ΠΑΣΟΚ!

- Κατατίθεται ο προϋπολογισμός του 2007. «Προϋπολογισμό συνέπειας και αξιοπιστίας, αποτελεσματικότητας και προοπτικής» τον χαρακτήρισε ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής. Ο προϋπολογισμός προβλέπει επιπλέον φόρους πάνω από 3 δισ. ευρώ, αυξήσεις 3,4% στους μισθούς του Δημοσίου και 4% στις συντάξεις. Ωχ, ωχ, ωχ!

ΤΕΤΑΡΤΗ 15.11.2006

- Λίγες ημέρες μετά τη συνάντησή τους στην Αθήνα, κατά την οποία είχαν επιχειρήσει να ρίξουν τους τόνους στη διένεξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την Εκκλησία της Ελλάδος, επιστολή «φωτιά» του κ. Βαρθολομαίου προς τον κ. Χριστόδουλο αναζωπυρώνει την «ιερή» κόντρα μεταξύ των δύο πλευρών.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ Δ'
Ο ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΟΣ

Κύπρος: «ο αποδιοπομπαίος...»

του Μ. Δούντα

Η Αγγλία, και στη συνέχεια οι ΗΠΑ, δυνάμεις των οποίων τα συμφέροντα παραδοσιακά διαπλέκονται με τα ελληνικά, επί δεκαετίες αντιδρούν με ποικίλους τρόπους, θέλοντας κατά καιρούς να υπονομεύσουν τους πολυετείς αγώνες των Ελλήνων, Ελλαδιτών και Κυπρίων για ελευθερία και αξιοπρέπεια. Στην περίοδο της ενωτικής εξεγέρσεως της Κύπρου μηχανεύτηκαν, μεταξύ άλλων, το εξής σενάριο, που με διάφορες παραλλαγές εφαρμόζουν, αναλόγως των συμφερόντων τους, οσάκις εκδηλώνεται κρίση περί τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Κυπριακό.

Οι «ευδαιμονούντες» Ελληνοκύπριοι θα εξημίωσαν σοβαρά οικονομικώς σε περίπτωση ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα. Παράλληλα, χρησιμοποιούσαν κάθε μέσο για να περιορίσουν τη χρήση της ελληνικής γλώσσας, να διαβάσουν την ελληνική παιδεία και άλλα παρόμοια χαρακτηριστικά πολιτισμού, με τη μάταιη ελπίδα ότι θα αφελληνίζονταν οι Κύπριοι, καλλιεργουμένης «κυ-

πριακής συνειδήσεως». Με την Ανεξαρτησία, ιδίως δε με την ένταξη Ελλάδας και Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το επιχείρημα ατόνησε. Τώρα προέχει η ευρωπαϊκή προοπτική. Οι Αγγλοαμερικάνοι παρεμβαίνουν βάνουσα, μεταξύ άλλων εκμεταλλευόμενοι και κομματικούς ανταγωνισμούς.

Έναντι των Ελλαδιτών, το σενάριο έχει καταλλήλως προσαρμοσθεί. Δηλαδή, το Κυπριακό πρέπει να κλείσει το ταχύτερον γιατί δήθεν εξαντλούνται οι αντοχές της Ελλάδος. Ταλανίζει για χρόνια την εξωτερική της πολιτική,

που έχει καταστεί «όμηρός» του. Στερεί τις ελληνικές κυβερνήσεις ευφάνταστων χειρισμών και ευελιξίας. Μας φέρνει συχνά αντιμέτωπους με την ΕΕ και τις ΗΠΑ. Κυρίως συντηρεί την αντιπαράθεση με την Τουρκία, που εντείνει τις απειλές και τις εντάσεις στο Αιγαίο, υφέρπουσες δε και ως προς την Θράκη. Η δεύτερη αυτή εκδοχή στοχεύει κυρίως τους Ελλαδίτες: την πολιτική ηγεσία, ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες, τα μέσα ενημέρωσης, καθώς και τα αυτοαποκαλούμενα «προοδευτικά στοιχεία». Αποβλέπει επίσης στην ευρεία κοινή γνώμη. Διοχετεύεται από τις πρωτεύουσες των ενδιαφερομένων κρατών απευθείας στους κρατούντες, είτε διαχέεται προς την κοινή γνώμη μέσω ενός είδους «πέμπτης φάλαγγος». Αυτή συνίσταται από επιλεγμένα στελέχη της πολιτικής, της οικονομίας και των μέσων ενημέρωσης. Μεταξύ αυτών και διάφοροι σύλλογοι ζωοφίλων, φιλανθρώπων, φιλοτέχνων κλπ, με κοινωφελή δράση και κοινωνική παρουσία. Στις εκδηλώσεις των τελευταίων η ενεργός ανάμειξη των μεγάλων πρεσβειών προσδίδει το απαραίτητο κοσμικό θάμβος.

Οι λόγοι της, πρόθυμης ή απρόθυμης, υποδοχής από την πολιτική ηγεσία μας τέτοιων επιχειρημάτων νομίζω ότι θα έπρεπε να αναζητηθούν στην ενδημούσα νοσηρή φοβία –όχι φόβον, που θα ήταν εύλογος– έναντι της Τουρκίας, ακόμη και ηγετών της πολιτικής βαρύτητας και ακτινοβολίας του Κωνσταντίνου Καραμανλή και του Ανδρέα Παπανδρέου, που οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στα ελληνικά ελλείμματα αμυντικής θωράκισης. Ομοίως, στον διάχυτο ευδαιμονισμό και σε άλλες, οικονομικής και κομματικής φύσεως παραμέτρους. Σε όλους αυτούς τους παράγοντες έχω αναφερθεί εκτε-

Ο Μ. Δούντας είναι πρέσβης επί τιμή.

νέστερα σε προηγούμενα άρθρα μου. Παρέλκει να επανέλθω. Ειδικότερα στην παρούσα συγκυρία, εκείνο που περισσότερο ενοχλεί τους ηγέτες μας είναι η αποφασιστικότητα των Ελλήνων της Κύπρου να μην αποδεχθούν τον, αγγλοαμερικανικής κυρίως εμπνεύσεως, ευρύτατο γαλαξία προσφερομένων διευθετήσεων.

Διότι κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι οδηγούν σε καταστάσεις πολύ χειρότερες, για τον κυπριακό ελληνισμό και, συνακόλουθα, για την Ελλάδα, από την μετακατοχική και μετενταξιακή πραγματικότητα. Εκτός του ότι προάγουν στην ουσία τουρκικό προτεκτοράτο στην Κύπρο, δημιουργούν και συνθήκες που πιθανότατα θα αποτελούσαν προηγούμενο προώθησης των τουρκικών βλέψεων στο Αιγαίο και την Θράκη. Και, βεβαίως, δεν τερματίζουν την τουρκική στρατιωτική κατοχή στην Κύπρο.

Αρμόζει να αναφερθεί ότι ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, πολιτικός πεντηκονταετούς επιτυχούς θητείας και επαγγελματικώς καταξιωμένος, χειρίζεται το Κυπριακό στη διεθνή σκηνή με κύρος, επιδεξιότητα και αίσθηση ευθύνης, έχοντας κερδίσει την εκτίμηση και το σεβασμό κορυφαίων ξένων ηγετών. Ωστόσο, όπως είναι φυσικό, πολλοί ενοχλούνται από την αταλάντευτη προσπάθειά του να διαφυλάξει στο ακέραιο ό,τι έχει περισωθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία, ενώ ταυτόχρονα εμμένει ανυποχώρητα στην αξίωση αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων, όντας όμως παράλληλως έτοιμος να συνομιλήσει σοβαρά με την τουρκική πλευρά προς εξεύρεση έντιμης επίλυσης του Κυπριακού.

Ως προς την ελλαδική πολιτική ηγεσία, αυτή γενικώς διάκειται ασυμπαθώς έναντι του Προέδρου, η προσωπικότητα του οποίου έχει καταστεί πρότυπο ανταγωνιστικού σθένους και σύνεσης, αναδεικνυόμενη έτσι σε μέτρο προφανών συγκρίσεων... Γι' αυτό ίσως και η τόσον έκδηλη ως προς αυτόν αρνητική διάθεση κάποιων ελλαδικών παραγόντων.

Σημειωτέον ότι ενόψει αυτών των δεδομένων είναι απορίας άξιον πως ο Πρωθυπουργός επέλεξε την κα Μπα-

Πρόεδρος Τ. Παπαδόπουλος και πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής: Οι σχέσεις τους περιγράφονται ως καλές, το θέμα, όμως, είναι αν η Αθήνα θα μπορέσει να αντισταθεί στις συντονισμένες πιέσεις που ασκούνται από Ουάσιγκτον, Λονδίνο και Άγκυρα.

κογιάννη στη θέση του υπουργού Εξωτερικών, ο οποίος ex officio διαδραματίζει παραδοσιακά ενεργό ρόλο στις εξελίξεις του Κυπριακού. Δεν θα έπρεπε να έχει συνεκτιμήσει την ευρέως και δημόσια γνωστή άκρως αρνητική της διάθεση έναντι του κυπρίου Προέδρου, καθώς και την δυσανασχέτηση που της προκαλεί το όλον θέμα της Κύπρου; Τα αισθήματα και οι εκτιμήσεις αυτές διαφαίνονται, κατά τη γνώμη μου, από δηλώσεις και συνεντεύξεις της και από όσα, εάν είναι ακριβείς οι πληροφορίες, εκμυστηρεύεται ακόμη και σε ξένους συνομιλητές της. Και αυτά, βεβαίως, βλάπτουν πολύ, διότι συν τοις άλλοις δημιουργούν ίσως την προσδοκία ότι η Ελλάς θα ήταν δήθεν πρόθυμη να πειθαναγκάσει την Κύπρο. Βεβαίως ο Πρωθυπουργός επιλέγει τους υπουργούς του. Αλλά, στην περίπτωση αυτή, δεν θα ήταν προφανώς εποικοδομητικό αν ο έλληνας υπουργός Εξωτερικών απελάμβανε και της εμπιστοσύνης της κυπριακής κυβέρνησης; Αυτονόητο ότι ο κ. Παπαδόπουλος θα απέφευγε να οξύνει τα πράγματα από συναίσθηση εθνικής ευθύνης. Ωστόσο η υπαρκτή ψυχρότητα μόνο ζημία

προκαλεί.

Τα προεκτεθέντα οδηγούν αβίαστα στο ρητορικό ερώτημα: εάν αιφνιδίως η Κύπρος κατεποντίζετο αύτανδρος συμπαρασύρουσα και τον τόσο ενοχλητικό στην ελληνική πολιτική ηγεσία Πρόεδρο Παπαδόπουλο, θα επελύοντο τα μείζονα προβλήματα εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος; Αν όλα αυτά τα «καλά» συνέβαιναν, θα έπαυε να απειλεί η Τουρκία την Ελλάδα; Θα τερμάτιζε την ένταση στο Αιγαίο; Φοβάμαι ότι όλα τα δεδομένα πείθουν ότι θα ήταν πολιτικώς αφελές να προσδοκά κανείς τέτοια εξέλιξη. Διότι θα προσέκρουε σε πάγια γεωπολιτικά συμφέροντα της Τουρκίας. Αντιθέτως μάλιστα, η Άγκυρα θα επικέντρωνε την επιθετικότητά της στο Αιγαίο και τη Θράκη· διακατέχεται από το όραμα καθοριστικής περιφερειακής δύναμης.

Θα ήταν, συνεπώς, τιμιότερο και σοφότερο, αναγνωρίζοντας την πραγματικότητα, να επιδοθούμε σε σύντομη προσπάθεια ενδυνάμωσης της αμυντικής μας θωράκισης. Σε σχέσεις συγκρουσιακής συνύπαρξης, όπως είναι οι ελληνοτουρκικές, το περιπόθητο ζεύγμα «ειρήνη – ελευθερία» διαφυλάσσουν μόνον ισορροπίες ισχύος.

Ο Ερντογάν στις συμπληγάδες

του Στρατή Μοσχονήσιου

Τρέχει και δεν φτάνει η Άγκυρα, καθώς το θέμα της ευρωπαϊκής πορείας της φτάνει στο κρισιμότερο σημείο του, εν όψει της τακτικής συνόδου κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 14 και 15 Δεκεμβρίου. Μια σύνοδος, στην οποία, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, κυρίαρχο ζήτημα θα είναι για μια ακόμη φορά η πεισματική άρνηση της Τουρκίας να ανταποκριθεί σε όσα η ίδια έχει υπογράψει ή έχει δεσμευτεί έναντι της Ένωσης και τα οποία αφορούν είτε τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις που απαιτεί η ενταξιακή διαδικασία είτε την υλοποίηση του πρωτοκόλλου τελωνειακής ένωσης και το άνοιγμα των λιμανιών και αεροδρομίων της για την Κυπριακή Δημοκρατία.

Ηδη έχουν προηγηθεί αρχικά μια ολωσδιόλου αρνητική έκθεση που υιοθέτησε, πριν από λίγο καιρό, η Ευρωπαϊκή Βουλή και, μόλις πριν από δέκα ημέρες, η έκθεση προόδου της Κομισιόν. Και οι δυο εκθέσεις διαπιστώνουν ότι η Τουρκία δεν έχει κάνει τίποτε για την εναρμόνισή της με τις απαιτήσεις της Ένωσης. Απαιτήσεις, μάλιστα, που και η ίδια έχει αποδεχτεί.

Παράλληλα με τις εκθέσεις, αρκετοί ευρωπαίοι ηγέτες, με δηλώσεις τους τις τελευταίες ημέρες, κατακεραυνώνουν την κυβέρνηση της Άγκυρας, την οποία απειλούν με κυρώσεις ή με «πάγωμα» των ενταξιακών της διαπραγματεύσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, ο πρωθυπουργός Ταγίπ Ερντογάν και οι αρμόδιοι υπουργοί του έχουν αποδουθεί σε έναν μαραθώνιο επισκέψεων σε διάφορες χώρες — μόνο στην Ελλάδα είχαμε τις επισκέψεις του αρμόδιου υπουργού για τα θέματα της ένταξης κ. Μπασάρ και του γενικού επιτελάρχη στρατηγού Μπουγιούκανιτ, ενώ τις ημέρες αυτές αναμένεται η επίσκεψη του ΥΠΕΞ Αμπντουλάχ Γκιουλ — και σε διαβουλεύσεις με αρμόδιους και αναρμόδι-

ους της Ένωσης, σε μια προσπάθεια να διασκεδάσουν τις κακές εντυπώσεις.

Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, ο Ταγίπ Ερντογάν «θυμήθηκε» ότι ένα από τα ζητήματα που προκαλούν έντονες αντιδράσεις στις χώρες της Ένωσης είναι ο νόμος που διώκει όσους προσβάλλουν το τουρκικό έθνος. Ένας νόμος, με βάση τον οποίο έχουν διωχθεί πολλοί τούρκοι διανοούμενοι. Έτσι, έσπευσε μεν να δηλώσει ότι, επιτέλους, «αν ο νόμος αυτός ενοχλεί, μπορούμε να συζητήσουμε πώς μπορούμε να τον βελτιώσουμε», ξεχνώντας, ωστόσο, ότι απαίτηση της Ένωσης ήταν η κατάργηση του επίμαχου νόμου.

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Παράλληλα με την Άγκυρα, όμως, μαραθώνιες διαβουλεύσεις πραγματοποιούν και οι υποστηρικτές της Αμερικανοβρετανοί, οι οποίοι εκείνο που επιθυμούν είναι να παραμείνει ενεργή η διαδικασία ένταξης της Τουρκίας, ανεξάρτητα από το ηθικό, το νομικό, όσο και το πολιτικό έλλειμμα που δημιουργεί η στάση της τουρκικής ηγεσίας έναντι της Ευρώπης, ιδιαίτερα σε μια

περίοδο που η πιθανότητα μιας τουρκικής ένταξης προκαλεί έντονες αντιδράσεις από έναν μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών λαών, όσο και από τις πολιτικές ηγεσίες τους.

Έτσι, Ουάσιγκτον και Λονδίνο συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις διαβουλεύσεις που γίνονται σε κάθε επίπεδο, μεθοδεύοντας τρόπους να ξεπεραστούν τα εμπόδια και προσπαθώντας παράλληλα να πείσουν τα διάφορα ευρωπαϊκά όργανα και τις κυβερνήσεις των χωρών μελών για την αναγκαιότητα της τουρκικής ένταξης.

Ιδιαίτερα, μάλιστα, προσπαθούν με κάθε τρόπο να πείσουν την Αθήνα και τη Λευκωσία, οι οποίες βεβαίως έχουν πολλούς λόγους να βάλουν εμπόδια στην διαπραγματευτική διαδικασία της Άγκυρας, στο βαθμό τουλάχιστον που αυτή δεν ανταποκρίνεται στους κανόνες καλής γειτονίας έναντι της Ελλάδας, κυρίως όμως δεν υλοποιεί την δεσμευσή της για την επέκταση του πρωτοκόλλου τελωνειακής ένωσης έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ουάσιγκτον και το Λονδίνο έχουν πετύχει να έχουν με το μέρος τους τόσο την φινλανδική προεδρία της Ένωσης, όσο και την Κομισιόν, οι οποίες προσπαθούν επίσης είτε να πετύχουν μια συμφωνία για την υλοποίηση της τελωνειακής ένωσης με αντάλλαγμα την άρση της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων, είτε, αν αυτό δεν σταθεί δυνατό, να εξευρεθεί μια φόρμουλα που θα επιτρέπει τη συνέχιση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, παραπέμποντας το θέμα της τελωνειακής ένωσης σε «ευθετότερο χρόνο».

Που σημαίνει ότι τόσο οι Αμερικανοβρετανοί όσο και τα ευρωπαϊκά όργα-

να επιθυμούν να προχωρήσει η ενταξιακή διαδικασία, χωρίς όμως να «στριμωχτεί» η Άγκυρα, με τη δικαιολογία ότι το επόμενο έτος είναι για την Τουρκία έτος προεδρικών και βουλευτικών εκλογών, οπότε δεν είναι δυνατό, υποτίθεται, να ζητείται από την κυβέρνηση Ερντογάν οποιαδήποτε διευθέτηση που θα απαιτούσε υποχώρηση από τις θέσεις της.

Πολύ περισσότερο, καθώς ο ίδιος ο Ερντογάν αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, ευρισκόμενος σε πλήρη αντίθεση με το κεμαλικό πολιτικοστρατιωτικό κατεστημένο της χώρας του, αλλά και με μεγάλη μερίδα του τουρκικού λαού, γεγονός που τον υποχρεώνει να παίζει σε διαφορετικά και εκ διαμέτρου αντίθετα ταμπλό και να διατυπώνει θέσεις σκληρότερες εκείνων που εκφράζουν οι στρατιωτικοί και οι σκληροπυρηνικοί εθνικιστές που κινούνται γύρω τους.

ΤΑ ΔΥΟ ΜΕΤΩΠΑ

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να δημιουργούνται δύο μέτωπα: Από τη μια οι Αμερικανοβρετανοί με τους λογής συμμάχους τους και από την άλλη ορισμένες χώρες μέλη της Ένωσης που, για διαφορετικούς λόγους, θέλουν να πετύχουν ένα πλήγμα στην Τουρκία, στο όνομα βεβαίως της έλλειψης πειθαρχίας που επιδεικνύει, στην ουσία όμως για να προασπίσουν δικά τους συμφέροντα και παράλληλα να δείξουν στο εσωτερικό των χωρών τους ότι δεν αγνοούν τις λαϊκές αντιδράσεις που έχουν εκδηλωθεί κατά καιρούς, φέρνοντας σε δύσκολη θέση τις κυβερνήσεις τους.

Ταυτόχρονα, σε μια τρίτη διάσταση, υπάρχουν η Λευκωσία, και από κοντά η Αθήνα, οι οποίες, αν θέλουν βεβαίως και δεν «βραχυκυκλωθούν» από την Ουάσιγκτον και το Λονδίνο, μπορούν να φέρουν σε πολύ δύσκολη θέση την Άγκυρα, έχοντας στο μανίκι τον άσο του «βέτο», μια προοπτική που τρέμουν κυριολεκτικά οι υποστηρικτές του «αναίμακτου» περάσματος της Άγκυρας από τις συμπληγάδες της συνόδου κορυφής.

Βεβαίως, δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι η Αθήνα, αλλά και η Λευκωσία, θα μπορέσουν να αντισταθούν τόσο δρα-

Η ελληνίδα υπουργός Εξωτερικών κ. Ντόρα Μπακογιάννη με τον τούρκο ομόλογό της Αμπντουλάχ Γκιουλ σε παλαιότερη συνάντησή τους.

στικά στις πιέσεις που ασκούνται εδώ και πολύ καιρό από την αμερικανική και τη βρετανική πλευρά. Αντίθετα, είναι πολύ πιθανό να βρεθούν προ τετελεσμένων, καθώς ο ευρωπαίος επίτροπος, αρμόδιος για την διεύρυνση της Ένωσης Όλι Ρεν έδωσε μεν την περασμένη εβδομάδα την έκθεση προόδου που συνέταξε η Κομισιόν, απέφυγε, όμως, σκόπιμα να την συνοδέψει με την αναγκαία εισήγηση για τα μέτρα που προτείνονται εναντίον της Τουρκίας, εξαιτίας της άρνησής της να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις της.

Αντί αυτού, σε συμπαιγνία με την φινλανδική προεδρία και με δικαιολογία τη φόρμουλα που αναζητείται ακόμα για την επίλυση του προβλήματος μεταξύ Τουρκίας, Κυπριακής Δημοκρατίας και Τουρκοκυπρίων, έδωσε «περίοδο χάριτος» ενός μηνός στην Άγκυρα. Μια περίοδος, η οποία κανονικά λήγει μόλις πριν από την σύνοδο κορυφής, που σημαίνει ότι οι ευρωπαίοι ηγέτες, κατά την συνάντησή τους, θα βρεθούν ανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα και άρα «δεκτικοί» σε πιέσεις και παζάρια για λύσεις της «τελευταίας στιγμής», οι οποίες, ωστόσο, θα

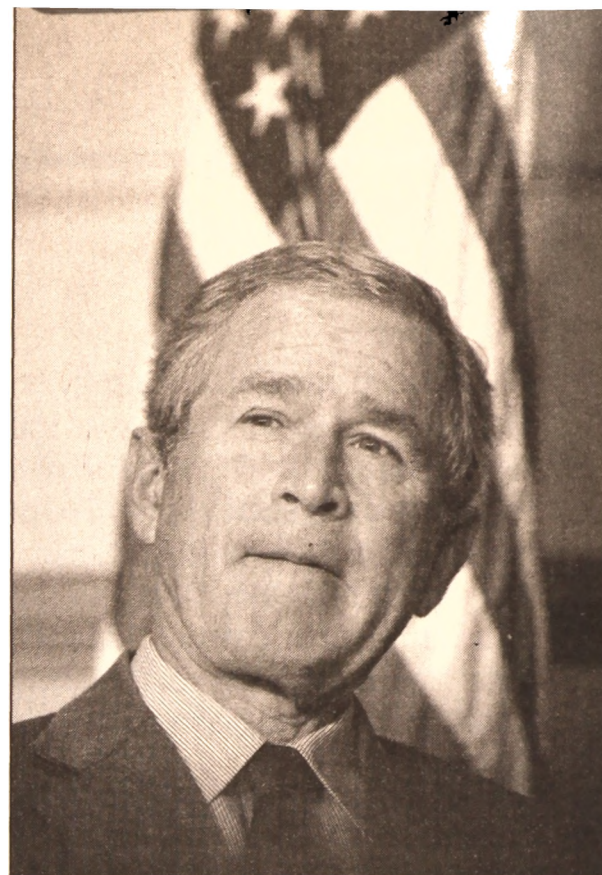
έχουν προετοιμασθεί προσεκτικά από τους πάτρωνες της Άγκυρας.

Για μια τέτοια εξέλιξη, άλλωστε, «εργάζεται» πυρετωδώς το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, το οποίο ήδη έχει στείλει μια ομάδα στελεχών του στις Βρυξέλλες, προκειμένου να είναι σίγουρο ότι δεν θα πάει κάτι στραβά. Ταυτόχρονα, άλλοι απεσταλμένοι του αλωνίζουν την Ελλάδα, προσπαθώντας να βρουν στοιχεία, αναφορικά με τα ευαίσθητα μειονοτικά θέματα, που θα «στριμώχνουν» την Αθήνα, την οποία προσπαθούν να απομονώσουν από την «βλαβερή» επίδραση της Λευκωσίας. Μια προσπάθεια, βεβαίως, που γίνεται με την άμεση συνεργασία της Άγκυρας, η οποία σε κάθε ευκαιρία τονίζει τα δικαιώματα της «τουρκικής ομογένειας» στην Ελλάδα, θέτοντας έτσι θέμα de facto ανατροπής της Συνθήκης της Λωζάνης. Μιας συνθήκης, βεβαίως, την οποία η ίδια η Τουρκία, μη αναγνωρίζοντάς την επίσημα, την έχει καταπατήσει επανειλημμένως, με τους γνωστούς διωγμούς, που συνεχίζονται μέχρι σήμερα, σε βάρος της ελληνικής κοινότητας στην Κωνσταντινούπολη και αλλού.

Η σκοτεινή πλευρά των αμερικανικών εκλογών

του Σήφη Φιτσανάκη

Εδώ και χρόνια είμαι καθημερινός αναγνώστης της εφημερίδας *Guardian*, την οποία θεωρώ ως το καλύτερο ενημερωτικό έντυπο του αγγλόφωνου κόσμου. Πριν από μερικές ημέρες, σε αντίθεση με το κύμα ενθουσιασμού που συνόδεψε τα αποτελέσματα των ενδιάμεσων εκλογών στην Αμερική, η έγκυρη βρετανική εφημερίδα υπενθύμισε για μια ακόμη φορά τη δυσάρεστη αλήθεια: «Το αποτέλεσμα των εκλογών», ανέφερε στο άρθρο της σύνταξης της 9/11, «δε σηματοδοτεί απόρριψη [από τους Αμερικανούς] της αντιδραστικής τακτικής [των ΗΠΑ]. Μόνο όσοι δε γνωρίζουν την Αμερική μπορούν να ισχυριστούν το αντίθετο».

Πραγματικά, όσο κυνικό κι αν ακούγεται, οποιαδήποτε σοβαρή ανάλυση των πρόσφατων εκλογικών αποτελεσμάτων στις ΗΠΑ οφείλει να ξεκινήσει από δύο καίρια σημεία: Πρώτο, παρόλη τη σημασία τους, οι εκλογές ελάχιστα συγκίνησαν τους περισσότερους Αμερικανούς. Δεύτερο, η καταψήφιση της Ρεπουμπλικανικής κυβέρνησης από τους εκλογείς σε καμία περίπτωση δε συνεπάγεται καταδίκη του πολέμου στο Ιράκ. Ας εξηγήσουμε όμως τα δύο αυτά σημεία αναλυτικά.

Είναι γεγονός πως οι περισσότεροι Αμερικανοί αγνόησαν παντελώς τις εκλογές. Το 60% των πολιτών της χώρας που έχει βαλθεί να εκδημοκρατίσει την υφήλιο απείχε μαζικά από τις κάλπες. Αυτό φυσικά δεν αποτελεί εξαίρεση στην εκλογική συμπεριφορά

των Αμερικανών, αφού τα τελευταία 44 χρόνια η πανεθνική συμμετοχή σε εκλογές για το Κογκρέσο ποτέ δεν ξεπέρασε το 49% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων. Τονίζω «των εγγεγραμμένων» γιατί η εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους δεν είναι υποχρεωτική στην κοιτίδα του νεοφιλελευθερισμού. Συνεπώς υπάρχουν εκατομμύρια Αμερικανοί που δεν έχουν ενδιαφερθεί ποτέ να καταχωρηθούν στα εκλογικά ευρετήρια.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΗΤΤΑ

Πρέπει επίσης να τονιστεί πως η πλειονότητα εκείνων που καταψήφισαν τον Μπους καταδίκασαν όχι τον πόλεμο, αλλά τη στρατιωτική ήττα στο Ιράκ. Οι αμερικανοί ψηφοφόροι έχουν επανειλημμένα τιμωρήσει τους πολιτικούς που οδήγησαν τη χώρα σε στρατιωτικές ήττες. Ποτέ όμως δεν έχουν καταδικάσει τον πόλεμο. Ο πόλεμος είναι το εθνικό χόμπι αυτής της χώρας. Άλλωστε τον Μάρτη του 2003, όταν τα αμερικανικά στρατεύματα εισέβαλαν στο έδαφος του Ιράκ, οι δημοσκοπήσεις έδειχναν καθαρά πως σχεδόν οχτώ στους δέκα αμερικανούς υποστήριζαν σθεναρά τον πόλεμο. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως, εάν οι Αμερικανοί είχαν κάνει περίπατο στο Ιράκ, οι αντιπολεμικές αντιδράσεις στις ΗΠΑ θα ήταν ανεπαίσθητες. Όμως η σθεναρή και ολοένα αυξανόμενη αντίσταση των Αράβων επέφερε δραστικές αλλαγές στην αμερικανική πολιτική σκηνή. Όπως και στον πόλεμο του Βιετνάμ, το αντιπολεμικό κίνημα στις ΗΠΑ συσπειρώθηκε εκλογικά με την ίδια ταχύτητα που μειώθηκαν οι πιθανότητες στρατιωτικής νίκης της χώρας.

Λιγότερο από ένα μήνα πριν από τις

εκλογές, ερευνητές του αμερικανικού πανεπιστημίου Johns Hopkins ανακοίνωσαν πως, σύμφωνα με στατιστικές αναλύσεις, περισσότεροι από 650.000 Ιρακινοί (πολίτες και στρατιώτες) σκοτώθηκαν λόγω της αμερικανικής εισβολής και των συνεπειών της. Λίγες εβδομάδες αργότερα, ο ίδιος ο υπουργός Υγείας του Ιράκ ανακοίνωσε πως, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ιρακινής κυβέρνησης, πάνω από 150.000 άοπλοι πολίτες έχουν δολοφονηθεί κατά τη διάρκεια της κατοχής. Κι όμως, οι τραγικοί αυτοί αριθμοί διόλου δεν απασχόλησαν την αμερικανική κοινή γνώμη. Αντίθετα, ο προεκλογικός διάλογος εστιάστηκε σχεδόν ολοκληρωτικά στους λαθεμένους πολιτικούς χειρισμούς του πολέμου που οδήγησαν στο στρατιωτικό αδιέξοδο. Το ερώτημα της ηθικής του αμερικανικού στρατιωτικού επεκτατισμού αφέθηκε για τους ακαδημαϊκούς...

Ο ΜΠΟΥΣ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΔΗΜΟΦΙΛΗΣ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, είναι πραγματικά δύσκολο να θεωρήσει κανείς το αποτέλεσμα των εκλογών ως επιτυχία των προοδευτικών δυνάμεων στις ΗΠΑ και στην υφήλιο. Φτάνει να αναλογιστεί κανείς ότι η κυβέρνηση Μπους έχει καταφέρει μέσα σε λιγότερα από έξι χρόνια να πνίξει στο αίμα το Αφγανιστάν και το Ιράκ, να εξουδετερώσει και τις τελευταίες σπίθες ελπίδας για ειρηνική διευθέτηση του παλαιστινιακού ζητήματος και να δολοφονήσει τη δημοκρατία στο μαρτυρικό νησί της Αϊτής. Έχει αποσταθεροποιήσει ίσως ανεπανόρθωτα την πυριτιδαποθήκη της Μέσης Ανατολής. Έχει εξωθήσει, με τη μονομανή της επιθετικότητα, χώρες όπως το

Ο Σήφης Φιτσανάκης
(www.monogramma.blogspot.com) είναι
διδάκτωρ πολιτικών επιστημών. Ζει στις ΗΠΑ.

Ιράν και τη Βόρεια Κορέα στην απελπισμένη αναζήτηση πυρηνικών οπλοστασίων. Έχει υπονομεύσει τις απόπειρες για παγκόσμιο συντονισμό της αναχαίτισης της οικολογικής καταστροφής του πλανήτη. Έχει καταφέρει να αποστασιοποιήσει ακόμα και παραδοσιακούς συμμάχους της, σε βαθμό που σήμερα η πλειοψηφία των Ευρωπαίων (πόσο μάλλον των Λατινοαμερικανών και των Αράβων) καταγράφουν σε δημοσκοπήσεις τις ΗΠΑ ως τη μεγαλύτερη απειλή για την παγκόσμια ειρήνη. Όσον αφορά την εσωτερική της πολιτική, η κυβέρνηση Μπους έχει κυριολεκτικά καταλύσει την αμερικανική οικονομία, σέρνοντας τη χώρα σ' έναν καταστροφικό πόλεμο που έχει εκτινάξει το οικονομικό της έλλειμμα σε αστρονομικά επίπεδα. Έχει δημιουργήσει τον μεγαλύτερο δείκτη οικονομικής ανισότητας στην ιστορία της χώρας. Έχει στιγματίσει με τα πρωτοφανή σκάνδαλα των πολιτικών της την υπόληψη του Κογκρέσου. Τέλος, έχει διχάσει τη χώρα με τη σκληροπυρηνική και αντιδραστική της πολιτική, στο πλαίσιο της οποίας ο ίδιος ο Μπους εξομοίωσε τη νίκη των Δημοκρατικών στις εκλογές με «νίκη των τρομοκρατών».

Εδώ ακριβώς βρίσκεται η τραγωδία. Παρόλα τα τραγικά της σφάλματα, η κυβέρνηση αυτή ακόμα χάρει της εμπιστοσύνης των μισών σχεδόν ψηφισάντων της χώρας. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως, ενώ οι Δημοκρατικοί κατέλαβαν σχετικά εύκολα την πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή των Αντιπροσώπων, κατάφεραν μετά από πρωτοφανή υπερπροσπάθεια να κερδίσουν τον έλεγχο στη Γερουσία, που είναι απαραίτητος για να ελέγξουν (όχι να καταλάβουν) την εξουσία. Έτσι, σε μια χώρα 300 εκατομμυρίων, κέρδισαν την έδρα στην πολιτεία της Βιρτζίνια την τελευταία στιγμή για 7.231 ψήφους και στην πολιτεία της Μοντάνα για 2.847. Δίχως αυτές τις έδρες, η Γερουσία θα βρισκόταν ακόμα στα χέρια της κυβέρνησης των Ρεπουμπλικάνων. Οι περισσότερες από τις υπόλοιπες αναμετρήσεις κυμάνθηκαν σε παρόμοια, αν και όχι τόσο αμφίρροπα, αποτελέσματα. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς τι πρέπει επιτέλους να κάνει μια αμερι-

Μετά τις εκλογές της περασμένης εβδομάδας οι Δημοκρατικοί κατέχουν πλέον την πλειοψηφία στη Βουλή των Αντιπροσώπων και πρόεδρος του Σώματος αναλαμβάνει η κυρία Νάνσυ Πελόσι.

κανική κυβέρνηση για να χάσει τη σχεδόν τυφλή εμπιστοσύνη μιας σημαντικής μερίδας του εκλογικού σώματος;

ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΒΕΡΝΗΣΗ;

Το γεγονός, πάντως, παραμένει πως οι Δημοκρατικοί επανέκτησαν τον έλεγχο του Κογκρέσου μετά από 12 ολόκληρα χρόνια. Αυτό σημαίνει πως η κυβέρνηση Μπους είναι αναγκασμένη να κυβερνήσει για τα επόμενα δυο χρόνια χωρίς να διαθέτει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αυτή η νέα πολιτική κατάσταση είναι που τροφοδοτεί τις εκδηλώσεις ευφορίας από πολιτικούς αναλυτές στην Ελλάδα και αλλού. Οι τελευταίοι υποστηρίζουν πως ο Μπους και οι συνεργάτες του είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένοι να μετριάσουν την ιδεολογική τους μονομέρεια ώστε να κερδίσουν τη συγκατάθεση του Κογκρέσου.

Οι ισχυρισμοί αυτοί όμως είναι ουσιαστικά αβάσιμοι. Καταρχάς, τίποτα μέχρι στιγμής δε δείχνει πως τα ανώτατα πολιτικά κλιμάκια της κυβέρνησης Μπους είναι διατεθειμένα να συγκυβερνήσουν με τους Δημοκρατικούς, την πολιτική των οποίων καταδί-

καζαν μέχρι πρόσφατα ως «βοήθεια προς τους τρομοκράτες». Παράλληλα, η ρητορική της κυβέρνησης λίγα περιθώρια αφήνει για μια υποτιθέμενη συναινετική πολιτική. Ο ίδιος ο Μπους έχει δηλώσει πως η εξωτερική του πολιτική θα συνεχίσει να κατευθύνεται μόνο από την προσωπική του ιδεολογία και πως δεν πρόκειται να επηρεαστεί ούτε από την κομματική σύνθεση του Κογκρέσου ούτε από τη λαϊκή ετυμηγορία. Τον Οκτώβριο ο δημοσιογράφος Μπομπ Γούντγουορντ, που στη δεκαετία του 1970 υπήρξε από τους βασικούς συντελεστές της αποκάλυψης του σκανδάλου Γουστεργκέιτ, μετέφερε στη δημοσιότητα δήλωση του προέδρου των ΗΠΑ σε συνεδρίαση του εκτελεστικού γραφείου της κυβέρνησής του πως «δε θ' αποσυρθώ [από το Ιράκ] ακόμα κι αν η [σύζυγός μου] Λόρα και ο [σκύλος μου ο] Μπάρνεϊ απομείνουν οι μοναδικοί μου υποστηρικτές». Δύο ημέρες πριν από τις εκλογές, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ντικ Τσένι ήταν ακόμη πιο ευθύς σε συνέντευξή του στο τηλεοπτικό δίκτυο ABC:

«Μπορεί [ο πόλεμος στο Ιράκ] να μην

είναι δημοφιλής στην κοινή γνώμη. Δεν έχει σημασία, υπό την έννοια πως [εμείς] πρέπει να συνεχίσουμε αυτό που νομίζουμε ότι είναι σωστό. Αυτό ακριβώς κάνουμε. Δεν κοιτάμε να επανεκλεγούμε. Κάνουμε αυτό που πιστεύουμε ότι είναι σωστό».

Η σκληρή πραγματικότητα είναι πως η κυβέρνηση των Μπους και Τσένι μπορεί να συνεχίσει να κάνει «αυτό που πιστεύει ότι είναι σωστό» παρά την αλλαγή πολιτικού σκηνικού στο Κογκρέσο. Κι αυτό διότι η εκτελεστική εξουσία στο αμερικανικό πολιτικό σύστημα ανήκει στην κυβέρνηση. Το Κογκρέσο μπορεί να ψηφίζει διατάγματα κατά βούληση, αλλά το προεδρικό βέτο σημαίνει πως ο πρόεδρος της χώρας έχει την τελευταία λέξη. Για να ξεπεραστεί αυτό το συνταγματικό εμπόδιο απαιτείται πλειοψηφία δύο τρίτων στο Κογκρέσο, την οποία οι Δημοκρατικοί δε διαθέτουν. Αντίθετα, πολλοί παρατηρητές αμφισβητούν ότι οι Δημοκρατικοί ελέγχουν έστω και την πλειοψηφία στο κοινοβούλιο. Κι αυτό επειδή στην προσπάθειά του να υπερισχύσει των Ρεπουμπλικάνων στις παραδοσιακά συντηρητικές πολιτείες του Νότου και της Δύσης, το Δημοκρατικό κόμμα έχρισε στις περιοχές αυτές πολιτικούς συντηρητικών πεποιθήσεων ως υποψηφίους του. Ενώ, λοιπόν, πολλοί απ' αυτούς εκλέχτηκαν με το Δημοκρατικό κόμμα, στην πραγματικότητα ιδεολογικά βρίσκονται πιο κοντά στο τύποις αντίπαλό τους Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Προφανώς, αυτή η ιδιορρυθμία θα έχει αντίκτυπο και στη φαινομενική πλειοψηφία των Δημοκρατικών στο Κογκρέσο.

ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ

Ακόμα κι αν υποτεθεί πως οι Δημοκρατικοί μπορούν να ελέγξουν τους αντιπροσώπους τους, από πουθενά δεν προκύπτει το συμπέρασμα πως έχουν την πολιτική βούληση να εναντιωθούν στην κυβέρνηση Μπους. Το παρελθόν του κόμματος, που ξεκίνησε τον πόλεμο στο Βιετνάμ και οδήγησε τις ΗΠΑ στην πρώτη μεταπολεμική στρατιωτική τους εισβολή στην ευρωπαϊκή ήπειρο (Γιουγκοσλαβία), αφήνει λίγα περιθώρια αισιοδοξίας. Θεωρητικά, το κόμμα θα μπορούσε να τερματί-

σει άμεσα την αμερικανική στρατιωτική παρουσία στο Ιράκ «παγώνοντας» τα χρηματοδοτικά κονδύλια του πολέμου. Έχει δηλαδή τη δυνατότητα, μέσω της πλειοψηφίας του στο Κογκρέσο, να απορρίψει τις προγραμματισμένες στρατιωτικές δαπάνες για το Ιράκ, αναγκάζοντας έτσι την κυβέρνηση Μπους να αποσύρει έστω και μέρος από τις κατοχικές δυνάμεις. Αυτό όμως δε σημαίνει πως θα το πράξει. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που αμφιβάλουν ότι οι Δημοκρατικοί έχουν κάποια συγκεκριμένη πρόταση απεμπλοκής της χώρας από το αδιέξοδο του Ιράκ.

Εξίσου σημαντικό είναι το ερώτημα εάν οι Δημοκρατικοί διαθέτουν το πολιτικό σθένος να καταστήσουν τον Μπους και τους συνεργάτες του υπόλογους για τις σκευωρίες και τα εγκλήματα πολέμου στο Ιράκ, στο Αφγανιστάν, στο Γκουαντάναμο κι αλλού. Θα προσπαθήσουν να παραπέμψουν σε δίκη τους υπεύθυνους για τα ψέματα που οδήγησαν τη χώρα στον πόλεμο; Θα τιμωρήσουν όλους εκείνους που ανέθεσαν την ανασυγκρότηση του Ιράκ σε τυχοδιώκτες – χρηματοδότες του Ρεπουμπλικανικού κόμματος; Θα εξετάσουν τις ύποπτες σχέσεις της βιομηχανίας πετρελαίου με την εκτελεστική νομενκλατούρα της αμερικανικής Δεξιάς; Η ιστορία είναι κι εδώ διαφωτιστική: την τελευταία φορά που οι Δημοκρατικοί είχαν την ευκαιρία να μπλοκάρουν τον οδοστρωτήρα του νεοφιλελευθερισμού ήταν το 1986, όταν στις κοινοβουλευτικές εκλογές ανέλαβαν τα ηνία του Κογκρέσου από τους αντιπάλους τους. Τότε, αντί να εναντιωθούν, έδωσαν τις ευλογίες τους στον Ρόναλντ Ρέιγκαν, που αποτελειώσε το έργο του με τη συγκατάθεσή τους, στα επόμενα δύο χρόνια.

Λίγες ώρες μετά τις εκλογές, η πρώτη δοκιμασία για το κόμμα της πλειοψηφίας έγινε ήδη πραγματικότητα. Ο Τζορτζ Μπους, θέλοντας να φανεί διαλλακτικός, απέλυσε την επομένη των εκλογών τον πολέμαρχο του Πενταγώνου Ντόναλντ Ράμσφελντ και πρότεινε στη θέση του τον Ρόμπερτ Γκέιτς, που θεωρείται εκ των «μετριοπαθών ρεαλιστών» της Δεξιάς. Ποιος είναι όμως ο Ρόμπερτ Γκέιτς; Διατέλεσε επί δεκαετίες πράκτορας της CIA,

της οποίας ηγήθηκε για δυο χρόνια επί προεδρίας πατήρ Μπους. Νωρίτερα είχε θεωρηθεί συνυπεύθυνος για τα εγκλήματα της CIA στα πλαίσια του σκανδάλου Ιράν – Κόντρας, αλλά απαλλάχθηκε την τελευταία στιγμή με προσωπική παρέμβαση του προέδρου Ρέιγκαν. Στη δεκαετία του 1980 ήταν υπεύθυνος της CIA για τη χρηματοδότηση των μουτζαχεντίν του Αφγανιστάν ενάντια στους Σοβιετικούς. Ανάμεσα στους αποδέκτες των εκατομμυρίων δολαρίων που το γραφείο του διοχέτευσε στους φανατικούς μουσουλμάνους ήταν και ο σημερινός υπ' αριθμόν ένα καταζητούμενος των Αμερικανών Οσάμα μπιν-Λάντεν.

Προτού όμως ο πράκτορας της CIA τεθεί επικεφαλής του Πενταγώνου, η υποψηφιότητά του θα πρέπει να γίνει αποδεκτή από το Κογκρέσο. Άρα ο λόγος ανήκει στους Δημοκρατικούς. Έως την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές (10/11), τα μέλη του Δημοκρατικού κόμματος που τοποθετήθηκαν δημόσια για την υποψηφιότητα Γκέιτς είχαν μόνο καλά λόγια να πουν γι' αυτόν. Δικαιολογημένα, λοιπόν, τα πρώτα ερωτήματα έχουν ήδη αρχίσει να ανακύπτουν. Μήπως οι Δημοκρατικοί έχουν κρεμάσει τα γάντια τους προτού καν αρχίσει ο πρώτος γύρος; Δε θα είναι η πρώτη φορά.

Ποιος γονάτισε τον Μπους;

του Φαρούκ Τουντζάι

Από την εκλογική ήττα του Μπους, κύριου εκφραστή της αντίληψης περί «Νέας Παγκόσμιας Τάξης», προκύπτουν μερικά συμπεράσματα και κάποια νέα ερωτήματα.

Πρώτα από όλα, η ήττα αυτή δεν είναι μόνο του Μπους.

Είναι επίσης ήττα του «δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού», που τότε, όταν αποφασίστηκε η εισβολή στο Ιράκ, όχι μόνο δεν προσπάθησε να αποτρέψει τους Αμερικανούς, αλλά –έστω και μερικώς– συνεργάστηκε, βοήθησε ή σιώπησε.

Όμως ο κρυφός, άλλα μεγάλος ηττημένος της υπόθεσης, είναι οι ιρακινοί ντόπιοι συνεργάτες των «χριστιανών εισβολέων». Το πρώτο νούμερο στην ταξινόμηση είναι ο «πρόεδρος» του Ιράκ, κούρδος ηγέτης Τζαλάλ Ταλαμπανί, ένας σύγχρονος Κουίσιλινγκ. Ακολουθεί ο άλλος κούρδος ηγέτης Μασούτ Μπαρζανί και, προφανώς, οι άμοιροι οι Κούρδοι που ατύχησαν να τους έχουν ηγέτες.

Μετά την αναμενόμενη απόσυρση των δυνάμεων εισβολής, άραγε πόσοι κύριοι πρώην αξιωματούχοι του εγκάθετου καθεστώτος θα κρεμαστούν ανάποδα στις κολόνες της Βαγδάτης και άλλων ιρακινών πόλεων, πόσες κυρίες θα κουρευτούν με την ψιλή, πόσοι Κούρδοι θα χάσουν τα πάντα για πάντα, το μέλλον μόνο ξέρει.

Τέλος, μια μερίδα από την ήττα ανήκει σ' εκείνους τους δυτικούς διανοούμενους που ήλπιζαν και υποστήριξαν με σθένος ότι με τη σταυροφορία αυτή θα επέλθει ως εκ θαύματος ο εκδημοκρατισμός της Μέσης Ανατολής.

Εκεί όμως που υπάρχει μια ήττα, για κάποιους άλλους υπάρχει μια νίκη. Και στις αμερικανικές εκλογές, η νίκη μόνο φαινομενικά είναι των Δημοκρατικών. Στην ουσία δεν ανήκει καν στους αμερικανούς αντιπάλους του Μπους. Στο κάτω κάτω της γραφής αυτοί δεν είχαν κα-

Η κρίση στο Ιράκ σκοτώνει αμάχους στη Μέση Ανατολή.

μιά ουσιαστική αντίρρηση τότε, όταν ξεκινούσε ο πόλεμος, και βέβαια ούτε τώρα έχουν ένα ξεκάθαρο «όχι». Οι Δημοκρατικοί απλώς μάζεψαν τα ώριμα φρούτα που έπεσαν από τα δέντρα της αμερικάνικης πολιτικής ύστερα από κάθε χτύπημα που δεχόταν ο στρατός της στο Ιράκ. Αυτή η ορδή που αν κέρδιζε τον πόλεμο ή τουλάχιστον αν δεν ξεφτιλιζόταν τόσο, τούτη τη στιγμή ο Μπους θα πανηγύριζε την εκλογική του νίκη.

Τελικά, μόνο όσοι είπαν το ξεκάθαρο «όχι» δικαιούνται να λέγονται νικητές αυτού του πολέμου. Κι αυτοί, είτε μας αρέσει είτε όχι, είναι εκείνοι οι άνθρωποι που πολέμησαν και πολεμούν για την πατρίδα τους και τον Αλλάχ τους.

Κάποιοι άνθρωποι, δηλαδή, που πιστεύουν στο Κοράνι, συνοδεύουν στο δρόμο γυναίκες με μαντίλα, προσεύχονται πέντε φορές την ημέρα και, όταν τύχει, ανατινάζονται με δεμένα εκρηκτικά στο σώμα τους.

Θυμηθείτε για λίγο, λοιπόν, τη στερεότυπη εικόνα που έχετε μάθει να φαντάζεστε για τον «κακό, φανατικό και άξεστο» μουσουλμάνο και δείτε ποιος γονάτισε τον Μπους εκεί που όλοι οι «καλοί, ψυχραιμοί και πολιτισμένοι» του κόσμου δεν μπορούσαν να τον βάλουν στη θέση του.

Οι άνθρωποι αυτοί, μέσα σε λίγους μήνες, κέρδισαν δύο μάχες κατά των εχθρών τους: η πρώτη ήταν στον Λίβανο, όταν το «Κόμμα του Αλλάχ» κατέβαλε τον «φοβερό και τρομερό» στρατό του Ισραήλ, και η δεύτερη τώρα, μια εθνική αντίσταση χωρίς όνομα που έκοψε το κούφιο κεφάλι του αμερικανού προέδρου.

Αν ο «πολιτισμένος κόσμος» συνεχίσει να σκέφτεται και να δρα με τέτοια κεφάλια, δυστυχώς για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα από δω κι εμπρός, ίσως και για πάντα, η ανθρωπότητα δεν θα μπορεί να κοιμάται ήσυχη.

Αμερικανικά παιχνίδια υποκλοπών

του Βύρωνα Γεωργαντέα

Σουρωτήρι έκαναν και πάλι οι Αμερικάνοι τις τηλεπικοινωνίες της Ελλάδας. Μόλις χτες ολοκληρώθηκε η οκταήμερη ΝΑΤΟϊκή άσκηση με την κωδική ονομασία «Trial Spartan Hammer». Σε αυτό το διάστημα χρησιμοποιήθηκαν τα πλέον σύγχρονα συστήματα υποκλοπών και παρακολουθήσεων και «χτενίστηκαν», εκτός της ελληνικής επικράτειας και του Αιγαίου, η περιοχή νοτίως της Κρήτης, καθώς και η νοτιοανατολική Μεσόγειος. Τον πρωταγωνιστικό ρόλο στο «σπαρτιάτικο σφυρί» έπαιξαν η αμερικανική βάση της Σούδας και το κατασκοπευτικό αεροσκάφος των ΗΠΑ τύπου RC-135.

Το κατασκοπευτικό αεροσκάφος τύπου RC-135.

Πρόκειται για το ίδιο αεροσκάφος που, την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων, πετούσε σε όλα τα μήκη και πλάτη της χώρας μας —δήθεν για να την προστατεύσει από τους τρομοκράτες— και βρισκόταν σε on line σύνδεση με τα επτά βαν που είχε στήσει η NSA και η CIA από τον Ιούλιο του 2004 στο προαύλιο του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, στην Κατεχάκη. Μια «μίνι βάση» ηλεκτρονικής κατασκοπείας, στην οποία κατέληγαν οι πληροφορίες από τις υποκλοπές κινητών και σταθερών τηλεφώνων —που φαίνεται πως συνδέονται με το μέγα σκάνδαλο που

αποκαλύφθηκε φέτος στην αρχή του έτους— καθώς και κάθε λογής άλλα στοιχεία που συγκεντρώνονταν σε στεριά, θάλασσα και εναέριο χώρο στην Ελλάδα, με ιπτάμενα, επίγεια και θαλάσσια μέσα. Να σημειωθεί πως τα βαν αποτελούσαν άβατο για τους ΚΥΠατζήδες. Απλά, οι πράκτορες της CIA παρέδιδαν κάθε τόσο ένα CD με όποιες πληροφορίες ήθελαν σε «σύνδεσμο» της ΕΥΠ. Ουσιαστικά δηλαδή, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών αποτελούσε τότε το «υπηρετικό προσωπικό» των αμερικανών πρακτόρων.

Σύμφωνα επίσης με πληροφορίες, οι οποίες είχαν φτάσει στην πρώην ηγε-

σία του Πενταγώνου, πριν τους Ολυμπιακούς αεροσκάφος από τις ΗΠΑ με αμερικανικό προσωπικό «σάρωσε» και αποτύπωσε με λέιζερ όλη την Αθήνα. Στη συνέχεια, έφυγε για αμερικανική βάση στη Γερμανία. Η ηλεκτρονική αποτύπωση της Αθήνας έγινε προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες ασφαλείας στους Αγώνες. Ωστόσο, παρότι σε κάθε τέτοιου είδους καταγραφές πρέπει να είναι παρών έλληνας αξιωματικός, ουδεμία ελληνική παρουσία υπήρχε στο αεροπλάνο.

ΣΕ ΙΡΑΚ-ΓΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ.

Μπορεί, λοιπόν, να καλλιεργείται η εντύπωση ότι ο «ιπτάμενος ρουφιδένος» των ΗΠΑ πετάει αυτές τις ημέρες έχοντας πάρει προηγουμένως την άδεια της ελληνικής κυβέρνησης για να συμμετάσχει στην άσκηση του ΝΑΤΟ, στην πραγματικότητα, όμως, το RC-135 «σαρώνει» την περιοχή μας και κάνει σουρωτήρι τις τηλεπικοινωνίες και τα αμυντικά συστήματα της χώρας μας εδώ και πολλά χρόνια. Είναι χαρακτηριστικό ότι το αεροσκάφος ήταν στη Σούδα, τόσο κατά την περίοδο του πολέμου στο Ιράκ, το 2003, όσο και το Νοέμβριο του 2002. Χρησιμοποιήθηκε επίσης για τους ΝΑΤΟϊκούς βομβαρδισμούς στη Γιουγκοσλαβία (1999) και προηγουμένως κατά τον πόλεμο στη Βοσνία, ενώ έντονες υποψίες υπάρχουν και για αποστολές του με στόχο να καταγράψουν πυραυλικές δοκιμές του Ιράν.

Και το πιο εντυπωσιακό; Το RC-135, μέχρι το 1991, είχε ως βάση του το Ελληνικό και κατόπιν, αφού έφυγαν από εκεί οι Αμερικανοί, το αεροσκάφος επιχειρεί από τη Σούδα. Μάλιστα, οι «ιπτάμενοι σπιούννοι» RC-135 το 1986 πήραν μέρος στους βομβαρδισμούς που είχε πραγματοποιήσει τότε ο 6ος στόλος εναντίον της Λιβύης. Ως γνωστόν, αυτό έγινε μετά από εμπλοκή

σε αερομαχία λιβυκών με αμερικανικά αεροσκάφη, στον εναέριο χώρο πάνω από το Λιβυκό πέλαγος. Στη Σούδα επίσης, από το 1997, σταθμεύει ένα ακόμα κατασκοπευτικό αεροσκάφος, τύπου EP-3E, καθώς και «ιπτάμενα ραντάρ» AWACS.

Όλα αυτά δείχνουν ότι οι Αμερικανοί, εκτός του ότι έχουν κάνει σουρωτήρι την Ελλάδα, χρησιμοποιούν παράλληλα τη Σούδα ως κύρια βάση τους στην ανατολική Μεσόγειο, για να κατασκοπεύουν τόσο τη Βόρεια Αφρική και τις χώρες της νοτιοανατολικής Μεσογείου όσο και τα Βαλκάνια. Ως γνωστόν, η Σούδα αποτελεί κρίκο μιας ενιαίας αλυσίδας παρακολουθήσεων, που απαρτίζεται, μεταξύ άλλων, από τις βρετανικές κατασκοπευτικές βάσεις στην Κύπρο (το αεροπορικό κέντρο ελέγχου στο Ακρωτήριο υποστηρίζει τις αμερικανικές επιχειρήσεις στη Μέση Ανατολή) καθώς και την αεροπορική βάση του Ιντσιρλίκ στην Τουρκία. Στους σχεδιασμούς της εναέριας ηλεκτρονικής κατασκοπείας, εκτός του RC-135, είναι ενταγμένα δορυφορικά συστήματα και τα AWACS (αυτά επίσης πετούσαν πάνω από την Ελλάδα κατά τους Ολυμπιακούς).

Παρά τον θόρυβο που έγινε γύρω από το σκάνδαλο των υποκλοπών, αλλά και τη σοβαρότητα ενός τέτοιου θέματος ως το «ελληνικό γουστεργκέιτ», η κυβέρνηση όχι μόνον δεν έχει δώσει κάποιες διευκρινίσεις για ένα μείζον ζήτημα που αφορά την ασφάλεια του κράτους, της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, αλλά αντίθετα συμπεριφέρεται ως αν να έχει κλείσει αυτό το κεφάλαιο. Ας μην βιαστούμε να πούμε για την κυβέρνηση ότι όποιος δεν έχει μνήμη δεν έχει μέλλον. Είναι απορίας άξιον όμως ότι, τη στιγμή που ο ίδιος ο πρωθυπουργός έπεσε θύμα του μηχανισμού υποκλοπών που στήθηκε με πρόσχημα τους Ολυμπιακούς Αγώνες, η χώρα μας επιτρέπει να αλωνίζουν τα πιο σύγχρονα κατασκοπευτικά αεροπλάνα των ΗΠΑ στο Αιγαίο. Αεροσκάφη, μάλιστα, τα οποία έχουν παίξει άκρως ύποπτο ρόλο στις «ολυμπιακές υποκλοπές». Και μετά διερωτάται η σημερινή κυβέρνηση της ΝΔ πώς ο πρωθυπουργός της χώρας έπεσε θύμα υποκλοπών.

Η εναέρια επιτήρηση από το κατασκοπευτικό αεροσκάφος RC-135 κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ

Εκτός αυτού, εύλογα ερωτηματικά δημιουργεί το γεγονός ότι η Ελλάδα κάνει τα στραβά μάτια στην κατασκοπεία των αραβικών χωρών της περιοχής, με πρόσχημα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Διότι αυτό ήταν το σενάριο της πρόσφατης ΝΑΤΟϊκής άσκησης, στην οποία πήραν μέρος πάνω από 700 ξένοι και 300 έλληνες στρατιωτικοί και άλλοι ειδικοί του ΝΑΤΟ. Το ηλεκτρονικό «σπαρτιάτικο σφυρί», που τυπικώς διεξήχθη πάνω από τη βορειοδυτική Πελοπόννησο με αεροσκάφη που επιχειρούσαν από Ανδραβίδα, Λάρισα, Σούδα, Τανάγρα, Άραξο και Ελευσίνα, Ιταλία και Γαλλία, προφανώς δεν αναζητούσε «τρομοκράτες» στα βουνά της Πελοποννήσου ή στα λοιπά αντάρτικα λημέρια για να τους πλήξει. Αντίθετα, στόχος ήταν η Μ. Ανατολή και η Β. Αφρική.

Να σημειωθεί πως η 95η Μοίρα Αναγνωρίσεων (95th Reconnaissance Squadron), της οποίας τμήμα εδρεύει στη Σούδα, έχει ως αποστολή — όπως αναφέρεται σε ιστοσελίδες των αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων — «να διεξάγει επιχειρήσεις στις πιθανές εχθρικές περιοχές της Μεσογείου και της Μ. Ανατολής. Είναι από τις πιο σημαντικές και πολιτικά λεπτές αποστολές σήμερα. Αυτές διασφαλίζονται χάρις στις συμφωνίες μεταξύ αμερικανικής και ελληνικής κυβέρνησης» — δηλαδή τις συμφωνίες που είχε υπογράψει η κυ-

βέρνηση Σημίτη για τις βάσεις. Καθαρά και ξάστερα, λοιπόν, οι αμερικανοί λένουν ότι με το «πράσινο φως» των ελληνικών κυβερνήσεων οι ΗΠΑ κατασκοπεύουν την ευρύτερη περιοχή μας. Καθίσταται εμφανές ότι η Κρήτη εξακολουθεί να είναι το «αβύθιστο αεροπλανοφόρο» των ΗΠΑ. Πολύ περισσότερο, η αμερικανική βάση της Σούδας όχι μόνον δεν έχει χάσει το ρόλο που είχε παλαιότερα, κάτι για το οποίο οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις συστηματικά προσπαθούν να πείσουν την κοινή γνώμη, από τη στιγμή που έκλεισαν οι υπόλοιπες βάσεις στη χώρα μας, αλλά αντίθετα παίζει ρόλο κλειδί.

Οι ΗΠΑ διαθέτουν πάνω από είκοσι RC-135. Τα αεροσκάφη αυτά, που άρχισαν να χρησιμοποιούνται ήδη από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου για κατασκοπεία σε βάρος της ΕΣΣΔ, έχουν πλήρωμα και ειδικό προσωπικό 32 ατόμων και χρησιμοποιούν, ανάμεσα στα άλλα, εξειγμένα μέσα για φωτογραφίσεις «στόχων» και περιοχών, καθώς και για να υποκλέπτουν επικοινωνίες. Ο συγκεκριμένος τύπος αεροσκάφους αποτελεί το κύριο κατασκοπευτικό όπλο των ΗΠΑ, μετά το μεγάλο «κάζο» που έπαθαν προ ετών οι Αμερικανοί, όταν οι Κινέζοι «κατέβασαν» το αεροπλάνο EP-3 που κατασκόπευε τη χώρα, το έκαναν φύλλο και φτερό και τους το ξαναγύρισαν, αφού αντέγραψαν όλα τα προωθημένα συστήματά του.

Βουλευτές της ΝΔ ιδρύουν αλβανόφωνο ραδιοφωνικό σταθμό

του Δ. Νικολάου

Μια «καυτή πατάτα», που επαναφέρει στο προσκήνιο την περιβόητη «υπόθεση Οτσαλάν» επί κυβερνήσεως Σημίτη, όταν επεχείρησαν να ασκήσουν εξωτερική πολιτική μια χούφτα «εθνοκάπηλοι υπερπατριώτες», καλείται να διαχειριστεί άμεσα ο πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλής. Είναι ένας φάκελος που του παρέδωσε ο διοικητής της ΕΥΠ κ. Γιάννης Κοραντής, με την ένδειξη «άκρως απόρρητο», ο οποίος έχει ως θέμα του την ίδρυση αλβανόφωνου ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού στην Ελλάδα. Η πρωτοβουλία ανήκει σ' ένα πολιτικό-επιχειρηματικό κονσόρτσιουμ, που επιδιώκει, όπως όλα δείχνουν, να αναδιαμορφώσει τους όρους άσκησης της πολιτικής στην περιοχή, διότι ουδείς μπορεί να πιστέψει ότι οι εξ Αλβανίας ορμώμενοι επιχειρηματίες, που έχουν διασφαλίσει τη στήριξη πολιτικών προσωπικοτήτων της χώρας μας, θα περιοριστούν μόνον στην άντληση επιχειρηματικού κέρδους ή θα εξαντλήσουν απλώς τη δραστηριότητά τους στις «γέφυρες επικοινωνίας» μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας.

Ο Βουλευτής Ιωαννίνων της ΝΔ Α. Φούσας.

Ιθύνων νους της πρωτοβουλίας, που της προσδίδει και χαρακτηριστικά πολιτικού θρίλερ, καθώς τα νήματα που κινεί στο παρασκήνιο απλώνονται τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αλβανία, είναι ο βουλευτής Ιωαννίνων της ΝΔ Α. Φούσας, ο οποίος, ενεργώντας ως άλλος... Ναξάκης, φιλοδοξεί, όπως όλα δείχνουν, να οικοδομήσει ένα παράπλευρο –πέρα και πάνω από τις επίσημες επαφές– κανάλι επικοινωνίας με τα Τίρανα, εξυπηρετώντας, εκτός των άλλων, και προσωπικούς πολιτικούς στόχους. Ο κ. Φούσας, ο οποίος έχει αναλάβει, τρόπον τινά, και τη νομική εκπροσώπηση των επιχειρηματιών με την ιδιότητά του ως εγκρίτου δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, αν και την επαγγελματική του αυτή ιδιότητα την έχει παραμερίσει προς το παρόν λόγω του ασυμβίβαστου με τη βουλευτική ιδιότητα, εμφανίζεται και ως πρόεδρος της Ομάδας Ελληνοαλβανικής Φιλίας, μια ιδιότητα που του παρέχει την ευχέρεια ισχυρών προσβάσεων στο αλβανικό κατεστημένο. Η ιδιότητα του Προέδρου του παρείχε προσφάτως και την ευχέρεια να μετάσχει ενεργά στις συ-

νομιλίες που είχε ο πρωθυπουργός της Αλβανίας Σαλί Μπερίσα με τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή (κατά την επίσκεψη του πρώτου στην Αθήνα, τον περασμένο Σεπτέμβριο) και του επέτρεψε να επισκεφθεί, εκ νέου, τα Τίρανα, πριν από περίπου 15 ημέρες, ως μέλος της αντιπροσωπείας του υπουργού Υγείας κ. Δ. Αβραμόπουλου, όπου συναντήθηκε πάλι με τον αλβανό πρωθυπουργό, και του ανοίγει την πόρτα ώστε να διατηρεί άριστες επαφές με το καθεστώς των Τιράνων και όχι μόνον. Ο ίδιος, ως εκ τούτου, δεν θα μπορούσε παρά να εμφανίζεται και ένθερμος οπαδός της πρωτοβουλίας της κυβερνήσεως για την πολιτογράφηση των ομογενών από την Αλβανία, γεγονός που επιβεβαίωσε με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο και σε πρόσφατες δηλώσεις του προς τα Μέσα Ενημέρωσης των Ιωαννίνων.

Το ερώτημα, κατόπιν όλων αυτών, που ανακύπτει είναι: Τι θα πράξει ο πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλής ο οποίος, όπως όλα δείχνουν, αξιολογεί πολύ σοβαρά αυτή την πρωτοβουλία, η οποία υπερβαίνει τη συνήθη πολιτική πρακτική των βουλευτών του κόμμα-

τος; Κι αυτό για τους εξής απλούς λόγους: Καταρχάς, το «αίτημα» για την ίδρυση αλβανόφωνου τηλεοπτικού σταθμού στην Ελλάδα υπερβαίνει κατά πολύ τη συνήθη και απολύτως δικαιολογημένη και επιβεβλημένη ανάγκη για την πολιτιστική έκφραση ή τη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας κάποιων μεταναστευτικής ομάδας ή ακόμη και μειονότητας, που αποτελεί βασική επιλογή στη διαδικασία της πλήρους αφομοίωσής τους. Η ανάγκη αυτή εκφράζεται ήδη για άλλες μεταναστευτικές ομάδες, όπως είναι οι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση ή τη Βουλγαρία, με την έκδοση στη χώρα μας εφημερίδων ή περιοδικών στη μητρική τους γλώσσα, οι οποίες, ειρήσθω εν παρόδω, χρηματοδοτήθηκαν ακόμη και από κονδύλια του υπουργείου Εξωτερικών, όταν κρατούσε τα ηνία του ο νυν αρχηγός του ΠΑΣΟΚ Γ. Παπανδρέου.

Δεύτερον, το να μη χορηγήσει επισήμως η χώρα μας συχνότητα για τη λειτουργία αλβανόφωνου τηλεοπτικού σταθμού, με το μοναδικό πρόσχημα το οποίο μπορεί να επικαλεσθεί σ' αυτή

την περίπτωση ότι οι συχνότητες απο-
τελούν συνταγματικά κατοχυρωμένο
εθνικό κεφάλαιο που τις διαχειρίζεται
αποκλειστικά και μόνον το ελληνικό
κράτος, θα τη φέρει αυτομάτως σε
αντίθεση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο
και τις διεθνείς υποχρεώσεις και δε-
σμεύσεις της. Τρίτον, είναι τυχαίο ότι η
πρωτοβουλία για την ίδρυση τηλεοπτι-
κού σταθμού αναλαμβάνεται την ίδια
περίοδο με την απόφαση της κυβέρνη-
σης να προχωρήσει σε πολιτογράφηση
των ομογενών από την Αλβανία ή μή-
πως, όπως είναι και το πιθανότερο, εί-
ναι καρπός των αμοιβαίων άτυπων συμ-
φωνιών και δεσμεύσεων που έχουν γί-
νει στο παρασκήνιο με το καθεστώς του
Σαλί Μπερίσα;

Είναι γεγονός ότι ο κ. Κ. Καραμανλής
ενημέρωσε τον πρωθυπουργό της Αλ-
βανίας κ. Σαλί Μπερίσα, κατά την επί-
σκεψή του στη χώρα μας, στις 12 Σε-
πτεμβρίου 2006, ότι η Ελλάδα προτίθε-
ται να προχωρήσει άμεσα στην πολιτο-
γράφηση των ομογενών από την Αλβα-
νία, ικανοποιώντας μ' αυτόν τον τρόπο
ένα απολύτως δίκαιο αίτημα του βορει-
οηπειρωτικού ελληνισμού. Κάτι τέτοιο
αποτελεί εξάλλου αναφαίρετο δικαίω-
μα της Ελλάδας. Ο κ. Μπερίσα, όπως
αναφέρουν πληροφορίες, δεν αντέ-
δρασε σ' αυτή την προοπτική, αλλά
απέφυγε να αναλάβει οποιαδήποτε συ-
γκεκριμένη δέσμευση που απορρέει
απ' αυτή την ενέργεια. Ποια είναι όμως
τα ανταλλάγματα τα οποία έλαβε; Ο
ίδιος, αμέσως μετά την επιστροφή του
από την Ελλάδα στα Τίρανα, άφησε να
ενοηθεί σε δηλώσεις του ότι η χώρα
μας δεν είναι αντίθετη να αποδώσει την
διπλή υπηκοότητα και σε αλβανούς με-
τανάστες που διαμένουν μόνιμα στην
Ελλάδα.

Το παζάρι στο παρασκήνιο επιβεβαίω-
σε ο Σ. Μπερίσα και σε δηλώσεις του
μία ημέρα μετά την απόφαση της Κυ-
βερνητικής Επιτροπής στη χώρα μας
για την πολιτογράφηση των ομογενών
της Αλβανίας: «*Η απόφαση ελήφθη για
τους πολίτες μας που ζουν και εργάζο-
νται στην Ελλάδα*», είπε, προσθέτοντας
ότι η Ελλάδα, όπως και οι υπόλοιπες
ευρωπαϊκές χώρες, θα πρέπει να χορη-
γήσει την υπηκοότητα σε όλους τους
μετανάστες. «*Δεν είναι το διαβατήριο*»,
κατέληξε, «*εκείνο που αλλάζει την εθνι-*

*κότητα και την εθνική ταυτότητα. Είναι
μια πράξη που διευκολύνει τη ζωή των
πολιτών με αλβανική καταγωγή στην Ελ-
λάδα, στην Ιταλία, στην Γερμανία και
όπου αλλού αυτοί βρίσκονται*».

Η υπουργός Εξωτερικών Ντόρα Μπα-
κογιάννη, όταν επιχείρησε να εξηγήσει
τη χρονική συγκυρία της λήψης της
απόφασης για την πολιτογράφηση των
ομογενών από την Αλβανία, επισήμανε
με έμφαση ότι τα εμπόδια τα οποία
υπήρχαν στο παρελθόν έχουν ήδη αρ-
θεί, γεγονός που καθιστά την απόφαση
αυτή επιβεβλημένη, καθώς δεν θα έχει
πλέον επιπτώσεις στις περιουσίες και
τα εν γένει δικαιώματα των ομογενών.
Η κυρία Μπακογιάννη, επιδιώκοντας να
προκαταλάβει τους ισχυρισμούς της
αντιπολίτευσης ότι χρησιμοποιεί την
απόδοση της ιθαγένειας στους ομογε-
νείς για την εξυπηρέτηση κομματικών
επιδιώξεων, λόγω και των επικείμενων
εκλογών, επικαλέσθηκε το Σύνταγμα
της Αλβανίας, το οποίο «σέβεται πλέον
την διπλή υπηκοότητα και, άρα, δεν
υπάρχει τέτοιου είδους θέμα», και την
ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας,
που παρέχει εγγυήσεις στους Βορειοη-
πειρώτες.

Ερωτήματα όμως ανακύπτουν και με-
τά τις διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης
ότι η όλη διαδικασία θα βασιστεί σε
απολύτως διαφανείς κανόνες του παι-
χνιδιού.

Πρώτον, ποιος θα εμποδίσει τον κ.
Μπερίσα να πιέζει για την απόδοση της
υπηκοότητας και στους αλβανούς με-
τανάστες που διαμένουν μόνιμα στην
Ελλάδα, επικαλούμενος τυχόν δεσμεύ-
σεις της ελληνικής πλευράς, αλλά και
τα ίδια τα επιχειρήματα της κυβέρνη-
σης, το ευρωπαϊκό κεκτημένο και τη
συνταγματική συνθήκη;

Δεύτερον, με ποιους όρους θα δια-
σφαλισθούν διαφανείς μέθοδοι και
αδιάβλητη διαδικασία στην απόδοση
της ιθαγένειας;

Τρίτον, οι υπηρεσίες του Δημοσίου εί-
ναι σε θέση να εγγυηθούν ότι η πρωτο-
βουλία αυτή δεν θα μετεξελιχθεί σε μία
εθνικά επικίνδυνη διαδικασία που θα
έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί
μια τεχνητή «αλβανική μειονότητα»
στην Ελλάδα ή ότι στους Αλβανούς που
θα πολιτογραφηθούν μαζί με τους ομο-
γενείς δεν περιλαμβάνονται και οι Τσά-

μηδες, με τις γνωστές παρενέργειες;

Τα ερωτήματα αυτά ουδόλως αποδυ-
ναμώνουν την αναγκαιότητα της από-
φασης της κυβέρνησης για την ικανο-
ποίηση ενός δίκαιου και πάγιου αιτή-
ματος των ομογενών. Υπάρχουν όμως
τρία σημαντικά γεγονότα, τα οποία
απειλούν να τινάξουν κυριολεκτικά
στον αέρα το όλο εγχείρημα.

Πρώτον, οι υπηρεσίες του υπουργεί-
ου Εσωτερικών, όπως αναφέρουν απο-
λύτως έγκυρες πηγές, προχωρούν σε
εξέταση των αιτημάτων των ομογενών
χωρίς να ασκούν οποιονδήποτε έλεγχο
στα στοιχεία ταυτότητας που προσκο-
μίζουν, με το σκεπτικό ότι ο έλεγχος
έχει διενεργηθεί από τις υπηρεσίες
του υπουργείου Δημόσιας Τάξης κατά
τη χορήγηση της κάρτας ομογενούς.
Τα μισά περίπου άτομα τα οποία προ-
έρχονται από την Αλβανία έχουν δια-
σφαλίσει την κάρτα ομογενούς με χρή-
ση πλαστών στοιχείων ταυτότητας.

Δεύτερον, με την κατάσταση αυτή
δεν είναι άσχετες και οι εκ βάθρων αλ-
λαγές που συντελούνται στην πρε-
σβεία μας στα Τίρανα. «Είναι πολλά τα
λεφτά γύρω από τις παράνομες ελλη-
νοποιήσεις», λένε πολλοί στο υπουρ-
γείο Εξωτερικών. Το σχετικό πόρισμα
που είχαν συντάξει στο παρελθόν οι
αρμόδιοι ελεγκτές έκανε λόγο για όρ-
γιο παρανομιών και εμπόριο βίζας. Η
κατάσταση, απ' ό,τι φαίνεται, δεν έχει
αλλάξει ούτε σήμερα, παρότι ο νέος
πρέσβης κ. Κοκόσης έχει λάβει εντολή
να μην αφήσει τίποτα όρθιο και να προ-
χωρήσει σε σαρωτικές αλλαγές με με-
τακινήσεις του προσωπικού και τις δο-
μές της πρεσβείας. Το όργιο της δια-
φθοράς και του παράνομου εμπορίου
γύρω από τις θεωρήσεις διαβατηρίων
ερευνάται εκ νέου και στο προξενείο
στο Αργυρόκαστρο. Στο στόχαστρο
της έρευνας μάλιστα έχει μπει και δι-
πλωμάτης, κουμπάρος του πρόξενου,
ο οποίος ήταν ο «προτεζέ» υψηλόβαθ-
μου διπλωμάτη του ΥΠΕΞ επί ΠΑΣΟΚ.
Ο τελευταίος μάλιστα, με την άνοδο
της ΝΔ στην κυβέρνηση, ανέλαβε πρω-
τοκλασάτη θέση στο διπλωματικό σώ-
μα. Το τι ακούγεται γι' αυτόν δεν λέγε-
ται: Για εξυπηρέτηση, με το αζημίωτο
βεβαίως, ελληνικών εταιρειών, οι οποί-
ες ήθελαν να έχουν δουλειές στα Σκό-
πια και την Αλβανία κλπ.

Ἡ «Ἀμάρυνθος», ἡ Ἐκπαίδευση καὶ ἡ Ἀριστερά

τοῦ Ἰωάννη Κ. Τσέγκου*

Η «Ἀμάρυνθος» δὲν εἶναι νόσος, θὰ ἦταν λάθος μιὰ τέτοια «διάγνωση». Ἐδῶ πρόκειται γιὰ ἓνα *σύμπτωμα* μιᾶς γενικευμένης νοσηρότητας ποὺ θὰ μπορούσε νὰ συμβεῖ ὅπουδῆποτε τῆς τηλεορασικῆς μας ἐπικράτειας· ἂν συνέβη ἐκεῖ ἦταν μιὰ ἀτυχία τῆς συγκεκριμένης πόλης. Μάλλον ὡς καθρέφτης ἢ ὡς μεγεθυντικός φακὸς μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει τὸ ἄθλιο περιστατικὸ καί, βέβαια, ἡ ἐκμετάλλευσή του μὲ ὅλα τὰ συμπαρομαρτοῦντα, τὰ συνεπακόλουθα καὶ ἰδιαίτερα τὰ «θεραπευτικά» ποὺ προτείνονται (ὅπως ἡ ἀπαγόρευση κινήτων στοὺς μαθητές· μακάρι νὰ ἀπαγορευθοῦν καὶ σὲ ὅλους!) ὥστε «τέτοια γεγονότα νὰ μὴν ξανασυμβοῦν»! Φαντάζεται, βέβαια, κανεὶς ποιά θὰ ἦταν ἡ ἀντίδραση καναλιῶν καὶ καναλοτρεφομένων, ἂν πραγματικὰ ἐφαρμοζόταν μιὰ τέτοια ἀποτελεσματικὴ πανάκεια!

Κάποιοι «ἐπώνυμοι» ἢ «ἀνώνυμοι» εἶπαν πὼς «τὰ ἤθελε καὶ ἡ μαθήτρια»! Ὡστε ἔτσι... Ἐγὼ πιστεύω πάντως πὼς, κυρίως, «τὰ θέλει» ὁ ... κῶλος τοῦ φιλοθεάμονος κοινοῦ ποὺ ἔχει κολλήσει στὸν καναπὲ ἀπέναντι στὴν τηλεόραση. Ἄλλωστε, σὰν νὰ μὴν ἔφταναν τὰ «δρώμενα» στὶς τουαλέτες, ἔπρεπε καὶ νὰ τὰ βιντεοσκοπήσουν τὰ παιδιά(!) ἀλλιῶς δὲν θὰ εἶχαν ὑπάρξει!... Συνεπῶς, τὴν TV εἶχαν κατὰ νοῦν, ὅχι τὴν ἱκανοποίηση τῶν σεξουαλικῶν ὁρμῶν ἢ τῆς βίας. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν συνέβαιναν κάτι τέτοια, τὰ ἴδια τὰ Μέσα τῆς Μαζικῆς Ἀποβλάκωσης θὰ τὰ ἐπιννοῦσαν.

Κάνω μιὰ ὑπόθεση ἐργασίας (γιὰ νὰ ἐκφρασθῶ καὶ «ἐκσυγχρονιστικά»): Τίς

ἴδιες μέρες μὲ τὴν Ἀμάρυνθο, ἐπεσυνέβη καὶ ἡ σφαγὴ τῆς Μπέιτ Χανούν. Ἔστι δὲ Μπέιτ Χανούν μιὰ φτωχοσυνοικία στὴ Λωρίδα τῆς Γάζας, ἡ ὁποία κανονιοβολοῦνταν ἐπὶ μισὴ καὶ πλέον ὥρα ἀπὸ τὸ ὑπερσύγχρονο ἰσραηλινὸ πυροβολικόν... Ὁ πρωθυπουργὸς τῶν θυτῶν ἀπέδωσε τὴ σφαγὴ σὲ «τεχνικὸ σφάλμα» τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖο, σκόπευε, λέει, ἓναν πορτοκαλεῶνα καὶ τὸ ὁποῖο «σφάλμα» «μπορεῖ νὰ ξανασυμβεῖ»... Ρωτῶ λοιπόν:

- Ἐνῶ ὁ κανονιοβολισμὸς κράτησε μισὴ ὥρα, τὰ κανάλια μας γιὰ πόση ὥρα ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ σφαγὴ τῶν γυναικόπαιδων;

- Πόσες συζητήσεις ἐγίναν γι' αὐτὸ τὸ ἐγκλήμα;

- Ἄν γίνονταν, πόσοι ἐπαῖοντες θὰ τολμοῦσαν νὰ χαρακτηρίσουν τὸ «τεχνικὸ σφάλμα» ὡς ἀπροκάλυπτη τρομοκρατία;

- Πόση τηλεθέαση θὰ κατέγραφαν τὰ γνωστὰ μηχανάκια στὴ διάρκεια μιᾶς τέτοιας συζήτησης;

Μιὰ «ἄρρωστη κοινωνία», θὰ σπεύσουν νὰ ποῦν οἱ συνήθεις «εἰδικοί» τῆς τηλοψίας (ψυχολόγοι, ψυχίατροι, κοινωνιολόγοι, ψυχχαναλυτές κ.ἄ.). Λίγοι πάντως θὰ συμφωνοῦσαν εὐκόλα μ' αὐτὴ τὴ διάγνωση. Δὲν εἶναι ὅλη ἡ κοινωνία ἔτσι· αὐτὸ εἶναι ἓνα ἐπιφανόμενον καλῶς καλλιεργούμενον.

Πρόσφατα εἶχαμε τὸ δῆμινο τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀναταραχῆς, μὲ ἀποχές καὶ καταλήψεις γιὰ βελτίωση τῶν οικονομικῶν ἀποδοχῶν τῶν δασκάλων ἀλλὰ καὶ μὲ ἀντιδράσεις γιὰ τὶς σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις στὴν ἐκπαίδευση, ὅπως ἡ ἀξιολόγηση τῶν ἐκπαιδευτικῶν, καθὼς καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν, καί, βεβαίως, γιὰ τὴν κατάργηση τῆς συνταγματικῆς ἀπαγόρευσης ἰδρύσεως ἰδιωτικῶν Πανεπιστημίων.

Γιὰ τὰ ἰδιωτικὰ Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια δὲν ὑπάρχει ἀντίρρηση οὔτε συνταγματικὴ ἀπαγόρευση· μόνον γιὰ τὰ Πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα, προφανῶς, ὡς λειτουργοῦντα ἀπόγως καὶ ἀνταγωνισίμως μὲ τὰ ξένα, πρέπει νὰ προστατευθοῦν ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ... Μὲ τὴν ἴδια λογικὴ ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀντιδράσεις γιὰ τὴ διατήρηση τῆς βάσης τοῦ 10, ὥστε νὰ μὴν κλείσουν οἱ ἀνὰ τὴν ἐπικράτεια δημιουργηθεῖσες σχολές, οἱ ὁποῖες ἰδρύθηκαν βέβαια γιὰ νὰ στεγάσουν τοὺς ἀναρίθμητους «Πανεπιστημιακοὺς» ποὺ παρήγαγαν οἱ εὐκολίες τῆς μεταπολιτευτικῆς περιόδου... Καὶ τὰ μὲν οικονομικὰ αἰτήματα δίκαια καὶ ἅγια· ὑπῆρξε ὅμως κι ἓνα ἄλλο ποὺ οὐδεὶς τόλμησε νὰ τὸ ἐπισημάνει: ἦταν ἡ *ἐπαναστατικὴ γυμναστικὴ* στὴν ὁποία ὑποβάλλουν, συχνά, οἱ μόνιμοι συνδικαλιστὲς τοὺς μόνιμους διαδηλωτὲς – καταπατητὲς τῶν δρόμων, ὥστε οἱ ἄλλοι, οἱ μὴ ἐπαναστάτες ἐργαζόμενοι, νὰ μὴν πᾶνε στὴ δουλειά τους, οἱ δέ... μπουρζουάδες μαγαζάτορες νὰ ἀνανεώνουν κάθε λίγο καὶ λιγάκι τὶς θρυμματισμένες βιτρίνες τους! Κι ἐδῶ θὰ διακινδυνεύσω νὰ πῶ ὅτι ὀρθῶς καὶ καιρίως ἢ, παντοειδῶς λαιωρούμενη, κ. Παννάκου εἶπε τὸ διαβόητο «δὲν μασᾶμε». Αὐτὸ ἄλλωστε ἀποδείχθηκε ὅταν, πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀπεργίας, τὸ κύριο αἶτημα τῶν συνδικαλιστῶν ἦταν ὅτι δὲν μπορούν νὰ γυρίσουν στὰ σχολεῖα ταπεινωμένοι! Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τακτοποιήθηκε ἱκανοποιητικῶς μὲ τὸ ποὺ τοὺς «κοίταξε ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργὸς στὰ μάτια»!

Ἀλλὰ ἂς ξαναγυρίσουμε στὴν Ἀμάρυνθο καὶ τοὺς συνδικαλιστὲς, ὅπου ἓνας ἀπ' αὐτοὺς, προσπαθώντας νὰ δικαιολογήσει τὸ γιατί ἀποβλήθηκε καὶ ἡ μαθήτρια μαζί μὲ τοὺς δράστες, εἶπε ξετοίπωτα: «ἐμεῖς τῆς δώσαμε καὶ τὴ ση-

* Ὁ Ἰωάννης Κ. Τσέγκος εἶναι ψυχίατρος, διευθυντὴς τοῦ Ἀνοιχτοῦ Ψυχοθεραπευτικοῦ Κέντρου.

μαία»! Δεν την πήρε, δηλαδή, με το σπαθί της τη σημαία, ως άριστεύσασα, ή βουλγάρα μαθήτρια, της την παραχώρησε ο συνδικαλισταράς(!)...

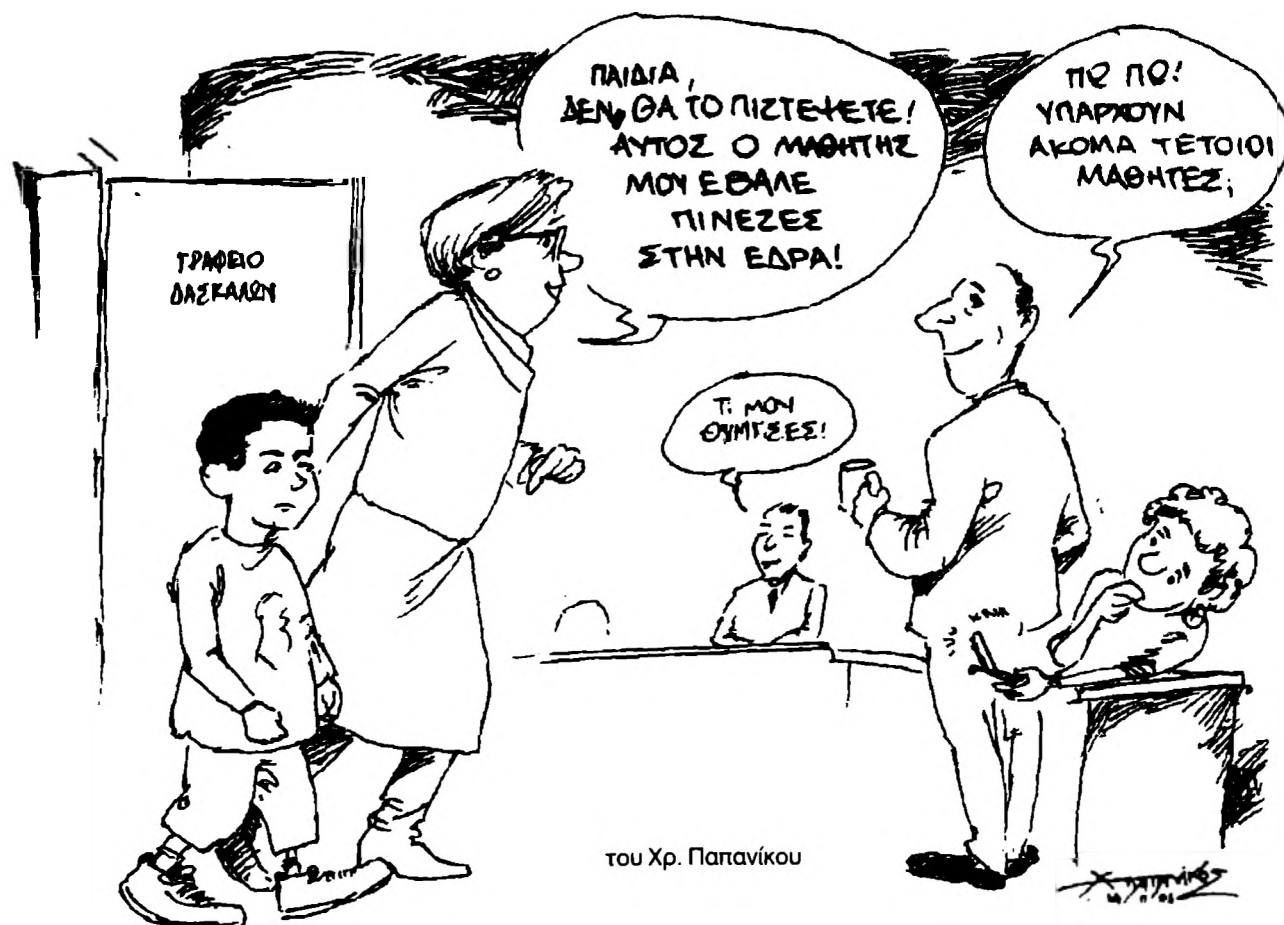
«Τώρα με χειρουργεί / ή αλλοίθωρη νεολαία / μιά τσογλανοπαρέα / που κάνει κριτική», έγραφε πριν τριάντα χρόνια ο Δ. Σαββόπουλος, όταν ήταν στίς καλές του άφου δεν είχε γνωρίσει, ακόμη, τὰ σαλόνια της έξουσίας.

Η άριστερά, βγαίνοντας από τη δικτατορία, ήταν αυτή που άρχισε την πραγματική μεταπολίτευση, αλλά συνέπραξε και στην έν συνεχεία καρικατούρα της. Τότε ήταν ή εύκαιρία, αλλά την έχασε για μιά ακόμη φορά, ξαναμπαιίνοντας (για να θυμηθούμε τον Ν. Ζαχαριάδη) «μπουνταλάδικα στο τσουβάλι» και του Άνδρέα Παπανδρέου και εξακολουθεί να έρωτοτροπεί, και τώρα, με το «τσουβάλι» και του Πωργάκη. Και έχασε την εύκαιρία, ή άριστερά, όχι για να κυβερνήσει αλλά να γίνει ή *άγρυπνη συνείδηση* της Δημοκρατίας. Άντ' αυτού βολοδέρνει άγκομαχώντας πίσω από τὰ δύο μεγάλα κόμματα, επαιτώντας μέρισμα στόν... κυβερνοχώρο. Άκόμη και σήμερα δεν έχει ξεκαθαρίσει ή αποφασίσει ότι, εκ τών πραγμάτων, ή άριστερά όταν μετέχει της έξουσίας δεν μπορεί να εξακολουθεί να είναι άριστερά.

Αυτό άλλωστε φάνηκε καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολίτευσης, ιδιαίτερα στα ψηφοθηρικά εκπαιδευτικά νομοσχέδια τόσον της Νέας Δημοκρατίας όσον και του ΠΑΣΟΚ. Σ' αυτά πλειοδοτούσε σέ «άπλοποιήσεις» και «διευκολύνσεις» μαθητών τε και διδασκόντων όλων των βαθμίδων, με συνθήματα όπως τὸ «κάτω τὰ ματωβαμμένα γραπτά», τὸ «όχι στην άνωτατοποίηση τών σπουδών», τὸ «δημοκρατικό 5» κ.ά., με αποτέλεσμα τὸ σημερινὸ χάλι, τὸ ὁποῖο εξακολουθεῖ να πιστεύει ότι θά θεραπευθεῖ με ακόμη περισσότερες «παροχές», πρὸς τὰ κάτω βέβαια, ὅπως τὸ κατέβασμα τών βάσεων, τὴ διατήρηση τοῦ Πανεπιστημιακοῦ μονοπωλίου κ.ά., κ.ά. Σάν να μὴν ἔχει ἀντιληφθεῖ τὴ διαφορά μεταξύ πολιτικῆς καὶ λαϊκισμού.

Φοβάται να πεί στὰ παιδιά, στοὺς διδάσκοντες καὶ στοὺς συνδικαλιστικούς νταβατζήδες τους,

- ὅτι εἶναι φασισμὸς νὰ ἀκινητοποιεῖς

του Χρ. Παπανίκου

τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐμποδίζεις τοὺς ἄλλους πολίτες νὰ πᾶνε στίς δουλειές τους·

- ὅτι εἶναι λαϊκισμὸς ἀξιοθρήνητος νὰ ὑπερασπίζεσαι τὸ μονοπώλιο τών Ἑλλήνων πανεπιστημιακῶν καί, ταυτοχρόνως, νὰ κλειδώνεις καὶ νὰ κρατᾶς σέ ὁμηρία τὴ Σύγκλητο τοῦ Πολυτεχνείου (Κρήτη)·

- ὅτι εἶναι φασισμὸς ξεκάθαρος νὰ κάνεις κατάληψη τών σχολείων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, νὰ γκρεμίζεις τοὺς τοίχους, νὰ βρωμίζεις τίς αἴθουσες καὶ νὰ καῖς τὰ θρανία καὶ τὰ τραπέζια σὺν προαύλιο καὶ ὅλα αὐτὰ ὑπὸ τὴν φαντε-πίφανη θεωρία προστασίας τοῦ «ἀσύλου»·

- ὅτι εἶναι φασισμὸς ἀπροκάλυπτος νὰ καταστρέφεις κάθε Νοέμβρη τὸ Πολυτεχνεῖο γιὰ νὰ γιορτάσεις, δῆθεν, μιά κορυφαία ἀντιστασιακὴ πράξη καὶ νὰ μὴν λές ὅτι δὲν εἶναι ριζοσπάστες οἱ... βιτρίνοθραῦστες τών καταστημάτων τῆς περιοχῆς.

Εἶναι πραγματικὰ ἀξιοπερίεργο, ἐνῶ ή Ἑλλάδα ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα ποσοστὰ ἀντιαμερικανισμοῦ, ή Ἀριστερά νὰ ὑπερασπίζεται μιά φαύλη δημοκρατικότητα καὶ ἓναν σαχλεπίσαχλο ἐκσυγχρονισμό. Καὶ εἶναι ακόμη πιὸ περίεργο καὶ ἀπαράδεκτο νὰ σιγοντάρει, οὐσιαστικά, διάφορες ἐκδοχές τῆς παγκοσμιότητος, ὅπως τὸ νὰ συνοδοι-

πορεῖ, μαζί με ἄλλους, με τὸν ἐπιχώριο Ἀμερικανὸ ἑπαρχο γιὰ καταπιέσεις καὶ δικαιώματα μειονοτικῶν «Τούρκων», «Μακεδόνων» Τσάμηδων καὶ ἄλλων, ἐνδεχομένως μελλοντικά.

Ἐς δεῖ ἐπιτέλους ὅτι ὁ δῆθεν συμπονετικὸς προστατευτισμὸς καὶ οἱ δῆθεν διευκολύνσεις, ὅπως ή κατάργηση τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, ἔφεραν τὴν κατάντια τῆς σημερινῆς ἐκπαίδευσης, ή ὁποία πλήττει, κυρίως, τίς μὴ προνομιούχες τάξεις καὶ ὄχι τὴ μπουρζουαζία.

βιβλιοθήκη τοῦ ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nafbooks@otenet.gr

Αυτό το επίδομα ποιος θα το πάρει;

του Π. Καρκατσούλη

Οι εικόνες των τελευταίων εβδομάδων (δάσκαλοι που ζητούν αυξήσεις, αστυνομικοί που διαμαρτύρονται για καταβολή επιδόματος, δικαστές που προτείνουν την αναπροσαρμογή των μισθών τους, συμβασιούχοι που θέλουν να γίνουν μόνιμοι) ερμηνεύονται με δύο τρόπους.

Εκείνοι που διάκεινται ευμενώς υπέρ των απεργούντων και διαμαρτυρομένων (ιδίως φλεγόμενοι συνδικαλιστές, πολιτικοί επαγγελματίες και τηλεοπτικοί δημοσιογράφοι) επικεντρώνουν τα επιχειρήματά τους στην «κοινωνική δικαιοσύνη». Η ερμηνεία του όρου παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με την αντίστοιχη μαοϊκή: Εργάτες, αγρότες, απόφοιτοι δημοτικού, καθηγητές πανεπιστημίου, μάνατζερς και ποιητές, όλοι μαζί. Σημασία δεν έχει να δείξουμε τι ακριβώς ζητάνε οι διαμαρτυρόμενοι αρτοποιοί ή πυροσβέστες ή γιατί οι δάσκαλοι παίρνουν λιγότερα από τους διοικητές των ΔΕΚΟ. Σημασία έχει να αναδειχнется το «αίτημα» του καθενός, ιδίως σε σχέση με τον προσωπικό τρόπο που αντιλαμβάνεται ο καθένας το «καλό», το «σωστό» και το «κοινωνικά δίκαιο». Συνήθως ο τρόπος αυτός ταυτίζεται με την προσωπική αντίληψη περί ευημερίας. Τα Μέσα δεν ενδιαφέρονται για την ανάδειξη της κοινωνικής διάστασης των αιτημάτων των επαγγελματικών ομάδων αλλά για την προσωπική ερμηνεία καθενός για την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική. Ενδιαφέρονται για τη δημιουργία ενός τοπίου κατακερματισμένου από συγκρούσεις, έριδες και αναταραχή και

διαχειρίζονται με επάρκεια το συναίσθημα του φόβου που μια χαώδης κατάσταση προκαλεί στον μέσο πολίτη.

Αλλά, πέραν της στάσης των Μέσων, υπάρχει και η πραγματικότητα. Τετριμμένα, σχεδόν μονότονα, επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και πάντα ενόψει εκλογών: Οι επαγγελματικές ομάδες ζητάνε απλώς περισσότερα, ο υπουργός Οικονομίας και η κυβέρνηση συνήθως λένε όχι, και στη συνέχεια γίνεται διαπραγμάτευση. Η διαπραγμάτευση, πάλι, γίνεται με τον παλιό, καλό τρόπο που η Οθωμανική Αυτοκρατορία μας έμαθε —παζάρι. Ζητάμε 5, πάρτε 2, άντε να κλείσουμε στα 3. Όχι γιατί και πώς 2 ή 3, αλλά μόνο πόσα θα πάρουμε.

Τα επιδόματα στην Ελλάδα δεν συνδέονται καθόλου με επαγγελματικές ή προσωπικές ιδιαιτερότητες. Αποτελούν έναν εύκολο τρόπο αύξησης των πενιχρών μισθών και χορηγούνται με τη λογική «να βουλώνουν τρύπες». Οι εργαζόμενοι που συμμετέχουν σ' αυτή τη διαδικασία ξέρουν ότι ένα επίδομα είναι η πρώτη φάση μιας σταθερής αύξησης, την οποία, σε δεύτερη φάση, θα ζητήσουν να κατοχυρώσουν, ενσωματώνοντας το επίδομα στον μισθό.

Ερωτήματα όπως τα ακόλουθα δεν έχουν σχέση με την ελληνική πραγματικότητα:

- Πώς συγκροτείται το μισθολόγιο στην Ελλάδα;
- Πώς στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες;
- Πώς διαπραγματεύονται οι εργαζόμενοι του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα και πώς στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες;
- Πώς καταρτίζονται οι προϋπολογισμοί στην Ελλάδα και πώς σε άλλες χώρες;

Και αν δεν περιμένει κανείς απάντηση

στα προηγούμενα ερωτήματα από τα Μέσα, είναι, ωστόσο, λογικό να την περιμένει από τους ειδικούς. Αλλά αυτοί, δυστυχώς, λάμπουν διά της απουσίας τους. Όταν αρθρώνουν έναν λόγο για τα οικονομικά, αυτός αναφέρεται πάντοτε στα μακροοικονομικά (ελλείμματα, χρέος, ΑΕΠ κλπ) — ουδέποτε στα μικροοικονομικά. Το πρόβλημα των μισθών στο Δημόσιο ουδέποτε συναρτάται με το ίδιο το Δημόσιο (τον όγκο και την ποιότητά του).

Επιχειρούμε σ' αυτό το άρθρο μερικές πρόχειρες απαντήσεις (υπό μορφή ερωτημάτων) στα προηγούμενα ερωτήματα, με την απέλπιδα ελπίδα να ανοίξει ένα βήμα διαλόγου, ή έστω προβληματισμού.

Ήδη, με μια πρώτη ματιά, βρισκόμαστε στην κορυφή του παγόβουνου. Αντιγράφουμε από το ν. 2470/1997: «Ως αποδοχές του δημοσίου υπαλλήλου σύμφωνα με το ν. 2470/1997 νοούνται οι τακτικές αποδοχές, δηλαδή ο βασικός μισθός, το χρονοεπίδομα και το επίδομα εξομάλυνσης, το κίνητρο

Ο κ. Π. Καρκατσούλης είναι ειδικός επιστήμονας ΥΠΕΣΔΔΑ, Καθηγητής Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης.

απόδοσης καθώς και τα λοιπά τακτικά επιδόματα που καταβάλλονται τακτικά και σταθερά κατά μήνα και συνεντέλλονται με τη μηνιαία μισθοδοτική κατάσταση».

Τα τακτικά επιδόματα δε ξεπερνάνε τις δυο ντουζίνες:

1. Χρόνου υπηρεσίας
2. Εξομάλυνσης διαφορών μισθολογίου
3. Μεταπτυχιακών σπουδών
4. Εξωδιδακτικής απασχόλησης εκπαιδευτικών λειτουργών
5. Προβληματικών και παραμεθόριων περιοχών
6. Αποφοίτων Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης
7. Νοσοκομειακό επίδομα προσωπικού νοσοκομείων, θεραπευτηρίων και ΕΚΑΒ
8. Ειδικής απασχόλησης προσωπικού των ΟΤΑ
9. Μεταφραστών – Διερμηνέων, Πληροφορικής, Αρχαιολογικών ερευνών στους αρχαιολόγους του Υπ. Πολιτισμού και του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ)
10. Οικογενειακής παροχής
11. Κινήτρου απόδοσης
12. Πριμ παραγωγικότητας
13. Θέσης
14. Ανθυγιεινής, επικίνδυνης και ειδικών συνθηκών εργασίας, που διατηρούνται με το ν. 2470/1997
15. Ειδικά επιδόματα εκπαιδευτικού προσωπικού μειονοτικών σχολείων και σχολείων ειδικής αγωγής
16. Τροφής
17. Υψηλού βαθμού ευθύνης και ασφάλειας του προσωπικού της ΕΥΠ
18. Αντισταθμίματος διαχειριστικών λαθών
19. Εξόδων παράστασης και εξόδων κίνησης και ιατρείων
20. Ειδικό επίδομα προσωπικού σωφρονιστικών και αναμορφωτικών καταστημάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης
21. Ραδιενέργειας, για το προσωπικό του Εθνικού Κέντρου Έρευνας Φυσικών Επιστημών (ΕΚΕΦΕ) «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ».

Για τα έκτακτα δεν θα επαρκούσαν όλες οι σελίδες του Αντί...

Ρωτάμε:

- Ποιος και με ποια κριτήρια αποφαι-

Ο υπουργός Δικαιοσύνης Αναστάσιος Παπαληγούρας σε συνάντηση με τους δικαστές.

σίζει για τη δημιουργία επιδομάτων, για τη χορήγησή τους, και ποιος ελέγχει αν αυτά που υποτίθεται ότι χορηγούνται για συγκεκριμένο σκοπό τον καλύπτουν ή τον παρακάμπτουν; Γιατί δε συνδέονται με κάποια κριτήρια, με κάποιους δείκτες αξιολόγησης;

- Γιατί δεν υποστηρίζονται μέθοδοι αξιολόγησης που διευρύνουν τη δημοκρατία, την υπευθυνότητα και τη διαφάνεια, όπως εκείνη της «σταθμισμένης» αξιολόγησης;

- Γιατί οι προϋπολογισμοί δεν καταρτίζονται με βάση τις επιδόσεις των οργανισμών αλλά με αυξητικό, «μπακαλίστικο» τρόπο, ανάλογα με τον βαθμό πίεσης που μπορεί να ασκήσει μια επαγγελματική ομάδα στις άλλες και στο κοινωνικό σύνολο;

- Γιατί από το 1997, όταν τέθηκαν οι πρώτοι δείκτες μέτρησης επιδόσεων, η Ελλάδα αρνείται πεισματικά να ανοίξει έστω μια συζήτηση γύρω από την εφαρμογή τους στη χώρα μας;

- Γιατί παραμένουν στα συρτάρια νομοσχέδια και αποφάσεις που έχουν παραγγελθεί και πληρωθεί σε έλληνες και ξένους ειδικούς για τη θέσπιση δεικτών αποδοτικότητας;

- Γιατί δεν τίθενται στις συλλογικές διαπραγματεύσεις επιμέρους δείκτες επιδόσεων, όπως συμβαίνει σε όλη την υπόλοιπη Ευρώπη;

Δεν προσδοκούμε, βεβαίως, απαντήσεις στα προηγούμενα ερωτήματα. Εί-

ναι γνωστοί, πλέον, στους ασχολούμενους με τα του κράτους οι λόγοι για τους οποίους δεν μας αρέσει η αξιολόγηση. Ιδιαιτερότητες πολιτισμικές, ιστορικές και κοινωνικές οδήγησαν στην απώλεια της κατανόησης του «δημόσιου αγαθού» και στην υποκατάστασή του από απόψεις και στάσεις απολύτως ατομοκεντρικές, συχνά εγωπαθείς, που δεν αναγνωρίζουν τον «άλλο» και δεν τον νομιμοποιούν ούτε καν ως συνομιλητή (πολλώ δε μάλλον ως κριτή).

Σήμερα όμως, πέρα από τις αντιστάσεις και τις ελληνικές ιδιαιτερότητες, υπάρχει ένα αντικειμενικό γεγονός: Περαιτέρω οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας χωρίς ουσιαστική μεταρρύθμιση στη δομή και τις λειτουργίες του κράτους δεν θα υπάρξει (και οι όποιες σημειακές βελτιώσεις θα κλονιστούν).

Η κυβέρνηση Καραμανλή είναι η δεύτερη, κατά σειρά, κυβέρνηση που αποτυγχάνει στον διακηρυγμένο στόχο της «επανίδρυσης του κράτους». Τις συνέπειες της αποτυχίας τις γεύονται όλοι όσοι δεν βολεύονται μέσω του «αγώνα για το επίδομα». Το μέλλον είναι ζοφερό, και πάντως η αποτυχία και της παρούσας κυβέρνησης να μεταρρυθμίσει το κράτος, έχει ήδη δυσβάστακτες συνέπειες στα ασθενέστερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα, και βεβαίως σε όλους εκείνους που «αγωνίζονται» για τα ράκη των επιδομάτων.

Όταν οι ΗΠΑ υποκινούν εκ νέου μειονοτικό θέμα για «Τσάμηδες» και «Μακεδόνες» ...

του Δ. Νικολάου

Η πολιτογράφηση των ομογενών από την Αλβανία συνέπεσε και με μία ακόμη απόπειρα της κυβέρνησης Μπους να ανακινήσει εκ νέου «μειονοτικά θέματα» στην Ελλάδα. «Υπάρχουν εθνικής καταγωγής Μακεδόνες και Αλβανοί που ζουν στην Ελλάδα. Δεν είναι η πλειονότητα του πληθυσμού και γι' αυτό είναι μέσα στη μειονότητα», δήλωσε ο εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, όταν ρωτήθηκε για τη συνέντευξη του επιτετραμμένου της αμερικανικής πρεσβείας στην Αθήνα Τόμας Κάντριμαν στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, στην οποία αποκάλυπτε την πρόθεση της αμερικανικής κυβέρνησης να «προσφέρει τις υπηρεσίες της» στην Τουρκία, ώστε η απαίτηση της Άγκυρας για αναγνώριση της τουρκικής μειονότητας στην Ελλάδα να έρθει στην πρώτη γραμμή των σχέσεων των δύο χωρών. Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, μ' αυτόν τον τρόπο, δεν κάλυψε απλώς τον κ. Κάντριμαν, αλλά στις πιέσεις προς τη χώρα μας να αποδεχθεί τον όρο τουρκική μειονότητα προχώρησε και στην (επαν)ανακίνηση του ζητήματος δημιουργίας σλαβομακεδονικής μειονότητας, όπως και της αναγνώρισης των Τσάμηδων, γεγονός που λειτουργεί υπέρ των Τιράνων, που ουδέποτε απεδέχθησαν την πραγματικότητα που διαμορφώθηκε στην περιοχή, προβάλλοντας μεγαλοϊδεατικές διεκδικήσεις.

Το θέμα αυτό βεβαίως δεν ανακινείται για πρώτη φορά. Τα Τίρανα, στις διεκδικήσεις τους, βρίσκουν ενίοτε αρωγούς, εκτός από την επίσημη κυβέρνηση των ΗΠΑ, και μεγάλους συμβούλους των εκάστοτε αμερικανών προέδρων, προσωπικότητες της διεθνούς ζωής, που πλαισιώνουν διάφορα «think tank» της χώρας, και ιδρύματα πολιτικής σκέψης, που επιδιώκουν ενεργό ανάμειξη

στην περιοχή. Στη διαπίστωση ότι μετά το Κοσσυφοπέδιο έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες προϋποθέσεις για να ανακινηθεί «θέμα Τσαμουριάς» έχει καταλήξει η «Διεθνής Ομάδα Κρίσεων» (International Crisis Group, ICG), ένας οργανισμός με διασυνδέσεις στο αμερικανικό και ευρωπαϊκό κατεστημένο. Η ομάδα σκέψης του Οργανισμού συμμερίζεται τις αλβανικές μεγαλοϊδεατικές απόψεις, σύμφωνα με τις οποίες το Κοσσυφοπέδιο, αλλά και η «Τσαμουριά», αποτελούν «ιστορικές αδικίες εις βάρος του αλβανικού λαού που πρέπει να διορθωθούν» (sic). Έφθασαν μάλιστα σε τέτοιο σημείο που, σε έκθεση που συνέταξαν, τον Μάρτιο του 2005, χρησιμοποίησαν για την Ήπειρο τον όρο «βόρεια περιοχή της Ηπείρου ή Τσαμουριά».

Οι αναφορές αυτές προσλαμβάνουν μια ιδιαίτερη σημασία, αν ληφθεί υπόψη ότι προσωπικότητες, γνωστές για τις στενές σχέσεις τους με το αμερικανικό κατεστημένο καθώς και με διεθνούς επιρροής ιδρύματα των ΗΠΑ, στηρίζουν τον οργανισμό. Ορισμένοι μάλιστα, που περιλαμβάνονται στον κατάλογο υποστηρικτών του ICG, αποτέλεσαν και τη «δεξαμενή εγκεφάλων» της περιόδου Κλίντον, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι απομακρύνθηκαν από τα κέντρα λήψης αποφάσεων μετά την εκλογή του Μπους. Μεταξύ των άλλων, στην ICG μετέχουν ο Γούεσλυ Κλαρκ, επικεφαλής των νατοϊκών δυνάμεων κατά τους βομβαρδισμούς της Γιουγκοσλαβίας, ο γνωστός επιχειρηματίας Τζορτζ Σόρος, ο Μόρτον Αμπράμοβιτς, πρώην αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, πρέσβης επί σειρά ετών στην Τουρκία και σύμβουλος των Κοσοβάρων Αλβανών στις διαπραγματεύσεις του Ραμπουγιέ, που άνοιξαν το δρόμο για τους βομβαρδισμούς της Γι-

ουγκοσλαβίας, ο Ερσίν Αριόγλου, ιδιοκτήτης της εταιρείας «Γιαπί Μερκεζί» και ένας από τους πλουσιότερους ανθρώπους της Τουρκίας, ο Ζακ Ντελέρ, πρώην πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Σιμόν Πέρες, πρώην πρωθυπουργός του Ισραήλ, ο Μάρτι Αχτισάρι, επικεφαλής του Κοσσυφοπεδίου, ο Βόλκερ Ρούεχε, πρώην υπουργός Άμυνας της Γερμανίας κλπ.

Τη Διεθνή Ομάδα Κρίσεων στηρίζει το αμερικανικό ίδρυμα «Open Society Institute» του Τζορτζ Σόρος — που έχει εμπλακεί άμεσα στις πολιτικές διεργασίες στη Γιουγκοσλαβία, στην οποία, όπως αναφέρουν πληροφορίες, το ίδρυμα είχε αναλάβει και τη διανομή σημαντικού τμήματος της δυτικής «βοήθειας» (με το ίδρυμα διατηρεί επαφές και ο δικός μας κ. Γ. Παπανδρέου) — καθώς επίσης και το «National Endowment for Democracy», ένα από τα πλέον δραστήρια παγκοσμίως αμερικανικά ιδρύματα, στο οποίο, εκτός από τους Αμπράμοβιτς και Κλάρκ, μετέχουν και ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, απεσταλμένος του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία, ο Φρανκ Καρλούτσι, πρώην αναπληρωτής υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ, και ο γνωστός οικονομολόγος Φράνσις Φουκουγιάμα.

...ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΘΕΜΑ «ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ»

Ως χείρα βοηθείας προς την Άγκυρα, η οποία απειλείται ευθέως πλέον από τις Βρυξέλλες με επιβολή κυρώσεων αν δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ιδίως την επέκταση της εφαρμογής του πρωτοκόλλου της τελωνειακής ένωσης με την Κυπριακή Δημοκρατία, μπορεί να θεωρηθεί η εκ νέου ανακίνηση, από την Ουάσιγκτον, του θέματος της μειονότητας

στη Θράκη. Είναι γεγονός ότι η Τουρκία, μετά και την υιοθέτηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των δύο εκθέσεων που αφορούν την ενταξιακή της πορεία και την συνεπακόλουθη προθεσμία, ως τα μέσα Δεκεμβρίου, για να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις των «25», έχει εισέλθει σε μια κρίσιμη φάση. Η κατάσταση αυτή επιτείνεται και από το γεγονός ότι οι ελιγμοί του πρω-

θυπουργού της χώρας Τ. Ερντογάν περιορίζονται δραστικά, λόγω της παρατεταμένης προεκλογικής περιόδου στην οποία έχει εισέλθει η Τουρκία, με το κυβερνών κόμμα εκ των πραγμάτων να πρέπει να σκληρύνει τη στάση του, προκειμένου να μην καταποντιστεί.

Βεβαίως, εδώ και μήνες φωνάζουν οι Τούρκοι για τη μειονότητα στη Θράκη, και όσο πιέζονται, ιδιαίτερα από τους

δεξιούς ηγέτες της Ευρώπης (Μέρκελ, Σαρκοζί) αλλά και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τόσο περισσότερο υψώνουν τους τόνους. Στα μέσα Σεπτεμβρίου, το θέμα ανακινήθηκε με ιδιαίτερη ένταση διά στόματος του ίδιου του πρωθυπουργού της Τουρκίας. Ο Ερντογάν, προκειμένου να εξισορροπήσει τις πιέσεις που δέχεται από την ΕΕ, προσπάθησε να καλλιεργήσει την εικόνα μιας

ΕΝΑ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΣΑΣ ΕΝΑ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΑΝΤΙ» ΑΘΗΝΑ 2006

ΑΙΜΟΣ

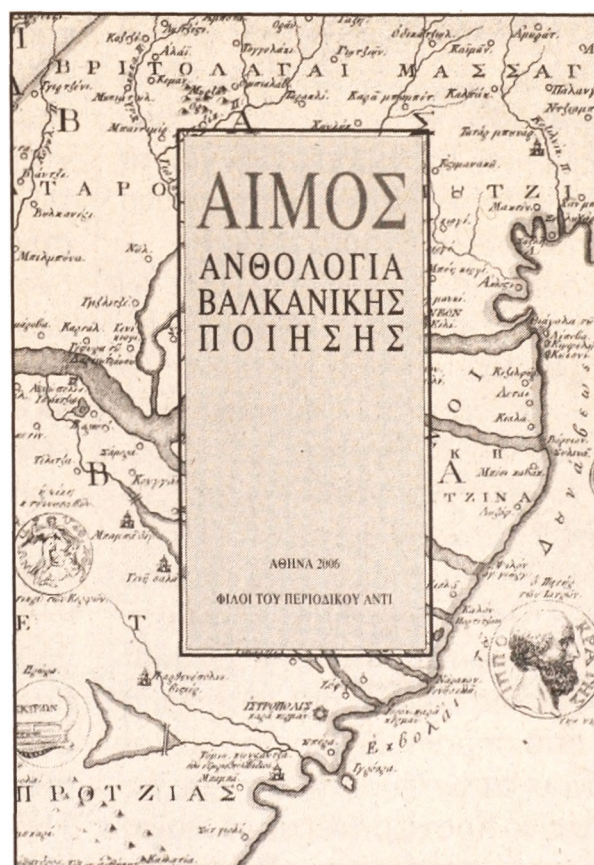
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η ποιητική ανθολογία *Αίμος* συγκεντρώνει τους σημαντικότερους ποιητές από την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την π.Γ.Δ. της Μακεδονίας, τη Ρουμανία, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, χώρες οι οποίες συγκροτούν το μεγαλύτερο μέρος της ενότητας που οραματίστηκε Ρήγας. Αποσπάσματα από τον «Θούριο» του Ρήγα δημοσιεύονται στον τόμο και επίσης το «Τραγούδι του νεκρού αδελφού», στις παραλλαγές που υπάρχουν σε όλες τις γλώσσες των βαλκανικών λαών.

Παράλληλα, σε κάθε μία από τις επτά ενότητες περιλαμβάνεται συνοπτική εισαγωγή της λογοτεχνικής ιστορίας της περιόδου και ένα χρονολόγιο των κυριότερων ιστορικών γεγονότων κάθε χώρας κατά τον 19ο και 20ο αιώνα.

Οι επτά ποιητικές παραδόσεις συγκεντρώνονται σε επτά τόμους που ο καθένας περιέχει το σύνολο των επιλεγμένων ποιημάτων μεταφρασμένων στη γλώσσα κάθε τόμου. Η επιλογή πραγματοποιήθηκε από επιτροπές που συστήθηκαν σε κάθε μία από τις χώρες οι οποίες συμμετέχουν.

Κυκλοφόρησε ήδη ο τόμος στην αλβανική γλώσσα και τώρα κυκλοφορεί και ο τόμος στην ελληνική γλώσσα.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ:

Οι συνδρομητές του *Αντί* με έκπτωση 10% (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων αποστολής για την Ελλάδα) μπορούν να αποκτήσουν την Ανθολογία ΑΙΜΟΣ. Παραγγελίες: *ΑΝΤΙ*, Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα, τηλ: 210-7232713, φαξ: 210-7226197, e-mail: chrapou@otenet.gr

Σελίδες 552, τιμή πώλησης 40 ευρώ. Προεγγραφές - Παραγγελίες:
Τηλ.: 210-7232713, 210-7249300 fax: 210-7226107, e-mail: chrapou@otenet.gr

Ελλάδας που συστηματικά καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα και καταπιέζει τη μουσουλμανική μειονότητα, η οποία για την Άγκυρα ουδέποτε έπαψε να είναι τουρκική, ασχέτως εάν στους κόλπους της σήμερα περιλαμβάνονται οι Πομάκοι και οι Αθίγγανοι.

Στην Άγκυρα, από την άλλη πλευρά, μετά την έναρξη της ενταξιακής της πορείας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά τις αλλαγές που επήλθαν στο καθεστώς της Θράκης τη δεκαετία του 1990, κερδίζει έδαφος και η θεωρία της αμοιβαιότητας: η Τουρκία, αν και διέλυσε με τον πλέον βίαιο τρόπο την πολυπληθή ελληνική κοινότητα στη γείτονα και έχει δημεύσει το 80% των περιουσιών της στην Κωνσταντινούπολη, επιχειρεί σήμερα να συνδέσει την επίλυση του μειονοτικού στη Θράκη με τα της Πόλης, χωρίς, ωστόσο, να κάνει τολμηρά βήματα, όπως δείχνει εκ πρώτης όψεως και το νομοσχέδιο για τα βακούφια που ψηφίσθηκε πρόσφατα από την τουρκική Εθνοσυνέλευση.

Ο κ. Ερντογάν, όμως, όπως και το τουρκικό κατεστημένο, έκαναν και ένα βήμα παραπέρα: συσχέτισαν άμεσα το θέμα της μειονότητας, και ειδικά των μουφτήδων της Δ. Θράκης, με το καθεστώς του Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολης. Να σημειωθεί πως η εκλογή των τοπικών μουφτήδων είναι ένα θέμα που εδώ και χρόνια ανακινεί συστηματικά η τουρκική πολιτική και ως αντιστάθμισμα στις πιέσεις που δέχεται η Άγκυρα από σημαντική μερίδα του κατεστημένου στην Ουάσιγκτον και τις Βρυξέλλες να προχωρήσει σε γενναίες αλλαγές στον τομέα των θρησκευτικών ελευθεριών, δηλαδή στο θέμα του Πατριαρχείου, της παρουσίας του,

της αναγνώρισης του οικουμενικού του ρόλου (δεν είναι δυνατόν να τοποθετείται ως Πατριάρχης αποκλειστικά ο Τούρκος υπήκοος) κ.ο.κ. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται εντατικά λόμπι μεγάλων, επώνυμων ελλήνων επιχειρηματιών (συχνά, δωρητές του Πατριαρχείου). Έτσι, σήμερα η Τουρκία έχει βρεθεί σε εξαιρετικά δυσμενή θέση, η οποία γίνεται ακόμα χειρότερη δεδομένων των εσωτερικών πολιτικών αντιπαραθέσεων και της κλιμάκωσης της κρίσης στο Κουρδικό.

Στην προσπάθειά της, λοιπόν, να βγει από την στενωπό, επικαλείται θέμα Θράκης και βρίσκει, όπως ανέκαθεν άλλωστε, πιστό συνεργάτη της τις ΗΠΑ. Έτσι, πρόσφατα, οι Αμερικάνοι πήραν από την Άγκυρα τη σκυτάλη και τόσο ο εκπρόσωπός τους στον ΟΑΣΕ Κλ. Μποντ όσο και ο επιτετραμμένος της πρεσβείας στην Αθήνα Τόμας Κάντριμαν έβαλαν ζήτημα καταπίεσης των μειονοτήτων στη χώρα μας, βάπτισαν «τουρκική» τη μουσουλμανική μειονότητα και μίλησαν για «μακεδονική», ακόμα και «αλβανική» μειονότητα.

ΘΑ ΜΠΕΙ ΤΑΦΟΠΛΑΚΑ ΚΑΙ ΣΤΟ FIR;

Παρά τις τουρκικές επιδιώξεις στο μειονοτικό, η υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ντόρα Μπακογιάννη συμπεριφέρεται σαν να μην συμβαίνει τίποτε με την Τουρκία. Έτσι, την προηγούμενη εβδομάδα δεν παρέλειψε να παραβρεθεί –μαζί με τον μπαμπά της– στην εκδήλωση της τουρκικής πρεσβείας στην Αθήνα για τον Κεμάλ. Ήταν γνωστό, βέβαια, ότι κάθε χρόνο πήγαινε εκεί, αλλά αυτή ήταν η πρώτη φορά που παραβρέθηκε ως υπουργός Εξωτερικών. Το ενδιαφέρον είναι, όμως, ότι ενώ πήγε στην τουρκική, δεν πήγε στην κυπριακή πρεσβεία, που λίγες ημέρες πριν είχε σημαντική εθνική επέτειο. Καθίσταται εμφανές για μια ακόμη φορά ότι οι σχέσεις της με τους Κυπρίους κάθε άλλο παρά καλές είναι. Αντίθετα, με τους Τούρκους –για να μην χαλάσει και το χατίρι της Κοντολίζας, με την οποία συναντήθηκε πρόσφατα κατά την πολυήμερη επίσκεψή της στις ΗΠΑ– είναι όλα μέλι γάλα!

Το κλίμα που έχει διαμορφωθεί στις ελληνοτουρκικές σχέσεις επηρέασε και η επίσκεψη του σκληροπυρηνικού,

όπως έχει χαρακτηριστεί, αρχηγού του τουρκικού ΓΕΕΘΑ κ. Μπουγιούκανιτ στην Αθήνα. Ποιο ήταν το κυρίως «μενού» της επίσκεψης; Να σταματήσουν οι αναχαιτίσεις των τουρκικών μαχητικών αεροσκαφών στο FIR Αθηνών. Αυτό ζήτησαν οι Τούρκοι. Κι εμείς; Απλά, αυτό που ζητούσαμε από την εποχή του μνημονίου Παπούλια – Γιλμάζ: Να μην πετούν οπλισμένα τα τουρκικά και να μην μπαίνουν φωτογραφικά αεροσκάφη σε FIR και εθνικό εναέριο χώρο. Το ωραίο είναι ότι την αμέσως επομένη της αναχώρησης Μπουγιούκανιτ από την Ελλάδα εισήλθαν στον εναέριο χώρο μας τουρκικά φωτογραφικά αεροσκάφη.

Η υπόθεση του FIR, βέβαια, δεν είναι καινούργια. Την ξεκίνησε η κυβέρνηση Σημίτη και επαξίως τη συνεχίζει η ΝΔ. Τώρα, λοιπόν, μπαίνει και η «ταφόπλακα» σε αυτό το ζήτημα. Είναι φανερό, άλλωστε, ότι από τη στιγμή που ένα τόσο σοβαρό ζήτημα, το οποίο ανήκει αποκλειστικά στη σφαίρα της διαπραγμάτευσης ανάμεσα σε πολιτικούς, διπλωμάτες και κυβερνήσεις, συζητείται σε επίπεδο στρατιωτικών, ουσιαστικά έχει κλείσει και το μόνο που απασχολεί πλέον είναι να λυθούν οι διαδικαστικές λεπτομέρειες. Ούτε λίγο ούτε πολύ, δηλαδή, προωθείται με σταθερούς ρυθμούς η συγκυριαρχία στο Αιγαίο –τόσο στον αέρα όσο και στη θάλασσα.

Βέβαια, υπάρχουν αρκετοί στην Ελλάδα, μεταξύ αυτών και αριστεροί, οι οποίοι λένουν ότι πρέπει να σταματήσει πια αυτή η αντιπαράθεση Ελλάδας-Τουρκίας για το FIR. Εξάλλου, σημειώνουν, αυτός δεν είναι εθνικός, αλλά διεθνής εναέριος χώρος και η Αθήνα ασκεί εκεί την ευθύνη της, ώστε να μην παραβιάζονται οι κανόνες ομαλής αεροπλοΐας. Δηλαδή τομέας που έχει ανατεθεί από τον Διεθνή Οργανισμό Πολιτικής Αεροπορίας στην ελληνική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας για να κάνει τον «τροχονόμο». Το θέμα, μάλιστα, επανήλθε με ιδιαίτερη ένταση όταν στις 23.05.06 ένα ελληνικό και ένα τουρκικό F16 συγκρούστηκαν στον διεθνή εναέριο χώρο του FIR Αθηνών, με αποτέλεσμα να σκοτωθεί ο έλληνας πιλότος, νοτίως της Καρπάθου.

**Γραφτείτε
συνδρομητές
στο Αντί**

«Νέοι άντρες στη Βουλή» και ο αριστερός λαϊκισμός

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

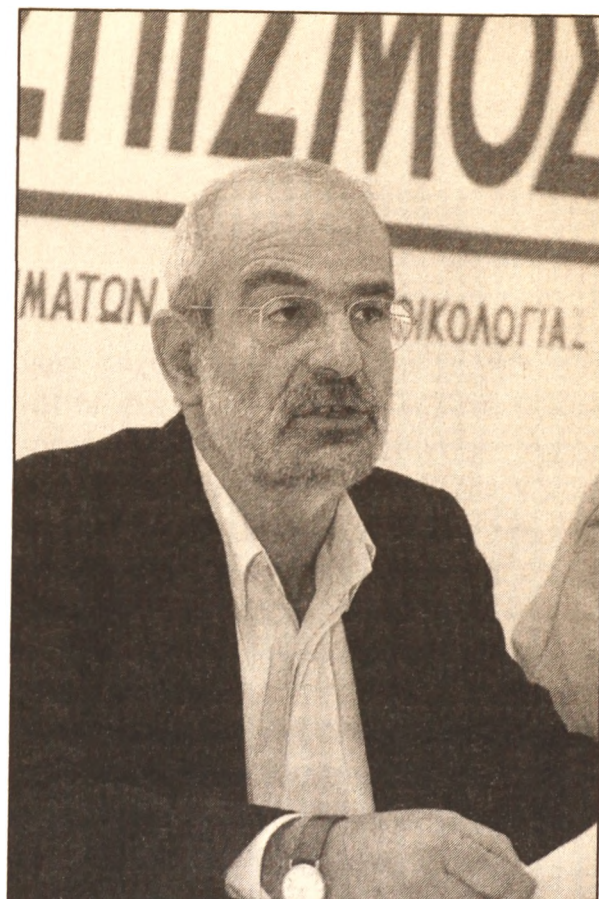
Με την πρότασή του για τη συγκρότηση Εκλογικής Επιτροπής του Συνασπισμού, αποτελούμενης σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα από στελέχη συνομήλικα του Αλέξη Τσίπρα, ο πρόεδρος του κόμματος Αλέκος Αλαβάνος φιλοδοξεί πιθανότατα να ξεκινήσει έναν νέο τόμο στην εσωτερική αντιπαράθεση της αποκαλούμενης ανανεωτικής (παραδοσιακά) και ριζοσπαστικής (εσχάτως) Αριστεράς. Να υπερβεί δηλαδή τη στεία πάλη των τάξεων μεταξύ αριστερών και δεξιών, που κρατά το κόμμα καθηλωμένο στο 3% τα τελευταία 13 χρόνια, και να την αντικαταστήσει με τη μοντέρνα πάλη των γενεών, η οποία, ως φάρμακο διά πάσα νόσο και πάσα μαλακία, θα αναδείξει νέους δυναμικούς άνδρες (και γυναίκες, αφού το κόμμα έχει και την αντιπατριарχική απόχρωσή του) που θα αναγεννήσουν το κόμμα, θα συναρπάσουν το (τηλεθεάμον κατά κανόνα) κοινό και θα διεμβολίσουν τον δικομματισμό. Και αν είναι εξαιρετικά αμφίβολο το κατά πόσο αυτή η νέα ιδέα θα καταστήσει τον εσωκομματικό πόλεμο στον ΣΥΝ λιγότερο αιματηρό, ή έστω κατά πόσο θα βελτιώσει τις στενά εκλογικές επιδόσεις του κόμματος, πρέπει τουλάχιστον να παραδεχθούμε ότι μοιάζει απόλυτα συνεπής με μια πολύχρονη παράδοση της Κουμουνδούρου: αυτήν της προσπάθειας επίλυσης (ή μάλλον υπερπήδησης) πολιτικών προβλημάτων με πολιτικάντικα μέσα.

Την περασμένη άνοιξη για παράδειγμα, όταν Αριστερό Ρεύμα από τη μια πλευρά και ανανεωτικοί από την άλλη μάχονταν για τον «συριζικό» ή «σοσιαλδημοκρατικό» προσανατολισμό των υποψηφιοτήτων για τις τοπικές εκλογές, ο πρόεδρος του ΣΥΝ κατέφυγε σε μία σολομώντεια (κατά κυριολεξία σχεδόν, αφού έκοψε το κόμμα στα δύο) λύση: παρουσίασε την πιο προκλητική δυνατή, αριστερής κατεύθυνσης, υποψηφιότητα στον Δήμο Αθήνας και σε αντιστάθμισμα πρότεινε έναν πανεπιστημιακό του ΠΑΣΟΚ στην Υπερνομαρχία. Παρακολουθώντας την πορεία του κόμματος από το 1991 και μετά, θα βρούμε άπειρα τέτοια παραδείγματα, που ξεκινούν από απολίτικες συναινε-

τικές αλχημείες στις θέσεις και φθάνουν ως κωμικές μεταμορφώσεις οβιδιακού τύπου, που παρουσιάζουν ένα κόμμα γυμνό από στρατηγική.

ΕΝΑ ΚΟΜΜΑ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του φαινομένου είναι η θέση του ΣΥΝ απέναντι στην ΕΕ. Καλυπτόμενο πίσω από την ομιχλώδη αναφορά περί σταθερού «ευρωπαϊκού προσανατολισμού» (ωσάν να υπάρχει μια αόριστη ιδεατή Ευρώπη κάπου, στην οποία προσβλέπει η Κουμουνδούρου), το κόμμα παίρνει θέσεις ανάλογα με τις κατά καιρούς εσωτερικές πλειοψηφίες και τη δυνατότητά τους να επιβάλλουν πολιτικές. Έτσι, το 1992 ο ΣΥΝ υπερψήφισε στη Βουλή τη συνθήκη του Μά-

Ο πρόεδρος του Συνασπισμού
Αλέκος Αλαβάνος.

αστριχτ, της Λευκής Βίβλου συμπεριλαμβανομένης, ενώ αντίθετα το 2004 καταψήφισε, μαζί με το ΚΚΕ, το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Ενδιαμέσως, είχε αποφύγει να πάρει θέση για τις συνθήκες του Άμστερνταμ και της Νίκαιας, αποτελώντας μια ιδιότυπη περίπτωση κόμματος που αρνιόταν να έχει άποψη αναφορικά με το κεντρικότερο πολιτικό διακύβευμα της εποχής. Φυσικά το κόμμα παρέμενε «σταθερά ευρωπαϊκού προσανατολισμού», αφού έτσι κι αλλιώς η φράση αυτή δε σημαίνει απολύτως τίποτα από μόνη της, και απλά οι θέσεις του κατέγραφαν κάθε φορά το συσχετισμό δυνάμεων των τάσεων

Η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή του ΣΥΝ κατά τη συνεδρίασή της μετά τις εκλογές.

στο εσωτερικό. Την κυριαρχία των «ανανεωτικών» διαδέχθηκε μια ισορροπία του τρόμου (για την πολιτική σοβαρότητα) και αυτή με τη σειρά της παρέδωσε την κυριαρχία στους «αριστερούς». Δημοκρατικότατο, πλην όμως το αποτέλεσμα δε συνιστά κόμμα με στοιχειώδη πολιτική συνοχή.

ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Στην πραγματικότητα, η περίοδος αυτή φαίνεται να έληξε για τον ΣΥΝ. Η κυριαρχία των αριστερών στο κόμμα είναι πέραν πάσης αμφιβολίας. Στο τελευταίο συνέδριο ο εκλεγείς Αλέκος Αλαβάνος και ο εναλλακτικός Χριστόφορος Παπαδόπουλος συγκέντρωσαν μαζί 67%, οι διάφορες ανανεωτικές τάσεις εξαναγκάζονται σε συγχωνεύσεις για να διατηρήσουν μια στοιχειώδη επιρροή, ενώ τα στελέχη τους (Ανδρουλάκης, Θεοδωρικάκος, Δαμανάκη, Μπίστης, Σκοτινώτης, Κουναλάκης, Βούγιας και μια σειρά ροζ-πράσινων δημάρχων της Αττικής, με μια πρόχειρη καταμέτρηση) κατευθύνονται σταθερά προς το ΠΑΣΟΚ, και δη προς την «εκσυγχρονιστική» του πτέρυγα, συμπαρασύροντας ένα κομμάτι της εκλογικής βάσης του ΣΥΝ, το οποίο αντικαθίσταται άμεσα από πιο αριστερόστροφο κόσμο. Το σχεδόν διπλάσιο ποσοστό που συγκέντρωσε ο Αλ. Τσίπρας, έναντι του Γ. Πανούση, αποτελεί αδιάψευστη μαρ-

τυρία για την αλλαγή αυτή στην εκλογική βάση του κόμματος. Και η τελευταία λοιπόν αντίφαση στο εσωτερικό του ΣΥΝ (αριστερόστροφο κόμμα, δεξιόστροφη κοινωνική βάση) μοιάζει να ξεπερνιέται. Σε τι χρησιμεύει η απόπειρα Αλαβάνου να «κοντύνει» τις τάσεις, αν η συνοχή του κόμματος είναι εξασφαλισμένη;

ΤΟ ΑΒΓΟ ΤΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ-ΑΛΑΒΑΝΟΥ

Ο Αλέκος Αλαβάνος, πριν ακόμα θέσει υποψηφιότητα για πρόεδρος του ΣΥΝ, είχε εκφράσει ανοικτά τη διαφωνία του με τη δύναμη που διαθέτουν οι τάσεις στο εσωκομματικό παιχνίδι. Το Αριστερό Ρεύμα επέλεξε παρόλα αυτά να τον υποστηρίξει τότε, για λόγους που το ίδιο γνωρίζει καλύτερα (και που πάντως έχουν να κάνουν αφενός με τον παραδοσιακό φόβο των κομμουνιστογενών μηχανισμών να εκτίθενται αυτόνομα σε εκλογικές διαδικασίες και αφετέρου με έναν πιο ειδικό φόβο, να ηττηθεί το πανίσχυρο Αριστερό Ρεύμα από έναν μεμονωμένο υποψήφιο στο συνέδριο). Οι σχέσεις τους έκτοτε δεν ήταν ποτέ άψογες. Υπήρχαν περίοδοι που ο Αλαβάνος έφτανε να φλερτάρει με τους παραδοσιακούς εσωκομματικούς αντιπάλους του (ανανεωτικοί), προκειμένου να αναχαιτίσει το Ρεύμα. Ήταν αναμενόμενο ότι θα επανερχόταν στις προσυνεδριακές θέσεις του με την

πρώτη δοθείσα ευκαιρία. Δεδομένου ότι η μετατροπή του ΣΥΝ σε αρχηγικό κόμμα έμοιαζε κομμάτι δύσκολο, ανεξαρτήτως της όποιας «αύρας» του προέδρου του (άλλωστε δεν υπήρξαν ενδείξεις ότι η ελληνική κοινωνία «μαγεύτηκε» από τον Αλαβάνο περισσότερο απ' ό,τι από τον Κωνσταντόπουλο), η ευκαιρία δόθηκε από το εκλογικό αποτέλεσμα Τσίπρα. Ο πρόεδρος του ΣΥΝ κτύπησε ελαφρά το αβγό του Τσίπρα στα πλάγια για να στέκεται, όπως ακριβώς είχε κάνει ο Κολόμβος με το δικό του αβγό, και αποφάσισε ότι η ηλικιακή ανανέωση του ΣΥΝ αποτελεί λαϊκό αίτημα. Έτσι, επιχειρεί να χρίσει μια ηγετική ομάδα, την οποία ελπίζει να χρεωθεί στη συνέχεια.

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΙΛΑΟΥ

Ποιο είναι το πολιτικό νόημα αυτής της προσπάθειας του Αλαβάνου; Στην αριστερή πολιτική ορολογία, η ανάληψη πολιτικών πρωτοβουλιών με βάση την «ευκαιρία» (opportunité) ονομάζεται «οπορτουνισμός» και έχει σαφέστατα αρνητική σημασία. Ο τελευταίος ηγέτης της Αριστεράς που δοκίμασε να ισχυροποιήσει τη θέση του «χρίζοντας» ηγετική ομάδα ήταν ο Χ. Φλωράκης και το έργο του κόντεψε να διαλύσει την Αριστερά στην Ελλάδα. Τα «ορφανά του Χαρίλαου» τα βρίσκει κανείς σήμερα διάσπαρτα στο ΠΑΣΟΚ, τον ΣΥΝ (σε όλες τις τάσεις) και το ΚΚΕ, και διαβάζοντας τα ονόματά τους μελαγχολεί για το χάλι της Αριστεράς τα τελευταία 15 χρόνια. Ανάμεσά τους βρίσκεται και ο ίδιος ο Αλ. Αλαβάνος, που μάλλον θετικά καταμετρά την περίου ο λόγος πολιτεία. Γι' αυτό και επιχειρεί ένα ανάλογο απολίτικο άνοιγμα.

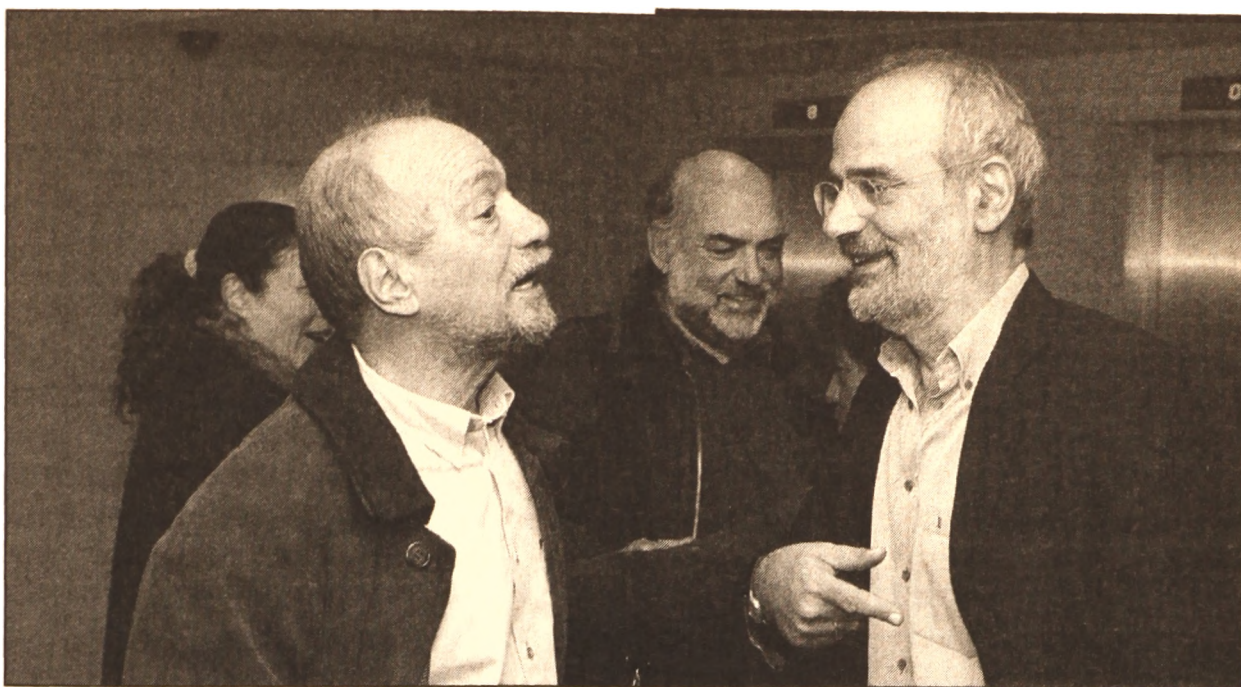
Τι σημαίνει «ηλικιακή ανανέωση» σε ένα κόμμα και γιατί είναι σώνει και καλά θετική; Ας υποθέσουμε χάριν αστεϊσμού ότι η Αριστερά δεν πέφτει στα επικοινωνιακά τερτίπια του δικομματισμού και των «λαμπερών προσώπων». Το πρόβλημα της γνώσης του «μπ3» και των «blogs» που έθεσε ο Αλαβάνος λύνεται και με σεμινάρια ταχείας εκμάθησης. Η γενεά που ο πρόεδρος του ΣΥΝ θέλει να φέρει στα πράγματα δεν κουβαλά δα και τεράστιες πολιτικές δάφνες: η νεολαία του ΣΥΝ, παρά την πρόοδό της, είναι από τις μικρότερες

αριστερές νεολαίες στη σύγχρονη πολιτική ιστορία και το φοιτητικό της τμήμα συγκεντρώνει περί το 2% στις φοιτητικές εκλογές. Επίσης, εξ όσων είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, η νεολαία του ΣΥΝ δεν πρωταγωνίστησε ως σήμερα σε κάποια διαδικασία επαναστατικής μετάλλαξης του Συνασπισμού. Συμπορεύτηκε, γενικά, με το Αριστερό Ρεύμα, με τις διαφωνίες της και τις συμφωνίες της. Γιατί θα πρέπει σήμερα να το αντικαταστήσει στη διαχείριση του ΣΥΝ;

Ο ΕΥΚΑΙΡΟΣ ΠΑΠΑΣ

Η απάντηση βρίσκεται στην ανάγκη και μόνο του Αλέκου Αλαβάνου να τελειώνει με τις οργανωμένες τάσεις, συμμαχώντας με μια «αναδυόμενη» πλην ανοργάνωτη τάση μετα-νεολαίων που σχηματίζεται στη βάση της εκλογικής επιτυχίας του Αλέξη Τσίπρα. Από την οποία μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα έχουν επιχειρήσει να τραφούν σχετικοί και άσχετοι: ο Αλαβάνος, ο ΣΥΡΙΖΑ (και κυρίως ο «ΡΙΖΑ»), ο Λάκης Λαζόπουλος, το *Downtown* του Πέτρου Κωστόπουλου και ο *Κόσμος του Επενδυτή*, θυμίζοντας τη γνωστή φράση με τον εργατικό παπά που άμα τη εμφανίσει του θάβει 5-6. Μια πρώτη παρατήρηση που μπορεί να γίνει, λοιπόν, είναι ότι δεν φτάνει για όλους. Μια δεύτερη και πιο ουσιαστική, όμως, είναι ότι η καταφυγή της Αριστεράς σε ηλικιακά κόλπα έξω από ιδέες, πολιτικές θέσεις και πραγματικές κοινωνικές παρεμβάσεις συνιστά απαράδεκτο λαϊκισμό του τύπου «νέοι άνδρες στη Βουλή», ο οποίος στην καλύτερη περίπτωση δεν θα αποφέρει κανένα όφελος και στη χειρότερη θα αποτελέσει ανάχωμα στη διεύρυνση της ουσιαστικής δράσης της.

Οι εσωκομματικές τάσεις του ΣΥΝ, με τα καλά τους και τα κακά τους, υπήρξαν φορείς ιδεών. Η μάχη τους κρίθηκε –καλώς κατά τη γνώμη μας– υπέρ της τάσης εκείνης που υπερθεμάτιζε για την πολιτική ανεξαρτησία και την αριστερή τοποθέτηση του κόμματος. Ακόμα και το 10,5% της Αθήνας είναι σε ένα βαθμό αποτέλεσμα του Αριστερού ΣΥΝ και όχι απλά του ΣΥΝ των «νέων». Είναι ώρα αυτό το, ας το πούμε, ιδεολογικό καταστάλαγμα να μεταφραστεί

Ο πρόεδρος του ΣΥΝ με τον Μιχάλη Παπαγιαννάκη κατά την τελευταία συνεδρίαση της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής.

σε απτή παρουσία του κόμματος σε μια σειρά από πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα που επείγουν. Η επιλογή να χρησιμοποιηθεί για ξεκαθάρισμα λογαριασμών στο εσωτερικό του εσωτερικού, αναδεικνύει μια οργανωτική απομόνωση με χαρακτηριστικά αυτισμού, που στην αριστερή ορολογία, για την οποία μιλούσαμε προηγουμένως, ονομάζεται σεκταρισμός. Τον οποίον η Αριστερά πολιτικά τον πληρώνει πάντα.

ΟΙ ΑΜΥΝΕΣ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ

Η απάντηση των εσωκομματικών τάσεων σε αυτή τη φάση, δυστυχώς, είναι ένα ακόμα στοιχείο που συνηγορεί για τον οργανωτικό αυτισμό του κόμματος και δεν συμβάλλει σε καμία περίπτωση στο πολιτικό του άνοιγμα. Οι μεν «ανανεωτικοί» μετράνε πόλεις και χωριά για να ανατρέψουν το προφανές και να αποδείξουν ότι ο ΣΥΝ πήγε πιο καλά εκεί όπου συνεργάστηκε με το ΠΑΣΟΚ. Το δε Αριστερό Ρεύμα οχυρώνεται στο κάστρο της πλειοψηφίας του στον μηχανισμό, για να υπερασπίσει τα κεκτημένα, καταλήγοντας να διεκδικεί ένα πιο κλειστό κόμμα. Τα σοβαρά μετεκλογικά παράπονα των εταίρων του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά και η άρνηση κομματιών του Ρεύματος να στηρίξουν τους υποψηφίους του ΚΚΕ απέναντι στο ΠΑΣΟΚ στον β' γύρο των δημοτικών εκλογών (όπως έγινε στη Νίκαια), αναδεικνύουν ακριβώς αυτό: έναν μηχανισμό που αρνείται πεισματικά να λάβει οξυγόνο έξω από το δωμάτιο στο οποίο είναι κλεισμένος. Και το οξυγόνο αυτό δεν είναι ασφαλώς ούτε το ΚΚΕ ως τέτοιο, ούτε οι εταίροι

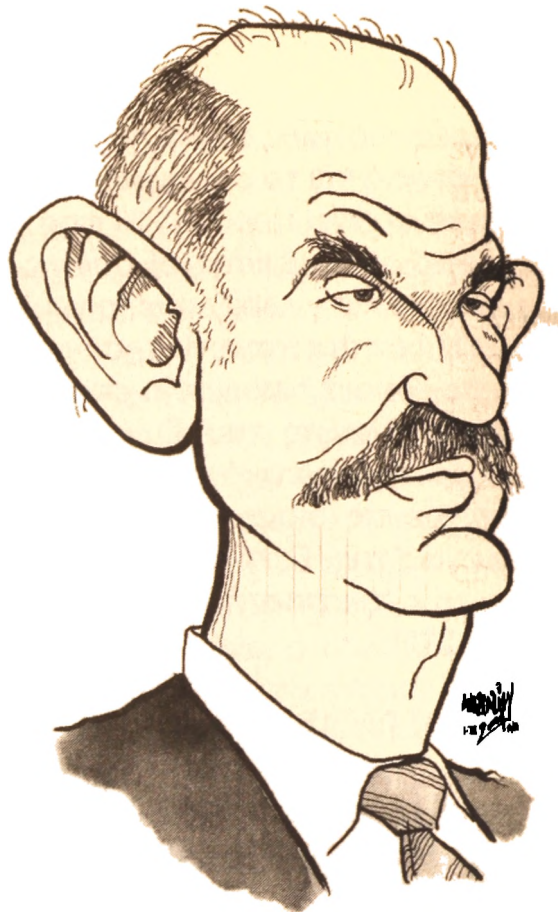
του ΣΥΡΙΖΑ ως τέτοιοι. Είναι οι κοινωνικές δυναμικές που αναπτύσσονται και το αίτημα για μια Αριστερά ώριμη να αναλάβει τις ευθύνες της. Δίχως αυτήν είναι αδύνατο να επιβιώσει ο Συνασπισμός, με τις προφανείς ελλείψεις σε κοινωνική παρουσία.

Φαίνεται ότι στις επόμενες εκλογές ο ΣΥΝ θα βελτιώσει κάπως τις επιδόσεις του. Με τα σημερινά δεδομένα και τον νέο εκλογικό νόμο, είναι πολύ πιθανό οι 6 βουλευτές του να γίνουν 9 ή 10. Τίποτα δεν αποκλείει να προέρχονται όλοι ή σχεδόν όλοι από τις τάξεις του ευρύτερου Αριστερού Ρεύματος. Είναι όμως εξαιρετικά αμφίβολο, υπό τις παρούσες συνθήκες, αν αυτό θα του εξασφαλίσει την πολυπόθητη πολιτική συνοχή. Και καθώς τα οργανωτικά μπερδέματα έχουν κατά κανόνα πολιτικά αίτια –ο προσωπικός παράγοντας απλά τονίζει την πολιτική κρίση– είναι καιρός ο Συνασπισμός να επαναφέρει τη συζήτηση στη ρίζα του προβλήματος. Χωρίς αληθινή κοινωνική υπόσταση, χωρίς παρουσία και αμφίδρομη επαφή με τις κινήσεις των πολιτών, τα εργατικά σωματεία και τα κοινωνικά δίκτυα, θα παραμείνει αιώνια ανίκανος να διαχειριστεί την όποια εμπιστοσύνη του δείχνουν κατά καιρούς οι ψηφοφόροι. Κυνηγώντας την οργανωτική του ουρά, ο ΣΥΝ δεν έχει καμία ελπίδα να λύσει το πρόβλημα. Είτε από νέους αποτελείται ο μηχανισμός του είτε από γέρους. Αλλά, όπως λέει μια παλιά παροιμία του κομμουνιστικού κινήματος: Όποιος δεν θέλει να ζυμώσει το πολιτικό του πρόβλημα, 15 χρόνια κοσκινίζει την οργανωτική του διάταξη.

Σε δουλειά να βρισκόμαστε

του Γιάννη Κουρταλιώτη

Η απόφαση του Γιωργάκη Παπανδρέου να συγκαλέσει προγραμματικό συνέδριο του ΠΑΣΟΚ έχει ένα σοβαρότατο πολιτικό ενδιαφέρον, υπό την έννοια ότι προσφέρει πλήθος πληροφοριών.

Πρώτα από όλα, αποτελεί έμμεση ομολογία του λαοφίλου προέδρου του κινήματος ότι τα κόμματα χρειάζεται τελικά να έχουν ένα πρόγραμμα. Μέχρι τώρα αυτό δεν ήταν καθόλου αυτονόητο, δεδομένου ότι οι αναφορές του Γιωργάκη σε προγραμματικές θέσεις ήταν ανύπαρκτες. Στην πραγματικότητα «κύκλοι του προέδρου» έπρεπε να πιεστούν για να πουν ότι το ΠΑΣΟΚ δεν λέει το πρόγραμμά του για να μην του το κλέψει η Νέα Δημοκρατία.

Δεύτερο συμπέρασμα, το οποίο προκύπτει από την ανάθεση επεξεργασίας του προγράμματος στην ακραιφνή οπαδό του Σημιτικού ΠΑΣΟΚ και οσονούπω υποψήφια των εκσυγχρονιστών για την διαδοχή του Γιωργάκη Άννα Διαμαντοπούλου, είναι ότι η διαφοροποίηση του προέδρου του κινήματος από το παρελθόν του κόμματος δεν γίνεται σε επουσιώδη ζητήματα, όπως οι πολιτικές του θέσεις και το πρόγραμμά του, αλλά στα ουσιώδη, όπως ο τρόπος εκλογής των υποψηφίων κοινοταρχών, οι ποσοστώσεις στα όργανα, η μετονομασία των τελευταίων και όλα όσα έχουν να κάνουν με τη γιωργάκεια «συμμετοχική δημοκρατία». Τη λάντσα του προγράμματος την αναλαμβάνουν, για τιμωρία μάλλον, οι εκσυγχρονιστές.

Το τρίτο συμπέρασμα είναι ότι οι αντιδράσεις που ακολούθησαν την προκήρυξη του συνεδρίου δικαιώνουν από-

λυτα την μέχρι σήμερα βαθιά υποτίμηση του Γιωργάκη στην προοπτική να έχει το ΠΑΣΟΚ πρόγραμμα. Οι αντιδράσεις ήταν δύο –ή μάλλον τριών– ειδών. Από την πλευρά Βενιζέλου ελέχθη ότι ό,τι είναι να γίνει πρέπει να γίνει γρήγορα, για να τελειώνουμε με τον Γιωργάκη. Από την πλευρά των εκσυγχρονιστών ελέχθη ότι δεν χρειάζονται βεβιασμένες κινήσεις, να πάμε σε εκλογές και μετά βλέπουμε. Κάτι που σημαίνει ότι αυτή τη στιγμή ο Βενιζέλος έχει ένα σαφές προβάδισμα σε ό,τι αφορά τη μάχη της διαδοχής, που είναι και το μόνο πράγμα που απασχολεί το μηχανισμό του ΠΑΣΟΚ σήμερα.

ΟΙ ΕΞΩΓΗΙΝΟΙ

Μια τρίτη αντίδραση, που συνένωσε όλους τους παραπάνω, ήταν η ενόχληση (αντίστοιχη με αυτήν που προκαλούν φορτικοί ζητιάνοι) από την κατάθεση προγραμματικών προτάσεων από μειοψηφικές τάσεις του ΠΑΣΟΚ, οι οποίες περιλαμβάνουν τα στοιχεία του προβληματισμού όλων των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων της Ευρώπης: μείωση του χρόνου εργασίας σε συνδυασμό με άνοιγμα νέων παραγωγικών θέσεων, ώστε η αναδιανομή του εισοδήματος να επιτευχθεί μέσα από πολιτικές ανάπτυξης που θα σταματήσουν τον νεοφιλελεύθερο αντιπαραγωγικό φαύλο κύκλο. Θέσεις όπως αυτή αντιμετωπίζονται στο ΠΑΣΟΚ ως εξωγήινες, την ίδια στιγμή που αποτελούν, για παράδειγμα, το βασικό θέμα της συζήτησης του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος στην πορεία του προς τις προεδρικές εκλογές.

Σε γενικές γραμμές λοιπόν, παρά τις τόσες πολιτικές πληροφορίες που μας προσέφερε, η προκήρυξη του προγραμματικού συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ κατέληξε να ανακυκλώσει μια παλιά και

γνωστή πληροφορία: Ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ούτε σε επίπεδο θέσεων ούτε σε επίπεδο δομών. Το ΠΑΣΟΚ, που υποστηρίζει (;) ότι είναι τέτοιο, συνιστά περισσότερο έναν δυσκίνητο μηχανισμό αυτοπροοριζόμενο να διαχειρίζεται το κράτος, που σε επίπεδο θέσεων αναμασά νεοφιλελεύθερες δοξασίες με τρόπο τόσο μηχανικό, ώστε θα έκανε να κοκκινίζουν και οι πιο παραδοσιακοί φιλελεύθεροι στην Ευρώπη.

Την πραγματικότητα αυτή θα την επαληθεύσει κατά πάσα βεβαιότητα και το προγραμματικό συνέδριο της άνοιξης, αν βέβαια το αφήσει ο Καραμανλής να γίνει. Πράγμα διόλου απίθανο, αφού ο Κωστάκης μέχρι σήμερα δεν δείχνει ιδιαίτερη διάθεση να σπάει τα παιχνίδια του Γιωργάκη. Όσο για το αν και το πότε θα παρουσιαστεί στην Ελλάδα ένα συνεκτικό μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα σε στοιχειωδώς αριστερή κατεύθυνση, αυτό είναι ένα ερώτημα που μάλλον δεν αφορά τα συνέδρια του ΠΑΣΟΚ, προγραμματικά ή πανηγυρικά. Αφορά πολιτικές πτέρυγες αριστερά του ΠΑΣΟΚ και κομμάτια του ΣΥΝ, που για την ώρα επιλέγουν να πιέζουν υπέρ των θέσεών τους στο εσωτερικό των κομμάτων τους, προς στιγμνή μάταια. Άλλωστε, το αν χρειάζεται σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ή όχι στην Ελλάδα, θα το κρίνει η κοινωνία. Και μέχρι σήμερα, η πίεσή της είναι ανεπαίσθητη.

κοσμο δρομιο

ΙΡΑΚ Η ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΣΑΝΤΑΜ

Η παρωδία δίκης και η καταδίκη σε θάνατο του Σαντάμ Χουσεΐν στο Ιράκ, ανεξάρτητα αν την άξιζε ή όχι, ήταν σαφώς μια πολιτική πράξη, την οποία μεθόδευσαν ακριβώς οι δυνάμεις που εισέβαλαν παράνομα στη χώρα του το 2003 και που εξακολουθούν, επίσης παράνομα, να την κατέχουν μέχρι σήμερα.

Με αυτήν, τόσο οι Αμερικανοί όσο και οι Βρετανοί ήθελαν να δικαιώσουν τις παράνομες ενέργειές τους, να αφαιρέσουν ένα σημαντικό σημείο αναφοράς των ανταρτών που εξακολουθούν να αιματοκυλούν τη χώρα, αλλά και να αντιστρέψουν το αρνητικό, για τους ίδιους, κλίμα που ογκώνεται συνεχώς στις χώρες τους.

Τελικά, όμως, δεν τα κατάφεραν. Ήδη, από τις αρχές αυτού του χρόνου, ο βρετανός πρωθυπουργός αντιμετώπισε μια έντονη πολεμική, τόσο από την συντηρητική αντιπολίτευση όσο και από μερίδα στελεχών του κόμματός του, που τον υποχρέωσε, κάνοντας την ανάγκη φιλοτιμία, να προετοιμάσει μια «αξιοπρεπή» αποχώρησή του από την πολιτική.

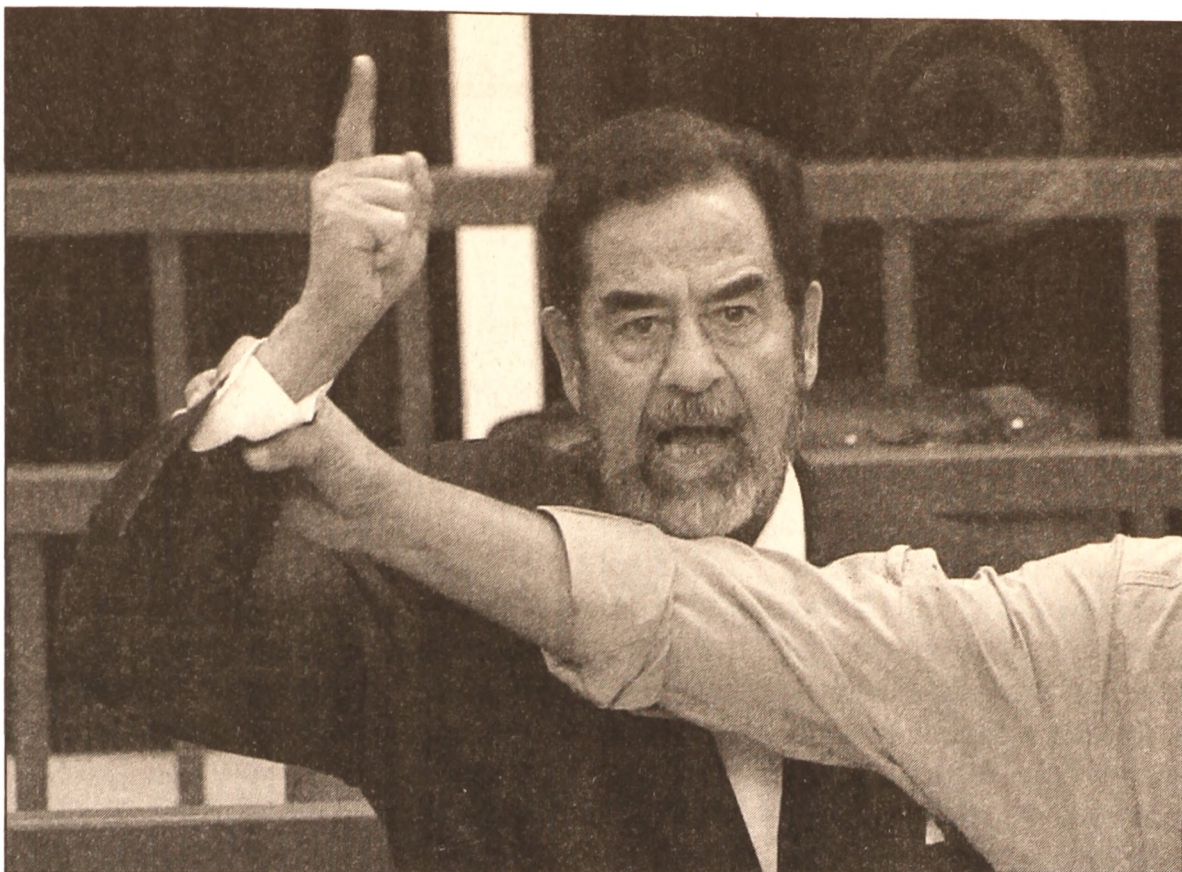
Τη μεγαλύτερη νίλα, ωστόσο, έπαθε ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους, ο οποίος στις ενδιάμεσες εκλογές για το Κογκρέσο την περασμένη εβδομάδα, οδήγησε το κόμμα του σε μια άνευ προηγουμένου πανωλεθρία, χάνοντας τον έλεγχο στη

βουλή των αντιπροσώπων και στη γερουσία.

Βεβαίως, η σημαντική αυτή ήττα του Μπους δεν πρόκειται να αλλάξει την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στο Ιράκ. Ο εμφύλιος μεταξύ των διαφορετικών πολιτικών, θρησκευτικών και εθνικών ομάδων δείχνει ότι θα ενταθεί περισσότερο, ενώ παράλληλα θα ενταθεί και η δράση των αντικατοχικών δυνάμεων, οι οποίες διαπιστώνουν ότι οι αμερικανοβρετανοί εκείνο που επιζητούν είναι μια λύση στο αδιέξοδο που δημιούργησαν, κομμένη και ραμμένη όμως στα δικά τους μέτρα και τα δικά τους συμφέροντα.

Μόνη αλλαγή του σκηνικού σημειώνεται από την άποψη που διατυπώνεται τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη για ενδεχόμενη προσέγγιση της Δύσης με τη Συρία και το Ιράν, προκειμένου να βρεθεί μια λύση στο αδιέξοδο που έχει διαμορφωθεί.

Όσο για τον Σαντάμ Χουσεΐν, τα «βάσανά» του δεν τελείωσαν, καθώς έχει να αντιμετωπίσει και άλλη δίκη με την κατηγορία της γενοκτονίας εναντίον των Κούρδων του βορείου Ιράκ, στην οποία να σημειωθεί ότι ο πρώην ηγέτης της χώρας είχε διαθέσιμο όλο τον οπλισμό μαζικής καταστροφής που χρειαζόταν, από αμερικανικές προσφορές, αλλά και την πλήρη ανοχή της Δύσης.

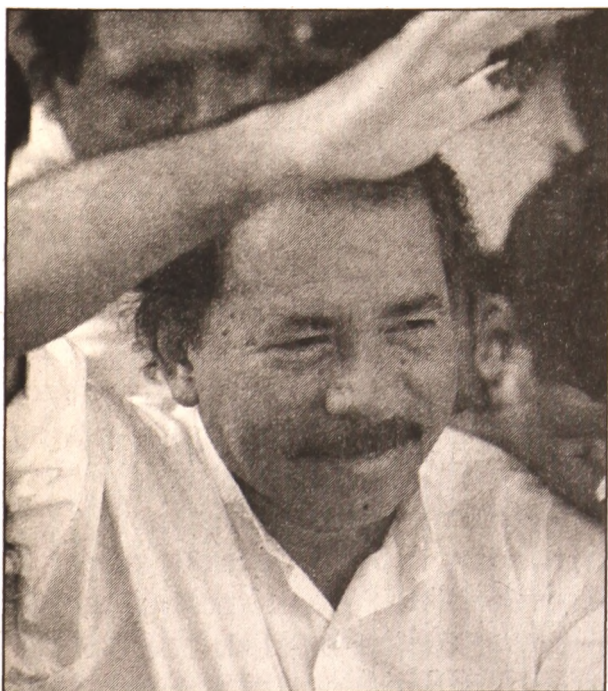
ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΣΑΝΤΙΝΙΣΤΑΣ

Ακολουθώντας το παράδειγμα της Βενεζουέλας, της Βολιβίας, του Περού, του Ισημερινού, της Βραζιλίας και της Χιλής, ο λαός της Νικαράγουα αποφάσισε να εντάξει τη χώρα του στο κύμα της πολιτικής ανατροπής που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια στην Λατινική Αμερική και να επαναφέρει στην εξουσία το πρώην ηγετικό στέλεχος της επανάστασης των Σαντινίστας του 1979 Ντανιέλ Ορτέγα.

Την εκλογή του Ορτέγα προσπάθησε να σαμποτάρει η Ουάσιγκτον,

στέλνοντας στη χώρα μια πλειάδα παρατηρητών, μεταξύ των οποίων και ο πρώην πρόεδρος Τζίμι Κάρτερ, τροφοδότης και ο ίδιος του αντεπαναστατικού μετώπου των Κόντρας που έδρασε με αμερικανικά όπλα εναντίον των Σαντινίστας.

Τελικά, όμως, η ΥΠΕΞ Κοντολίζα Ράις υποχρεώθηκε να αναγνωρίσει το εκλογικό αποτέλεσμα, δηλώνοντας ότι οι ΗΠΑ είναι πρόθυμες να συνεργασθούν με τον νέο πρόεδρο, αλλά θα περιμένουν να δουν δείγματα της πολιτικής του.

ΙΣΡΑΗΛ Η ΒΙΑ ΧΩΡΙΣ ΟΡΙΑ

Εκρηκτική παραμένει η κατάσταση στο Ισραήλ, η κυβέρνηση του οποίου, παρά την διεθνή κατακραυγή για τις τελευταίες αιματηρές επιθέσεις εναντίον της Μπέιτ Χανούτ, εξετάζει τώρα και νέα σενάρια για μια εκτεταμένη στρατιωτική επιχείρηση στη Λωρίδα της Γάζας, με πρόσχημα πληροφορίες των μυστικών υπηρεσιών ότι οι Παλαιστίνιοι έχουν εφοδιασθεί παράνομα με πάνω από τριάντα τόνους οπλισμού.

Η τακτική της ισραηλινής κυβέρνησης, μάλιστα, φαίνεται ότι εξασφάλισε την ανοχή και του προέδρου Τζορτζ Μπους κατά την επίσκεψη τις ημέρες αυτές του πρωθυπουργού Εχούντ Όλμερτ στην Ουάσιγκτον, αμέσως σχεδόν μετά το νέο αμερικανικό «βέτο» σε

απόπειρα του Συμβουλίου Ασφαλείας να υιοθετήσει ψήφισμα εναντίον των πρόσφατων ισραηλινών στρατιωτικών επιθέσεων στη Γάζα.

Κύριος στόχος του Ισραήλ είναι, όπως φαίνεται, η πλήρης αποδυνάμωση της Παλαιστινιακής Αρχής, στην ηγεσία της οποίας το Ισραήλ ενδιαφέρεται να επιβάλει μετριοπαθή στοιχεία, ώστε να διευκολύνει τις συνομιλίες μαζί της και να «περνά» τις δικές της απόψεις με τις λιγότερες δυνατές αντιδράσεις.

Στο πλαίσιο αυτό διεξάγονται και οι διαβουλεύσεις ανάμεσα στις οργανώσεις Χαμάς και Φατάχ, με στόχο την δημιουργία μια κυβέρνησης συνασπισμού, που θα επιτρέψει την άρση των οικονομικών κυρώσεων που έχει επιβά-

λει η Δύση από τις αρχές του χρόνου, όταν την εξουσία ανέλαβε η Χαμάς ως αδιαμφισβήτητη νικήτρια των βουλευτικών εκλογών.

Ήδη έχουν προταθεί μερικά ονόματα, μεταξύ των οποίων επικρατέστερο είναι του 60χρονου πρώην πρύτανη του πανεπιστημίου της Γάζας Μοχάμεντ Σαμπέρ, για τον οποίο, όμως, οι Ισραηλινοί έσπευσαν να δηλώσουν ότι είχε μετατρέψει το πανεπιστήμιο σε «φυτώριο τρομοκρατών και δολοφόνων».

Πέρα από αυτό, ωστόσο, ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που μένει άλυτο, είναι η επιμονή της Χαμάς στην άρνησή της να αναγνωρίσει το κράτος του Ισραήλ, τη δημιουργία του οποίου εξακολουθεί να χαρακτηρίζει παράνομη.

ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ ΜΥΡΙΖΕΙ ΜΠΑΡΟΥΤΙ

Περιπλέκεται η κατάσταση γύρω από την εκκρεμότητα του Κοσσυφοπεδίου, καθώς οι δυο άμεσα ενδιαφερόμενες πλευρές, Σέρβοι και Αλβανοί, προετοιμάζονται για ενέργειες που πιστεύουν ότι θα ξεκαθαρίσουν το ζήτημα σύμφωνα με τις επιδιώξεις κάθε πλευράς.

Ήδη, στο Βελιγράδι, η σερβική κυβέρνηση, μετά την έγκριση του νέου συντάγματος που χαρακτηρίζει το Κοσσυφοπέδιο ως αναπόσπαστο τμήμα της Σερβίας, προκήρυξε ήδη πρόωρες βουλευτικές εκλογές για την 21 Ιανουαρίου 2007, τερματίζοντας έτσι τις ατέρμονες τριβές μεταξύ των πολιτικών παρατάξεων της χώρας.

Με βάση την εξέλιξη αυτή, ο ειδικός διαμεσολαβητής του ΟΗΕ Μάρτι Αχτι-

σάρι συμφωνήθηκε να μην καταθέσει το πόρισμά του για το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου, με το οποίο θα μπορούσε να εξευρεθεί μια τελική λύση πριν από το τέλος του χρόνου, ώστε να αποτραπεί μια εκλογική νίκη των ακροδεξιών εθνικιστών του Βόισλαβ Σέσελ.

Το όριο του τέλους του έτους, που είχε τεθεί από την Ουάσιγκτον και το Λονδίνο, εξυπηρετούσε βεβαίως τους Αλβανούς, οι οποίοι βιάζονται να τελειώνουν με το θέμα της ανεξαρτησίας, θέλοντας να την σιγουρέψουν, εξ αιτίας και των επιφυλάξεων που διατυπώνονται από ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες της Ευρώπης, οι οποίες μάλιστα συμμετείχαν στον «πόλεμο» κατά της Γιουγκοσλαβίας του 1999.

Στο πλαίσιο αυτό λοιπόν, όπως δήλωσε ο πρωθυπουργός Αγκίμ Σέχου, ο οποίος τις ημέρες αυτές βρέθηκε στην Αθήνα, η Πριστίνα προετοιμάζεται να εκβιάσει τα πράγματα, κηρύσσοντας μονομερώς την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου. Ο Σέρβος πρόεδρος Μπόρις Τάντιτς, όμως, έσπευσε να δηλώσει ότι μια τέτοια ενέργεια θα αποσταθεροποιήσει για μακρό χρόνο την Σερβία αλλά και ολόκληρη την περιοχή.

Παράλληλα, το Βελιγράδι, κατηγορώντας τον θεωρούμενο ως φιλικά προσκείμενο προς τους Αλβανούς Μάρτι Αχτισάρι ότι οδήγησε τα πράγματα σε αδιέξοδο, ζήτησε την αντικατάστασή του με κάποια άλλη προσωπικότητα περισσότερο αντικειμενική και αμερόληπτη.

ΛΙΒΑΝΟΣ ΠΡΟΣ ΝΕΟ ΕΜΦΥΛΙΟ;

Κλιμακώνεται επικίνδυνα η κρίση που έχει δημιουργηθεί σε κυβερνητικό επίπεδο στον Λίβανο, μετά την παραίτηση που κατέθεσαν έξι υπουργοί προερχόμενοι από την οργάνωση Χεζμπολάχ, η οποία επιδιώκει τον σχηματισμό μοιας νέας κυβέρνησης εθνικής ενότητας, στην οποία η ίδια θα έχει μεγαλύτερη εκπροσώπηση.

Το θέμα αυτό, που περιλαμβάνεται στις «παράπλευρες» συνέπειες της στρατιωτικής επιδρομής του Ισραήλ στις αρχές του περασμένου καλοκαιριού, απειλεί τώρα να πυροδοτήσει έναν νέο εμφύλιο που κανείς δεν μπορεί να προβλέψει την κατάληξή του.

Ο προτεινόμενος για τη θέση του πρωθυπουργού της Παλαιστίνης Μοχάμεντ Σαμπέρ.

Η κατάσταση, μάλιστα, γίνεται χειρότερη από την σπουδή του πρωθυπουργού Φουάντ Σινιόρα, σε πρόσφατη συνεδρίαση της «κυβέρνησής» του, να προχωρήσει σε έγκριση της πρότασης του Συμβουλίου Ασφαλείας για την σύσταση ειδικού διεθνούς δικαστηρίου που θα δικάσει υπόπτους της δολοφονίας του πρώην πρωθυπουργού της χώρας Ραφίκ Χαρίρι.

Η δίκη θα γίνει με βάση τα ευρήματα μιας διεθνούς ερευνητικής επιτροπής, τα οποία στρέφονται κατά του ρόλου που διαδραμάτισαν αξιωματούχοι της Συρίας, αλλά και του Λιβάνου που έχουν φιλικές σχέσεις και διασυνδέσεις με τη Συρία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΔΟΞΙΑΔΗΣ (1914–1975)

Ο αρχιτέκτονας και πολεοδόμος Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης, μια από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της Ελλάδας, έφυγε πριν από 31 χρόνια.

Ο Κ.Α. Δοξιάδης σημάδεψε την επιστήμη του και την εποχή του. Σήμερα, καθώς έχει περάσει πια αρκετός χρόνος και έχουν κατασταλάξει οι ιδέες, μπορούμε ήρεμα να αξιολογήσουμε πρόσωπα, αξίες και θεσμούς του παρελθόντος.

Ο Κ.Α. Δοξιάδης ήταν ένας χαρισματικός άνθρωπος. Σ' αυτό έχουν συμφωνήσει όλοι. Με γερή παιδεία αλλά και με το χάρισμα της πειθούς, ο Κ.Α. Δοξιάδης μπόρεσε να οργανώσει γύρω του ένα πλήθος από ταλαντούχους επιστήμονες και να διεκπεραιώσει πληθώρα μελετών που αναφέρονταν στα οικιστικά προβλήματα. Συνέλαβε ένα όραμα για τη συγκρότηση των οικισμών του μέλλοντος και έτρεξε μερικές δεκαετίες μπροστά από την εποχή του. Διατύπωσε τους σχεδιασμούς και τα οράματά του για εκατοντάδες περιπτώσεις και υλοποίησε ένα έργο που φαντάζει απίστευτο σε κλίμακα για το διάστημα μιας σύντομης ανθρώπινης παρουσίας. Αυτό που μένει και πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα σήμερα είναι η θέση του ότι οι οικισμοί πρέπει να οργανώνονται βασισμένοι στην ανθρώπινη κλίμακα και την κουλτούρα κάθε περιοχής και κάθε χώρας. Μια προσπάθεια που

εστιάστηκε και στην εκδίωξη του αυτοκινήτου από την «γειτονιά», περιορίζοντας και διαχωρίζοντας τις κινήσεις του από τους πεζούς, ανάλογα με την κλίμακα του οικισμού.

Ο Κ.Α. Δοξιάδης αμφισβητήθηκε έντονα στην εποχή του και στη χώρα του από το μεγάλο μέρος των ομοτέχνων του. Θεληματικός και πείσμων, βέβαιος για την ορθότητα των απόψεών του, προχώρησε με όπλο την πεποίθηση στις ιδέες του και αναγνωρίστηκε ως κορυφαία προσωπικότητα της εποχής. Το έργο του παραμένει παρακαταθήκη σήμερα. Το πλούσιο ερευνητικό έργο του, οι ιδέες του, αλλά και τα πραγματοποιημένα οικιστικά σύνολα είναι μάρτυρες της ιδιοφυΐας του.

Όμως ο Κ.Α. Δοξιάδης, πέρα από τα χαρίσματα που εξέθετε δημόσια και ήταν σε όλους προφανή, είχε και ένα άλλο χάρισμα που όμως κρατούσε κρυφό: Στις προσωπικές του επαφές, ιδιωτικές και επαγγελματικές, ήταν ένας ιδιαίτερα ευαίσθητος άνθρωπος. Όλοι όσοι ήταν κοντά του βίωσαν απλόχερα και καθοριστικά όσα τους προσέφερε με τη φιλία του, τις ιδέες του, την προσωπικότητά του. Αυτό ας μείνει για όσους τον γνώρισαν. Για τους νεότερους αξίζει να υπενθυμίσουμε το πέρασμά του και να σημειώσουμε ότι κάποιοι ξεχωριστοί άνθρωποι πέρασαν από τον τόπο μας.

Τους επόμενους μήνες οργανώνονται στο Νέο Μουσείο Μπενάκη (Πειραιώς 138) δύο συνέδρια και μία έκθεση για να τιμηθεί το έργο του Κ.Α. Δοξιάδη:

- Από 1 έως και 2 Δεκεμβρίου 2006 το «Ίδρυμα Κωνσταντίνος και Εμμά Δοξιάδη» οργανώνει διήμερο διεθνές σεμινάριο με

τίτλο: «SPACE AND PROGRESS. Ekistics and the global context of post-war II Urbanization and Architecture».

- Από 19 έως και 21 Ιανουαρίου 2007, ο «Σύνδεσμος Συνεργατών και Φίλων Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη» οργανώνει εκδήλωση με θέμα

«Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης και το έργο του».

- Παράλληλα από τις 30 Νοεμβρίου και για τρεις μήνες θα λειτουργήσει στον ίδιο χώρο έκθεση με θέμα:

«Η Οικιστική του Κωνσταντίνου Δοξιάδη και η Αρχιτεκτονική της Εντοπίας».

Χρονολόγιο Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη

Ο Απόστολος και η Ευανθία Δοξιάδη με τα τέσσερα αγόρια τους.

Φωτογραφία από την φοιτητική ταυτότητα του Κ.Α. Δοξιάδη.

1914, 14 Μαΐου. Γέννηση του Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη (Κ.Α.Δ.) στη Στενήμαχο της Ανατολικής Ρωμυλίας. Γιος του Απόστολου Δοξιάδη και της Ευανθίας Μεζεβίρη.

1926–1930. Ο Κ.Α.Δ. φοιτά στο Βαρβάκειο Πρακτικό Λύκειο.

1931. Φοιτά στην Ανωτάτη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ. Εδώ γνωρίζεται με κάποιους από τους σημαντικούς κατοπινούς στενούς συνεργάτες του, όπως ο Ιωάννης Παπαϊωάννου, ο Κώστας Κλειδωνας κ.ά.

1931–1935. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του εργάζεται σε τεχνικές εταιρείες και ως βοηθός του Δ. Πικιώνη διδάσκει σκηνογραφία και ενδυματολογία στη Σχολή Θεάτρου της Ελληνικής Σκηνής.

1934–1935. Εργάζεται για σκηνικά θεατρικών έργων που ανεβάζουν οι θίασοι Κοτοπούλη, Κυβέλης, Αλίκης.

1935, Μάιος. Παίρνει το Α' βραβείο στον διαγωνισμό για την επίπλωση των αιθουσών δεξιώσεως του υπουργείου Εξωτερικών.

Ιούνιος. Ξεκινάει τις μεταπτυχιακές του σπουδές στο Βερολίνο στις Σχολές Αρχιτεκτόνων και Πολιτικών Μηχανικών του Πολυτεχνείου Charlottenburg.

1936, 6 Ιουλίου. Υποστηρίζει τη διδακτορική του διατριβή με θέμα «Η διαμόρφωση του χώρου στην ελληνική πολεοδομία». Του απονέμεται ο τίτλος του Διδάκτορα Μηχανικού.

1937, Απρίλιος. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα διορίζεται μηχανικός της Πολεοδομικής Υπηρεσίας της Διοικήσεως Πρωτεύουσας και στη συνέχεια προϊστάμενός της.

Φθινόπωρο. Δημοσιεύεται στο *Τρίτο Μάτι* το άρθρο του «Οι θεωρίες των Αρμονικών Χαράξεων εις την Αρχιτεκτονική».

1938, Ιούλιος. Παραιτείται από τη θέση του στην Πολεοδομική Υπηρεσία της Διοικήσεως Πρωτεύουσας διότι, όπως γράφει, «αντελήφθην ότι δεν θα καθίστατο δυνατόν η επιστημονικώς ορθή εργασία να εφαρμοσθή».

1939, Νοέμβριος – Δεκέμβριος. Δημοσιεύονται στα *Τεχνικά Χρονικά* τρία άρθρα σχετικά με τα καταφύγια.

1940, 30 Απριλίου. Παντρεύεται την Εμμά Σκέπερς. Από τον γάμο αυτό γεννήθηκαν η Ευανθία (1942), η Καλλιόπη (1944), η Ευφροσύνη (1946) και ο Απόστολος (1953).

1939–44. Διδάσκει στο ΕΜΠ από το φθινόπωρο του 1939, άτυπα, ως βοηθός του Α. Δημητρακόπουλου, στη νεοϊδρυόμενη Έδρα Πολεοδομίας.

1939, Οκτώβριος. Επιστρατεύεται και υπηρετεί στο Α' Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.

1941, Σεπτέμβριος – Νοέμβριος. Υποβάλλει υποψηφιότητα για την Έκτακτη Έδρα Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων του ΕΜΠ. Υποστηρίζεται από τους δύο εκ των τριών εισηγητών, αλλά τελικά δεν εκλέγεται.

1943, Ιούλιος. Προϊστάμενος του Γραφείου Χωροταξικών και Πολεοδομικών Ερευνών και Μελετών (ΓΧΠΜΕ).

1944, Νοέμβριος. Συντάσσει εισηγητική έκθεση για την οργάνωση της ανοικοδόμησης της χώρας και υπομνήματα προς υπηρεσιακούς και πολιτικούς παράγοντες.

1945. Γράφει το μυθιστόρημα *Μια Απλή Ιστορία* που θα εκδοθεί δύο χρόνια αργότερα.

24 Μαρτίου–2 Απριλίου. Στο Παρίσι οργανώνει την ελληνική συμμετοχή στη Διεθνή Έκθεση για τις καταστροφές των διαφόρων χωρών που διέτελεσαν υπό γερμανική κατοχή.

30 Απριλίου. Φτάνει στον Άγιο Φραγκίσκο, όπου οργανώνει έκθεση για τις ελληνικές καταστροφές που εγκαινιάζεται στις 11 Μαΐου.

Δεκέμβριος. Έναρξη της έκθεσης για τις καταστροφές κατά την περίοδο του πολέμου και της κατοχής, στο Λονδίνο.

27 Δεκεμβρίου. Αναλαμβάνει, με τον τίτλο του υφυπουργού Ανοικοδομήσεως, το αντίστοιχο υφυπουργείο.

1946, Ιούνιος. Σύμβουλος του Οργανισμού Ανασυγκροτήσεως.

1947. Αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Διεθνή Διάσκεψη Οικισμού, Πολεοδομίας και Ανοικοδομήσεως.

1948. Εκλέγεται Πρόεδρος της εν Γενεύη Ομάδας Εργασίας για την Οικιστική Πολιτική του Οικονομικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη και συντάσσει την πρώτη έκθεση για τον Οικισμό στην Ευρώπη.

27 Αυγούστου. Τοποθετείται στη θέση του Συντονιστή Ανασυγκρότησης, με βαθμό Πρόσεδρου Υπουργού, στο υπουργείο Συντονισμού, όπου οργανώνει και διευθύνει την Υπηρεσία Συντονισμού Εφαρμογής Σχεδίου Ανασυγκρότησης (ΥΣΕΣΑ). Το 1950 η θέση καταργείται από τον Γεώργιο Παπανδρέου.

1950. Το υπουργείο Ανοικοδόμησης εκδίδει το βιβλίο του *Δωδεκάνησος, τόμος Β΄: Το οικιστικό και πλαστικό πρόβλημα.*

1951, 13 Οκτωβρίου. Ταξιδεύει για το Brisbane του Queensland, στην Αυστραλία, όπου και εγκαθίσταται οικογενειακά. Δεν μπορεί όμως να αποκτήσει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος στην Αυστραλία. Αναγκάζεται να στραφεί προς άλλες κατευθύνσεις, όπως η γεωργία και ο κατασκευαστικός κλάδος.

1952, 13 Ιανουαρίου. Ιδρύει την "TECTON CONSTRUCTORS PTY. LTD". Οι περικοπές των πιστώσεων για κατασκευές κατοικίας στην Αυστραλία έχουν σαν αποτέλεσμα, τον Ιούνιο, την ακύρωση της εργολαβίας για την κατασκευή 500 κατοικιών.

1953, 25 Φεβρουαρίου. Πουλάει το κτήμα του και στις **5 Σεπτεμβρίου** η οικογένεια έχει ήδη επιστρέψει στην Ελλάδα. Ο Κ.Α.Δ. αρχίζει να εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας σε συνεργασία με τον Αρθούρο Σκέπερς.

Ιδρύει το Τεχνικό Γραφείο Δοξιάδη (Doxiadis Associates -DA).

1954, Ιανουάριος-Φεβρουάριος. Ταξιδεύει στην Ινδία ως προσκεκλημένος των Ηνωμένων Εθνών για να διευθύνει τις συζητήσεις του σεμιναρίου για την Νοτιοανατολική Ασία.

24 Φεβρουαρίου – 15 Απριλίου. Ταξίδι-οδοιπορικό στη Συρία ως μέλος της Οικονομικής Αποστολής της Διεθνούς Τραπεζής Ανοικοδομήσεως και Αναπτύξεως.

12 Οκτωβρίου – 13 Νοεμβρίου. Πρώτο ταξίδι-οδοιπορικό στο Πακιστάν.

1955, 20 Ιανουαρίου – 24 Φεβρουαρίου. Δεύτερο ταξίδι-οδοιπορικό στο Πακιστάν.

6 – 16 Μαΐου. Ταξιδεύει στην Ιορδανία ως μέλος της IBRD.

18 – 21 Μαΐου. Ταξιδεύει στο Ιράκ, μετά από πρόσκληση της Επιτροπής Ανάπτυξης της χώρας. Εκεί έχει συναντήσεις με την επιτροπή που σχετίζεται με οικιστικά θέματα. Οδοιπορικό στη Βαγδάτη. Επιστρέφει στην Αθήνα στις 22 Μαΐου, μελετάει το υλικό που έχει συλλέξει (σημειώσεις και φωτογραφίες) κι ετοιμάζει, σε συνεργασία με συναδέλφους, προτάσεις για την κατάρτιση ενός πενταετούς προγράμματος. Οι προτάσεις στέλνονται στην Κυβέρνηση του Ιράκ.

Αύγουστος. Ανάληψη από το DA του Εθνικού Οικιστικού Προγράμματος του Ιράκ.

1956. Γίνεται μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Κοινωνικής Πρόνοιας στην Αθήνα.

1957. Αρχίζει η κατασκευή του κτιρίου στην οδό Στρ. Συνδέσμου 24, που θα στεγάσει το DA.

1958. Ίδρυση του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ομίλου (ΑΤΟ) και του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου (ΑΤΙ) που αποτελεί την εκπαιδευτική

και ερευνητική εκδήλωση του ΑΤΟ.

Χειμώνας. Επισκέπτεται με τη σύζυγό του Εμμά το Πόρτο Ράφτη. Εκεί, σε ένα λοφίσκο στη βόρεια πλευρά του όρμου, ο Δοξιάδης συλλαμβάνει την ιδέα του Απολλώνιου, τη δημιουργία ενός οικισμού που θα έχει την χαρακτηριστική απλότητα ενός νησιώτικου χωριού· μοντέλο κοινότητας κτισμένο στην ανθρώπινη κλίμακα.

Οκτώβριος – Νοέμβριος. Επισκέπτεται τις ΗΠΑ κατόπιν προσκλήσεως του πολεοδομικού οργανισμού της Washington D.C., ως τεχνικός σύμβουλος για την ανανέωση και τον εξωραϊσμό μεγάλης περιοχής της Washington. Ανατίθεται στον Κ.Α.Δ. μελέτη αναμόρφωσης της Ουάσινγκτον.

1959. Το DA αναλαμβάνει τον ρόλο συμβούλου για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη της κοινότητας Korangi στο Καράτσι του Πακιστάν. Η κυβέρνηση του Πακιστάν ζητά από τον Κ.Α. Δοξιάδη να οργανώσει το Housing Settlement Agency της χώρας και να αναλάβει τον ρόλο συμβούλου.

15 Ιανουαρίου. Η σουδανική κυβέρνηση αναθέτει στο DA Master program και Master plan για την ανάπτυξη του Χαρτούμ και του Πόρτο Σουδάν.

Απρίλιος. Ανατίθεται στο DA ο πλήρης σχεδιασμός και η επίβλεψη του Πανεπιστημίου του Panjab, για 20.000 φοιτητές, στη Λαχώρη.

Ιούνιος. Η συριακή κυβέρνηση αναθέτει στο DA μακροπρόθεσμο Master Program και Master Plan για την ανάπτυξη της Homs και της Hama.

Ιούλιος. Ο Yahya Khan αναθέτει στον Κ.Α.Δ. την κατάθεση έκθεσης για την κατασκευή της νέας πρωτεύουσας του Πακιστάν.

Αύγουστος. Το DA αναλαμβάνει τον σχεδιασμό του Αθλητικού Κέντρου στον Άγιο Κοσμά.

1960, 1 Φεβρουαρίου. Διάλεξη με τίτλο «Η πρωτεύουσά μας και το μέλλον της», στον Φιλολογικό Σύλλογο Παρνασσό, προς τη διοίκηση και τους πολιτικούς αρχηγούς της χώρας.

Απρίλιος. Ανάθεση στο DA του ρυθμιστικού σχεδίου της πόλης της Tema στη Γκάνα. Εφαρμογή ρυθμιστικών και ρυμοτομικών σχεδίων, επίβλεψη κατασκευής κατοικιών, κοινόχρηστων χώρων, σχολείων και έργων υποδομής.

21 Δεκεμβρίου. Μιλά στο συνέδριο «The New Metropolis in the Arab World», που οργανώνει η Ένωση Αρχιτεκτόνων της Αιγύπτου στο Κάιρο.

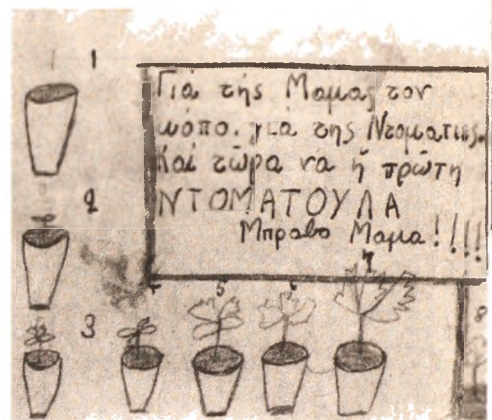
1961. Ανάθεση από την Εταιρεία Pechiney του προγραμματισμού και σχεδιασμού του οικισμού «Άσπρα Σπίτια» στη Βοιωτία. Το DA αναλαμβάνει ερευνητικό έργο για τις μεταφορές της αφρικανικής ηπείρου. Η μελέτη θα περιλαμβάνει τις οικονομικές σχέσεις, την κατανομή πληθυσμού και αγαθών των χωρών της Αφρικής.

Μάρτιος. Η κυβέρνηση της Γκάνας αναθέτει στο DA το ρυθμιστικό της πόλης Ακοσόμπο.

Μάιος. Ολοκληρώνεται η μελέτη για τα προβλή-

Ο Κ. Δοξιάδης στην Αυστραλία όπου πειραματίστηκε ως... ντοματοπαραγωγός.

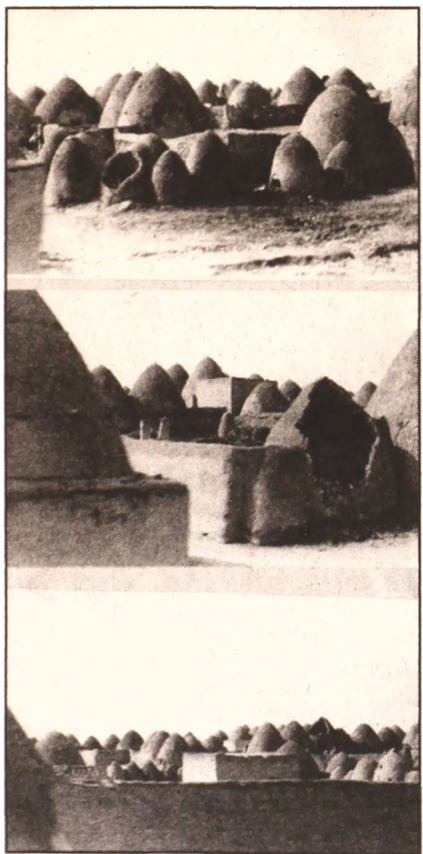
Μια ζωγραφιά των παιδιών από τα χρόνια της Αυστραλίας. Γράφει: Για της Μαρμάς τον κόπο, για της Ντοματιές. Και τώρα να η πρώτη ΝΤΟΜΑΤΟΥΛΑ. Μπράβο Μαμά!!!!

Ο Κ. Δοξιάδης με την γυναίκα του Εμμά.

Μιλώντας στο αμερικανικό ραδιοφωνικό δίκτυο CBS.

Φωτογραφίες και σημειώσεις από το ταξίδι στη Συρία.

ματα αστικής αναμόρφωσης στις ΗΠΑ που ανέθεσε η Εθνική Ένωση Λειτουργών Οικιστικής Αναμόρφωσης.

Νοέμβριος. Ταξίδι στο Ανατολικό και Δυτικό Πακιστάν. Επισκέπτεται όλα τα γραφεία του DA και έχει συσκέψεις με ανώτερους αξιωματούχους σε Καρατσι, Λαχώρα, Ραβαλπίντι, Ισλαμαμπάντ και Ντάκα.

4 – 12 Δεκεμβρίου. Ταξίδι σε Νορβηγία και Δανία, όπου δίνει διαλέξεις.

1962. Τα υπουργεία Συντονισμού και Δημοσίων Έργων αναθέτουν στο DA οικονομικές μελέτες σκοπιμότητας σχετικές με την ανοικοδόμηση του οδικού δικτύου της Ελλάδας.

Ανάθεση στον Δ. Πικιώνη και τον Κ.Α.Δ. του σχεδιασμού και της επίβλεψης του κτιρίου του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών στην Αθήνα.

Ιούλιος. Το DA Inc αναλαμβάνει μελέτη αστικής ανάπτυξης μιας περιοχής 400 στρεμμάτων στη ΒΔ Washington για τη στεγαστική αποκατάσταση οικογενειών χαμηλών/μεσαίων εισοδημάτων.

1963. Η Έκτακτη Επιτροπή, που δημιουργήθηκε για την ανακούφιση του πληγέντος από τις καταρακτώδεις βροχές Μικρού Χωριού στο Καρπενήσι, επιλέγει το DA ως τεχνικό σύμβουλο για την ανοικοδόμηση του χωριού.

Μάιος. Η κυβέρνηση του Πακιστάν αναθέτει στο DA πολεοδομική μελέτη της Λαχώρας.

1 Ιουνίου. Ίδρυση και έναρξη λειτουργίας του γραφείου Doxiadis Associates Inc. της Ν. Υόρκης.

23 Ιουνίου. Η κυβέρνηση της Λιβύης αναθέτει στο DA την ετοιμασία ενός Εθνικού Προγράμματος Κατοικίας.

6 – 13 Ιουλίου. Το Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο οργανώνει το Α' Συμπόσιο της Δήλου, με συμμετοχή 34 επιστημόνων από διάφορες χώρες.

Σεπτέμβριος – Οκτώβριος. Το DA αναλαμβάνει προκαταρκτική τοπογραφική μελέτη για τη σκοπιμότητα του Ασιατικού Αυτοκινητόδρομου (Trans-Asian Highway) που θα ενώνει τη Μέση Ανατολή με την Νοτιοανατολική Ασία. Το έργο ανατίθεται από το United Nations Special Fund μετά από αίτηση των κυβερνήσεων Αφγανιστάν, Καμπότζης, Κεϋλάνης, Ινδίας, Ινδονησίας, Ιράν, Λάος, Πακιστάν, Ταϊλάνδης και Νεπάλ.

1964, Φεβρουάριος. Το DA υπογράφει σύμβαση με τη Λιβύη για την εκπόνηση επισκόπησης και μελέτης του συγκοινωνιακού δικτύου (δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια) της χώρας.

Μάρπος. Εισήγηση με θέμα «Η δημοτική στην τεχνική», στο Συμπόσιο για τη Δημοτική Γλώσσα που οργανώνει το Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο, Αθήνα. Μιλούν επίσης οι Ν.Π. Ανδριώτης, Κ.Θ. Δημαράς, Σπ. Δοξιάδης, Ι.Θ. Κακριδής, Ν. Κριτικός, Δ. Σ. Λουκάτος, Δ.Π. Μάνος, Ε.Π. Παπανούτσος, Μ. Πλωρίτης, Α. Τερζάκης και Χρ. Χρηστίδης.

Ιούλιος. Διεξάγεται το Β' Συμπόσιο της Δήλου, με κύριο στόχο να αναγνωριστεί η Οικιστική από τα Ηνωμένα Έθνη ως ξεχωριστός τομέας δράσης.

31 Ιουλίου. Άφιξη στο DACC του ηλεκτρονικού υπολογιστή UNIVAC 1004.

1965, Ιανουάριος. Η Detroit-Edison Company αναθέτει στο DA Inc σε συνεργασία με το ACE, το Πανεπιστήμιο του Wayne και δημοτικούς παράγοντες ένα αναλυτικό ερευνητικό πρόγραμμα σχεδιασμού των περιοχών του Detroit και του Michigan.

12 – 19 Ιουλίου. Διεξάγεται το Τρίτο Συμπόσιο της Δήλου, το οποίο είναι αφιερωμένο στο πρόβλημα της διαβίωσης σε μεγάλες πυκνότητες.

Νοέμβριος. Τιμητικό μετάλλιο από την πόλη των Σκοπίων στο Γραφείο Δοξιάδη για την συμβολή του στην ανοικοδόμηση της πόλης μετά τον σεισμό του 1963.

1966, 16 – 23 Ιανουαρίου. Το Τεχνικό Γραφείο Δοξιάδη και το Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής συμμετέχουν στην έκθεση του 5ου Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου στο Ζάππειο, με πίνακες που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξάγουν για την πρωτεύουσα.

29 Απριλίου. Ανακοινώνεται ότι ο Κ.Α. Δοξιάδης θα είναι ο τρίτος κάτοχος του «Aspen Award».

Ιούλιος. Οργανώνεται ο Πρώτος Αθηναϊκός Μήνας Οικιστικής (Athens Ekistics Month), καθώς και το Τέταρτο Συμπόσιο της Δήλου. Θέματα του Συμποσίου η σχέση δικτύων επικοινωνίας και μεταφορών με τους ανθρώπινους οικισμούς, αλλά και η διατήρηση της φυσικής και της τεχνητής ομορφιάς.

22 Δεκεμβρίου. Η κυβέρνηση της Ιορδανίας αναθέτει στο DA γενική μελέτη της τουριστικής ανάπτυξης της παραθαλάσσιας περιοχής Aqaba στην Ερυθρά Θάλασσα.

1967, 14 Φεβρουαρίου. Παρουσιάζει το Urban Detroit Area Research Project στα μέλη του Detroit Edison Management.

17 Απριλίου. Ομιλία με τίτλο «Man in the city of the future» στο συμπόσιο «Man and the Multitude», που οργάνωσε το College of Liberal Arts and Sciences του University of Illinois.

5 Ιουνίου. Η κυβέρνηση της Ζάμπιας στο πλαίσιο της γενικότερης ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της χώρας αναθέτει στο DA τον σχεδιασμό 16 αγροτικών κωμοπόλεων.

Ιούλιος. Διεξάγεται το Πέμπτο Συμπόσιο της Δήλου. Στο Συνέδριο συζητιούνται διάφορα χαρακτηριστικά της αστικοποίησης.

7 Οκτωβρίου. Σε ειδική τελετή στην Γιουγκοσλαβική Πρεσβεία στην Αθήνα, ο Κ.Α.Δ. τιμάται με το παράσημο της γιουγκοσλαβικής σημαίας με χρυσό στεφάνι, σε αναγνώριση των υπηρεσιών του Τεχνικού Γραφείου Δοξιάδη για την

ανοικοδόμηση της πόλης των Σκοπίων.

1968. Έναρξη του ερευνητικού έργου «Αρχαίες Ελληνικές Πόλεις» υπό την διεύθυνση του Κ.Α.Δ. και με την οικονομική χορηγία του Ford Foundation. Ο σκοπός της έρευνας είναι η συστηματική σύγκριση της δομής όλων των αρχαίων ελληνικών πόλεων.

6 – 13 Ιουλίου. Τρίτος Αθηναϊκός Μήνας Οικιστικής. Διεξάγεται το Έκτο Συμπόσιο της Δήλου, στο οποίο επανεξετάζεται η πρόοδος των τελευταίων πέντε χρόνων σχετικά με την κρίση των πόλεων.

1969, 12 – 19 Ιουλίου. Διεξάγεται το 7ο Συμπόσιο της Δήλου. Συμμετέχουν 39 επιστήμονες και 49 παρατηρητές και φοιτητές. Κεντρικό θέμα του Συμποσίου: «Κοινωνία και Ανθρώπινοι Οικισμοί».

Δεκέμβριος. Άφιξη στο DACC του ηλεκτρονικού υπολογιστή UNIVAC 1107, του μεγαλύτερου συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή στην Ελλάδα.

1970, Ιανουάριος. Στο βιβλίο «The 100 most important people in the world today» του Donald Robinson, ο Κ.Α.Δ. αναφέρεται ως ένας από τους 100 πιο σημαντικούς ανθρώπους που επηρεάζουν ή θα επηρεάσουν τον κόσμο τη δεκαετία 1965-75.

3 – 10 Ιουλίου. Πέμπτος Αθηναϊκός Μήνας Οικιστικής και διεξαγωγή του Όγδοου Συμποσίου της Δήλου με θέμα «Δίκτυα κι Ανθρώπινοι Οικισμοί: Μεθοδεύσεις για το Μέλλον».

1971. Εκδίδεται ο «Συλλογικός κατάλογος περιοδικών βιβλιοθηκών Ελλάδος, 1968» από το Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής, τον 1ο ενιαίο κατάλογο επιστημονικών περιοδικών που βρίσκονται σε βιβλιοθήκες της Ελλάδας. Η ερευνητική εργασία έγινε κατά το έτος 1968 σε περίπου 100 βιβλιοθήκες.

Ιούλιος. Έκτος Αθηναϊκός Μήνας Οικιστικής στο πλαίσιο του οποίου διεξάγεται το Ένατο Συμπόσιο της Δήλου, όπου δηλώνεται η κατάσταση έκτακτης ανάγκης των ανθρώπινων οικισμών.

1972. Ο Οργανισμός Σχεδιασμού της Κυβέρνησης του Ιράν αναθέτει στο DA την προετοιμασία Προγράμματος Δράσης για την Τεχεράνη.

Φεβρουάριος. Ειδικοί του Πανεπιστημίου της Κολούμπια διαγιγνώσκουν την ασθένεια που τον ταλαιπωρεί. Αποκαλύπτουν την αλήθεια μόνο στον αδελφό του, τον γιατρό Θωμά Δοξιάδη.

Απρίλιος. Το DA αναλαμβάνει το Ρυθμιστικό Σχέδιο για το πανεπιστήμιο της Πάτρας.

Μάιος. Μετά από εξετάσεις στη Mayo Clinic μαθαίνει την αλήθεια για την ασθένειά του.

Το Υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης και Ανοικοδόμησης της Νιγηρίας αναθέτει στο DA την εκπόνηση μελέτης που θα αξιολογήσει τα προβλήματα ανάπτυξης και τις μελλοντικές ανάγκες είκοσι αστικών κέντρων της χώρας.

Ιούλιος. Το ΑΤΟ οργανώνει τον Έβδομο Αθηναϊκό Μήνα Οικιστικής, στα πλαίσια του οποίου διεξάγεται το Δέκατο Συμπόσιο της Δήλου.

Αύγουστος. Το υπουργείο Εσωτερικών της Σαουδικής Αραβίας υπογράφει δεύτερο συμβόλαιο περιφερειακού σχεδιασμού με το DA για το βόρειο τμήμα της χώρας και τις βασικές του πόλεις.

1973, Ιούλιος. Κυκλοφορεί το βιβλίο *The great urban crimes we permit by law*, από τις Εκδόσεις Λυκαβηττός (Lycabettus Press), Αθήνα, που είναι η συμβολή του Κ.Α.Δ. για το World Conference on World Peace Through Law, που θα οργανώσει το World Peace Through Law Center, Αμπιτζάν, Ακτή Ελεφαντοστού, Αφρική, 26-31 Αυγούστου. Ο Δοξιάδης δεν μπόρεσε να παραστεί.

1974. Το βιβλίο *Between dystopia and utopia* κυκλοφορεί από το Αθηναϊκό Κέντρο Εκδόσεων, Αθήνα.

8 Ιανουαρίου. Υποβάλλει υποψηφιότητα για την Τακτική Έδρα Αρχιτεκτονικής της Ακαδημίας Αθηνών.

Απρίλιος. Ολοκληρώνει την εισήγηση με τίτλο «Movement in the future: the new transportation systems in Ecumenopolis» που ετοίμασε για το Spring Convention of the Royal Aeronautical Society, Λονδίνο, Απρίλιος 1974. Ο ίδιος δεν παρίσταται στο συνέδριο και την εισήγησή του παρουσιάζει ο G. B. Dix.

13-17 Μαΐου. Ομιλία για τους ανθρώπινους οικισμούς στο Workshop on Human Settlements του International Federation of Institutes for Advanced Study (IFIAS) που λαμβάνει χώρα στο Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής.

Ιούλιος. Ένατος Αθηναϊκός Μήνας Οικιστικής, στα πλαίσια του οποίου διεξάγεται το Ενδέκατο Συμπόσιο της Δήλου, στο Απολλώνιο. Θέμα είναι η δράση υπέρ των ανθρώπινων οικισμών. Στο Συμπόσιο ορίζονται μερικοί παγκόσμιοι στόχοι για να συμπεριληφθούν σε Καταστατικό των Ανθρώπινων Οικισμών που θα μπορούσε να διατυπωθεί και να διακηρυχθεί στο Συνέδριο του Βανκούβερ.

Έξι μήνες μετά την υποβολή της αίτησής του, αποσύρει την υποψηφιότητά του για την Έδρα Αρχιτεκτονικής της Ακαδημίας. Δηλώνει: «Δεν μου είναι δυνατόν να δεχθώ καμία άλλη θέση της Ακαδημίας γιατί κάτι τέτοιο θα ήταν ένας συμβιβασμός που δεν είναι σωστός ούτε για την Ακαδημία ούτε για μένα».

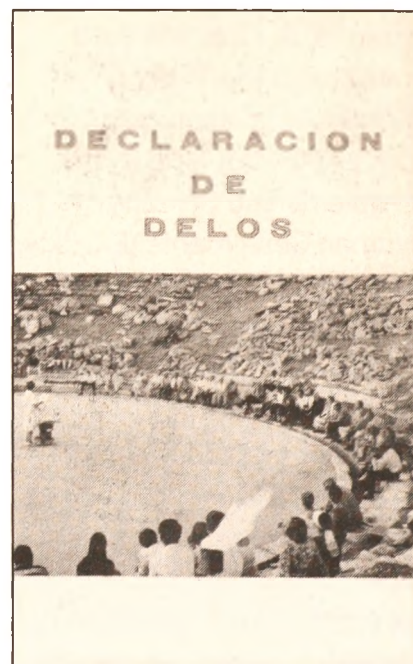
Το Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής εκδίδει το βιβλίο των Κ.Α.Δ. και Γ. Παπαϊωάννου *Ecumenopolis: the inevitable city of the future*.

1975, 20 Μαρτίου. Γράφει την εισήγηση «Predicament for human settlements» για το Conference on Urban Predicament, Μπλάκμπερν, Αγγλία.

28 Ιουνίου. Πεθαίνει σε ηλικία 61 ετών.

Ο Μπακμίνστερ Φούλερ υπογράφει την «Διακήρυξη της Δήλου».

Πάνω: Διακήρυξη της Δήλου. Κάτω: Ζωηρή συζήτηση με την αμερικανίδα ανθρωπολόγο Margaret Mead σε Συμπόσιο της Δήλου.

Τα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας του Κ.Α. Δοξιάδη και η γένεση της Οικιστικής

του Γιάννη Γ. Παπαϊωάννου

Το κείμενο αυτό είναι μετάφραση ενός άρθρου που γράφτηκε αρχικά στα αγγλικά και δημοσιεύθηκε με τίτλο «C.A. Doxiadis early career and the birth of ekistics» στο περιοδικό *ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ / EKISTICS, The Problems and Science of Human Settlements* (Ekistics, Τόμ. 41, No. 247, Ιούνιος 1976, σελ. 313-319).

Ο Γιάννης Γ. Παπαϊωάννου (23 Ιανουαρίου 1915 – 3 Φεβρουαρίου 2000) ήταν αρχιτέκτων πολεοδόμος και μουσικολόγος. Μεταξύ των πολλών θέσεων ευθύνης που κατέλαβε στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα της Ελλάδος και διεθνώς, διετέλεσε Αντιπρόεδρος και Διευθυντής Ερευνών ως το 1975 και Διακεκριμένος Σύμβουλος ως το 2000 στο Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής (ΑΚΟ) του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ομίλου (ΑΤΟ). Συνέγραψε με τον Κ.Α. Δοξιάδη το βιβλίο: *Οικουμενόπολη, η Αναπόφευκτη Πόλη του Μέλλοντος (Ecumenopolis, the Inevitable City of the Future, Athens Center of Ekistics*, Αθήνα, 1974· Norton, Ν. Υόρκη, 1975). Διετέλεσε Πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρίας Οικιστικής (World Society for Ekistics) την περίοδο 1991–1993.

Η ανάπτυξη της έννοιας της Οικιστικής στο μυαλό του Κ.Α. Δοξιάδη ήταν μια διαδικασία βραδεία, βαθμιαία αλλά έντονη, έμμονη και τελικά επιτυχής. Ευφάνταστος και δυναμικός, προικισμένος με μια εκπληκτικά καθαρή αντίληψη των πιο πολύπλοκων καταστάσεων της ζωής των ανθρώπων και με μια θαυμαστή ικανότητα για την απλοποίησή τους στα καθαρά ουσιώδη στοιχεία, ο Δοξιάδης ήταν ικανός να ακολουθήσει μια σχεδόν ευθύγραμμη και απόλυτα συνεπή πορεία καθ' όλη την σταδιοδρομία του που άρχισε από πολύ νεαρά ηλικία. Κύριος στόχος του ήταν η διατύπωση της ιδέας της οικιστικής ως μιας νέας επιστήμης των ανθρωπίνων οικισμών, η ανάπτυξή της, ο εμπλουτισμός της, η διεύρυνσή της, η «εκλέπτυνσή» της και τελικά, πράγμα που ο ίδιος θεωρούσε πάρα πολύ βασικό, η εφαρμογή της.

Παρόλο που πρωτοσυνάντησα τον Δοξιάδη τον Οκτώβριο του 1931, όταν και οι δυο μας μπήκαμε στη σχολή Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου, θα παρακολουθήσω την ανάπτυξη της σκέψης του από προγενέστερες φάσεις. Πριν από αυτήν την ημερομηνία, όπως γνωρίζω από τον ίδιο και από κοινούς φίλους, ο Δοξιάδης ήταν ένας δραστήριος και ζωηρός μαθητής στη Βαρβάκειο Σχολή – το πιο απαιτητικό Γυμνάσιο για εξειδίκευση στην επιστήμη. Κατάφερε να είναι μεταξύ των έξι ή επτά πρώτων μαθητών στην τάξη του παρότι αφιέρωνε αρκετό χρόνο και ενθουσιασμό σε εξωσχολικές δραστηριότητες, όπως οι εκδρομές, οι αθλοπαιδιές, και η συμμετοχή στη δράση των προσκόπων.

Το να περάσεις στις εισαγωγικές εξετάσεις του Πολυτεχνείου ήταν ένας άθλος. Από πολλές εκατοντάδες υποψήφιους, μόνο μια χούφτα νέων κατόρθωναν να γίνουν δεκτοί. Ο Δοξιάδης αρχικά απέτυχε έχοντας πάρει το θέμα μάλλον ελαφρά. Αλλά τον επόμενο χρόνο πέρασε λαμπρά. Η τάξη μας στην Αρχιτεκτονική άρχισε με περίπου 45 σπουδαστές και μόνο 25 πήρανε το δίπλωμα. Ο Δοξιάδης αναδεικνυόταν συνεχώς ο πρώτος σπουδαστής στην τάξη. Ο χρόνος για εξωακαδημαϊκές δραστηριότητες ήταν πολύ πιο περιορισμένος απ' ό,τι στο γυμνάσιο, μιας και το πανεπιστημιακό πρόγραμμα ήταν σαφώς πολύ πιο απαιτητικό.

Θυμάμαι ανάμεσα σε διάφορες τέτοιες εκδηλώσεις μια θαρραλέα εκδρομή με πολύ κακό καιρό στην Πάρνηθα, βουνό γνωστό για την ομοιότητα που εμφανίζει σε πολλές από τις κορυφές του, ώστε πολλοί ορειβάτες συχνά χάνονται

εκεί. Έτσι και μια ομάδα από τους δικούς μας. Αντί όμως να γυρίσουν πίσω αισθανόμενοι ότι ηττήθηκαν από τη φύση, ο Δοξιάδης με μερικούς φίλους συνέχισαν, χάθηκαν μέσα στο παχύ χιόνι, με συνέπεια η θαρραλέα αυτή ομάδα να ανευρεθεί μόνο δύο ημέρες αργότερα από μία ομάδα διασώσεως.

Θυμάμαι ακόμα ότι, όταν τις πρώτες μέρες στο Πολυτεχνείο κατηγορήθηκα άδικα από κάποιον μάλλον ανεύθυνο καθηγητή του σχεδίου για κάτι που δεν είχα κάνει, ο Δοξιάδης ήρθε να με παρηγορήσει και ήταν πολύ θερμός και ανθρώπινος. Αυτή η ευκαιρία έγινε η αρχή μιας σχέσης μεταξύ μας που έγινε όλο και πιο στενή. Ο Δοξιάδης ήταν ανοιχτόκαρδος, πραγματικά βοηθούσε με πολλούς τρόπους τους συσπουδαστές του και η προσωπικότητά του έλαμπε κυριολεκτικά ανάμεσα στους σπουδαστές αλλά και τους δασκάλους και το διοικητικό προσωπικό. Η ευρύτητα των ενδιαφερόντων του και η δίψα του να επεκτείνει τις γνώσεις του σε τελείως νέους τομείς γινόταν φανερή και από το ότι, παρά τους πολύ καλούς βαθμούς του στα κύρια μαθήματα γύρω από την αρχιτεκτονική, έπαιρνε ακόμα καλύτερους βαθμούς σε μαθήματα που γενικά θεωρούντο δευτερεύοντα ή και περιθωριακά, ιδιαίτερα σε όσα είχαν πολύ πιο σαφώς επιστημονικό περιεχόμενο. Ακόμη περισσότερο διάβαζε κατ' ιδίαν και ενημερωνόταν σε άλλους τομείς που δεν εκάλυπτε το πρόγραμμα του Πολυτεχνείου. Αυτή η τάση προς διεύρυνση του φάσματος της γνώσης έλαβε σαφέστερη μορφή μόλις αποφοιτήσαμε από το ΕΜΠ, το καλοκαίρι του 1935, ως αρχιτέκτονες-μηχανικοί. Ο Δοξιάδης τότε πήγε για δύο χρόνια στο Βερολίνο για σπουδές στην

πολεοδομία. Αυτό οδήγησε σε ένα διδακτορικό το οποίο και έλαβε με διάκριση (Raumordnung im griechischen Städtebau). Η εργασία του αυτή πάνω στα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των κατοψων μεγάλων κτιριακών συγκροτημάτων δημοσίας χρήσεως στην αρχαία Ελλάδα ήταν απόλυτα πρωτότυπη και αναπάντεχη. Ούτε αρχιτέκτονες ούτε αρχαιολόγοι είχαν ποτέ υποπτευθεί ότι ακριβείς μαθηματικές σχέσεις είχαν χρησιμοποιηθεί συνειδητά από τους αρχαίους Έλληνες στην διαμόρφωση της κατοψως των μνημείων τους και των ιερών τους χώρων. Αυτή η εργασία προκάλεσε θερμό θαυμασμό αλλά και φανατικές αντιδράσεις μεταξύ των ειδικών τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό ως τη δεύτερη έκδοσή της το 1972 στα αγγλικά, με επιμέλεια εκδόσεως από την Jaqueline Tyrwhitt, που ήταν πολύ πιο προσεκτικά τεκμηριωμένη από την πρώτη διατύπωση και έφερε μια τελική, συνεπή απόδειξη των βασικών αποτελεσμάτων. Παρότι η εργασία αυτή έδειχνε την τάση του Δοξιάδη να μάθει από το παρελθόν, το κύριο αποτέλεσμα των μελετών του στο Βερολίνο ήταν η εξοικείωσή του με θέματα και έννοιες που διεύρυναν τα ενδιαφέροντά του σε σχεδιασμό μεγάλης κλίμακας και σε «διεπιστημονικές αλληλοσυσχετίσεις».

Η Πολεοδομία (Städtebau) ήταν το «πρώτο βήμα» που κάλυπτε σε κλίμακα από τα μέρη ως το σύνολο της πόλης και περιείχε μια θεώρηση διεπιστημονική. Ένα «δεύτερο βήμα» που μόλις τότε έκανε την εμφάνισή του το εκπροσωπούσαν οι όροι Raumordnung και Landesplanung, που έμοιαζαν να τον ενθουσιάζουν. Για τον Δοξιάδη οι όροι αυτοί σήμαιναν:

Πρώτον, μια περαιτέρω επέκταση του χώρου, δηλαδή από τα όρια της πόλης προς την ευρύτερη περιοχή και ακόμα προς το σύνολο της χώρας –μία κατάκτηση χώρου που κατά την γνώμη του είχε πάρα πολύ μεγάλη σημασία.

Δεύτερον, οι όροι αυτοί προϋπέθεταν μια διεπιστημονική διεύρυνση, εισάγοντας έννοιες από την γεωγραφία, απ' όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και –έστω και σε πολύ μικρότερη έκταση τον καιρό εκείνο– κοινωνικές, πολιτικές και άλλες μη φυσικές (χωρικές) απόψεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Δοξιάδης χρησιμοποίησε και τους δύο αυτούς όρους στον γερμανικό τίτλο της διδακτορικής του διατριβής: Raumordnung im griechischen Städtebau.

Όταν επέστρεψε από το Βερολίνο, η πρώτη κύρια απασχόλησή του στην Ελλάδα ήταν αυτή του διευθυντή πολεοδομικών μελετών στην Διοίκηση Πρωτευούσης (1938–1939), μια πρόσφατα δημιουργημένη μεγάλη μονάδα που είχε συλλάβει και προέβαλλε ο τότε δήμαρχος της Αθήνας

Κώστας Κοτζιάς. Η μονάδα αυτή για πρώτη φορά εκάλυπτε το σύνολο της κτισμένης περιοχής στο λεκανοπέδιο της Αθήνας με περίπου 50 δήμους (ένας από αυτούς ο δήμος της Αθήνας) και κοινότητες. Η έννοια της Ευρύτερης Περιοχής Πρωτευούσης ως νέας διοικητικής μονάδας έμοιαζε να ικανοποιεί τον Δοξιάδη και την αντίληψή του για το «πρώτο βήμα», δηλαδή την πολεοδομία. Αλλά άγγιζε «μόλις» τη δεύτερη έννοια, το «δεύτερο βήμα» –τη χωροταξία– και ο Δοξιάδης απέβλεπε σε μια περαιτέρω διεύρυνση που θα οδηγούσε σε μια πληρέστερη διατύπωση του βήματος αυτού. Το 1939, λοιπόν, έπεισε τον Α. Δημητρακόπουλο, τότε παντοδύναμο στο υπουργείο Δημοσίων Έργων, να δημιουργήσει μέσα σ' αυτήν την μονάδα ένα μικρό ανεξάρτητο γραφείο που να καλύπτει την έρευνα στα «δύο βήματα». Αυτό ονομάστηκε «Γραφείο Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών». Ο όρος πολεοδομία, νεόφερτος ακόμη στην Ελλάδα, ήταν εντούτοις καθιερωμένος σε ικανοποιητικό βαθμό αλλά οι γερμανικοί όροι Raumordnung και Landesplanung δεν είχαν αντίστοιχους όρους στα ελληνικά. Ο Δοξιάδης προσπαθούσε με πάθος να καθιερώσει και να προωθήσει αυτούς τους όρους. Διεύρυνσε, λοιπόν, τον όρο «χωροταξία», με την ηθελημένη διπλή σημασία του: «φέρνω τάξη στον χώρο» –που σήμαινε χώρο κάθε κλίμακας– και επίσης «φέρνω τάξη στη χώρα», δηλαδή εθνικό προγραμματισμό. Ο όρος χωροταξία θεωρήθηκε ως ακριβής μετάφραση του γερμανικού Raumordnung με μερική υπόμνηση του όρου Landesplanung. Ο Δοξιάδης πολέμησε να προωθήσει τον όρο «χωροταξία» στην Ελλάδα, όταν μια άλλη ομάδα προσπαθούσε να προβάλει τον όρο «χωρονομία». Τελικά ο όρος του Δοξιάδη έγινε δεκτός και τον έβαλε ως πρώτη λέξη στον τίτλο του νέου γραφείου. Επίσης, πρόσθεσε την «έρευνα», έναν άλλο πολύ αγαπητό σ' αυτόν όρο, ώστε να περιλάβει και την επιστημονική μεθοδολογία.

Με την ηγεσία του Δοξιάδη το γραφείο αυτό άρχισε να λειτουργεί την άνοιξη του 1940. Εγώ προσωπικά ήμουν ένας από τους πρώτους πολεοδόμους που κάλεσε να συνεργαστούν μαζί του. Σύντομα προστέθηκαν μερικοί ακόμη, πολλοί από τους οποίους κατέχουν σήμερα θέσεις-κλειδιά στο Γραφείο Δοξιάδη. Οι πρώτες μελέτες αφορούσαν κυρίως θέματα πολεοδομικού επιπέδου, εκάλυπταν όμως μερικώς και κάποιες χωροταξικές διαστάσεις.

Ο πόλεμος διέκοψε προσωρινά τις δράσεις του γραφείου (Οκτώβριος 1940 – Μάιος 1941). Η λειτουργία του άρχισε ξανά και συνέχισε κατά τη σκοτεινή περίοδο της γερμανικής και της ιταλικής κατοχής των Αθηνών (Μάιος 1941 – Οκτώ-

Τα αδέρφια Κύρκος, Θωμάς, Σπύρος και Ντίνος Δοξιάδης γύρω στο 1922.

Τα χρόνια του ελληνοϊταλικού πολέμου με την γυναίκα του Εμμά στο μέτωπο.

Ο Κ.Α. Δοξιάδης με την γυναίκα του.

Διαβάζοντας την εφημερίδα του. Αυστραλία, 1952.

1. Δυστυχώς το μεγαλύτερο μέρος από τα υλικά αυτά, καθώς και πολλές από τις εξαιρετικές μελέτες, χάθηκαν σε πυρκαγιά που κατέστρεψε το κτίριο του Γραφείου, γύρω στο τέλος της περιόδου της Κατοχής.

βριος 1944) παρά τις κατά καιρούς παρεμβάσεις των δυνάμεων Κατοχής. Με τη συνεργασία πολλών άλλων υπηρεσιών το γραφείο αναπτύχθηκε σημαντικά, υπερβαίνοντας, σε μια περίοδο, τους 200 υπαλλήλους.

Ο Δοξιάδης κι εγώ συνηθίζαμε να περπατούμε πηγαίνοντας στο Γραφείο ή επιστρέφοντας από αυτό κάθε μέρα κατά το μεγαλύτερο διάστημα της περιόδου 1940-1944. Το περπάτημα αυτό των 20-25 λεπτών μας έδινε την ευκαιρία να συζητούμε πολλά θέματα κοινού ενδιαφέροντος και να μας φέρει πιο κοντά. Κατά τα 11 χρόνια (1940-1951) ήμουν ο μοναδικός από τους συνεργάτες του Δοξιάδη που ασχολήθηκε κυριολεκτικά με τη θεωρητική επεξεργασία των ιδεών του μέσα στο πλαίσιο των ερευνών που μας απασχολούσαν. Το ίδιο συνέβη την περίοδο μεταξύ των ετών 1959 και τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και, ως έναν βαθμό, επίσης μέχρι το θάνατό του. Οι ημερήσιες αυτές συζητήσεις βοήθησαν και τους δυο μας να αναπτύξουμε και να προβάλουμε τις ιδέες της οικιστικής (παρότι δεν ονομαζόταν έτσι τον καιρό εκείνο), για τις οποίες αυτός ήταν ο εμπνευστής κι εγώ ο στενότερός του βοηθός.

Μιας και οποιουδήποτε είδους δράση στους τομείς αυτούς ήταν τελείως αδιανόητη κατά την περίοδο της Κατοχής, το «Γραφείο Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών» μπορούσε να επικεντρώσει τη δράση του σε θεωρητικές μελέτες και σε βασική έρευνα σχετικά με τους ανθρώπινους οικισμούς. Αυτού του είδους οι δραστηριότητες επεκτάθηκαν σε πολύ ευρύ φάσμα θεμάτων που περιείχαν καθαρά πρωτότυπα είδη έρευνας.

Να δώσω μερικά παραδείγματα:

- Ο Δοξιάδης είχε κατορθώσει να πείσει την κυβέρνηση να περιλάβει στη γενική απογραφή του 1940, που έλαβε χώρα ακριβώς πριν από τον πόλεμο, μια πλήρη απογραφή κατοικίας, πράγμα που συνέβη για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Το αποτέλεσμα ήταν περισσότερο από μια απλή απογραφή κατοικίας, γιατί περιελάμβανε λεπτομερέστερες πληροφορίες για πολλά άλλα θέματα των ανθρώπινων οικισμών. Ο Δοξιάδης πήρε τα απογραφικά δελτία από την Στατιστική Υπηρεσία και οργάνωσε μια πολύ μεγάλη ομάδα (αποτελούμενη κυρίως από σπουδαστές πανεπιστημίων, κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους) με στόχο να παρουσιάσει πληροφορίες σε μεγάλους πολυδιάστατους πίνακες και πολλά από τα στοιχεία σε χάρτες περιοχών της Ελλάδος σχεδιασμένους με λεπτομέρεια. Αυτή η δραστηριότητα απορρόφησε την ενέργεια πολύ μεγάλου μέρους των υπαλλήλων για πολλά χρόνια κι έδωσε μια πάρα πολύ ενδιαφέρουσα, πρωτότυπη και λεπτομερειακή εικό-

να των οικιστικών συνθηκών της Ελλάδος¹.

Μια άλλη δραστηριότητα ήταν η δημιουργία ενός αρχείου των ελληνικών οικισμών. Καθένας από τους 11.000 οικισμούς της Ελλάδος απέκτησε ειδικό φάκελο, όπου συλλέχθηκε κάθε είδους διαθέσιμη πληροφορία –απογραφικά αποτελέσματα, τεκμήρια από εξέταση ιστορικών στοιχείων στην Εθνική Βιβλιοθήκη με την βοήθεια ειδικών ομάδων, τεκμηρίωση από επί τόπου έρευνες και μελέτες, πληροφορίες για τις καταστροφές από τον πόλεμο κλπ. Πολλές άλλες πρωτότυπες μελέτες, συνήθως πολύ ειδικευμένες (π.χ. μικροκλιματικές μελέτες οικισμών, έρευνα σε νέα δομικά υλικά, γενικές θεωρητικές μελέτες για την δομή των οικισμών και την κατανομή τους που περιείχαν διάφορα μαθηματικά μοντέλα) έγιναν σε διάφορους βαθμούς λεπτομέρειας και ακρίβειας.

Υπήρχε βέβαια καιρός ακόμη και για πιο προσωπικής φύσεως δραστηριότητες: για μια περίοδο, μερικοί από εμάς, συμπεριλαμβανομένου και του Δοξιάδη, θεωρήσαμε επιβεβλημένο να αρχίζουμε την ημέρα μας στις 7 το πρωί σε μια δημόσια πισίνα, συνήθεια πολύ δυναμωτική πριν πάμε στο γραφείο στις 8, όπου η εργασία ήταν ασυνήθιστα έντονη και μακράς διάρκειας: συχνά πολλοί από μας δουλεύαμε ως αργά τη νύχτα και τα σαββατοκύριακα και τις γιορτές, γιατί ένα από τα κύρια ταλέντα του Δοξιάδη ήταν να εμπνέει ενθουσιασμό στους συνεργάτες του σε οτιδήποτε αναλάμβαναν.

Η έννοια της Οικιστικής ενυπήρχε στις περισσότερες απ' αυτές τις μελέτες κατά την περίοδο του πολέμου και ειδικά στις ομάδες εργασίας και γενικά στις ομαδικές συζητήσεις μέσα στο Γραφείο Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών υπό την ηγεσία του Δοξιάδη. Και ήλθε ως αποτέλεσμα η τάση προς μια «συνολική» – «ολική» προσέγγιση στα εξής:

- Πρώτον, στον χώρο: από τη μικρότερη μονάδα χώρου, το δωμάτιο ή το κτίριο, προς την «περιοχή» και ευρύτερα την Ελλάδα ολόκληρη και πέρα απ' αυτήν.

- Δεύτερον, στο βαθμό πολυεπιστημονικότητας –περιλαμβάνει και φυσικά φαινόμενα– δηλαδή τις έννοιες με τις οποίες είναι εξοικειωμένοι οι πολεοδόμοι –ως βασικές έννοιες από τη γεωγραφία (π.χ. τη θεωρία του W. Christaller), την οικονομία (που ο Δοξιάδης θεωρούσε ως την κύρια δύναμη για τη δημιουργία και ανάπτυξη των ανθρώπινων οικισμών) και τις κοινωνικές επιστήμες.

- Τρίτον, στις διαστάσεις των ανθρώπινων οικισμών με την εξέταση χαρακτηριστικών όπως η πυκνότητα (παραδείγματα οι υπέροχοι λεπτομερειακοί χάρτες πόλεων όπως η Αθήνα, που ετοιμάστηκαν, με πυκνότητες ανά κτίριο ή κτιριακό

τετράγωνο, με βάση αεροφωτογραφίες, και χρησιμοποιήθηκαν ως βάσεις για διάφορα μοντέλα πυκνοτήτων), ο χρόνος (από την προϊστορία και την ιστορία) ως την δομή των οικισμών όσον αφορά τις γειτονιές ή τις κοινότητες (με βάση τις μελέτες του Abercrombie, προσαρμοσμένες στις ελληνικές συνθήκες).

• Τέταρτον, σε αφηρημένα μοντέλα τα οποία ήταν πολύ ενδιαφέροντα και βασικά για την ανάπτυξη οικιστικών εννοιών και θεμάτων.

• Τέλος, σε μια τεράστια και συστηματική προσπάθεια τεκμηρίωσης που περιλάμβανε ήδη:

1. Τα αρχεία των ελληνικών πόλεων που προαναφέραμε

2. Μια οικιστική βιβλιοθήκη σεβαστού μεγέθους, που ήταν ίσως η πρώτη επιστημονική βιβλιοθήκη στην Ελλάδα οργανωμένη σύμφωνα με τις σύγχρονες αρχές βιβλιοθηκονομίας

3. Ένα ειδικό αρχείο που συστήθηκε για να περιλάβει όλες τις καταστροφές από τον πόλεμο και την Κατοχή, όχι μόνο στους οικισμούς αλλά και σε όλους τους άλλους τομείς (γεωργία, κτηνοτροφία, δασοπονία, μεταφορές, βιομηχανία, ναυσιπλοΐα, πληθυσμός), με αναφορά και σε ειδικές ομάδες, όπως η ιστορία με τους 60.000 Ελληνοεβραίους που αφανίστηκαν από τους ναζί. Αυτή η «υπόγεια» τεκμηρίωση έγινε δυνατή μέσω ενός πλήθους από δίκτυα, όπως οι πληροφοριοδότες του Ερυθρού Σταυρού, αλλά και με επί τόπου έρευνες, ημιεπίσημα τεκμήρια και πολλά άλλα μέσα ή πηγές. Στόχος ήταν να συγκεντρωθούν στοιχεία για μια όσο το δυνατό σαφέστερη εικόνα του συνόλου των καταστροφών στην Ελλάδα, ώστε μετά την απελευθέρωση της χώρας να υπάρχει μια βάση στοιχείων για την ανοικοδόμηση που θα ακολουθούσε.

Αμέσως μετά την έναρξη της Κατοχής το 1941 δημιουργήθηκε ένας ημιπαράνομος «Κύκλος Τεχνολόγων» με την ηγεσία του Δοξιάδη, όπου μετείχαν οι περισσότεροι από τα στελέχη-συνεργάτες του στο Υπουργείο Δημοσίων Έργων καθώς και άλλοι. Έκαναν κάθε εβδομάδα συγκεντρώσεις σε σπίτια, όπου τα μέλη έφερναν κείμενα και έκαναν παρουσιάσεις με τα αποτελέσματα ειδικών μελετών που αναλάμβαναν σε πλήθος και ποικιλία θεμάτων, κυρίως σχετικών με την Οικιστική. Τα κείμενα αυτά δημοσιεύονταν σε ένα παράνομο περιοδικό με τον τίτλο *Χωροταξία*. Το περιοδικό κυκλοφορούσε σχεδόν εβδομαδιαία, καθόλη τη διάρκεια της Κατοχής, και τα περιεχόμενα έδειχναν το μεγάλο ενδιαφέρον του Δοξιάδη για την οικιστική προσέγγιση (παρότι η Οικιστική δεν ήταν ακόμη ακριβώς διατυπωμένη), καθώς και το ενδιαφέρον του για μια «ολιστική» και μεγάλης κλίμακας προσέγγιση. Αυτό ήταν το πρώτο από τα τρία περιοδικά που υποστηρίχθη-

καν από τον Δοξιάδη. Τα άλλα δύο που κυκλοφόρησαν αργότερα ήταν τα *Μάχη για επιβίωση* και *Οικιστική* –το τελευταίο αυτό στα αγγλικά.

Μια άλλη δράση κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν η αντίσταση στις δυνάμεις Κατοχής. Ο Δοξιάδης ενεπλάκη σε πολλές οργανώσεις. Όπως πολλοί άλλοι από τους συνεργάτες του στο Υπουργείο, περιλαμβανομένου του γράφοντος, μετείχε σε αντιστασιακές ομάδες που είχαν για αντικείμενο δραστηριότητες όπως συλλογή πληροφοριών, επαφές, κατασκοπία, και άλλες δράσεις με πολύπλοκες και επικίνδυνες δικτυώσεις, ώστε όσοι μετείχαν όφειλαν κατά περιόδους να κρύβονται.

Πέρα από τις πολιτικές τους διαστάσεις, οι δραστηριότητες αυτές βοήθησαν τον Δοξιάδη και τους συνεργάτες του να συλλέξουν περισσότερες πληροφορίες για τις καταστροφές και άλλα θέματα που θα είχαν επίπτωση στην ανοικοδόμηση και την οικονομική ανόρθωση της χώρας μετά την αναμενόμενη απελευθέρωσή της από τον Άξονα.

Όταν ήλθε η απελευθέρωση (τον Οκτώβριο του 1944), το υλικό ήταν έτοιμο και διαθέσιμο ώστε να καταστεί δυνατή η παρουσίαση πολλών δημοσιεύσεων για τις καταστροφές της Ελλάδος και τα προβλήματα τα σχετικά με την ανοικοδόμησή της (περιλαμβανομένου ενός μεγάλου μεγέθους πολύγλωσσου τόμου με έγχρωμες εικονογραφήσεις που εξέδωσε το υπουργείο Εξωτερικών). Και κάτι πιο σημαντικό, ο Δοξιάδης και οι συνεργάτες του είχαν ήδη ετοιμάσει ένα γενικό σχέδιο για την ανοικοδόμηση των οικισμών αλλά και για την ευρύτερη οικονομική ανόρθωση της Ελλάδος. Αυτό παρουσιάστηκε με μια σειρά δημοσιευμάτων που εκκυκλοφόρησαν σχεδόν αμέσως μετά την απελευθέρωση.

Από το 1946 ως το 1948 δημοσιεύθηκαν περίπου 40 τόμοι, από τους οποίους ο πρώτος είχε τον σημαδιακό τίτλο *Οικιστική Ανάλυση* και είχε γραφεί από τον ίδιο τον Δοξιάδη. Με δεδομένες τις συνθήκες που επικρατούσαν την εποχή εκείνη, η σύλληψη και η παρουσίαση του Γενικού Σχεδίου για την Ελλάδα ήταν ένα μεγάλο επίτευγμα της ομάδας που εργάστηκε γι' αυτό υπό την ηγεσία του Δοξιάδη. Και δικαίως μπορεί να θεωρηθεί ότι εκφράζει τη γένεση της Οικιστικής. Οι ρίζες του πάνε πίσω στην έναρξη λειτουργίας του Γραφείου Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών (1940) και στον «Κύκλο των Τεχνολόγων» (1941) που προαναφέραμε, τότε που ετέθησαν οι βάσεις της συνολικής θεωρίας της Οικιστικής. Η διατύπωση του ίδιου του σχεδίου ως ενός «συνεπούς συνόλου» ήταν βασισμένη, σε μεγάλο βαθμό, σε τελείως νέες ιδέες και ήταν το προϊόν του τέλους της περιόδου

Στο Βερολίνο, το 1935.

Παρουσιάζοντας την έκθεση για τις καταστροφές του πολέμου.

Με την εγγονή του Εμμά.

Κατοχής, δηλαδή των ετών 1943 και 1944. Η περαιτέρω επεξεργασία του σχεδίου αυτού και η εφαρμογή του έγιναν κατά τις περιόδους που ακολούθησαν. Την περίοδο 1945–1948 η οικιστική ανοικοδόμηση βρισκόταν υπό την αιγίδα του ίδιου του Δοξιάδη. Συνεχίστηκε ακολουθώντας τις ίδιες αρχές μέχρι περίπου το 1953, οπότε το αρχικό σχέδιο είχε ουσιαστικά περατωθεί.

Την περίοδο 1948–1952 έλαβε χώρα η γενική οικονομική ανόρθωση της Ελλάδος με το Σχέδιο Μάρσαλ. Από το 1948 ως το 1951 το Σχέδιο Μάρσαλ ήταν υπό τον Δοξιάδη, ο οποίος έθεσε τότε τα θεμέλια για την περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας. Το πόσο εμπεριστατωμένη ήταν η σύλληψη αυτού του Σχεδίου επιβεβαιώθηκε από την επιτυχία των προβλέψεών του, για τα επόμενα 20 χρόνια. Όταν πρωτοαναφέρθηκαν από τον Δοξιάδη οι προβλέψεις αυτές είχαν θεωρηθεί ως τελείως εκτός κλίμακος, αλλά κατά τα επόμενα 20 χρόνια, τα πραγματικά γεγονότα ακολούθησαν με εκπλήσσοσα ακρίβεια τις καμπύλες για την οικιστική ανάπτυξη.

Παρότι η βασική έννοια σαφώς υπήρχε, ο όρος «οικιστική» δεν είχε ακόμη «εφευρεθεί». Οι όροι με τους οποίους ο Δοξιάδης παιδευότανε στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1940 ήταν οι ελληνικοί αντίστοιχοι των γερμανικών όρων Raumordnung και Landesplanung. Ο όρος Χωροταξία είχε εφευρεθεί και εθεωρείτο ότι κάλυπτε πολλές ανθρώπινες δραστηριότητες. Είχε, μάλιστα, υποδιαιρεθεί από τον Δοξιάδη σύμφωνα με διάφορους τύπους δραστηριοτήτων: μιλούσε για «χωροταξία παραγωγής», για «χωροταξία μεταφορών» και ούτω καθ' εξής και μαζί με τα άλλα και για «οικιστική χωροταξία», δηλαδή για τη χωροταξία σε σχέση με τους ανθρώπινους οικισμούς. Έκανε χρήση αυτού του όρου για πρώτη φορά αν θυμάμαι καλά το 1944 και έμοιαζε να προσεγγίζει στενά τη χρήση του όρου Οικιστική (Ekistics), όπως αναπτύχθηκε αργότερα. Κατά την περίοδο μεταξύ 1945 και 1951 ο Δοξιάδης προσπαθούσε να προωθήσει την χρήση της «οικιστικής χωροταξίας» στην τρέχουσα ορολογία. Οι υπάλληλοι όμως της εποχής εκείνης προτιμούσαν να κάνουν χρήση του ανορθόδοξου όρου «οικισμός». Αρχικά ο όρος σήμαινε τον οικισμό καθεαυτόν αλλά ο όρος υφίστατο τον βιασμό να σημαίνει επίσης τις «δραστηριότητες γύρω από τους οικισμούς» ή και τον «σχεδιασμό των οικισμών». Παρότι δεν του άρεσε καθόλου αυτή η «παραφθορά», ο Δοξιάδης καταρχάς δεν πολέμησε τη χρήση του όρου «οικισμός». Από τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1940 ο ίδιος χρησιμοποιούσε τον όρο Οικιστική, αλλά στην αρχή με φειδώ, και μόνο στα μέσα της δεκαετίας του 1950 άρχισε να

επιμένει στη πάγια χρήση του όρου.

Οι μεταπολεμικές δραστηριότητες ανοικοδόμησης και ανασυγκρότησης μπορούν να διακριθούν σε δύο μεγάλες περιόδους, όσον αφορά τη συμμετοχή του ίδιου του Δοξιάδη σ' αυτές:

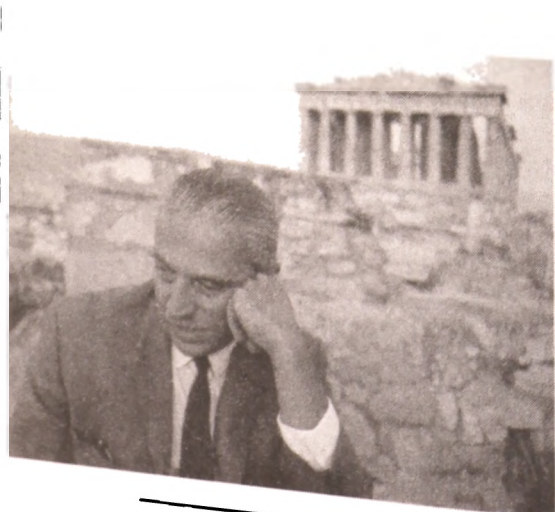
• Η πρώτη ήταν η Περίοδος Ανοικοδομήσεως (1945–1948) που αφορούσε την ανοικοδόμηση των οικισμών σε ολόκληρη την Ελλάδα με ηγέτη τον Δοξιάδη, αρχικά από το «Γραφείο Χωροταξικών-Πολοδομικών Μελετών και Ερευνών» του υπουργείου Δημοσίων Έργων και μετά (1945–1948) από το υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως (η μόνη φορά στη σταδιοδρομία του που ο Δοξιάδης μετακινήθηκε από κυρίως δημόσιος υπάλληλος σε μια πολιτική θέση) και ύστερα από την «Υπηρεσία Οικισμού», δηλαδή τη Διεύθυνση Οικιστικής (τώρα πλέον ο όρος μπήκε επίσημα στον τίτλο) πάλι βεβαίως στο υπουργείο Δημοσίων Έργων. Ουσιαστικά επρόκειτο πάντοτε για την ίδια μονάδα με περίπου τους ίδιους συνεργάτες και στο ίδιο κτίριο από το 1942.

• Τη δεύτερη περίοδο, την Περίοδο της Ανασυγκροτήσεως (1948–1951), ο Δοξιάδης ηγήθηκε της οικονομικής επανόρθωσης της χώρας με το Σχέδιο Μάρσαλ.

Το 1946 ο Δοξιάδης μετείχε στο Συνέδριο του Σαν Φρανσίσκο που αποτέλεσε την έναρξη λειτουργίας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Τον ίδιο χρόνο μετείχε και σε ένα συνέδριο για την κατοικία στις Βρυξέλλες.

Κατά την περίοδο 1946–1948 συναντήθηκε πολλές φορές με την υποεπιτροπή κατοικίας του «ECOSOC» των Ηνωμένων Εθνών στη Γενεύη. Ήμουν κι εγώ παρών, και κάποια φορά που ο Δοξιάδης δεν μπόρεσε να παραστεί, θυμάμαι τον βρετανό R. Fitzmaurice να μου λέει: «Πραγματικά μας έλειψε. Ιδιαίτερα η εκπληκτική του ικανότητα να βρίσκει λύσεις παραδεκτές από όλους όποτε η επιτροπή μας φθάνει σε αδιέξοδο»!

Ένας μεγάλος αριθμός διεθνών επαφών σε πολλές χώρες και σε πολλούς διεθνείς οργανισμούς συνέβαλαν στο να διατηρήσουν τον Δοξιάδη και την ομάδα του ενήμερους για τις τελευταίες εξελίξεις σε τομείς που έχουν σχέση με την ανοικοδόμηση. Οι κύριες ιδέες όμως παρέμειναν οι δικές του, σαφείς, πρωτότυπες, ισχυρές και τέλεια εφικτές, που αναπτύχθηκαν αναμφίβολα με βάση τις πρώτες, ακόμα ανώριμες, συλλήψεις της περιόδου 1940–1941, σ' ένα οργανωμένο σύνολο γνώσης ικανό να εφαρμοστεί με επιτυχία και να αντιμετωπίσει καταστάσεις τόσο πολύπλοκες και δύσκολες όσο η ανοικοδόμηση της τελείως κατεστραμμένης από τον πόλεμο Ελλάδας. Μερικές από αυτές τις ιδέες παρουσιάστηκαν στις *Δημοσιεύσεις Ανοικοδομήσεως*, όπως, για παράδειγμα, οι τόμοι *Οικιστική Ανάλυ-*

ση, Οικιστική Σύνθεση και άλλες. Αλλά αυτή η παρουσίαση απείχε πολύ από τον επιθυμητό βαθμό συνοχής του συστήματος. Αυτό έπρεπε να περιμένει ως πολύ αργότερα, το 1968, οπότε παρουσιάστηκε το βιβλίο του *Ekistics, An Introduction to the Science of Human Settlements* (Οικιστική: Μια Εισαγωγή στην Επιστήμη των Οικισμών).

Αυτή η προσπάθεια ανοικοδόμησης εφαρμόστηκε υπό τις τρομερά δύσκολες συνθήκες του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα που διήρκησε ως το 1949, ιδιαίτερα στις πιο απομακρυσμένες περιοχές όπου η ανάγκη για την ανοικοδόμηση ήταν και περισσότερο επιτακτική.

Η ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων οικισμών της Ελλάδας ήταν μια μέγιστη προσπάθεια: 1.500 χωριά, από ένα συνολικό αριθμό 11.000 σε όλη τη χώρα, είχαν τελείως καταστραφεί και μαζί πολλές πόλεις μικρές και μεγάλες είχαν υποστεί εκτεταμένη καταστροφή. Οι συνολικές απώλειες του οικοδομικού κεφαλαίου της Ελλάδος ανέρχονταν σε πάνω από 450.000 μονάδες ή πάνω από το 25% του συνόλου (που αποτελεί τη βαρύτερη απώλεια –μαζί με την Πολωνία– από οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα κατά τη διάρκεια του Β' παγκοσμίου πολέμου). Εκείνο που έπρεπε αμέσως να παρασχεθεί ήταν περίπου ο μισός από το συνολικό αριθμό κατεστραμμένων κατοικιών, δηλαδή περίπου 200.000. Το να παράσχεις, όμως, 200.000 κατοικίες διεσπαρμένες στο σύνολο της χώρας, το ταχύτερο δυνατό, ήταν μια καταπληκτική προσπάθεια, ιδιαίτερα για μια χώρα τόσο σοβαρά κατεστραμμένη, φτωχή και ανοργάνωτη, όπως η Ελλάδα αμέσως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Σήμαινε μια τελείως νέα συνολική σύλληψη των πολυδιάστατων προβλημάτων των ελληνικών οικισμών, κάτι που δεν μπορούσε να συναντήσει κανείς σε κανένα βιβλίο περί πολεοδομίας, περί μηχανικής, περί οικονομίας ή περί οποιουδήποτε άλλου παραδοσιακού τομέα γνώσης. Και η εφαρμογή ενός αντίστοιχου προγράμματος σήμαινε αντιμετώπιση και επίλυση ακόμα πιο ανυπέρβλητων προβλημάτων.

Η διεύθυνση που ανέλαβε την προσπάθεια αυτή (άσχετα από οποιοδήποτε από τα εναλλασσόμενα ονόματά της) μεγάλωσε σύντομα και πολύ, ενώ απέκτησε κι ένα κεντρικό γραφείο στην Αθήνα, υπεύθυνο για τη σύλληψη, το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και τον συντονισμό της εφαρμογής και ένα εντυπωσιακό δίκτυο από περιφερειακά γραφεία που θα κάλυπταν το σύνολο της χώρας έως τις πιο απομακρυσμένες γωνιές της, υπεύθυνα για την εφαρμογή σε τοπικό ή σε περιφερειακό επίπεδο και για την καταγραφή της προόδου και την ενημέρωση του κεντρικού γρα-

φείου. Η εργασία έγινε με φρενήρη ταχύτητα, εν μέρει για να αντιμετωπιστούν οι απίστευτα πιεστικές καταστάσεις αλλά εν μέρει και ως συνέπεια του ενθουσιασμού που ενέπνεε ο Δοξιάδης σε όλα τα επίπεδα των συνεργατών του.

Ο προγραμματισμός για μια πληθώρα από γενικευμένους στόχους και προσπάθειες έπρεπε να γίνει με κάθε λεπτομέρεια.

Να δώσουμε μερικά παραδείγματα:

- Ένας πρώτος στόχος ήταν η μεταφορά των κατεστραμμένων οικισμών που ήσαν τοποθετημένοι σε απρόσφορες θέσεις, ψηλά στα βουνά, σε χώρους τελείως απομακρυσμένους, απροσπέλαστους, ανασφαλείς και μακριά από τους τόπους εργασίας των κατοίκων, τους αγρούς τους (για λόγους ιστορικούς, προστασίας από τους πειρατές κλπ). Οργανώθηκαν επιτροπές με πολλές ειδικότητες. Επιτροπές που περιείχαν τυπικά έναν γεωλόγο (για τους σεισμούς, τις κατολισθήσεις κλπ), έναν υδρολόγο (για τις πλημύρες και την ύδρευση), έναν αγρονόμο, έναν αρχιτέκτονα, έναν πολιτικό μηχανικό, έναν οικονομολόγο, έναν κοινωνικό λειτουργό και μερικούς ακόμα ειδικούς. Οι επιτροπές αυτές μελέτησαν και κατέγραψαν περίπου 1.000 οικισμούς που έμοιαζαν να απαιτούν μετακίνηση. Μετά από μακρές διεργασίες και συμβούλια με τους κατοίκους, οι επιτροπές πρότειναν τη μεταφορά περίπου 300 χωριών. Αφού έγινε αποδεκτή από το κεντρικό γραφείο η πρόταση αυτή, ακολούθησαν νέες συζητήσεις και τελικά κατέληξαν στη μετακίνηση 100 οικισμών σε νέες θέσεις. Τηρήθηκαν όλες οι προφυλάξεις και όλες οι προϋποθέσεις. Κάποιες αποτυχίες ήταν αναπόφευκτες. Μερικοί κάτοικοι που αρχικά είχαν δηλώσει ότι είναι υπέρ της μεταφοράς του χωριού τους τελικά άλλαξαν γνώμη και όταν έγιναν τα νέα χωριά μόνο οι μισοί από τους κατοίκους των παλαιών χωριών μετακινήθηκαν. Οι υπόλοιποι έμειναν στα αρχικά τους χωριά, τα κατεστραμμένα. Εντούτοις, η επιχείρηση αυτή ήταν κοινωνικά μια λαμπρή επιτυχία, διότι πολύ λίγες άλλες χώρες αποδείχτηκαν ικανές να κάνουν κάτι παρόμοιο.

Η ανοικοδόμηση αφορούσε κυρίως τις αγροτικές περιοχές της χώρας, όπου οι καταστροφές από τον πόλεμο ήσαν πράγματι πολύ σοβαρότερες και βαρύτερες. Σ' αυτήν την αγροτική ανοικοδόμηση έπρεπε να ληφθούν υπόψη τα εξής:

- Πρώτον, οι δυσανάλογα μεγάλες διαστάσεις του προγράμματος.

- Δεύτερον, η καταστροφή, η αποδιοργάνωση και ο διαμελισμός της μεταπολεμικής Ελλάδας, μιας από τις πιο φτωχές ευρωπαϊκές χώρες τον καιρό εκείνο, εκτός ίσως από την Αλβανία.

- Τρίτον, η πολυπλοκότητα του εγχειρήματος. Από αυτήν την σκοπιά ιδωμένο μπορεί κανείς

Με την κόρη του Ευφροσύνη και την μικρή του εγγονή.

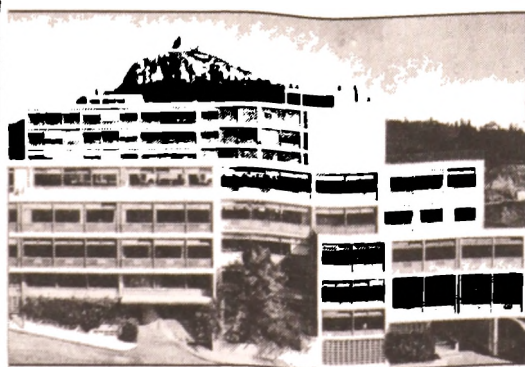
Βαγδάτη, Ιράκ 1956. Εγκαίνια πειραματικού εργοταξίου. Δοξιάδης, αριστερά του (σκυμμένος) ο βασιλιάς Φεϊζάλ, δεξιά του ο πρωθυπουργός Νουρί.

Ώρες αναψυχής σε
Συμπόσιο της Δήλου. Η
Margaret Mead χορεύει.

Πάνω, το αίθριο των
Γραφείων στην οδό
Στρατιωτικού Συνδέσμου.
Κάτω, το κτήριο των
Γραφείων Doxiadis
Associates.

να πει ότι το πρόγραμμα της αγροτικής ανοικοδόμησης ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό επιτυχές για τους εξής λόγους:

- Πρώτον, αποδείχθηκε ικανό να δώσει συνολικά τον αναγκαίο αριθμό κατοικιών, περίπου 200.000, για το μεγάλο μέρος του αγροτικού πληθυσμού του οποίου οι κατοικίες είχαν καταστραφεί. Με τον τρόπο αυτό βοηθήθηκαν οι αγρότες να παραμείνουν στα χωριά τους και όσοι είχαν πάει ως πρόσφυγες στις πόλεις βοηθήθηκαν να επιστρέψουν.

- Δεύτερον, τα σπίτια που παρασχέθηκαν κατά την περίοδο της ανοικοδόμησης (1953) ήσαν μόνιμες κατοικίες. Δεν υπήρχαν προσωρινές κατοικίες ούτε τρώγλες.

- Τρίτον, τα σπίτια που χτίστηκαν ανταποκρίνονταν στις πραγματικές ανάγκες των χωρικών, παρότι τα πρώτα από αυτά που φτιάχτηκαν αμέσως μετά τον πόλεμο ήσαν αναπόφευκτα μικρότερα απ' ό,τι οι ανάγκες. Αμέσως μετά όμως, αυξήθηκαν σε μέγεθος κι έγιναν πολύ καλύτερα από αυτά που ήθελαν οι χωρικοί, έτσι ώστε γενικά να μπορεί να θεωρηθεί ότι ο μεγάλος αριθμός από τα σπίτια που χτίστηκαν υπηρετούσαν ικανοποιητικά το αντικείμενό τους.

- Τέταρτον, το κόστος για τη χώρα ανά κατοικία κρατήθηκε στο ελάχιστο, επιτρέποντας έτσι στους πάρα πολύ περιορισμένους πόρους που ήσαν διαθέσιμοι στον προϋπολογισμό να φτάσουν για την κατασκευή του συνολικού αριθμού των αναγκαίων μονάδων. Αυτό απαίτησε μια ευφυή προσέγγιση χρηματοδότησης οικοδομικών υλικών, έρευνας και άλλων οργανωτικών μέτρων.

- Πέμπτον, μεγιστοποιήθηκε η συμβολή του ιδιοκτήτη, ιδιαίτερα στη φάση «αυτοστέγασης» (και σε μικρότερο βαθμό κατά την αρχική φάση κατασκευής του «πυρήνα»).

- Έκτον, με τις κατάλληλες τεχνικές αυτοστέγασης και μέτρα για δημόσια συμμετοχή, ο ιδιοκτήτης ενισχύθηκε να αγαπήσει το σπίτι του και κατά συνέπεια να το συντηρήσει, να το βελτιώσει, να το εξωραΐσει, να το επεκτείνει, να το κάνει γενικά καλύτερο με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, καθιστώντας το βιώσιμο, ορθότερα προσαρμοσμένο στις ανάγκες του.

- Έβδομον, η περιφερειακή προσέγγιση ή η προσέγγιση κατά περιοχή (για παράδειγμα η μετακίνηση και ανακατανομή οικισμών, η αύξηση της παραγωγικότητας σε δομικά υλικά, η κοινωνική οργάνωση στην περιοχή) από το τοπικό ως το εθνικό επίπεδο βοήθησαν να τεθεί το σύνολο του προγράμματος στην κατάλληλη προοπτική.

- Όγδοον, η διεξαχθείσα έρευνα και η θεωρητική προσέγγιση που αναπτύχθηκε βοήθησαν στη σωστή σύλληψη και ενοποίηση του προγράμματος.

Ως σοβαρά υποπαράγωγα αυτής της θεωρητικής προσπάθειας μπορούμε να εντοπίσουμε τα εξής:

α. Τη δημιουργία και ανάπτυξη της νέας επιστήμης της οικιστικής στις πρώτες της φάσεις, και

β. Την εκπαίδευση ενός μεγάλου αριθμού ειδικών σ' αυτές τις νέες τεχνικές, ώστε να καταστούν ένα σοβαρό «κεφάλαιο» που θα βοηθούσε τη χώρα τους σε άλλα, επόμενα προγράμματα.

- Ένατον, παρότι αυτό το πρόγραμμα μπορεί να μοιάζει ως κυρίως πρόγραμμα κατοικίας ή ως πρόγραμμα ανοικοδόμησης χωριών, ο στόχος του ήταν ουσιαστικά πολύ ευρύτερος. Στην πραγματικότητα σήμαινε την αναδιοργάνωση του συνόλου της χώρας από την άποψη των οικισμών και ο Δοξιάδης είχε δίκιο που θεωρούσε αυτή την προσπάθεια ως το πρώτο, μεγάλης κλίμακας οικιστικό πρόγραμμα, ουσιαστικά το πρόγραμμα μέσα στο οποίο είχε γεννηθεί η ίδια η οικιστική.

Το 1948, όταν το σχέδιο Μάρσαλ άρχιζε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα (1948-1952), ο Δοξιάδης ανέλαβε να οργανώσει μια νέα ομάδα εντός του υπουργείου Συντονισμού με τη μορφή μιας διεύθυνσης η οποία επονομάστηκε Υπηρεσία Συντονισμού Εφαρμογής Σχεδίου Ανασυγκροτήσεως (ΥΣΕΣΑ). Αυτή η διεύθυνση, υπό τον ίδιο τον Δοξιάδη, είχε ως ρόλο να επιβλέπει και να συντονίζει το πρόγραμμα επενδύσεως κεφαλαίων όλων των υπουργείων και δημοσίων επιχειρήσεων, προσανατολίζοντας το πρόγραμμα ανασυγκροτήσεως της Ελλάδος με τρόπο συστηματικό και συνεπή. Πολλά επετεύχθησαν στους τομείς της γεωργίας, των μεταφορών, του εμπορίου, των οικισμών, της δημόσιας υγείας, της αναδιοργάνωσης των δημόσιων υπηρεσιών, της εκπαίδευσης, της αλιείας, της ενέργειας και άλλων δραστηριοτήτων. Ένα από τα κύρια παράγωγα ήταν η δημιουργία ενοποιημένου δικτύου ενέργειας σε όλη την επικράτεια, το οποίο περιελάμβανε και τη θερμοηλεκτρική και την υδροηλεκτρική παραγωγή ενέργειας.

Στις εναλλασσόμενες κυβερνήσεις της χώρας ο Δοξιάδης συνέχισε επίμονα να προωθεί τις ιδέες του, στην αρχή ως συντονιστής του προγράμματος ανασυγκρότησης της Ελλάδας και αργότερα ως μόνιμος (δηλαδή όχι πολιτικός) υφυπουργός Συντονισμού. Κατόρθωσε επίσης να πείσει το σχέδιο Μάρσαλ των ΗΠΑ να κάνει δεκτές τις λύσεις που ταίριαζαν περισσότερο στην ελληνική πραγματικότητα, επιτυγχάνοντας ξανά λαμπρά αποτελέσματα. Με αυτόν τον τρόπο πέτυχε την αναγνώρισή του από τους υψηλά ιστάμενους ηγέτες του προγράμματος P. Porter, K. Iverson, R. Drake, P.

Hoffman, W. Cisler και άλλους.

Ο Δοξιάδης ήταν ιδιαίτερα επιτυχής στο να γεφυρώνει τις αποστάσεις μεταξύ των απόψεων αυτών των εκπροσώπων της Αμερικανικής Αποστολής και των μελών της ελληνικής κυβέρνησης και των επισήμων της Ελλάδας και στο να προβάλλει όσες απ' αυτές τις ιδέες ήσαν σύμφωνες με το σχέδιο που είχε αναπτύξει ο ίδιος, υποβοηθούμενος από τους συνεργάτες του. Συνέλεξε και «επιστράτευσε» υψηλού διαμετρήματος άτομα, εν μέρει από την κυβέρνηση και σε έναν μεγαλύτερο βαθμό από τον ιδιωτικό επιχειρησιακό τομέα. Και αυτοί, από καθαρό ενθουσιασμό, αφιέρωσαν τους εαυτούς τους στους πολύ απαιτητικούς και απόλυτα νέους στόχους που ο Δοξιάδης τους εμπιστευόταν.

Όλη η διεύθυνση είχε οργανωθεί σύμφωνα με ένα σύστημα – «κάναβο» που είχε «οριζόντιους» κλάδους, σύμφωνα με τους τύπους οικονομικής ή άλλης δραστηριότητας, τεμνόμενους από «κάθετους» κλάδους σύμφωνα με τα επίπεδα συντονισμού.

Παρότι οι ανθρώπινοι οικισμοί –η οικιστική– ήταν ένας από τους περίπου 25 τομείς δραστηριότητας, σύμφωνα με το σχέδιο ανασυγκρότησης, ο Δοξιάδης δεν ξέχασε «το παιδάκι» του: διατήρησε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του γι' αυτό και συνέβαλε σ' αυτό με ένα σημαντικά μεγαλύτερο μέρος της συνολικής του ενέργειας, υπό τη μορφή προσωπικής προσπάθειας, σκέψης και θεωρίας.

Ο Δοξιάδης, παρά την φρενήρη ενασχόλησή του με το πρόγραμμα ανασυγκρότησης, ήταν ακόμη σε θέση να εντάσσει ιδέες στο συνεχιζόμενο πρόγραμμα ανοικοδόμησης. Κατόρθωνε να το γονιμοποιεί συνεχώς με βασικές σκέψεις και να το βοηθάει να μεγαλώνει όσο πιο αποτελεσματικά μπορούσε. Πράγματι, οι επιθέσεις των οικονομολόγων εναντίον των προτεραιοτήτων του για οικισμούς έκαναν τον Δοξιάδη να σκεφτεί πιο δυνατά και να αναπτύξει νέα όπλα για να εξασφαλίσει ακόμα υψηλότερες προτεραιότητες για τους οικισμούς. Με αυτόν τον τρόπο ήταν σε θέση να συλλάβει την έννοια της οικιστικής πιο μεθοδικά και πιο αποτελεσματικά.

Μερικές παράπλευρες δραστηριότητες του Προγράμματος Ανασυγκρότησης περιέλαβαν μια σειρά νέων δημοσιεύσεων που ακολούθησαν αμέσως μετά τις Δημοσιεύσεις Ανοικοδόμησης του 1946–1948. Οι Δημοσιεύσεις Ανασυγκροτήσεως (1948–1950) περιέλαβαν 85 περίπου τόμους σε 3 σειρές με διάφορες θεματικές ή άλλες απόψεις του προγράμματος. Δημοσιεύτηκαν στα ελληνικά, αλλά λίγοι τόμοι από αυτούς κυκλοφόρησαν και στην αγγλική γλώσσα.

Επιπροσθέτως, ο Δοξιάδης άρχισε ένα εβδομαδιαίο περιοδικό με τίτλο *Αγώνας για την επιβίωση* στα ελληνικά, που παρείχε σε όλους τους ενδιαφερομένους μια περίληψη της προόδου του προγράμματος ανασυγκρότησης.

Το 1951, όταν το Σχέδιο Μάρσαλ ήταν σε πλήρη εφαρμογή και πλησίαζε τη συμπλήρωσή του (είχαν περάσει τρία χρόνια από τα τέσσερα του συνολικού προγράμματος), ο Δοξιάδης αρρώστησε με έλκος του στομάχου λόγω υπερβολικού άγχους και φόρτου εργασίας, πήγε στο νοσοκομείο και χειρουργήθηκε. Τη στιγμή που ήταν πιο ανήμπορος, ο υπουργός Συντονισμού, τελείως άδικα, φοβούμενος ότι ο Δοξιάδης μπορούσε να έχει πολιτικές φιλοδοξίες και άρα να περιοριστεί η δική του δύναμη, αποφάσισε να απαλλαγεί από αυτόν. Και επειδή σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ένας μόνιμος δημόσιος υπάλληλος δεν είναι δυνατό να απολυθεί, ο μόνος τρόπος ήταν να καταργηθεί η θέση που κατείχε ο Δοξιάδης. Κι αυτό έγινε με έναν μυστικό διακανονισμό, με 30 μέλη του Κοινοβουλίου (από τους 300) να μένουν αργά ένα βράδυ σε μια από τις συνεδριάσεις του, ώστε όταν τα άλλα μέλη είχαν φύγει (ήταν 3 η ώρα το πρωί) αυτοί οι 30 πέρασαν ένα νόμο που καταργούσε τη θέση που κατείχε ο Δοξιάδης.

Ο Δοξιάδης ήταν βαθύτατα πληγωμένος από αυτή τη συμπεριφορά, όπως και οι έλληνες και οι αμερικανοί φίλοι του. Ευθύς μόλις αποκαταστάθηκε αρκετά η υγεία του, έφυγε για την Αυστραλία, για να αρχίσει μια άλλη φάση της σταδιοδρομίας του εκεί, δημιουργώντας το Γραφείο Δοξιάδη.

Στο υπουργείο Συντονισμού, περίπου 30 από τους φίλους του παραιτήθηκαν αγανακτισμένοι. Το πρόγραμμα ανασυγκρότησης πέρασε σε άλλα χέρια, αλλά οι βάσεις του είχαν ήδη τόσο σαφώς και στέρεα τεθεί από τον Δοξιάδη, ώστε το μέλλον του προγράμματος και της πορείας του ήταν εξασφαλισμένα.

Η Οικιστική είχε γεννηθεί. Η βραδεία διαδικασία που άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του 1940 αναπτύχθηκε πολύ πιο ραγδαία στο τέλος της δεκαετίας αυτής. Το όνομα δεν ήταν απόλυτα αποκρυσταλλωμένο τότε, αλλά προσέγγιζε την τελική του αποδοχή, η οποία επιτελέστηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1950. Αλλά τότε οι βασικές έννοιες υπήρχαν ήδη ως ένα αξιοσέβαστο σώμα γνώσης. Οργανωμένο ως ένα συνεκτικό και συνεπές σύστημα, αντιπροσώπευε μια νέα αναπτυσσόμενη επιστήμη, που μοιάζει να καλείται να παίξει έναν συνεχώς αυξανόμενο σε σημασία ρόλο στο μέλλον του κόσμου μας: την Οικιστική.

Μετάφραση: Παναγής Ψωμόπουλος

Εκδόσεις για τον Δοξιάδη.
COLLEGE & UNIVERSITY BUSINESS

Constantinos A. Doxiadis
CITIES IN CRISIS
AND THE UNIVERSITY

Consulting Engineer

BOOKS

Reviews, listing

Ο Άνθρωπος, ο Χώρος και ο Χρόνος στη σκέψη και στην πράξη του Κωνσταντίνου Δοξιάδη

του Νάσου Γ. Χατζόπουλου

Πάρνηδα, Ιούλιος 1962,
1ο Συνέδριο Γραφείου
Δοξιάδη. Όρθιοι: Α. Τσίτσης,
Α. Δημητρίου, Στ. Χατήρας,
Εμ. Φθενάκης,
Κ. Κακισόπουλος,
Δ. Ιατρίδης,
Αθ. Χατζόπουλος,
Ορ. Γιάκας, Α. Συμεών,
Α. Παπανδρέου,
Αρθρούρος Σκέπερς.
Καθιστοί: Ι. Πιπέρογλου,
Γ. Χαριτόπουλος,
Κύρκος Δοξιάδης,
Κ.Α. Δοξιάδης, Π. Δοανίδης,
Τ. Κουραβέλος,
Ιωάννα Ζαχαρίου.

1. Υπάρχουσες πηγές
τεκμηρίωσης αναφέρω το
«Ίδρυμα Κωνσταντίνου και
Εμμάς Δοξιάδη», το Αρχείο
Δοξιάδη, την Παγκόσμια
Εταιρεία Οικιστικής και το
Περιοδικό *Ekistics* (που
συνεχίζει χρόνια τώρα να
βγάζει με αφοσίωση και
επιτυχία ο Παναγής
Ψωμόπουλος), τον Σύνδεσμο
Συνεργατών και Φίλων του
Κωνσταντίνου Δοξιάδη.

Οταν μου προτάθηκε από το Αντί να πάρω μέρος στο αφιέρωμα αυτό στον Κωνσταντίνο Δοξιάδη, ήξερα πόσο δύσκολο είναι να μιλήσει κανείς για μια τόσο πολυσύνθετη προσωπικότητα: για τον άνθρωπο, τον αρχιτέκτονα, τον πολεοδόμο, τον επαγγελματία, τον επιχειρηματία –αλλά, και πάνω απ' όλα, και για τον οραματιστή, κάποιον που έταξε με αφάνταστη προσήλωση όλη του τη ζωή σε αυτό που ονόμασε «Οικιστική», με όλο το πλάτος και όλο το βάθος που εκείνος έδινε σε αυτή τη λέξη-σύμβολο.

Παράλληλα, θεώρησα και υποχρέωσή μου, αν μπορώ, να βοηθήσω με κάποιον τρόπο για τη γνωριμία και κατανόηση αυτής της σημαντικής προσωπικότητας, ιδιαίτερα από τους νεότερους που τον γνωρίζουν λιγότερο ή και καθόλου.

Στις σελίδες που ακολουθούν δεν επιχειρείται, με κανέναν τρόπο, ούτε μελέτη των ιδεών και θεωριών του Δοξιάδη ούτε περιγραφή του έργου αυτού και των συνεργατών του –όλων εκείνων που στάθηκαν γύρω του, άλλοι για πολλά κι άλλοι για λιγότερα χρόνια, σε μια διαδρομή 40 και πλέον ετών. Ακόμα, δεν πρόκειται ούτε για προσπάθεια αποτίμησης του τι «άφησε» σαν κληρονομιά ο Δοξιάδης. Άλλοι, ο καθένας στην ειδικότητά του, έχουν ασχοληθεί και όπως φαίνεται ασχολούνται όλο και περισσό-

τερο –ιδιαίτερα οι νεότεροι– με σχετικές μελέτες και αναφορές στο έργο του. Πιστεύω πως η χρονική απόσταση μισού και πλέον αιώνα προσφέρει τα απαραίτητα απόλυτα αλλά και σχετικά κριτήρια για τέτοιες μελέτες, αναφορές και αποτιμήσεις.¹

Έτσι, όσα ακολουθούν είναι απόψεις που απορρέουν από τη μακρόχρονη εργασία και προσωπική επαφή με τον Δοξιάδη, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ενώ βέβαια μπορεί να περιέχουν και κάποιο στοιχείο υποκειμενικότητας, αν και ελπίζω πως με τα περισσότερα θα συμφωνήσουν πολλοί από εκείνους που μαζί μοιραστήκαμε τις εμπειρίες από τα χρόνια δουλειάς με τον Κωνσταντίνο Δοξιάδη.

Θα προσπαθήσω να ξεχωρίσω και να αναδείξω μερικές βασικές έννοιες, μερικές «σταθερές» στη σαραντάχρονη πορεία του Δοξιάδη – «σταθερές» που πρωτοεμφανίστηκαν σαν έμβρυα, μεγάλωσαν, ανδρώθηκαν κι αναπτύχθηκαν από τον ίδιο, θεωρητικά αλλά και που εφαρμόστηκαν στην πράξη στα έργα του Γραφείου Δοξιάδη σε διάφορες χώρες. Κι αυτές οι «σταθερές» είναι ο Άνθρωπος, ο Χώρος και ο Χρόνος.

Αρχίζω με μερικές ημερομηνίες που σηματοδοτούν τις διάφορες φάσεις της πορείας του Δοξιάδη και στις οποίες μπορούμε να αναγνωρίσουμε τη γέννηση, την εξέλιξη και την υλοποίηση σε έργα αυτών των «σταθερών».

Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης γεννήθηκε το 1914 στη Στενήμαχο της Ανατολικής Ρωμυλίας. Πολύ σύντομα όλη η οικογένεια αναγκάζεται να έλθει στην Ελλάδα, όπου αργότερα (1922) ο πατέρας, γιατρός, από θέση υπουργού, έχει την ευθύνη της αποκατάστασης των προσφύγων από τη Μ. Ασία. Στο διάστημα αυτό, ο μικρός Κωνσταντίνος συνοδεύει συχνά τη μητέρα του στα λαϊκά συσσίτια όπου υπηρετεί σαν εθελόντρια. Ο νεαρός Δοξιάδης μπαίνει στην Αρχιτεκτονική Σχολή, στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, και κατόπιν (1936) περνάει τη διδακτορική του διατριβή στη Γερμανία, με θέμα τα αρχαία κτιριακά συγκροτήματα. Επιστρέφει στην Ελλάδα και

παίρνει τη θέση προϊσταμένου πολεοδομίας της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (1937) και αργότερα του νεοσύστατου, με πρόταση του ιδίου, «Γραφείου Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών» (ΓΧΠΜΕ). Συγχρόνως διδάσκει στο Πολυτεχνείο σαν επιμελητής στην έδρα της Πολεοδομίας. Με τη λήξη του πολέμου και της Κατοχής, διορίζεται υπουργός-γενικός γραμματέας (μη πολιτικό πόστο) στην Υπηρεσία Ανοικοδόμησης Οικισμών (1945–1948) και αργότερα υπουργός-συντονιστής του Προγράμματος Ανασυγκρότησης (1948–1951). Το 1953, ύστερα από διετή οικογενειακή απουσία στην Αυστραλία λόγω κατάργησης της θέσης του, ιδρύει στην Αθήνα το ιδιωτικό του γραφείο μελετών, που σχεδόν αμέσως εξελίσσεται στο «Τεχνικό Γραφείο Δοξιάδη – Σύμβουλοι Οικιστικής και Ανάπτυξης», του οποίου ηγείται μέχρι το θάνατό του (1975).

Αναλογιζόμενος κανείς την παραπάνω διαδρομή του Δοξιάδη, βλέπει πως σε ηλικία σχεδόν ενός έτους ο Δοξιάδης, ακολουθώντας την οικογένειά του, γίνεται «μετανάστης» στην πατρίδα του και υφίσταται ήδη στα πρώτα παιδικά του χρόνια ό,τι μπορεί αυτό να σημαίνει. Αργότερα, ζει μια περίοδο που κυριαρχείται από το τεράστιο έργο της αποκατάστασης ενός και πλέον εκατομμυρίου προσφύγων, όπου ο ρόλος του πατέρα του, σαν αρμόδιου υπουργού, δεν μπορεί παρά να αντανakλά και στην οικογενειακή ζωή κάτι από τα κάθε είδους προβλήματα: προβλήματα χώρου – χωροθέτησης νέων οικισμών, προβλήματα χρόνου – άμεσης ικανοποίησης ζωτικών αναγκών με τα τότε υπάρχοντα περιορισμένα μέσα.

Έφηβος πια, σπουδαστής Αρχιτεκτονικής, συνειδητοποιεί ότι τέτοια προβλήματα ζητούν λύσεις που είναι πέρα από την αρχιτεκτονική, κι ακόμα από την τότε πολεοδομία, που, ουσιαστικά, περιοριζόταν συχνά σε απλή ρυμοτομία. Στο πνεύμα αυτό, με τη διδακτορική του διατριβή, αναζητά κανόνες χωροθέτησης στα κτίρια των αρχαίων συγκροτημάτων (ακροπόλεις, αγορές κλπ), γιατί δεν δέχεται ότι κατασκευές κορυφαίας αισθητικής σύλληψης, με περίτεχνο σχεδιασμό, μπορούσε να ήταν τοποθετημένες τυχαία στον ευρύτερο χώρο τους.

Επιστρέφοντας στην Ελλάδα, ο Δοξιάδης έχει την ευθύνη του νεοσύστατου «Γραφείου Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών» (ΓΧΠΜΕ). Ήδη εδώ εισάγει τον όρο «Χωροταξία» σαν μια ευρύτερη από την πολεοδομία προσέγγιση στον σχεδιασμό του χώρου, με βάση την έρευνα, που σ' εκείνη την αρχική της μορφή υλοποιείται κυρίως με τη συστηματική συλλογή και ανάλυση στοιχείων σχετικών με

την κατοικία και τους οικισμούς. Δουλεύει σε πνεύμα ομαδικότητας, και μέσα σε δύσκολες συνθήκες στα κατοχικά χρόνια, με μια μικρή ομάδα αρχιτεκτόνων συμμαθητών του και, αργότερα, νεότερων σπουδαστών και διπλωματούχων μηχανικών.² Γίνεται αποδελτίωση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της Γενικής Απογραφής Πληθυσμού του 1940, που για πρώτη φορά περιέχει, με πρόταση του Δοξιάδη, στοιχεία για την κατοικία. Ιδρύεται αρχείο των 11.000 οικισμών της χώρας. Συλλέγονται, με κάθε δυνατό τρόπο, εύκολα ή δύσκολα (κάτω από τα μάτια των ξένων αρχών Κατοχής), στοιχεία για τις καταστροφές από τον πόλεμο των ελληνικών πόλεων και χωριών, του οδικού και των άλλων δικτύων, και καταστρώνονται, κατά το δυνατόν, σχέδια ανοικοδόμησης. Αρχίζει η δημοσίευση σειράς 40 τόμων, με θέματα σχετικά με τους οικισμούς.³

Με τη λήξη του πολέμου, ο Δοξιάδης είναι έτοιμος να παρουσιάσει πλήρη εικόνα της κατάστασης στην Ελλάδα, σε μια μεγάλη έκθεση στην Αθήνα, στη Διεθνή Έκθεση Πολεοδομίας και Κατοικίας (Παρίσι 1947) και, κυρίως, στην πρώτη Σύσκεψη των Συμμάχων (Άγ. Φραγκίσκος) όπου συμμετέχει προσωπικά. Στα χρόνια που ακολουθούν, μέχρι την αποχώρησή του από το Δημόσιο (1951), ο Δοξιάδης, από διάφορα πόστα, έχει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της στέγασης, και όχι μόνο, εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων μέσα στον ελληνικό χώρο. Από τους 11.000 οικισμούς, οι 1.500, χωριά κυρίως, είναι τελείως κατεστραμμένοι· 450.000 κτίρια κάθε είδους (το 25% του συνόλου της χώρας) είναι επίσης κατεστραμμένα· τουλάχιστον 100 χωριά πρέπει να μεταφερθούν από τις ορεινές περιοχές και 200.000 τουλάχιστον κατοικίες χρειάζεται να οικοδομηθούν, εκτός από τα απαραίτητα έργα υποδομής: οδικό δίκτυο, γέφυρες, σιδηρόδρομοι, λιμάνια, δίκτυα ηλεκτρισμού, ύδρευσης κλπ. Όλα αυτά, σε συνάρτηση πάντα με τα περιορισμένα μέσα –οικονομικά, τεχνικά, ανθρώπινου δυναμικού κλπ– και στα μικρότερα δυνατά χρονικά διαστήματα.

Στην επόμενη εικοσαετία, από την ίδρυση του «Τεχνικού Γραφείου Δοξιάδη» και μετά, είναι αυτές οι πανταχού παρούσες έννοιες του Ανθρώπου, του Χώρου και του Χρόνου, με τις οποίες «παλεύει» ο Δοξιάδης: σιγά σιγά τις ξεχωρίζει, τις αναδειχνει και διατυπώνει σκέψεις, αρχές και μεθόδους, που παρουσιάζει σε άρθρα, βιβλία, διαλέξεις και που υλοποιεί στην πράξη, με συνέπεια, σε μελέτες και έργα σε διάφορες χώρες.

Ο Δοξιάδης βλέπει τον Άνθρωπο σαν μονάδα (αλλά και σαν μέλος του βασικού πυρήνα, της οικογένειας), σαν μια χωριστή προσωπικότητα

2. Αναφέρω μερικά ονόματα που θυμάμαι: Β. Βαφειάδης, Π. Βασιλειάδης, Ν.

Ζαχαριάδης, Κ.

Κραντονέλης, Κ. Λαλιώτη, Α. Σκέπερς, Χ. Σφακιανός και από τους νεότερους Στ.

Αντωνιάδης, Α. Γεωργιάδης, Χ. Δανιηλόπουλος, Μαρίκα Ζαγορησίου, Α. Λιβιεράτος, Γ. Παπαγεωργίου, Α.

Τσίτσης, Α. Χατζόπουλος.

3. Ο υπ' αριθμόν 1 τόμος, που είχε γράψει ο ίδιος ο

Δοξιάδης, είχε τον πρωτοποριακό τίτλο *Οικιστική Ανάλυση*. Θυμάμαι ακόμα το

ζωηρό ενδιαφέρον και την αμέριστη αποδοχή που εξέφρασε ο τότε (1946) Γενικός Διευθυντής του υπουργείου Ανοικοδόμησης της Γαλλίας, όταν του τον παραδώσαμε με τον συνάδελφο Χ. Αντωνιάδη (μεταφρασμένο στα γαλλικά) εκ μέρους του Δοξιάδη.

Σχετικό είναι ακόμα και το *Τεύχος Οδηγιών* που είχε εκδώσει ο Δοξιάδης, σαν Γραφείο Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών του υπουργείου Δημοσίων Έργων (1945). Προοριζόταν για όσους ήθελαν να μελετήσουν έναν οικισμό και σε 26 μικρού σχήματος σελίδες κάλυπτε όλα τα θέματα: Φυσική Τοπογραφία, Πληθυσμό, Υγεία, Παιδεία, Παραγωγή, Διοίκηση, Συγκοινωνίες, Πολεοδομία, Επίδραση της Κατοχής, Ανοικοδόμηση κλπ!

4. «Η Οικιστική παρέχει ένα πρακτικό πεδίο συνεύρεσης πολεοδόμων, αρχιτεκτόνων, μηχανικών, κοινωνιολόγων, ανθρωπολόγων, οικονομολόγων, ψυχολόγων, ιστορικών, βιολόγων, γεωλόγων»,

Arnold Toynbee.

5. Αρχές του 1946, μια ομάδα υπότροφων της γαλλικής κυβέρνησης κάναμε μια πρώτη επίσκεψη στο γραφείο του Λε Κορμπυζιέ στο Παρίσι. Μας υποδέχτηκε κρατώντας σφιχτά στην παλάμη «την ατομική του βόμβα», όπως είπε. Ήταν το περίφημο «Μοντουλόρ», μια ταινία μετρήσεων μηκών βασισμένη στις αναλογίες της «χρυσής τομής». Δέκα χρόνια αργότερα, ο Δοξιάδης παρουσιάζει τη δική του «βόμβα», την «Οικιστική Κλίμακα», που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα μεγεθών πληθυσμού και επιφανειών, και, αργότερα, χρόνου («Μοντέλο Ανθρωποκόσμου»).

6. Αναφέρω, για λόγους ιστορικούς και μόνο, την ελάχιστη εκείνη ομάδα που τους πρώτους μήνες αποτέλεσε το έμβρυο του μετέπειτα πολυάριθμου προσωπικού από εξαιρετικούς επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων σε όλα τα επίπεδα: Στ. Αντωνιάδης, Σ. Γαλαζίδης, Μ. Ζαγορησίος, Κ. Καμάρας, Κ. Παναγιωτάκης, Γ. Παπαγεωργίου, Π. Παπαματθαίου, Α. Παπανδρέου, Α. Συμεών, Α. Τσίτσας, Ν. Χατζόπουλος, Α. Χατζόπουλος, Π. Ψωμόπουλος.

7. Θεωρώ υποχρέωσή μου να αναφέρω μερικούς από τους διάσημους επιστήμονες, καλλιτέχνες κλπ που συνεργάστηκαν τα πρώτα χρόνια με το Γραφείο Δοξιάδη και με το Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο: Σπ. Βασιλείου, Ν. Εγγονόπουλος, Α. Fathy, Ε. Παπανούτσος, Π. Παρασκευόπουλος, Δ. Πικιώνης, Ι. Τραυλός, Κ. Τρυπάνης, Ι. Τσαρούχης.

πρώτα και μετά σαν στοιχείο μικρότερων και μεγαλύτερων σχηματισμών: γειτονιά, κοινότητα, πόλη, μεγαλόπολη κλπ, μέχρι αυτό που ονομάζει «Οικουμενόπολη». Διαχωρίζει τα επείγοντα από τα σημαντικά προβλήματα του ανθρώπου. Παίρνει υπ' όψιν του τη μοναδικότητα και το πεπερασμένο της ζωής του καθενός. Πιστεύει πως η διαφορετικότητα τρόπου ζωής δεν σημαίνει και κατωτερότητα.

Για τον Χώρο ο Δοξιάδης διακηρύσσει, θα έλεγα με φανατισμό, ότι ενώ τα άλλα μεγέθη (πληθυσμός, οικονομία, ενέργεια κλπ) μεταβάλλονται αυξανόμενα, ο χώρος είναι ένα αγαθό «πεπερασμένο»: επιβάλλεται η βέλτιστη χρήση του, μια που, επιπλέον, ανήκει δικαίωματικά και στις επόμενες γενιές και δεν πρέπει να «υποθηκεύεται». Τηρεί από νωρίς έναν σεβασμό στο χώρο, που βαθμιαία οδηγεί στο σεβασμό του περιβάλλοντος, τόσο του φυσικού όσο και του πολιτιστικού: «Ο χώρος, λέει, είναι το βάθος των ανθρώπινων οικισμών και η αλόγιστη χρήση του, από οποιαδήποτε άποψη κι αν το εξετάσουμε, οικονομική, αισθητική, πολιτιστική κλπ, συνιστά πελώρια “απώλεια” –οι άνθρωποι πρέπει να το καταλάβουμε αυτό καλά».

Ο Χρόνος αντιμετωπίζεται από τον Δοξιάδη, στα πλαίσια πάντα του αναπόφευκτου ελλείμματος διαθέσιμων μέσων σε σχέση με τις υπάρχουσες ανάγκες (το δίδυμο επιθυμητό – εφικτό), με την επεξεργασία και κατάστρωση Σχεδίων και Προγραμμάτων ιεραρχημένων σε επείγοντα, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Για το κάθε βάθος χρόνου όμως, ενώ ο βαθμός ελαστικότητας / δυνατότητας μελλοντικών αναθεωρήσεων είναι διαφορετικός, υπάρχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά που επιτρέπουν άμεσες δράσεις με έργα «κλειδιά». «Το κυριότερο αγαθό για τον καθένα είναι ο χρόνος της ζωής του», λέει, και περνάει με τόλμη από τη θεωρία στην πράξη, θεωρώντας πως «λάθη δεν κάνουν παρά μόνο εκείνοι που μένουν στην απραξία». Ο Δοξιάδης δεν δέχεται, από την άποψη του χρόνου, ένα Παρελθόν, ένα Παρόν κι ένα Μέλλον σαν τρεις χωριστές χρονικές οντότητες, αλλά μιλάει για περισσότερα Μέλλοντα: αυτό που είναι η συνέχεια τμήματος του Παρελθόντος, αυτό που συνίσταται στο Παρόν κι αυτό που διαμορφώνεται συνεχώς μέσα στο Παρόν.

Προχωρώντας στη θεωρία και την πράξη, ο Δοξιάδης στα πρώτα χρόνια χρησιμοποιεί τον όρο «οικιστικός» σαν επίθετο, σύντομα όμως προτείνει τον όρο «Οικιστική», που την ορίζει σαν την επιστήμη των ανθρώπινων οικισμών. Είναι ένας όρος που γίνεται γενικά αποδεκτός και υιοθετείται και από διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ), ενώ παράλληλα εξελίσσεται και σαν έμ-

βλημα, σαν βάση συνεννόησης όσων ασχολούνται με τους ανθρώπινους οικισμούς.⁴

Ο Δοξιάδης διακρίνει 5 στοιχεία που αποτελούν τους ανθρώπινους οικισμούς: Άνθρωπος, Φύση, Κοινωνία, Κτίρια, Δίκτυα. Διακρίνει ακόμη τους διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν τους ανθρώπινους οικισμούς: οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, τεχνολογικούς, αισθητικούς κλπ. Διακηρύσσει ότι στοιχεία και παράγοντες δεν μπορεί να εξετάζονται χωριστά και να προτείνονται χωριστές για το καθένα λύσεις. Θεσπίζει τη συμμετοχή όλων των ειδικών για μια συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων και για την πρόταση εναλλακτικών λύσεων. Δημιουργεί, από τα πρώτα χρόνια, την «Οικιστική Κλίμακα», μια λογαριθμική κλίμακα πληθυσμού και επιφάνειας με 15 οικιστικές μονάδες. Αργότερα θα προτείνει και μια ευρύτερη απεικόνιση που ενσωματώνει και τους παράγοντες «χρόνο» και «επιθυμητό - εφικτό», και που την ονομάζει «Ολικό Μοντέλο Ανθρωποκόσμου».⁵

Στην πράξη το «Γραφείο Δοξιάδη», από ολιγομελές αρχικά ομάδα, σύντομα εξελίσσεται σε έναν οργανισμό μερικών εκατοντάδων, κυρίως μηχανικών διαφόρων ειδικοτήτων, αλλά και πολλών άλλων επιστημόνων, καθώς και τεχνικών βοηθών, σχεδιαστών κλπ, με τοπικά επίσης Γραφεία σε διάφορες χώρες.⁶ Εισάγεται, πρωτοποριακά, η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών (οι πρώτοι UNIVAC). Ιδρύονται, στο πλαίσιο του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου (μη κερδοσκοπικού οργανισμού), οι Τεχνικές Σχολές Δοξιάδη και το Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής με κύρια αποστολή την Εκπαίδευση και την Έρευνα.⁷ Οργανώνονται επί 12 συνεχή χρόνια τα «Συμπόσια της Δήλου» με συμμετοχή διεθνών προσωπικοτήτων από διάφορες επιστήμες και ιδρύεται η Παγκόσμια Εταιρεία Οικιστικής. Στις χώρες που εργάζεται, ο Δοξιάδης πρωτοστατεί στη σύσταση αρμόδιων φορέων (υπηρεσιών, οργανισμών, υπουργείου Οικισμού) που μπορούν να συνεργαστούν με το Γραφείο Δοξιάδη αλλά και να συνεχίσουν τα Σχέδια και τα Προγράμματα. Ταυτόχρονα, στα 20 αυτά χρόνια, ο Δοξιάδης δημοσιεύει άρθρα, βιβλία, δίνει διαλέξεις κυρίως σε πανεπιστήμια, συμμετέχει ενεργά σε διεθνείς διασκέψεις για τους ανθρώπινους οικισμούς, γίνεται αποδέκτης πολλών διεθνών διακρίσεων.

Όλες αυτές οι δραστηριότητες, όλες αυτές οι κινητοποιήσεις που απλά απαριθμούνται στις παραπάνω γραμμές, είναι ενδεικτικές της μεγάλης έντασης και έκτασης της προσπάθειας αλλά και της μοναδικής προσήλωσης του Δοξιάδη σ' αυτό που ονόμασε Οικιστική.

Στην Ελλάδα, για το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, μπορεί κανείς να αναφέρει σημαντικές μελέτες και έργα, όπως το Χωροταξικό Ελλάδας, το Ρυθμιστικό της Πρωτεύουσας, τα Άσπρα Σπίτια (οικισμός του Αλουμινίου Ελλάδας), το Απολλώνειο (Πόρτο Ράφτη), το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Αθήνα) κλπ.

Παράλληλα όμως, θα 'πρεπε να αναφερθούν και αξιόλογες μελέτες και προτάσεις που δεν υιοθετήθηκαν και δεν υλοποιήθηκαν για πολλούς και διάφορους λόγους: πολιτικούς, οικονομικούς, γραφειοκρατικούς –αλλά κυρίως αδυναμίας πρόβλεψης μελλοντικών συνθηκών και αναγκών και έλλειψης οράματος. Ενδεικτικά μόνο αναφέρουμε:

- Δημιουργία Διοικητικού Κέντρου στον άξονα Βορρά-Νότου στο Λεκανοπέδιο (περιοχή Τατοΐου) –μόνο το 2005 το Δημόσιο πλήρωσε 106 εκατομμύρια ευρώ σε νοίκια για την (κακή) στέγαση υπηρεσιών του.
- Κατασκευή του διεθνούς αεροδρομίου στη Μακρόνησο, με ταυτόχρονη δημιουργία δύο λιμανιών βόρεια και νότια της οδικής αρτηρίας σύνδεσης με την Αττική και με την ελάχιστη επιβάρυνση της πεδιάδας της Μεσογείου.
- Δημιουργία δύο αξόνων –σημερινή Εθνική Οδός Αθήνα-Βορράς και Αττική Οδός–, που τελικά κατασκευάστηκαν μισό αιώνα αργότερα και βέβαια με υψηλότερο κόστος.
- Μέτρα για το νέφος –τη δημιουργία του οποίου προέβλεψε και παρακολουθούσε ο Δοξιάδης με συστηματικές φωτογραφίες και μετρήσεις από το 1960.
- Διοικητική αναδιοργάνωση της χώρας με

Ρυθμιστικό Σχέδιο της νέας πρωτεύουσας του Πακιστάν Ισλαμαμπάντ. Ανάθεση: Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση του Πακιστάν, 1958. Το σχέδιο καλύπτει μια ευρύτερη περιοχή, με τη νέα πρωτεύουσα Ισλαμαμπάντ, τη γειτονική πόλη Ραβαλπίντι, και το νέο Εθνικό Αθλητικό Κέντρο. Τα δίκτυα υποδομής (οδικό, ύδρευσης κλπ) οργανώνονται με βάση δύο κύριους άξονες (εύρος καταλήψεως 360 μ. και 270 μ.) και μεγάλες αρτηρίες, τοπικούς δρόμους κλπ, μέχρι τους απλούς πεζόδρομους –και με βαθμιαία αυξανόμενη προσαρμογή στην τοπογραφία. Σεβασμός του φυσικού τοπίου και δημιουργία μεγάλων χώρων πρασίνου (δεντροφύτευση εκατοντάδων χιλιάδων δενδρυλλίων). Ακόμη, διατήρηση, όπου δυνατόν, των τοπικών «ρεμμάτων» (νάλας) και μετατροπή τους σε χώρους πρασίνου και αναψυχής χάρις στις ευνοϊκές τους μικροκλιματικές συνθήκες (δεν «μπαζώθηκαν»...). Η νέα πρωτεύουσα αναπτύσσεται «εκ των έσω», ξεκινώντας από ολοκληρωμένες γειτονιές (σπίτια, σχολεία, αγορές κλπ) και αποφεύγοντας έτσι προβλήματα διάσπαρτης ανάπτυξης με κενούς χώρους στις πρώτες φάσεις (Μπραζιλία). Άριστη συνεργασία με την Αρμόδια Πακιστανική Υπηρεσία (Federal Capital Development Authority). Χαρακτηριστικό της σοβαρότητας της Υπηρεσίας είναι η πρόσκληση, το 1986, του Γραφείου Δοξιάδη στις εργασίες προετοιμασίας για τη νέα 30ετία του Ρυθμιστικού.

COMMUNITY SCALE																
EKISTIC UNITS	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
ANTHROPOS																
ROOM																
HOUSE																
HOUSE GROUP																
SMALL NEIGHBORHOOD																
NEIGHBORHOOD																
SMALL POLIS																
POLIS																
SMALL METROPOLIS																
METROPOLIS																
SMALL MEGALOPOLIS																
MEGALOPOLIS																
SMALL EPEROPOLIS																
EPEROPOLIS																
ECUMENOPOLIS																
ELEMENTS	NATURE															
	ANTHROPOS															
	SOCIETY															
	SHELLS															
	NETWORKS															
SYNTHESIS: HUMAN SETTLEMENTS																
POPULATION		1	2	4	60	260	1.5T	9T	50T	300T	2M	14M	100M	700M	5,000M	20,000M
T (Thousands)																
M (Millions)																

H Οικιστική Κλίμακα

Η Οικιστική Κλίμακα

συντονισμένη παράλληλη λειτουργική αλληλεξάρτηση Διοίκησης, Παιδείας, Υγείας κλπ, για ορθολογικότερη εξυπηρέτηση του πολίτη.

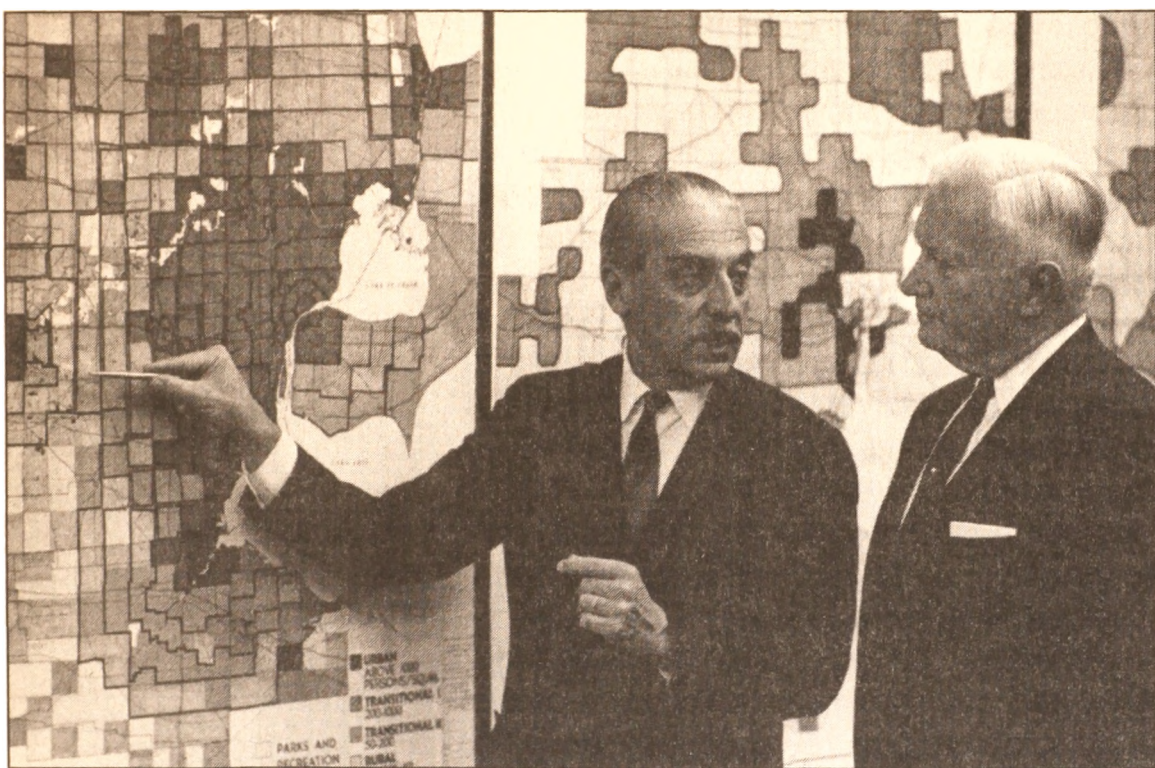
Τελειώνοντας, πρέπει να διευκρινίσω ότι η αναφορά στις παραπάνω μελέτες και έργα του Δοξιάδη στον ελληνικό χώρο γίνεται όχι για μια εκ των υστέρων στείρα αρνητική κριτική, αλλά γιατί δείχνουν τη φροντίδα, την έγνοια του Δοξιάδη για τον Άνθρωπο, τον πολίτη και την εξυπηρέτησή του, την προσπάθεια για την καλύτερη δυνατή διαχείριση του Χώρου και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του Χρόνου με άμεση δράση, επόμενες φάσεις και ολοκλήρωση προς τον τελικό στόχο.

Ας κλείσουμε με τα λόγια του Μ. Ionides, μέλους του Εθνικού Συμβουλίου Ανάπτυξης του Ιράκ: «Έχω δει τη δουλειά δεκάδων συμβούλων από όλο τον κόσμο, αλλά ήταν μόνο ένας, ο Δοξιάδης, που είχε τη μοναδική ικανότητα να στρέφει τις σκέψεις του στους πιο υψηλούς μακροπρόθεσμους οραματισμούς για το μέλλον των ανθρώπινων οικισμών, και όμως, συγχρόνως να κατευθύνει την προσοχή του ίσια κάτω χαμηλά στις ελάχιστες λεπτομέρειες της καθημερινότητας».

Η συμβολή του Ντίνου Δοξιάδη στην αρχιτεκτονική και την πολεοδομία

του Ανδρέα Συμεών

Εικ. 1. Ο Δοξιάδης παρουσιάζει σχέδια από μελέτη της ευρύτερης περιοχής του Detroit στον Walker Cisler, πρόεδρο της Detroit Edison, η οποία χρηματοδότησε τη μελέτη.

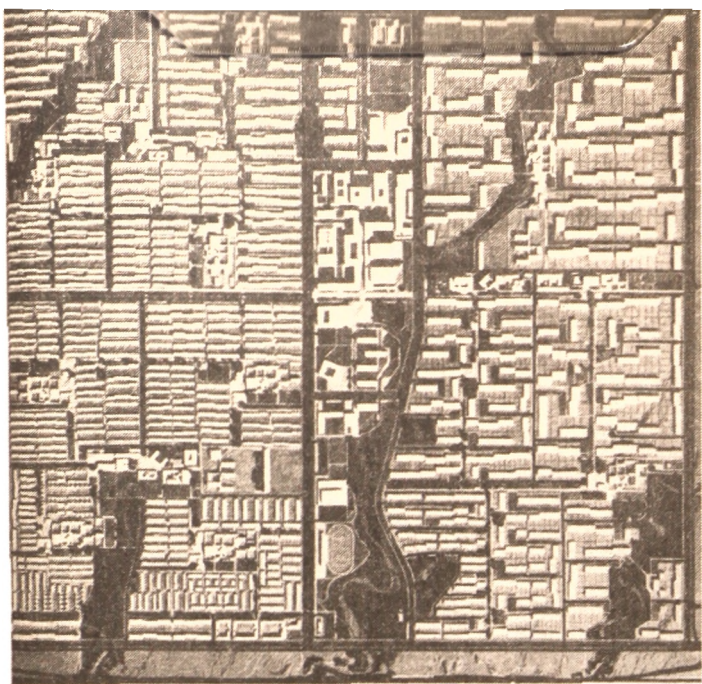
Όσο ζούσε, ο Ντίνος Δοξιάδης πέτυχε τη διεθνή αναγνώριση και τιμήθηκε όσο λίγοι ομότεχνοί του από ένα μεγάλο φάσμα του κοινού στο οποίο απευθυνόταν με το έργο του, πολιτικούς, επιχειρηματίες, ακαδημαϊκούς δασκάλους, κάθε είδους κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς αλλά και απλούς ανθρώπους (Εικ.1). Αλλά και αμφισβητήθηκε όσο λίγοι από τους ομότεχνούς του, τους πολεοδόμους και, κατά κύριο λόγο, τους αρχιτέκτονες. Πολλοί από αυτούς του αναγνώριζαν ότι ήταν προικισμένος με τα ταλέντα του πολιτικού και του πωλητή. Και θα ήταν περίεργο ένας πολεοδόμος της εμβέλειας του Δοξιάδη να μη διαθέτει και αυτά τα ταλέντα, αφού, όπως σωστά παρατηρεί ο Colin Rowe, πολιτική και πολεοδομία έχουν πολλά κοινά και ενεργούν με τρόπους παράλληλους και παρόμοιους.

Όμως, αυτά ήταν μόνο τα ταλέντα του Δοξιάδη και αυτή η συνεισφορά του στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική; Σήμερα, πενήντα χρόνια μετά την εμφάνισή του στη διεθνή σκηνή και το ξεκίνημα της μετεωρικής πορείας του, αλλά και τριάντα χρόνια από το θάνα-

τό του, μπορούμε να επιχειρήσουμε μια πιο ψύχραιμη θεώρηση του έργου του και μια αντικειμενική αποτίμηση της συμβολής του Δοξιάδη στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική. Αυτή την αποτίμηση θα επιχειρήσω στο κείμενο που ακολουθεί, αντικειμενική, βέβαια, όσο μου είναι δυνατό, αφού για δεκαπέντε χρόνια είχα την τύχη να είμαι στενός συνεργάτης του. Και θα το επιχειρήσω ιδιαίτερα στους χώρους όπου ο Δοξιάδης αμφισβητήθηκε πιο έντονα, εκείνους της αρχιτεκτονικής, της πολεοδομίας στις μικρές κλίμακες και του «αστικού σχεδιασμού», όπως συνηθίζουμε να μεταφράζουμε το urban design και που εγώ προτιμώ να ονομάζω «αρχιτεκτονική της πόλης». Με άλλα λόγια, δεν θα ασχοληθώ με την κλίμακα των ρυθμιστικών σχεδίων, του περιφερειακού σχεδιασμού και της χωροταξίας, με τη δυνάμολη και τα συζυγή κέντρα των μητροπολιτικών περιοχών, αλλά με τον αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό σχεδιασμό που διαμορφώνει τον αισθητό χώρο της ζωής μας, το περιβάλλον που βιώνουμε καθημερινά. Βέβαια, αν ζούσε ο Δοξιάδης θα μας έλεγε ότι το είδος του περιβάλλοντος το οποίο θα βιώσουμε εξαρτάται από το πώς θα επιλύσουμε τα προβλήματα στις μεγάλες κλίμακες του σχεδιασμού. Και δεν διαφωνώ καθόλου με αυτό. Όμως, πρόθεσή μου είναι να πραγματευτώ τη συμβολή του Δοξιάδη στις μικρότερες κλίμακες, εκείνες της αρχιτεκτονικής της πόλης, τις κλίμακες που αποτελούν, κατά κύριο λόγο, τον χώρο δράσης των αρχιτεκτόνων, και στις οποίες το έργο του Δοξιάδη αμφισβητήθηκε εντονότερα.

Όταν στα μισά της δεκαετίας του '50 κάνει την εμφάνισή του στη διεθνή πολεοδομική και αρχιτεκτονική σκηνή, ο Δοξιάδης έχει ήδη πραγματοποιήσει σημαντικό έργο στον τόπο του σαν ακαδημαϊκός δάσκαλος, συγγραφέας και δημόσιος λειτουργός. Και έχει κατασταλαγμένες απόψεις για τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει, αλλά και για τις λύσεις που προτείνονται από τη διε-

Το άρθρο αυτό αποτελεί προδημοσίευση εισήγησης, η οποία πρόκειται να γίνει στην εκδήλωση για τον Δοξιάδη που οργανώνει ο «Σύνδεσμος Συνεργατών και Φίλων του Κωνσταντίνου Δοξιάδη» (βλ. σ. 41).

Εικ. 2. Islamabad, ένας τομέας κατοικίας (κοινότητα 5ου βαθμού).

θνή θεωρία και πρακτική. Ας δούμε λοιπόν, πολύ σχηματικά, ποια ήταν η κατάσταση στην πρώτη εκείνη μεταπολεμική δεκαετία. Οι πόλεις δοκιμάζουν μια χωρίς ιστορικό προηγούμενο πληθυσμιακή έκρηξη και τα συνακόλουθα προβλήματα αστικοποίησης και στέγασης επιτείνονται από τις καταστροφές του πολέμου που προηγήθηκε και τη βίαιη μετακίνηση μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων στις αναπτυσσόμενες χώρες, ομάδων που εμφανίζονται για πρώτη φορά στο προσκήνιο της ιστορίας. Παράλληλα, και σε συνδυασμό με τη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού τους, οι μεγαλουπόλεις του δυτικού κόσμου, και ιδιαίτερα των Ηνωμένων Πολιτειών, δοκιμάζονται από την εισβολή του αυτοκινήτου, για το οποίο δεν είναι προετοιμασμένες. Η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση και κινητικότητα αλλά και η γενίκευση της χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου απειλούν από κοινού να συντρίψουν τις δομές της πόλης, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μέσα από αιώνες ιστορικής διαδρομής.

Απέναντι σ' αυτήν την κατάσταση, δύο είναι τα κυρίαρχα ρεύματα της πολεοδομίας. Από τη μια μεριά η πολεοδομία του μοντέρνου κινήματος, όπως αυτή αποκρυσταλλώνεται στη Ville Radieuse του Le Corbusier, η οποία εμπνέει τον σχεδιασμό των μεγάλων συγκροτημάτων κοινωνικής κατοικίας και προγραμμάτων στέγασης. Και από την άλλη, η αγγλική πολεοδομική παράδοση και το πρότυπο της Garden City, που καθοδηγεί τον σχεδιασμό τεράστιων εκτάσεων προαστιακής ανάπτυξης. Και τα δύο αυτά ρεύματα έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την ιστορική πόλη, όπως μας την κληροδότησε ο 19ος αιώνας, και τείνουν στην ουσιαστική κατάλυσή της. Ο Δοξιάδης είναι εξ αρχής αντίθετος και στις δύο αυτές πολεοδομικές πρακτικές, πολύ πριν η γενικότερη αμφισβήτηση του μοντέρνου κινήματος κατά τη δεκαετία του '60 οδηγήσει στην οριστική υπέρβασή του, τόσο στην αρχιτεκτονική όσο και στην πολεοδομία.

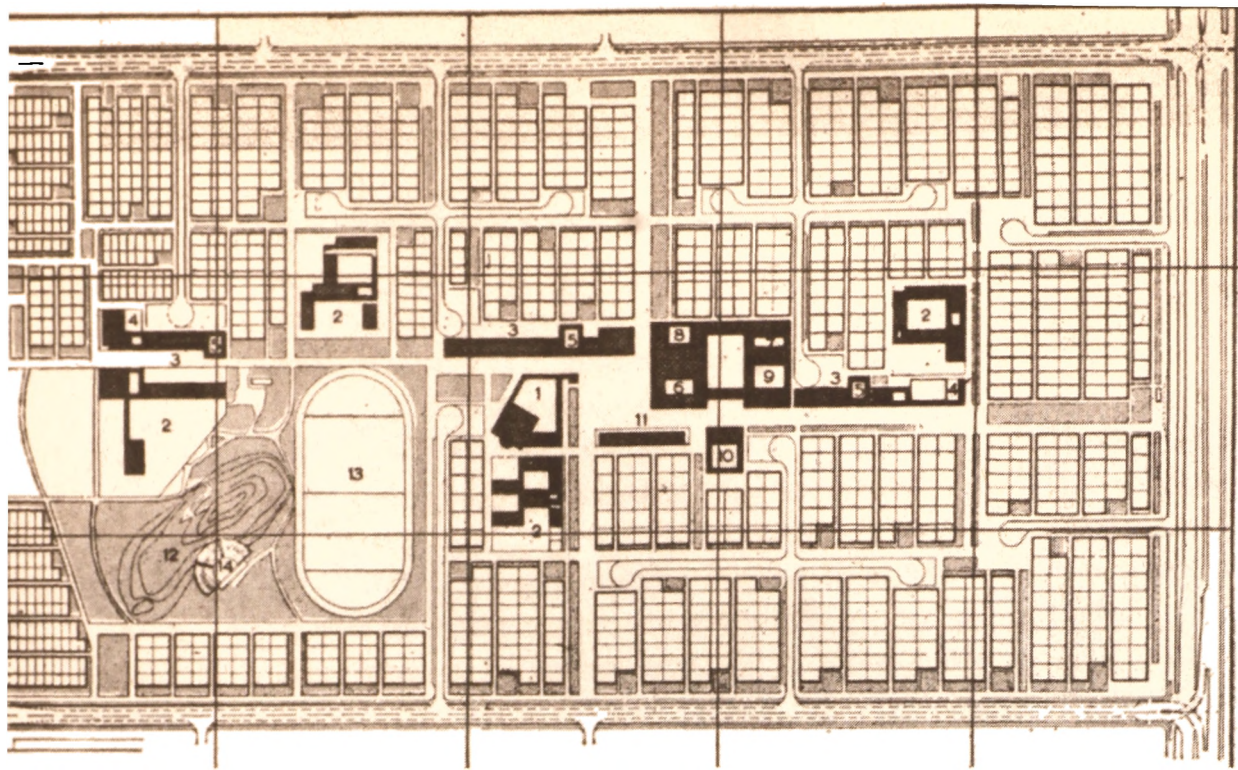
Ο Δοξιάδης δεν δέχεται ότι η ιστορική πόλη, η «πόλη του ανθρώπου» όπως την ονομάζει, έχει ξεπεραστεί και είναι καταδικασμένη σε αφανισμό και ότι τη θέση της μπορεί να πάρει ένα μελλοντικό πολεοδομικό μόντυπο που θα απαρτίζεται από απάνθρωπα συγκροτήματα υψηλής δόμησης τύπου Ville Radieuse και μια διάχυτη άμορφη περιφέρεια προαστιακής και περιαστικής ανάπτυξης. Θα αναζητήσει λοιπόν τρόπους για την υπέρβαση των συγκρούσεων που δημιουργήθηκαν από τη γιγάντωση των πόλεων, τις νέες λειτουργίες και την εισβολή του αυτοκινήτου. Θα επιδιώξει μια νέα σύνθεση, ικανή να εναρμονίσει την κλίμακα του αυτοκινήτου με την κλίμακα του ανθρώπου, προκειμένου η «πόλη του ανθρώπου» να μη διαλυθεί, να μπορέσει να επιβιώσει ως αναντικατάστατη κατάκτηση του ανθρώπινου πολιτισμού, τόσο στα υφιστάμενα ιστορικά κέντρα όσο και στις αναπτυσσόμενες νέες περιοχές των πόλεων.

Η σύλληψη του Δοξιάδη είναι απλή: Ένας κάναβος συγκοινωνιακών διαδρόμων μεγάλου πλάτους, μέσα στους οποίους εγγράφονται αυτοκινητόδρομοι και μέσα σταθερής τροχιάς, εξυπηρετεί τις γρήγορες μετακινήσεις σε μεγάλες αποστάσεις μέσα στην πόλη, δημιουργώντας συγχρόνως τον δομικό σκελετό της πόλης και εξασφαλίζοντας την επεκτασιμότητά της. Ο κάναβος αυτός βρίσκει την οριστική του μορφή στο σχέδιο του Islamabad, με τετράγωνα πλευράς 2.000 μ.

Μέσα στα τετράγωνα αυτού του κανάβου, αναπτύσσονται οι περιοχές ανθρώπινης ζωής (διαμονής και δραστηριότητας) αναπαράγοντας την υφή, τη ζωντάνια, τις ευκαιρίες επικοινωνίας, την αισθητική της ιστορικής πόλης. Πρέπει να σημειωθεί ότι η ενότητα που αναπτύσσεται στο εσωτερικό του τετραγώνου με πλευρά 2.000μ. και που αποτελεί μια κοινότητα 5ου βαθμού στην οικιστική κλίμακα του Δοξιάδη, αντιστοιχεί σε έκταση και πληθυσμό με μια μέση ιστορική πόλη (Εικ. 2).

Έτσι λοιπόν, μέσα στα όρια της σημερινής και μελλοντικής μεγαλούπολης μπορεί να συνυπάρχουν και να συντίθενται αρμονικά δύο διαφορετικές κλίμακες –του ανθρώπου και του αυτοκινήτου– και αντίστοιχα δύο νομοτέλειες, δύο αντιλήψεις του χώρου, δύο αισθητικές.

Η παραπάνω αναδρομή σε δύο διαφορετικές πολεοδομικές φιλοσοφίες και σχεδιαστικές πρακτικές, της ανθρώπινης πόλης, που εκπροσωπεί ο Δοξιάδης, και της πόλης του μοντέρνου κινήματος, που εκπροσωπεί ο Le Corbusier με τη Ville Radieuse, ήταν αναγκαία προκειμένου να δούμε τις διαφορές που οι

Εικ. 3. Δυτική Βαγδάτη, τομέας κατοικίας αρ.10 (κοινότητα 4ου βαθμού).

δύο αυτές προσεγγίσεις συνεπάγονται στο δομημένο περιβάλλον της πόλης, στην κλίμακα της καθημερινής ζωής του ανθρώπου.

Στη Ville Radieuse, το γνώριμο τοπίο της πόλης καταλύεται. Κυρίαρχο στοιχείο είναι ο ελεύθερος χώρος, ο οποίος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της πόλης. Είναι όλος δημόσιος και πράσινος και αποτελεί ένα αδιαφοροποίητο συνεχές μέσα στο οποίο ελεύθερα τοποθετούνται τα γυάλινα κτίρια, όσο γίνεται αφανέστερα, μέσα στα δένδρα, πάνω σε κολόνες (pilotis), ώστε να μη διακόπτουν τη συνέχεια του ελεύθερου χώρου. Οι χρήσεις γης είναι διαχωρισμένες, αλλού η κατοικία, αλλού οι τόποι εργασίας ή οι τόποι ψυχαγωγίας. Τα κτίρια δεν υπακούουν σε κανέναν εξωτερικό καταναγκασμό που θα επέβαλλε η μορφή της πόλης. Έτσι, η πρότυπη πόλη της μοντέρνας ουτοπίας αποτελεί την ανάστροφη ή αρνητική εικόνα της ιστορικής πόλης: τη θέση του πυκνού ιστού της ιδιωτικής περιοχής που αποτελεί το συνεχές «πεδίο» της ιστορικής πόλης, παίρνει εδώ το αδιαφοροποίητο συνεχές του δημόσιου χώρου, ενώ τη θέση του δημόσιου χώρου, που ορίζεται από τα κτιριακά περιγράμματα και αποτελεί το κατεξοχήν μορφικό στοιχείο της ιστορικής πόλης, παίρνουν εδώ τα κτίρια που στέκουν περίοπτα, σαν αντικείμενα μέσα στον αδιαφοροποίητο χώρο.

Αντίθετα, ο Δοξιάδης αναπαράγει το τοπίο της ιστορικής πόλης, το οποίο φιλοδοξεί να καταλύσει το μοντέρνο κίνημα. Αναπλάθει δημιουργικά τα στοιχεία και το λεξιλόγιο της ιστορικής πόλης: Τον δρόμο και την πλατεία σε όλες τους τις κλίμακες, από τον πεζόδρομο γειτονιάς μέχρι την πλατεία του κέντρου της πόλης. Τον ιεραρχημένο, αρχιτεκτονημένο και με σαφήνεια περιγραμμένο αστικό δημόσιο χώρο. Τον πυκνό πολεοδομικό ιστό σε συνδυασμό με χαμηλή δόμηση. Τη σαφή διάκριση ιδιωτικού και δημόσιου χώρου, περιφραγμένου ή ελεύθερου, πλακοστρωμένου ή φυτεμένου, σκληρού ή μαλακού. Την ανάμειξη των χρήσεων που φέρνει στο αστικό περιβάλλον ζωντάνια και ενθαρρύνει την επικοινωνία, στο μέτρο βέβαια που δεν δημιουργεί όχληση για τους κατοίκους (Εικ. 3).

Η διαφορά ανάμεσα στις δύο προσεγγίσεις είναι φανερή στα μεγάλα προγράμματα κατοικίας της μεταπολεμικής περιόδου, ιδιαίτερα της δεκαετίας του '50. Τα μεγάλα προγράμματα στέγασης στις μεγαλουπόλεις του δυτικού κόσμου προσπαθούν να δημιουργήσουν νησίδες της Ville Radieuse μέσα στην πόλη με υψηλή πυκνότητα, υψηλή δόμηση και πανταχόθεν ελεύθερα κτίρια. Τα μειονεκτήματα του απάνθρωπου περιβάλλοντος αυτών των συγκροτημάτων γίνονται γρήγορα φανερά, η κριτική δεν αργεί να έρθει και κορυφώνεται μετά τα μέσα της δεκαετίας του '60. Παράλληλα, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική συνεχίζεται η παράδοση του αγγλικού Garden City, κατακλύζοντας απέραντες εκτάσεις με το γνωστό προαστιακό μόρφωμα της suburbia.

Τα δύο αυτά μοντέλα οικιστικής ανάπτυξης (συγκροτήματα υψηλής δόμησης και πυκνότητας ή προαστιακού τύπου πολεοδομήσεις με χαμηλή δόμηση και πυκνότητα) εξάγονται από δυτικούς πολεοδόμους και αρχιτέκτονες στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου –της Εγγύς, Μέσης και Άπω Ανατολής– αγνοώντας τις διαφορές του φυσικού περιβάλλοντος, του κλίματος, των πόρων, της οικονομίας, της κοινωνικής οργάνωσης και της πολιτισμικής παράδοσης.

Την ίδια περίοδο, με τα πρώτα του μεγάλα προγράμματα κατοικίας στη Μέση Ανατολή, αρχίζονταξ με το πρόγραμμα κατοικίας του Ιράκ, ο Δοξιάδης δημιουργεί ολοκληρωμένους πυρήνες μιας ανθρώπινης πόλης, στα μέτρα των τοπικών κοινωνιών. Κύτταρο της λύσης είναι η αστική μονοκατοικία που επαναλαμβανόμενη συνθέτει έναν πυκνό πολεοδομικό ιστό, ο οποίος συνδυάζει τη χαμηλή δόμηση με την υψηλή πυκνότητα (Εικ.4 και 5). Παράλληλα, οι ομάδες εργασίας του Δοξιάδη αναλαμβάνουν μια εκτεταμένη τυπολογική έρευνα (πολύ πριν την καθιέρωση της τυπολογικής προσέγγισης στην αρχιτεκτονική από τον Aldo Rossi), η οποία φέρνει στο φως έναν μεγάλο πλούτο παραδοσιακών μορφών και δομών στην κατοικία και στη συγκρότηση των μικρής κλίμακας πολεοδομικών συνόλων. Οι παραδοσιακές αυτές μορφές αποτελούν τα πρότυπα για τη δημιουργία των νέων τύπων κατοικίας –όπως η κατοικία με εσωτερική αυλή ή αίθριο– και της ομαδοποίησής τους σε μικρές ή μεγαλύτερες κοινότητες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον αρχιτεκτονημένο δημόσιο χώρο. Στην υπολειμματική αντίληψη του χώρου, στην πολεοδομία του μοντέρνου κινήματος, ο Δοξιάδης αντιτάσσει ένα ολόκληρο

φάσμα μορφών δημόσιου αστικού χώρου που, όπως προαναφέρθηκε, κλιμακώνονται από το δρομάκι της γειτονιάς στη μικρή πλατεία της γειτονιάς, στη μεγάλη πλατεία της αγοράς ή του τζαμιού, στον αστικό κήπο, και σηματοδοτούν αντίστοιχες μορφές κοινωνικής οργάνωσης και ομαδικής ζωής.

Είναι λοιπόν φανερό ότι, ήδη από τη δεκαετία του '50, ο Δοξιάδης έδωσε με σαφήνεια και πληρότητα το στίγμα του στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική της πόλης, αναπλάθοντας δημιουργικά το πολεοδομικό τοπίο της ιστορικής πόλης που φιλοδοξούσε να καταλύσει το μοντέρνο κίνημα. Θα μεσολαβήσουν τουλάχιστον δέκα ακόμη χρόνια και η εντεινόμενη σταδιακά καταδίκη των μεγάλων συγκροτημάτων που πραγματοποιήθηκαν με πρότυπο τη Ville Radieuse, προκειμένου η δυτική πολεοδομία και αρχιτεκτονική να αρχίσουν να ανακαλύπτουν τις αρετές και τις αξίες της ιστορικής πόλης και να αναζητούν σ' αυτήν πρότυπα για μια νέα προσέγγιση στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική των πόλεων. Αξίζει να σημειωθεί σχετικά ότι το βιβλίο του Venturi *Complexity and Contradiction in Architecture* εκδόθηκε στη Ν. Υόρκη το 1966, ενώ την ίδια χρονιά πρωτοδημοσιεύεται και το δοκίμιο του Aldo Rossi «L'architettura della Città». Και τα δύο αυτά κείμενα θεωρούνται αφετηριακά για μια επανεκτίμηση των θέσεων της σύγχρονης αρχιτεκτονικής απέναντι στην ιστορική πόλη και την προβολή μιας νέας πολεο-κεντρικής αντίληψης της αρχιτεκτονικής.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σταθούμε, για να αποδώσουμε δικαιοσύνη στον Le Corbusier. Όταν το 1952, προκειμένου να σχεδιάσει την Chandigarh, τη νέα πρωτεύουσα του Punjab, βρέθηκε αντιμέτωπος με τις συνθήκες της Ινδίας, η πρωτεϊκή αυτή μεγαλοφυΐα δεν επιχείρησε να μεταφυτεύσει το μοντέλο της Ville Radieuse, όπως τόσοι «μαθητές» του άστοχα και αστόχαστα έκαναν σε πολλές χώρες της Ανατολής. Ένας ορθογωνικός κάναβος κύριων δρόμων μεγάλης ταχύτητας συγκροτεί το δομικό σκελετό της πόλης. Στο εσωτερικό των ορθογωνίων αυτού του σκελετού χωροθετούνται οι περιοχές της κατοικίας ή των άλλων χρήσεων γης, εκτός από το κυβερνητικό κέντρο, το οποίο δημιουργείται έξω από τα όρια του κανάβου, στους πρόποδες των Ιμαλαΐων. Για τις περιοχές κατοικίας, και ιδιαίτερα για τις οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, που σχεδιάστηκαν σε συνεργασία με τον Maxwell Fry και την Jane Drew, οι οποίοι διέθεταν σημαντική εμπειρία σε προγράμματα κατοικίας στο χώρο της Μέσης Ανατολής,

Εικ. 4. Άσπρα Σπίτια, τα πρώτα σπίτια του οικισμού.

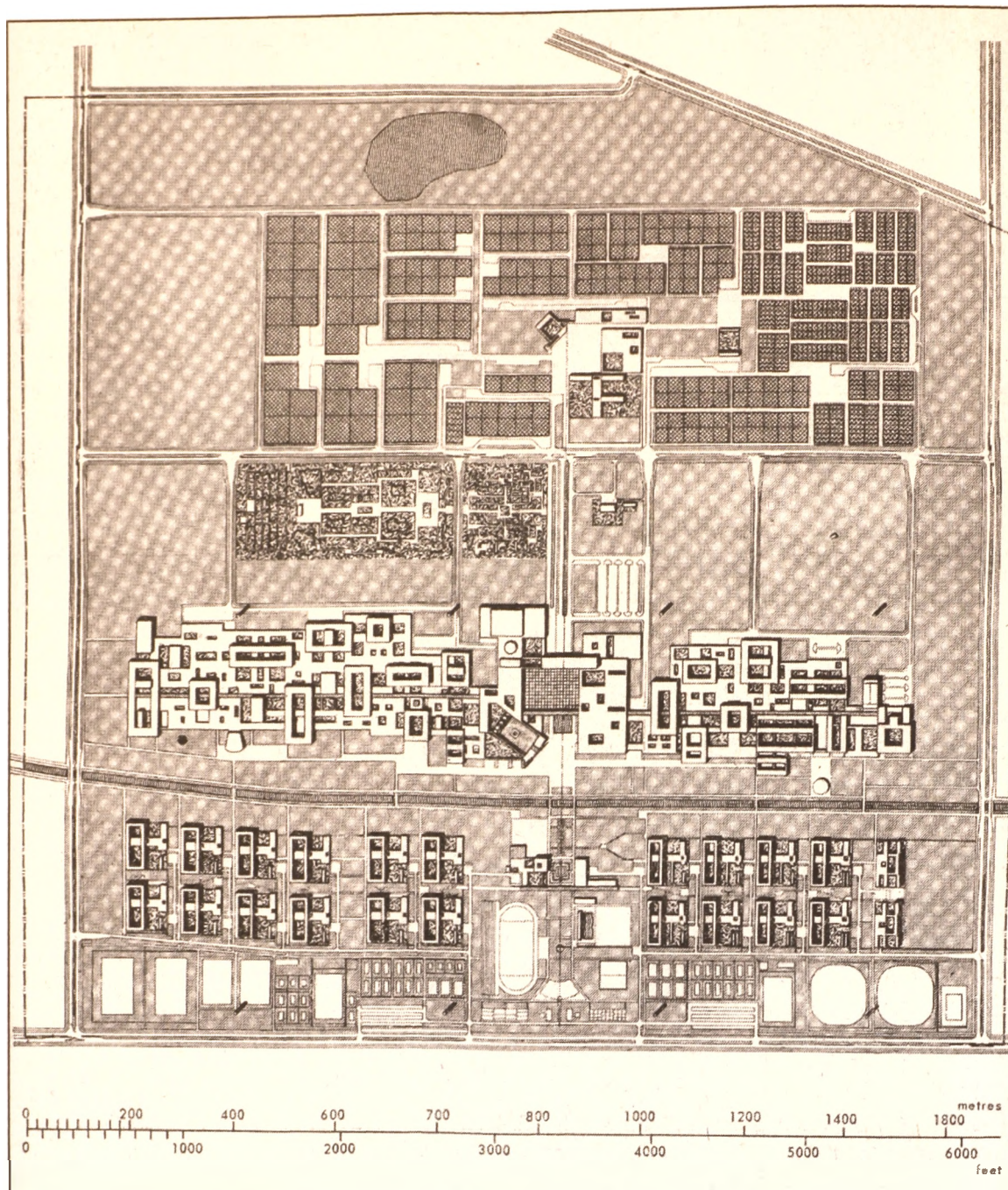
προτείνεται ένας πυκνός ιστός με χαμηλή δόμηση και υψηλή πυκνότητα. Όμως, ο ιστός αυτός επαναλαμβάνεται σε μεγάλη έκταση αδιαφοροποίητα και μονότροπα, χωρίς τίποτα από την άρθρωση και την πλούσια υφή μιας κοινότητας κατοικίας του Δοξιάδη. Και ακόμη, για το Καπιτώλιο, την περιοχή δηλαδή του Κυβερνητικού Κέντρου, ο Le Corbusier προσφεύγει στον αγαπημένο του τρόπο σύνθεσης κτιρίων – αντικειμένων που στήνονται περίοπτα μέσα σε έναν αχανή χώρο, όπως ο ίδιος λέει στο «σοφό, ακριβές και υπέροχο παιχνίδι των όγκων συναθροισμένων κάτω από το φως», το οποίο όμως, σ' αυτή την περίπτωση, είναι ο ανελέητος ήλιος του Punjab. Η σύγκριση δύο διαφορετικών προσεγγίσεων στα ίδια θέματα, όπως αυτές αποτυπώνονται από τη μια μεριά στην Chandigarh του Le Corbusier και από την άλλη στο Islamabad του Δοξιάδη, θα ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Απαιτεί όμως μια ξεχωριστή μελέτη που ξεπερνάει τα όρια αυτού του κειμένου.

Αν τώρα, από την αρχιτεκτονική της πόλης και την αρχιτεκτονική της κατοικίας περάσουμε στην αρχιτεκτονική των ειδικών κτιρίων, θα διαπιστώσουμε την αντίθεση του Δοξιάδη στην επικρατούσα αντίληψη του μοντέρνου κινήματος. Ο Δοξιάδης καταδικάζει την ναρκισσιστική αντίληψη του πανταχόθεν ελεύθερου, περίοπτου κτιρίου – αντικειμένου και τη συνακόλουθη υπολειμματική αντίληψη του χώρου. Θεωρεί ότι η μορφή του περίοπτου κτιρίου ταιριάζει μόνο σε λίγα κτίρια – μνημεία με συμβολικό χαρακτήρα, όπως ένας ναός, ένα μουσείο ή μία όπερα. Αλλιώς, τα κτίρια πρέπει να εντάσσονται στον πολεοδομικό ιστό και με τα περιγράμματα και τις όψεις τους να συμβάλλουν στην ανάδειξη, την άρθρωση και την «αρχιτεκτόνηση» του δημόσιου χώρου. Ο χώρος, και ιδιαίτερα ο δημόσιος χώρος, ανάγεται σε κύριο μορφικό στοιχείο της αρχιτεκτονικής, σε αντίθεση με την υποβάθμισή του από την υπολειμματική αντίληψη που έφερε το μοντέρνο κίνημα με την παράθεση περίοπτων κτιρίων – αντικειμένων.

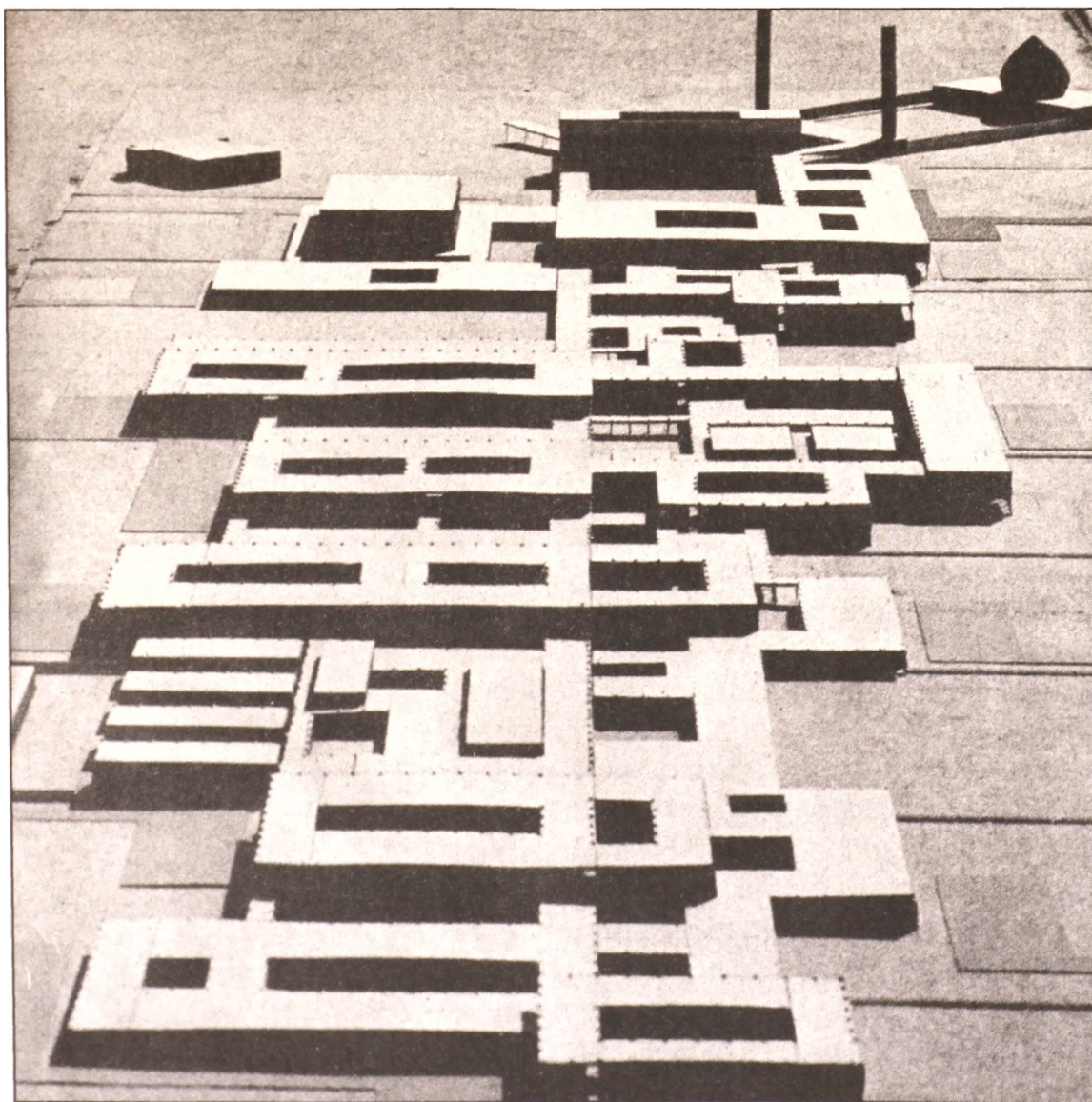
Η αντίληψη αυτή της αρχιτεκτονικής σύνθεσης αντικατοπτρίζεται σε όλα τα κτιριακά σύνο-

Εικόνα 5. Χαμηλή δόμηση και υψηλή πυκνότητα με βάση την αστική μονοκατοικία, από το πρόγραμμα κατοικίας του Ιράκ στη Βαγδάτη.

Εικ. 6. Πανεπιστήμιο του Punjab, σχέδιο γενικής διάταξης.

Εικ. 7. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Lyallpur, μοντέλο εργασίας.

λα που σχεδιάστηκαν –και λίγα απ’ αυτά πραγματοποιήθηκαν– στο πλαίσιο των μεγάλων προγραμμάτων πολεοδομίας και κατοικίας, όπως τα κέντρα κοινοτήτων διαφόρων βαθμίδων, από κέντρα γειτονιάς μέχρι κέντρα πόλης.

Πράγματι, λίγα από αυτά τα κτιριακά σύνολα πολεοδομικών κέντρων ευτύχησε ο Δοξιάδης να δει πραγματοποιημένα, ενώ πολλά τα γνωρίζουμε από σχέδια και μακέτες.

Ευτύχησε όμως ο Δοξιάδης να δει εφαρμοσμένες τις αντιλήψεις του για τη σύνθεση μεγάλων αρχιτεκτονικών συνόλων, στα μεγάλα εκπαιδευτικά συγκροτήματα (πανεπιστήμια και παιδαγωγικές ακαδημίες) του Πακιστάν, με σημαντικότερο το Πανεπιστήμιο του Punjab στη Λαχώρη (Εικ. 6). Με τα έργα του αυτά, ο Δοξιάδης έδειξε πώς πρέπει να δούμε το πανεπιστήμιο στον χώρο της Μεσογείου και της Ανατολής. Σε αντίθεση με το πρότυπο του αγγλοσαξωνικού campus, που πολλοί δυτικοί αρχιτέκτονες επιχειρούσαν να μεταφυτεύσουν σ’ αυτόν το χώρο, το πανεπιστήμιο του Δοξιάδη είναι ένας συνεχής ιστός, ευέλικτος και εξελισσόμενος, που αναδεικνύει πάλι σε πρωταγωνιστή και κύριο μορφικό στοιχείο της σύνθεσης τον αρχιτεκτονημένο δημόσιο χώρο, όπως αυτός ξετυλίγεται σε μια σειρά από πλατείες, αίθρια, αυλές και στοές, με διαφορετικές κλίμακες και διαφορετικούς χαρακτήρες, που συνarθρώνονται με ποικίλους τρόπους για να δημιουργήσουν ένα πλούσιο φάσμα οπτικών εντυπώσεων. Και αυτά βέβαια, σε απόλυτη αρμονία με το κλίμα και τον χαρακτήρα του τόπου, με τις παραδόσεις, τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό των ανθρώπων (Εικ. 7).

Μέσα από τα δοξιαδικά εκπαιδευτικά συγκροτήματα του Πακιστάν αναδεικνύονται τα διαχρονικά στοιχεία της τυπολογίας και της μορφολογίας της μεγάλης αρχιτεκτονικής παράδοσης του τόπου, που είναι η αρχιτεκτονική των υπέροχων κτιριακών συνόλων των Μεγάλων Μογγόλων με τις θαυμάσιες αυλές, τις στοές, τα διάτρητα σκίαστρα (καφασωτά). Και ακόμη, πραγματοποιείται μέσα από τα ίδια αυτά διαχρονικά στοιχεία μια βιοκλιματική προσέγγιση της αρχιτεκτονικής, που εκπορεύεται από αιώνες σοφής προσαρμογής στο κλίμα της Ανατολής. Και πάλι θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διεθνής αρχιτεκτονική πρωτοπορία θα χρειαστεί αρκετά ακόμη χρόνια για να ανακαλύψει και να αξιοποιήσει συνθετικά τις έννοιες του πολεοδομικού ιστού, της τυπολογίας, της τοπικότητας, της παράδοσης, του *genius loci*, της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής.

Σαν κατακλείδα, και εν όψει όλων των παραπάνω, θα επιχειρήσω να απαντήσω στο ερώτημα που έχει τεθεί από πολλούς σχετικά με την αρχιτεκτονική δημιουργία του Δοξιάδη: Ήταν ο Δοξιάδης ένας designer; Όχι, ο Δοξιάδης δεν ήταν designer, αν στο design δώσουμε μια καθαρά εικαστική έννοια, αν το ταυτίσουμε με μια στενά μορφολογική αναζήτηση και, πολύ περισσότερο, με μια μορφολογική εκζήτηση.

Η συνθετική λειτουργία στον αρχιτέκτονα Δοξιάδη εστιάζεται κατά κύριο λόγο στην τυπολογική επίλυση και αναγωγή του αρχιτεκτονήματος σε κάποιες αρχετυπικές μορφές. Στην ένταξή του στο περιβάλλον και στη βιοκλιματική του συμπεριφορά. Στην ανάδειξη του ελεύθερου χώρου ενός κτιρίου ή κτιριακού συγκροτήματος. Στις επιλογές των βασικών υλικών. Και ακόμη, στη δημιουργία απλών πρότυπων μορφών, οι οποίες, με την επανάληψη, θα μπορούσαν βαθμιαία να φτάσουν στην καλλιτεχνική τελείωση. Έτσι, οι αρχές και οι συμβολισμοί που οι αρχιτεκτονικές μορφές υπηρετούσαν ήταν για τον Δοξιάδη πιο σημαντικά από τις ίδιες τις μορφές.

Κλείνοντας, θα πρέπει, νομίζω, να αναρωτηθούμε πόσο επίκαιρος είναι σήμερα ο Δοξιάδης, πενήντα χρόνια μετά την εμφάνισή του στη διεθνή αρχιτεκτονική σκηνή και τριάντα χρόνια μετά το θάνατό του. Θεωρώ ότι ο Δοξιάδης είναι επίκαιρος με δύο τουλάχιστον τρόπους, που ο ένας αφορά την πολεοδομία και ο άλλος την αρχιτεκτονική.

Σήμερα, όπως και πενήντα χρόνια πριν, η ιστορική πόλη, η μεγαλύτερη ίσως πολιτιστική κατάκτηση του ανθρώπου, απειλείται: Η απειλή τότε ήταν η Ville Radieuse του μοντέρνου κινήματος, σήμερα είναι η «Μετάπολη» του μεταμοντέρνου κινήματος.

Πενήντα χρόνια πριν, την κατάλυση της ιστορικής πόλης απεργάζονταν η πληθυσμιακή έκρηξη στα αστικά κέντρα, η εισβολή νέων χρήσεων στο σώμα της πόλης, ο κατακερματισμός του πολεοδομικού ιστού από το αυτοκίνητο. Σήμερα, η απειλή προέρχεται από την ολοκληρωτική επικράτηση του αυτοκινήτου ως μέσου μεταφοράς, από την τεχνολογική επανάσταση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας, αλλά και από την αύξηση των εισοδημάτων που επιτρέπει, τόσο στο ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο επίπεδο, δαπάνες για την ανάπτυξη της πόλης που στο παρελθόν θα ήταν αδιανόητες. Σύμφωνα με τις σχετικές θεωρίες, η ηλεκτρονική επικοινωνία θα κάνει βαθμιαία την ανάγκη της φυσικής επικοινωνίας περιττή για όλες σχεδόν τις αν-

θρώπινες δραστηριότητες, όπως οι αγορές, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, αλλά και η εργασία –ή, τουλάχιστον, πολλές μορφές εργασίας. Συνακόλουθα, η πόλη, όπως ιστορικά τη γνωρίσαμε, μεταλλάσσεται βαθμιαία προς τη Μετάπολη: ένα χαλαρό πλέγμα διασπαρτων πυρήνων που απλώνεται σε τεράστια έκταση και έχει ασαφή όρια. Ορατός συνεκτικός ιστός του είναι ένα δίκτυο υποδομών υψηλής τεχνολογίας και αόρατος συνεκτικός ιστός το διαδίκτυο.

Το πολεοδομικό τοπίο αλλάζει ριζικά και η αισθητική της πόλης εστιάζεται περισσότερο στη μεγάλη κλίμακα, στην αισθητική των μεγάλων επεμβάσεων στο φυσικό τοπίο, των αυτοκινητοδρόμων και των συγκοινωνιακών κόμβων.

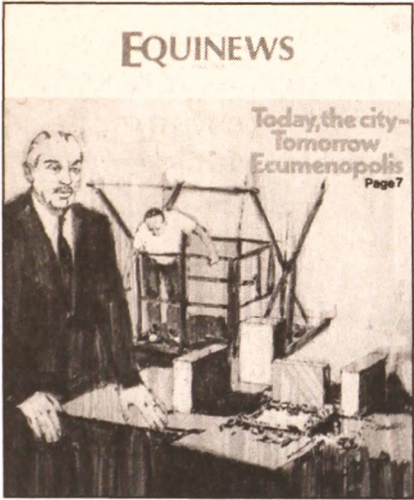
Το ερώτημα λοιπόν που τίθεται είναι, νομίζω, αν και πώς η πολεοδομική θεωρία και πρακτική του Δοξιάδη μας καθοδηγεί στο πώς θα έπρεπε να αντιμετωπίσουμε τη σημερινή μετάλλαξη της πόλης. Πιστεύω ότι η νηφάλια θεώρηση του Δοξιάδη σήμερα θα οδηγούσε στην ίδια θέση όπως και τότε: στη θέση δηλαδή ότι σημασία δεν έχει σε τι είδους πόλη μπορεί από μόνη της να οδηγεί η σημερινή τεχνολογία, αλλά σε τι είδους πόλη θέλουμε εμείς να ζήσουμε και στην υπηρεσία της οποίας θα θέσουμε την τεχνολογία. Αν θα αφήσουμε να παρασυρθούμε προς μια μορφή διάχυτης πόλης, η οποία καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον και καταλύει τη δομή και την υφή του γνώριμου ιστού της πόλης, ή θα αυτοπειθαρχηθούμε, προκειμένου να διατηρήσουμε μια πόλη συνεκτική, που ενθαρρύνει τη φυσική ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία σε όλα τα επίπεδα, συντηρεί έναν πλούτο μορφών δημόσιου χώρου σε ανθρώπινη κλίμακα και ελαχιστοποιεί την κατανάλωση πόρων και την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Αλλά, και στο επίπεδο της αρχιτεκτονικής, το έργο του Δοξιάδη μας διδάσκει μια πολεοκεντρική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία υποχρέωση και μέλημα της αρχιτεκτονικής είναι η προσαρμογή στην τοπικότητα, η ένταξη στον πολεοδομικό ιστό, η ανάδειξη του δημόσιου χώρου, η ανάγκη της σύνθεσης και της συνεργασίας με τον αρχιτεκτονικό περίγυρο, και όχι η εκζήτηση της διαφορετικότητας και της αποσύνθεσης. Όμως, αυτές είναι θεμελιακές αρχές της αρχιτεκτονικής που –με σημαντική, όπως ανέφερα, χρονική διαφορά σε σχέση με τον Δοξιάδη– έχουν σήμερα αναγνωριστεί από όλους τους σκεπτόμενους αρχιτέκτονες.

Η πρακτική χρησιμότητα των «ερευνητικών έργων» του Γραφείου Δοξιάδη και του Αθηναϊκού Κέντρου Οικιστικής

της Μυρτώς Αντωνοπούλου-Μπογδάνου

ΚΛΙΜΑΚΑ «ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ»			i	ii	iii	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
ΣΤΟΙΧΕΙΑ			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	ΟΙΚΙΣΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ		ΑΝΘΡΩΠΟΣ	ΔΩΜΑΤΙΟ	ΚΑΤΟΙΚΙΑ	ΟΜΑΔΑ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΜΙΚΡΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ	ΓΕΙΤΟΝΙΑ	ΜΙΚΡΗ ΠΟΛΗ	ΠΟΛΗ	ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΗ	ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ	ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΠΟΛΕΩΝ	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗ	ΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΗΠΕΙΡΟΣ	ΟΙΚΟΥΜΕΝΟΠΟΛΗ
	ΦΥΣΗ																
	ΑΝΘΡΩΠΟΣ																
	ΚΟΙΝΩΝΙΑ																
	ΚΕΛΥΦΗ																
	ΔΙΚΤΥΑ																
ΣΥΝΘΕΣΗ																	
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			1	2	4	40	250	1.500	7.000	50.000	300.000	2 ΕΚ.	14 ΕΚ.	100 ΕΚ.	700 ΕΚ.	5.000 ΕΚ.	30.000 ΕΚ.
ΕΙΚ. 1: ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΝΑΒΟΣ																	

Οικιστική Λογαριθμική Κλίμακα.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι ο Δοξιάδης δεν εργαζότανε ποτέ αποσπασματικά σε ένα θέμα ή σε μία περιοχή, αλλά το ενέτασσε μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Γι' αυτό, όλες οι θεωρητικές και ερευνητικές μελέτες και τα συγκεκριμένα έργα χωρών, πόλεων, οικισμών, πάντα εντάσσονταν σε ένα ευρύτερο σύνολο.

Είναι επίσης γνωστό ότι οι μελέτες έργων, χωροταξικών, ρυθμιστικών κλπ βασίζονταν σε συγκεκριμένες και σαφείς αρχές, που έδιναν κατευθύνσεις, αλλά που προσαρμόζονταν εύκολα στις απαιτήσεις και συνθήκες κάθε έργου και ήταν ανοιχτές σε επί μέρους προτάσεις των συνεργατών του Δοξιάδη.

Οι αρχές αυτές δημιούργησαν την επιστήμη της «οικιστικής» και τα αντίστοιχα «εργαλεία»: τον «οικιστικό κανάβο» (Εικ.1) και τα «5 στοιχεία» (five elements): Φύση, Άνθρωπος, Κοινωνία, Κελύφη, Δίκτυα.

Η επιλογή των θεμάτων για έρευνα, θεμάτων ενταγμένων στην αρχή στο ίδιο το γραφείο Doxiadis Associates (DA) και αργότερα, ως ερευνητικά προγράμματα, στο Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής (ΑΚΟ), δημιουργούσαν τις κατευθυντήριες

γενικές αρχές, για την εκπόνηση των μελετών, και οδηγίες που αφορούσαν συγκεκριμένο τόπο (γεωγραφικές ενότητες) και χρόνο (προβλέψεις και προβολές στο μέλλον αλλά και ιστορική εξέλιξη στο παρελθόν). Δεν ήταν έρευνες με ημερομηνία λήξης, γιατί αφορούσαν και εξακολουθούν να αφορούν θέματα γενικότερου και διαρκούς ενδιαφέροντος και χρησιμότητας.

2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑ-ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά έργα ξεκινούσαν από την οικιστική θεωρία αλλά και κατέληγαν σ' αυτήν, ενισχύοντας, συμπληρώνοντας ή και τροποποιώντας την.

Έρευνες για συγκεκριμένο σκοπό έγιναν πολλές και στο γραφείο Δοξιάδη· αναφέρω ενδεικτικά μερικά θέματα. Όταν π.χ. ξεκινούσε η μελέτη της νέας πρωτεύουσας του Πακιστάν, του Ισλαμαμπάντ, έγινε μια έρευνα όσων νέων πόλεων είχαν ήδη μελετηθεί και χτιστεί από παλαιότερες εποχές (Brasilia, Chandigarh, Canberra, νέες πόλεις στην Αγγλία), ώστε να εντοπιστούν τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη λειτουργία τους καθώς και τα καλά τους στοιχεία, τα πρώτα προς αποφυγήν και τα δεύτερα, αν

ίσχυαν ακόμα, για να ενταχθούν στις δικές μας μελέτες.

Μελετήθηκαν επίσης οι κινήσεις των κατοίκων γύρω από προορισμούς τους με καμπύλες 30'-60' της ώρας, κυρίως σε αμερικανικές πόλεις, όπου χρησιμοποιούσαν πολύ το αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις τους, και που τα πορίσματα θα βοηθούσαν στον σχεδιασμό νέων πόλεων και κοινοτήτων για την σωστή κατανομή των «κεντρικών» λειτουργιών και των τόπων εργασίας σε σχέση με τους τόπους κατοικίας.

Μικρότερης σημασίας μελέτες γίνονταν συνεχώς για θέματα που η έλλειψη στατιστικών στοιχείων δυσκόλευε τον σχεδιασμό, όπως π.χ. ποσοστά πρασίνου στους διαφόρων βαθμών τομείς πόλεων, ανάλογα με το μέγεθος της κάθε πόλης, κυκλοφοριακός φόρτος και επίλυση κυκλοφοριακών προβλημάτων σε μεγάλες πόλεις κ.ά.

Ταυτόχρονα προέκυπταν θέματα επίκαιρα, που κινούσαν το ενδιαφέρον του Δοξιάδη και που μετατρέπονταν σε μικρές ανεξάρτητες ερευνητικές μελέτες. Μερικά από αυτά θα μπορούσαν να ονομαστούν «Extreme Research», κάτι ανάλογο με τα extreme sports.

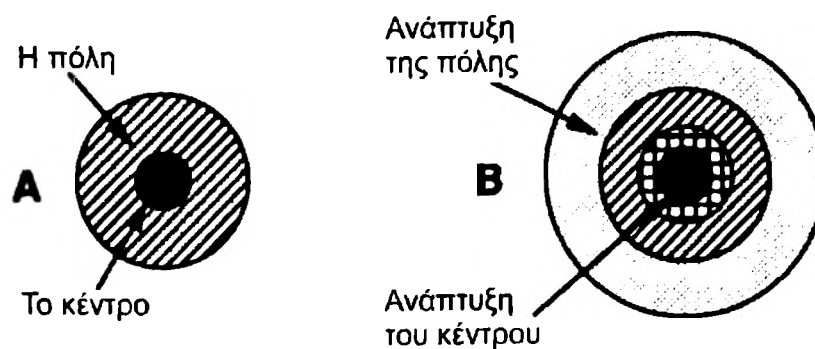
Ανάλογο «extreme» έργο ήταν και η μελέτη της All Electric City για το κέντρο του Detroit (χρηματοδοτήθηκε από την αμερικανική ΔΕΗ) με σκοπό την ενεργοποίηση του κέντρου και σε λειτουργίες κατοικίας, ώστε να μη νεκρώνεται τη νύχτα και να αυξηθεί η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος. Οι προτάσεις για την ανάπτυξή του ήταν ακραίες, π.χ. εξαιρετικά φαρδείς αυτοκινητόδρομοι για ταχύτητες 300 χλμ./ώρα, αυτοκινούμενοι διάδρομοι, λειτουργία και έλεγχος της περιοχής με ηλεκτρονικά μέσα κ.ά. (Μελέτη UDA-Urban Detroit Area), με λίγες πιθανότητες να εφαρμοστούν, αλλά με μεθοδολογικό και ερευνητικό ενδιαφέρον.

Έρευνες έγιναν και για αστικές πυκνότητες για πολλές πόλεις του κόσμου αλλά και περιοχές της Αθήνας. Σημειωτέον ότι η Αθήνα χρησιμοποιήθηκε ως περιοχή μελέτης (Case Study) για πολλές έρευνες από το γραφείο και το ΑΚΟ. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες, που όμως ποτέ δεν αποτέλεσε οργανωμένο έργο, ήταν η επί σειρά ετών, ήδη από το 1960, φωτογράφιση του Λεκανοπεδίου κάθε πρωί από το δώμα του κτιρίου των Γραφείων Δοξιάδη στην οδό Στρ. Συνδέσμου από τα ίδια σημεία και την ίδια ώρα, για να μελετηθεί κάποτε η εξάπλωση και η πυκνότητα, τουλάχιστον οπτικά, της ρύπανσης. Το θέμα ενδιέφερε ιδιαίτερα τον Γιάννη Παπαιωάννου, ο οποίος προέβλεπε μεγάλη αύξηση των ρύπων και της εξάπλωσης του νέφους, πράγμα που έγινε οφθαλμοφανές σύντομα και εξακολουθεί επιδεινούμενο μέχρι σήμερα (EKISTICS, No. 140, Ιούλιος 1967, σελ. 72-80).

Ο Τομέας Έρευνας οργανώθηκε στο πλαίσιο του ΑΚΟ, αμέσως μετά την ίδρυσή του ως ανεξάρτητου οργανισμού, χωρίς οργανική σύνδεση με το γραφείο DA. Τα μισά από τα ερευνητικά έργα του ΑΚΟ χρηματοδοτήθηκαν, τουλάχιστον στην αρχή τους, από το ίδιο το Γραφείο και αργότερα από αμερικανικούς οργανισμούς, όπως η Ford Foundation και η Rockefeller Foundation, γι' αυτό και εκπονήθηκαν στην αγγλική γλώσσα.

Πριν ακόμα δημιουργηθεί το Αθηναϊκό Κέντρο Οικιστικής, είχαν γίνει μελέτες με αντικείμενο την οργάνωση της Αθήνας σε μικρότερες μονάδες: σε «γειτονιές» ή «κοινότητες». Η έρευνα αποσκοπούσε στην αναγνώριση μονάδων που

ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Εικ. 2: Δυνάπολις.

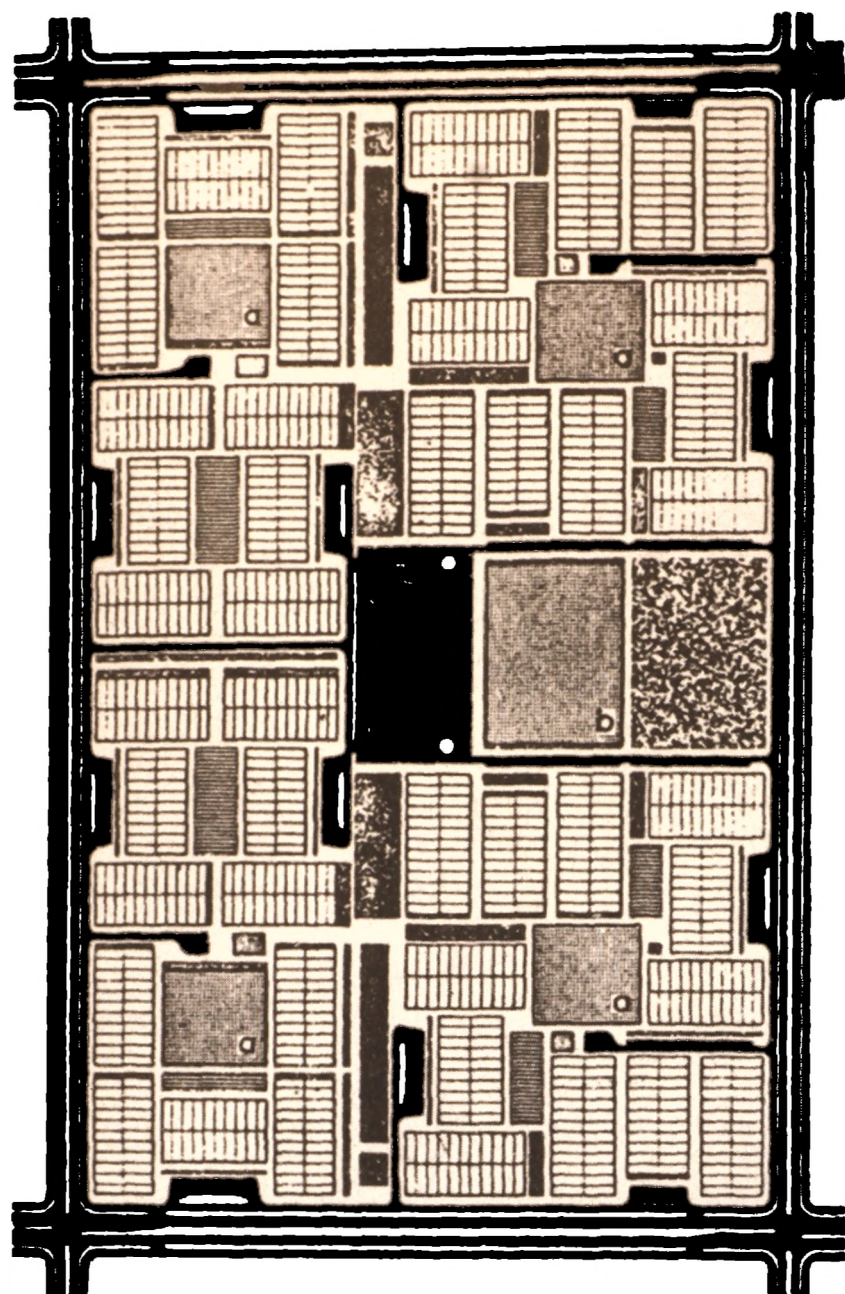
εξυπηρετούσαν τους κατοίκους τους σε καθημερινή βάση και που είχαν δημιουργηθεί από την πρακτική ανάγκη της καθημερινότητας και εξελίχθηκε στο ερευνητικό έργο «Human Community (HUCO)» –Ανθρώπινη Κοινότητα, επί το ελληνικότερον.

Το ερευνητικό έργο «Capital of Greece (COG)» –Πρωτεύουσα της Ελλάδας– επίσης βασίστηκε σε στοιχεία μελετών που έγιναν πριν από τη σύσταση του Γραφείου Δοξιάδη ως Doxiadis Associates. Τα στοιχεία αυτά συνοψίστηκαν σε βιβλίο με τίτλο *Η Πρωτεύουσά μας και το μέλλον της*, τον Νοέμβριο του 1960. Στη συνέχεια, η έρευνα για την Αθήνα διευρύνθηκε και εντάχθηκε στα ερευνητικά προγράμματα του ΑΚΟ με τον τίτλο «Capital of Greece (COG)».

Πρώτο ερευνητικό έργο ήταν η «Πόλη του Μέλλοντος» (COF) και ακολούθησαν η «Ανθρώπινη Κοινότητα» (HUCO), η «Πρωτεύουσα της Ελλάδος» (COG) και οι «Αρχαίες Πόλεις» (AGS).

Για τα τέσσερα αυτά έργα υπάρχουν οι πλήρεις μελέτες στο Αρχείο του Ιδρύματος Κωνσταντίνου και Εμμάς Δοξιάδη και σε ειδικό τμήμα της Βιβλιοθήκης του ΕΜΠ (δωρεά της βιβλιοθήκης του Γραφείου Δοξιάδη από το Ίδρυμα). Τμήματα των μελετών αυτών, σχετικά άρθρα και εκτεταμένες περιλήψεις έχουν δημοσιευθεί σε πολλά τεύχη του περιοδικού EKISTICS. Γενικές πληροφορίες μπορεί να βρει κανείς και στο διαδίκτυο (για διευθύνσεις και πληροφορίες βλ. βιβλιογραφία).

Παρ' όλο που τα ερευνητικά έργα τυπικά περατώθηκαν γύρω στο 1970–1972, στην ουσία συνεχίστηκαν και συνεχίζονται ακόμα και σήμερα από πανεπιστήμια και επιστήμονες σε όλο τον κόσμο, οι οποίοι γράφουν άρθρα, διδάσκουν την θεωρία και εφαρμόζουν τις αρχές του Δοξιάδη στις χώρες τους. Στο περιοδικό EKISTICS υπάρχει απειρία σχετικών δημοσιεύσεων (αγγλικά) και στα εκπαιδευτικά προγράμματα πολλών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του εξωτερικού διδάσκεται η οικιστική θεωρία.

Οχήματα Πεζοί

Εικ.3: Κοινότητα 4ου βαθμού.

Πριν προχωρήσουμε στην περιγραφή των έργων, σκόπιμο είναι να παραθέσουμε τα θεωρητικά μοντέλα οργάνωσης οικιστικών περιοχών και μονάδων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την αντιπαράθεση θεωρίας και πράξης και την επιβεβαίωση ότι τα θεωρητικά μεγέθη των μονάδων της οικιστικής κλίμακας και η οργάνωσή των μονάδων αυτών, σε όλες τις φάσεις ανάπτυξής τους, ανταποκρίνονται και εξυπηρετούν τις ανάγκες των κατοίκων.

Μια παρατήρηση που οδήγησε στη θεωρία της Δυνάπολης (Εικ. 2) ήταν ότι όταν οι κεντρικές λειτουργίες μιας πόλης τοποθετηθούν στο κέντρο της, τότε η ανάπτυξη του κέντρου αυτού, καθώς η πόλη θα μεγαλώνει, είναι αδύνατη χωρίς να πρέπει να αλλάζουν συνεχώς οι χρήσεις γύρω του. Με το μοντέλο της Δυνάπολης, οι περιοχές κατοικίας, οι κεντρικές και άλλες λειτουργίες αναπτύσσονται ταυτόχρονα χωρίς προβλήματα και ανάλογα με τις πληθυσμιακές ανάγκες. Κοινότητες διαφόρων βαθμών και πληθυσμού συγκροτούν την πόλη και απαιτούν λειτουργίες ανάλογα με τον βαθμό τους.

Οι μικρότερες κοινότητες έχουν ανάγκη από καθημερινές λειτουργίες (σχολεία, αγορά, πάρκο) και είναι οργανωμένες για να εξυπηρετούν τους κατοίκους και να εξασφαλίζουν μια ομαλή ζωή. Η κοινότητα 4ου βαθμού π.χ., με περίπου 10.000 κατοίκους για τα χαμηλότερα εισοδήματα, είναι μια μικρή πόλη απαλλαγμένη από διαμπερή κυκλοφορία οχημάτων και οργανωμένη σε μικρότερες κοινότητες με μικρά και μεγαλύτερα τοπικά κέντρα (Εικ. 3).

Αυτή η αρχή εφαρμόστηκε σε ρυθμιστικά και πολεοδομικά σχέδια υφιστάμενων πόλεων, αλλά και σε πόλεις που σχεδιά-

στηκαν από την αρχή σε παρθένα εδάφη. Η επιτυχία του σχεδιασμού με αυτά τα πρότυπα έχει αποδειχθεί μετά από 30-40 χρόνια εφαρμογής της θεωρίας αυτής. Το καλύτερο παράδειγμα είναι η νέα πρωτεύουσα του Πακιστάν, το Ισλαμαμπάντ, που η ανάπτυξή της ακολούθησε πιστά, χωρίς καμία επέμβαση, το σχέδιο του Γραφείου Δοξιάδη με μεγάλη επιτυχία.

2.1 ΟΙΚΟΥΜΕΝΟΠΟΛΗ: Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ (COF), 1961

Το ερευνητικό αυτό έργο σκοπό είχε την παρακολούθηση της εξέλιξης των αστικών συγκεντρώσεων –καθώς αυτές αυξάνονται σε πληθυσμό και σε έκταση–, την αλλαγή σε χρήσεις και λειτουργίες και τη διερεύνηση της ακραίας περίπτωσης κορεσμού του πλανήτη και δημιουργίας μίας και μόνης πόλης κάποτε, της Οικουμένης.

Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, ποιος θα ήταν ο χρονικός ορίζοντας και ποια θα ήταν τα ενδιάμεσα στάδια, ώστε όλα να είναι από πριν προγραμματισμένα για την ομαλή μετάβαση στην πλήρη μορφή της; Ήδη θα μπορούσαμε να ελέγξουμε την ορθότητα των προβλέψεων μέχρι σήμερα, 30 χρόνια από τότε που έγιναν. Θα μπορούσαν να ελεγχθούν όχι μόνο τα τελικά αποτελέσματα των παραδοχών που ετέθησαν τότε, αλλά και αυτών των ίδιων των παραδοχών, καθώς και τι ισχύει σήμερα για κάθε μία από αυτές τις παραδοχές στις οποίες στηρίχθηκε όλο το οικοδόμημα της Οικουμένης.

Παραθέτουμε σε συντομία τις παραδοχές αυτές κατά κατηγορία:

Πληθυσμιακές: Χρονικοί ορίζοντες 1950-2225, όπως αναθεωρήθηκαν τον Μάρτιο του 1974.

Επικρατέστερη προβολή για το 2100: 20.000.000.000.

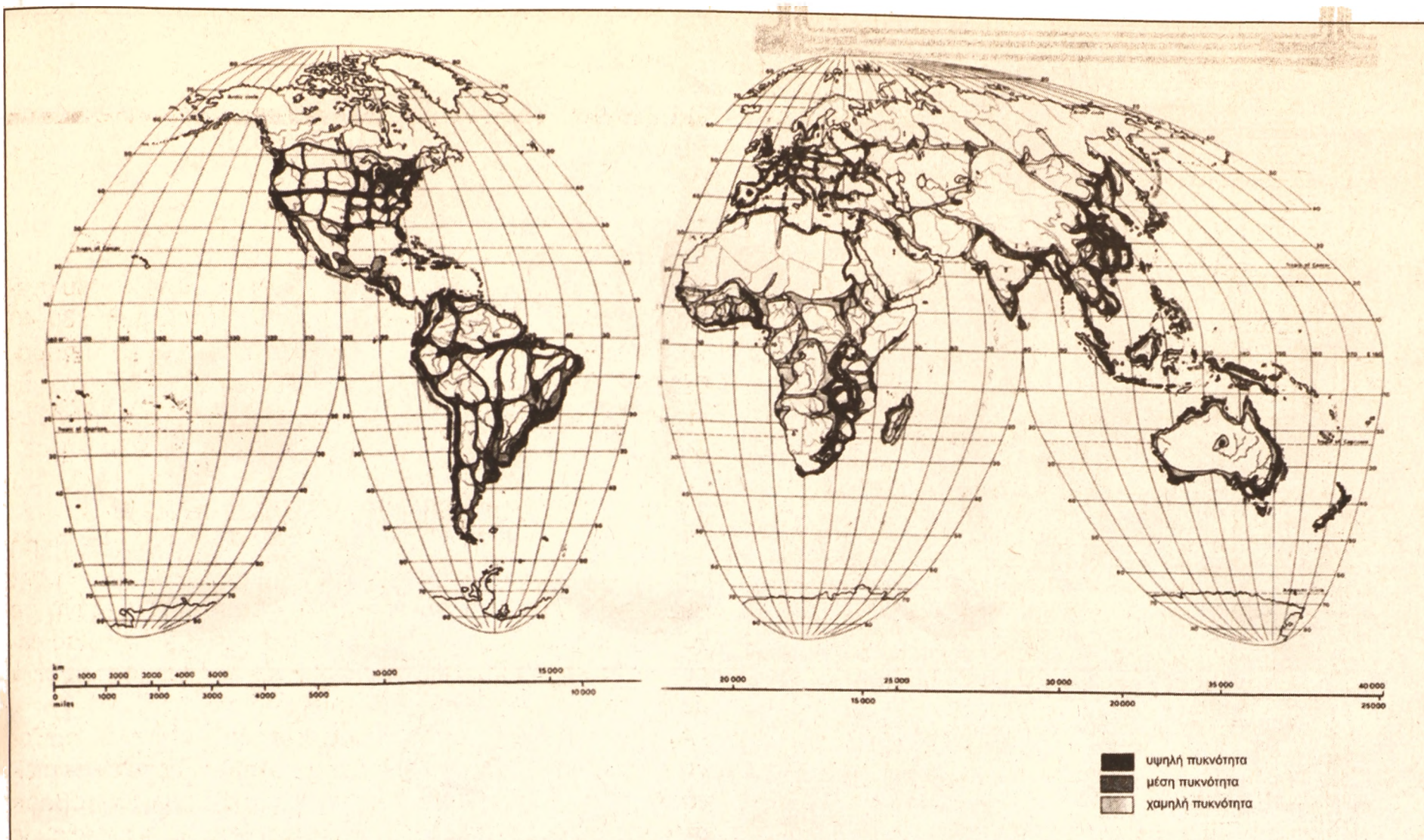
Ρυθμός αύξησης 1975- 2000: 1,92%.

Εδαφικές: Για πληθυσμό 20 δις κατοίκων, υπολογίστηκαν 25-35 εκατ. τετρ. χλμ. ή, με ειδικές προϋποθέσεις, 7,5-15 εκατ. τετρ. χλμ. (επιθυμητή αστική επιφάνεια).

Οικονομικές: Εισοδήματα και κατανομή. Οι προβολές βασίστηκαν σε πάρα πολλές υποθέσεις (για πλήρη ανάλυση των μεθόδων και των αποτελεσμάτων, βλ. βιβλιογραφία).

Τεχνολογικές: Ελήφθησαν υπ' όψιν οι υπαρκτές και οι εφικτές τεχνολογικές επιτεύξεις για τους χρονικούς ορίζοντες που τέθηκαν. Τεχνολογικές εξελίξεις σε πρώιμο στάδιο έρευνας αγνοήθηκαν για τη μελέτη (για ενέργεια, μεταφορές, επικοινωνίες κλπ).

Οι παραπάνω προβολές μελετήθηκαν συνολικά για ολόκληρο τον κόσμο –εξού και η ονομασία Οικουμένη– αλλά και κατά περιοχές. Υπάρχουν επί μέρους μελέτες για Ιαπωνία, Ευρώπη, ΗΠΑ κλπ, πολλές από τις οποίες έγιναν από επιστήμονες –σπουδαστές της Οικιστικής Σχολής. Αντίστοιχες μελέτες υπάρχουν και για επί μέρους θέματα ανάλογα με την ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής. Για κάθε περιοχή του κόσμου λαμβάνονταν υπ' όψιν χαρακτηριστικά κριτήρια, όπως ο μελλοντικός πληθυσμός, οι κατοικήσιμες περιοχές από την άποψη του εδάφους, των κλιματολογικών συνθηκών, του πόσιμου ύδατος, των πόρων, ώστε η δυνατότητα ανάπτυξης της περιοχής να μην είναι αδύνατη ή ασύμφορη παρ' όλες τις τεχνολογικές δυνατότητες. Μετά από τόσα χρόνια, τώρα θα ήταν δυνατός ο έλεγχος των προβλέψεων με τα σημερινά δεδομένα.

Εικ. 4: Οικουμενόπολη 2100, 20 δις πληθυσμός.

2.2 ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (HUCO), 1961

Το έργο ξεκίνησε με μια επιφανειακή διερεύνηση της Αθήνας σχετικά με τη συγκρότησή της σε μικρότερες γειτονιές (κοινότητες 4ου βαθμού στην οικιστική κλίμακα). Η διερεύνηση κατέληξε σε 286 κοινότητες, μαζί με τον Πειραιά. Σε μια επόμενη φάση, σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια και παίρνοντας υπ' όψιν περισσότερα κριτήρια (εδαφικά, κυκλοφορικά, κοινωνικά κ.ά.), καθορίστηκαν με μεγαλύτερη ακρίβεια τα όρια των κοινοτήτων αυτών, από τις οποίες επιλέγονται 18 κοινότητες που καλύπτουν ένα ευρύ γεωγραφικό, οικονομικό και κοινωνικό φάσμα. Μέσα σ' αυτές τις επιλεγμένες 18 κοινότητες διερευνώνται νοικοκυριά (4.500) με τυχαία επιλογή και με βάση ερωτηματολόγιο, με σκοπό να συλλεγούν στοιχεία καθοριστικά της συνοχής και της λειτουργίας τους ως ενιαίας και αναγνωρίσιμης μονάδας. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιήθηκαν για την επιβεβαίωση ή προσαρμογή πολεοδομικών κριτηρίων για τον σχεδιασμό μικρότερων μονάδων μέσα σε μια μεγάλη πόλη. Με την περαιτέρω επεξεργασία των στοιχείων αποκαλύφθηκαν και κριτήρια για μικρότερες αλλά και για μεγαλύτερες από 4ου βαθμού κοινότητες.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας διευκόλυναν την ορθότερη οργάνωση μητροπολιτικών περιοχών, είτε εξ ολοκλήρου νέων είτε ρυθμιστικών σχεδίων μεγάλων και αναπτυσσόμενων πόλεων.

2.3 Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (COG), 1964

Όπως προαναφέραμε, στοιχεία σχετικά με την Αθήνα και το μέλλον της υπήρχαν από μελέτες ήδη και πριν τον πόλεμο. Στην περίοδο 1955–1963 η Αθήνα υπήρξε αντικείμενο μελέτης από το Γραφείο Δοξιάδη και από το 1963 ερευνητικό έργο στο ΑΚΟ.

Η μελλοντική εξέλιξη της ευρύτερης Αθήνας, εκτός από τα πορίσματα αυτής καθεαυτής της έρευνας, καθοδηγήθηκε και από τα πορίσματα της Οικουμενόπολης για την περιοχή, και ειδικότερα από την τοπική Οικουμενόπολη της ΝΑ Ευ-

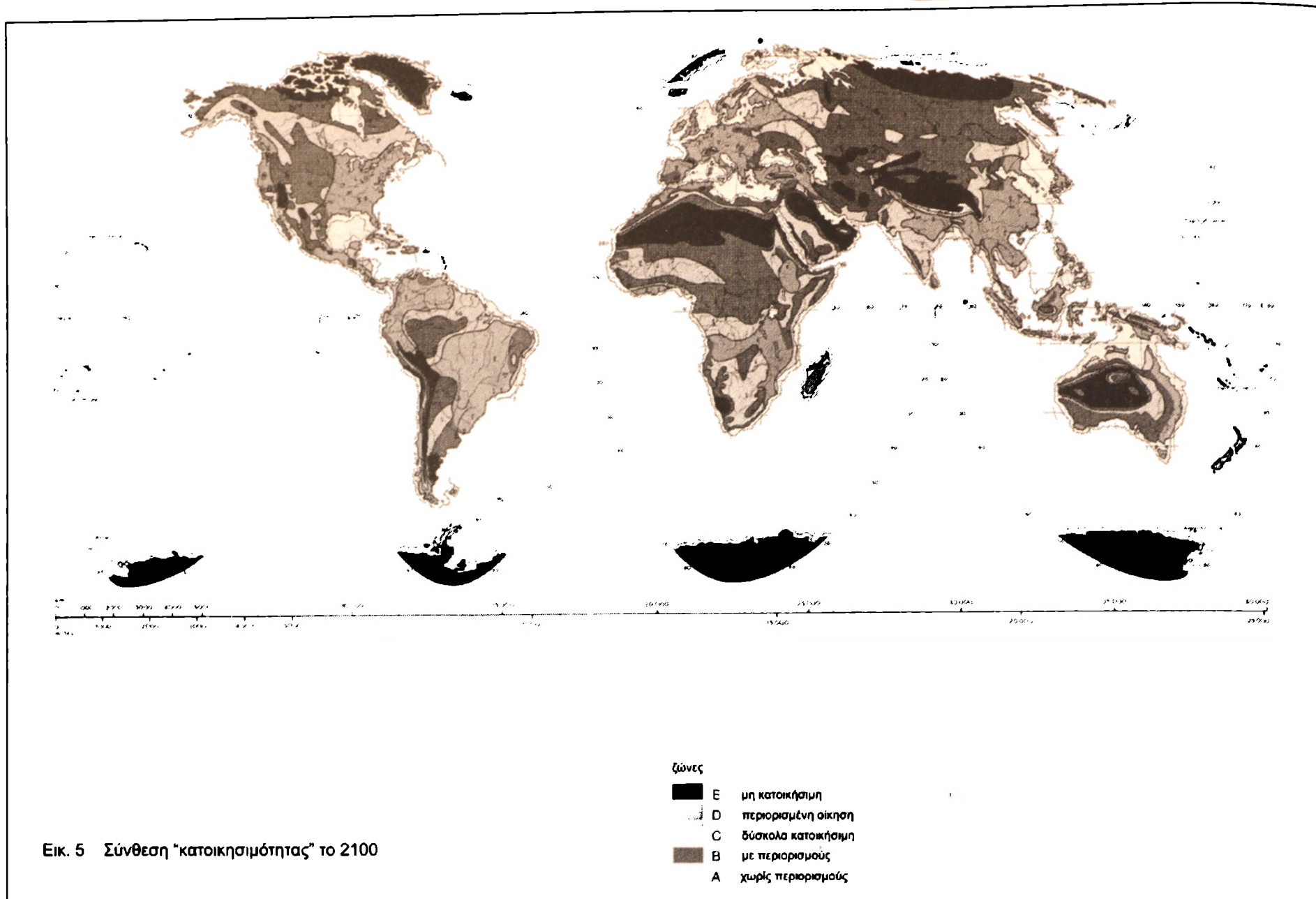
ρώπης. Σύμφωνα με αυτά, και με τα υπολογισμένα πληθυσμιακά μεγέθη, το 2060 π.χ. η Ελλάδα θα έχει 30–35 εκατ. κατοίκους σε οικιστικές περιοχές κατανομημένες κατά μήκος των αξόνων Αθήνας – Πατρών και Αθήνας – Θεσσαλονίκης (πιθανή ετήσια αύξηση: 1–1,5%).

Το Λεκανοπέδιο, αντίστοιχα, θα πρέπει τότε να εξυπηρετεί έναν μέγιστο πληθυσμό 14 εκατ. και ελάχιστο 9 εκατ. σε περιοχές που θα αναπτυχθούν επίσης με κατεύθυνση αυτούς τους άξονες στα τμήματά τους κοντά στο Λεκανοπέδιο. Με ένα ρυθμιστικό σχέδιο που θα έχει πάρει ως πληθυσμιακό στόχο τη δυσμενέστερη περίπτωση και έναν σχεδιασμό που να προσαρμόζεται χωρίς κενά κατά τις ενδιάμεσες φάσεις ή στις αναπροσαρμογές των δεδομένων σε τακτά χρονικά διαστήματα, η ανάπτυξη της πρωτεύουσας από δω και πέρα θα μπορεί να ακολουθεί έναν προδιαγεγραμμένο δρόμο χωρίς εκπλήξεις και αδύνατες αναστροφές μιας ήδη ανεπιθύμητης κατάστασης.

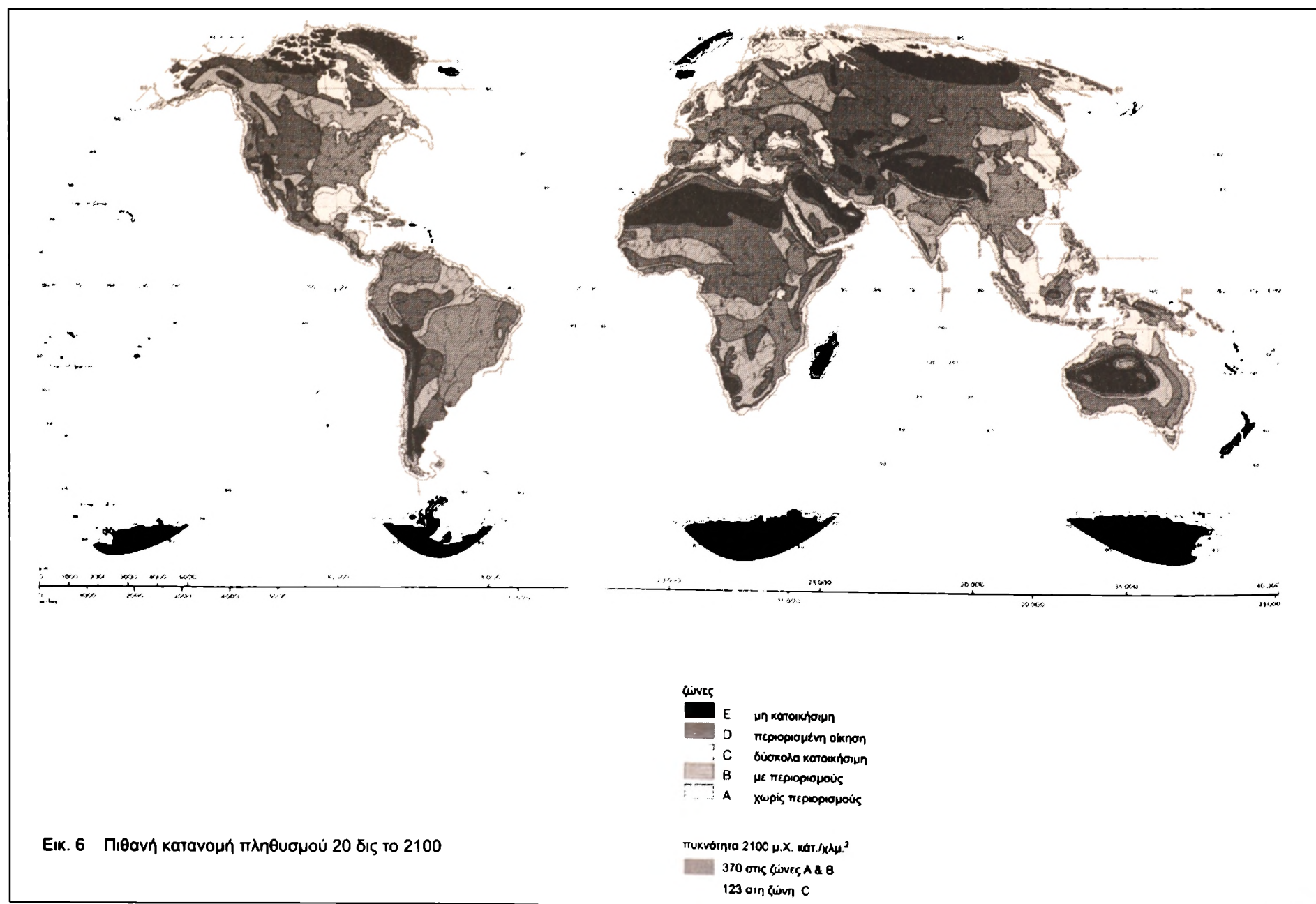
2.4. ΑΡΧΑΙΕΣ ΠΟΛΕΙΣ, 1968

Ο Δοξιάδης θεωρούσε απαραίτητη προϋπόθεση για τον καθορισμό της μελλοντικής προβολής οποιουδήποτε θέματος την εμπεριστατωμένη μελέτη του παρελθόντος, είτε του άμεσου παρελθόντος (π.χ. νέες πόλεις) είτε σε χρονικό ορίζοντα πολλών αιώνων ή και χιλιετιών –στη συγκεκριμένη περίπτωση του ερευνητικού έργου για τις αρχαίες πόλεις, από την παλαιολιθική εποχή μέχρι την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης το 330 μ.Χ., θεωρώντας ότι οι ανθρώπινες ανάγκες δεν έχουν ριζικά αλλάξει και επομένως μπορούμε να διδαχθούμε από την μελέτη κοινωνιών και οικισμών, πολλοί από τους οποίους δεν υφίστανται καν σήμερα, όχι μόνο για την οργάνωσή τους αλλά και για την κατανομή τους στον χώρο.

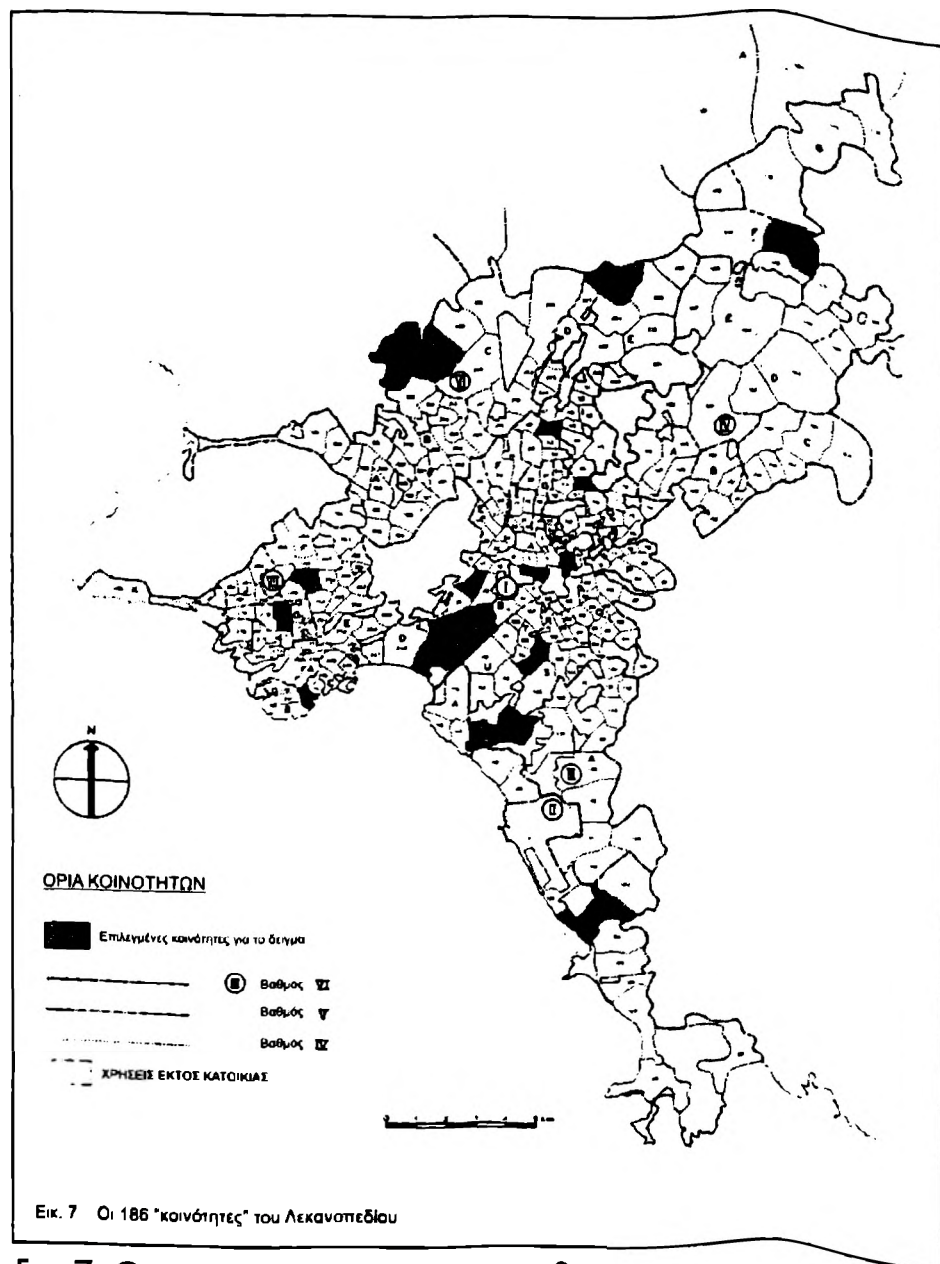
Και εδώ η θεωρία βοηθά την έρευνα και το αντίθετο. Για παράδειγμα, η «θεωρία των εξαγώνων», για την οικονομικότερη από την άποψη των μετακινήσεων δημιουργία και οργάνωση οικισμών στον χώρο, βοήθησε ακόμα και στον εντο-

Εικ. 5: Σύνθετη «κατοικησιμότητα».

Εικ. 6: Πιθανή κατανομή πληθυσμού 20 δις, το 2100.

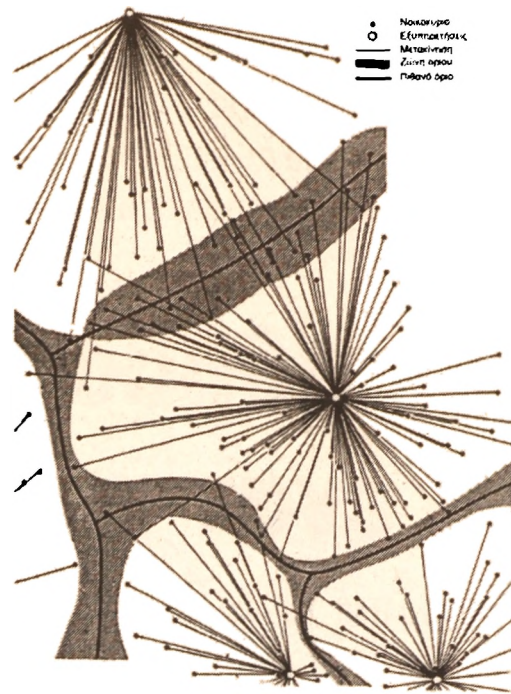
Εικ. 7: Οι «κοινότητες» του Λεκανοπεδίου.

Εικ. 8: Καθορισμός ορίων με βάση τις εξυπηρετήσεις.

πισμό αρχαίων οικισμών που τα ίχνη τους δεν ήταν εμφανή.

Η μελέτη γενικά των αρχαίων οικισμών συμπλήρωσε και ενδυνάμωσε την οικιστική θεωρία, κυρίως σε ό,τι αφορά τις αποστάσεις τους στον χώρο σε σχέση με το μέγεθός τους, φυσικά λαμβάνοντας υπ' όψιν τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ τους, δηλαδή με τα πόδια, με υποζύγια ή με άμαξες. Επίσης, επιβεβαιώθηκε η ανάγκη για ιεραρχημένη οργάνωση των πόλεων / οικισμών, πάντα μέσα στο εξαγωνικό δίκτυο.

Εικ. 9: Μετακινήσεις κατοίκων προς το κέντρο της «κοινότητας».

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο λόγος για τον οποίο αναφερόμαστε μετά από τόσα χρόνια στη θεωρία και τα έργα του Κ.Α. Δοξιάδη δεν είναι μόνο για να αποτίσουμε φόρο τιμής σε έναν μεγάλο επιστήμονα και οραματιστή, αλλά για την διαχρονικότητα των ιδεών του και την χρησιμότητα και μοναδικότητα των παραδειγματικών έργων που σχεδιάστηκαν από τους συνεργάτες του, με την άμεση καθοδήγηση του ίδιου, με βάση συγκεκριμένες προδιαγραφές και πολεοδομικές αρχές και με γνώμονα πάντα τον Άνθρωπο και το φυσικό του περιβάλλον. Όσα από αυτά εφαρμόστηκαν ακριβώς όπως είχαν προδιαγραφεί και σχεδιαστεί αποδεικνύουν την ορθότητα των σκέψεών του, και είναι έλλειψη κοινής λογικής από μέρους της επιστημονικής και ακαδημαϊκής κοινότητας των σχετικών με την οίκηση ειδικοτήτων να μην επωφεληθούν, έστω και τόσο καθυστερημένα, από αυτές τις ιδέες.

Περισσότερα στοιχεία στις ιστοσελίδες:

www.doxiadis.org, με θέματα:

- Biography
 - Projects (για τα θέματα του κειμένου)
 - Research
 - Publications
 - Archive
- www.ekistics.org, με θέματα:
- Ekistics: The Science of Human Settlements
 - WSE: The World Society of Ekistics
 - The EKISTICS Journal
 - WSE members
 - C.A.Doxiadis
 - Delos Symposia

Στις σελίδες που ακολουθούν δημοσιεύουμε τα άρθρα τριών αρχιτεκτόνων που δούλεψαν στις αρχές της δεκαετίας του '60 στο Γραφείο Δοξιάδη. Είναι ο Μπιρν Ρόε από τη Νορβηγία, ο Χέλμι Ρίγκλι από την Ελβετία και ο Μάικλ Μπράμμα από την Αγγλία. Το Γραφείο Δοξιάδη ήταν ένα πολυεθνικό γραφείο, όπου συναντήθηκαν νέοι τότε

αρχιτέκτονες από την Ασία, την Αμερική, την Αφρική και την Ευρώπη. Τα κείμενα που ακολουθούν δείχνουν τον προβληματισμό ανθρώπων που ξεκίνησαν από πολύ διαφορετικές κουλτούρες· δέχθηκαν όμως πολύ έντονα την επίδραση του περιβάλλοντος του Γραφείου Δοξιάδη.

Η επίδραση του Δοξιάδη σε έναν νορβηγό αρχιτέκτονα

του Bjorn Røe

Συναντηθήκαμε στο αρχιτεκτονικό γραφείο της εταιρίας Δοξιάδη, κάτω από τον Λυκαβηττό, στις αρχές της δεκαετίας του '60. Από τότε, έχουμε επαφές πολύ συχνά και αναγνωρίζουμε την πολύ καλή τύχη του να εργαζόμαστε ως αρχιτέκτονες σε ένα γραφείο με διεθνή συμμετοχή και παγκόσμια απήχηση, στο οποίο το προσωπικό και οι σπουδαστές, από ολόκληρο τον κόσμο, στην Μεταπτυχιακή Σχολή Οικιστικής μπορούσαν να συναντηθούν και να γίνουν φίλοι. Μερικοί από τους μόνιμους φίλους είναι ο Δημήτρης και η Ειρήνη Φιλιππίδου (ο Δημήτρης γράφει συχνά στο Αντί), ο Hellmi Ringli, ο Michael Brammah, η Catherina και η Koichi Nagashima, με τους οποίους έχουμε επαφή, έστω και με την ανταλλαγή των οικογενειακών νέων σε μάλλον μακρές αναφορές στις εορτές των Χριστουγέννων και του Νέου Έτους.

Τώρα, τι θέση έχουν όλα αυτά σε ένα άρθρο στη μνήμη του Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη; Αν δεν είχα εργασθεί για σχεδόν τέσσερα χρόνια στο γραφείο του (1963–1966) και δεν ήμουν παράλληλα σπουδαστής της Μεταπτυχιακής Σχολής Οικιστικής, η ιστορία μας θα ήταν τελείως διαφορετική. Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο είναι μεγάλο πλεονέκτημα να οικοδομείς φιλίες, καθώς και επαγγελματικές σχέσεις, πέρα από σύνορα, να αναπτύσσεις προγράμματα, να ανταλλάσσεις ιδέες και πληροφορίες, να συζητάς αξίες και να κάνεις νέες γνωριμίες. Η παγκόσμια κοινότητα μπορεί να επιβιώσει μόνο αν οι άνθρωποι οικοδο-

μούν δεσμούς, αναπτύσσουν αμοιβαία εκτίμηση και φιλίες με ειρηνικό τρόπο. Η μεγάλη συμβολή του Δοξιάδη σε αυτές τις αρχές, παράλληλα με τις διεθνείς υπηρεσίες, τα προγράμματα και τις επιχειρήσεις του, στη δική μου αντίληψη ήταν η ανάπτυξη της Οικιστικής, η οποία επρόκειτο να εξελιχθεί στην Επιστήμη των Ανθρώπινων Οικισμών. Στην πορεία προς την επιτυχία μιας τέτοιας επιστήμης, δημιούργησε το ομώνυμο περιοδικό, το οποίο παρέμεινε ολοζώντανο, παρά τον αδόκητο θάνατο του Δοξιάδη το 1975, χάρη σε ανθρώπους όπως η Jacqueline Tyrwhitt, ο Παναγής Ψωμόπουλος και στο σταθερό και ικανό επιτελείο του. Είναι μια υπερεπαγγελματική, σφαιρική περιοδική έκδοση σε μεγάλη συνάφεια με διάφορους τομείς, που παρακολουθεί στενά τα προβλήματα και τις προσδοκίες του πλανήτη μας, με έναν επαγγελματικό αλλά και ανθρώπινο τρόπο. Άρχισε με επίκεντρο την κατοικία για ανθρώπους χαμηλής εισοδηματικής τάξης στις αναπτυσσόμενες περιοχές.

Μια άλλη μεγάλη συμβολή του Δοξιάδη ήταν η δημιουργία της Παγκόσμιας Επιστήμης της Οικιστικής (WSE), όπου επαγγελματίες υψηλών προσόντων από όλους τους τομείς, τις θέσεις, τις χώρες και τις ηπείρους, τα χρώματα και τις ιδεολογίες πραγματοποιούσαν συναντήσεις τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο. Σε αυτές τις συναντήσεις, ιδέες και γνώσεις παρουσιάζονταν, συζητιόνταν, αναλύονταν και αναπτύσσονταν, κάτω από τον εξαιρετικό συντονισμό του Δοξιάδη. Συγκέντρωσε όλες τις απόψεις που εί-

χαν σχέση με την χωροταξική διάσταση, μέσω του Οικιστικού Δικτύου του, με κοινωνικά, ανθρωπολογικά, καθώς και καλλιτεχνικά, οικονομικά ή οικολογικά θέματα, οι οποίες συνέβαλαν στην επικοινωνία ανάμεσα σε επιστημονικούς τομείς με εντελώς διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές βάσεις. Τα αποκαλούμενα Συμπόσια της Δήλου, συνήθως εβδομαδιαίες κρουαζιέρες στα ελληνικά νησιά, με κατάληξη μια τυπική σύνοδο και ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις στο θέατρο της αρχαίας Δήλου, γενέτειρας του Απόλλωνα, αποτελούσαν εμπειρία ζωής. Όταν μερικοί από τους νεότερους σπουδαστές της Μεταπτυχιακής Σχολής Οικιστικής ή τους απασχολούμενους στο γραφείο του Δοξιάδη προσκαλούνταν να γίνουν μέλη αυτής της λέσχης των ικανότερων, ήταν ένα μεγάλο προνόμιο για μας και φυσικά ήταν επίσης μια ανανέωση ενός οργανισμού με κατά κύριο λόγο ηλικιωμένα μέλη. Η WSE επιβίωσε επίσης μετά τον θάνατο του Δοξιάδη, πρωτίστως χάρη στον Παναγή Ψωμόπουλο, ο οποίος κατάφερε το θαύμα να κρατήσει το δίκτυο ζωντανό. Εγώ ήμουν ένας από τους τυχερούς που έγιναν μέλη του WSE κι έτσι έγινα μέρος του παγκόσμιου δικτύου. Ωστόσο, παρακάτω θα παρουσιάσω ένα γεγονός, το οποίο, χάρη στον Δοξιάδη, κατέστη αποφασιστικό για κάποιες από τις επαγγελματικές μου επιλογές.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΛΙΣΟ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣ ΑΜΠΕΜΠΑ

Ο Δοξιάδης είχε προσκληθεί σε έναν διεθνή διαγωνισμό ελληνικής λαϊκής αρ-

χιτεκτονικής στη μνήμη του Λε Κορμπυζιέ (1965). Συμμετέχοντας κι εγώ, με τον Δημήτρη Φιλιππίδη και δυο άλλους από το γραφείο Δοξιάδη και την Μεταπτυχιακή Σχολή Οικιστικής, πάνω στη μελέτη ενός άτυπου προσφυγικού καταυλισμού στην περιοχή του Ιλισού, πίσω από το Χίλτον στο κέντρο της Αθήνας, ήλθα, για πρώτη φορά, σε επαφή με την καταπάτηση γης και την ανεξέλεγκτη αστική ανάπτυξη (θεωρήσαμε ότι και αυτό επίσης αντιπροσώπευε την Λαϊκή Αρχιτεκτονική). Αυτή η απροσδόκητη δυσκολία προκάλεσε την περιέργειά μου και με οδήγησε σε παραπέρα έρευνα στο αντικείμενο αυτό. Μέσα από το γραφείο Δοξιάδη, στο οποίο εργάσθηκα και σπούδασα στο διάστημα 1963–1966, την εισαγωγή στην Οικιστική και τον σφαιρικό τρόπο σκέψης ήλθα σε επαφή με ανθρώπους όπως ο Τσαρλς Άμπραμς, ο Τζον Τέρνερ και πολλοί άλλοι, καθώς και με τη μεγάλη εμπειρία της οικιστικής και αστικής ανάπτυξης, στην οποία επίκεντρο ήταν οι φτωχοί του κόσμου.

Όταν, μέσω ταξιδιών για έρευνες ως καθηγητής, επικεντρώθηκα στη μελέτη

των άναρχων οικισμών στην Αθήνα, στον σχεδιασμό και μη σχεδιασμό της Αθήνας, αυτό οφειλόταν προφανώς στη μεγάλη πρόκληση της άτυπης ανάπτυξης μιας πόλης στον κόσμο, αλλά και στην έρευνά μου ανάμεσα σε σχεδιαστές και πολιτικούς γενικώς και στην άγνοιά τους γι' αυτές τις προκλήσεις. Επίσης αναζητούσα τι εμείς ως σχεδιαστές μπορούμε να μάθουμε από τους ανθρώπους και από τον τρόπο επίλυσης των προβλημάτων τους. Ο «μη σχεδιασμός» και οι τρόποι αντιμετώπισης των βασικών προβλημάτων αποτέλεσαν την έρευνά μου. Έτσι, τα τελευταία 25 χρόνια έχω απασχοληθεί με ζητήματα, στα οποία η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη πόλεων είναι σημαντική. Τα τελευταία δέκα χρόνια έχω επιβλέψει αρκετούς μεταπτυχιακούς φοιτητές από την Αντίς Αμπέμπα –και αυτούς τους στόχους εξακολουθώ να τους έχω στην ημισυνταξιοδοτική κατάσταση που βρίσκομαι. Προσπαθούμε να αναπτύξουμε ένα οικιστικό ερευνητικό πρόγραμμα στο Πανεπιστήμιο της Αντίς Αμπέμπα, σε συνεργασία με το Νορβηγικό Πανεπιστήμιο Επιστήμης και Τεχνολογίας (NTNU). Οι περισσότεροι από τους αρχιτέκτονες-σχεδιαστές

που έχουν περάσει για μεταπτυχιακές σπουδές από το πανεπιστήμιο της Αντίς Αμπέμπα έχουν κάνει τις διδακτορικές διατριβές τους στο Τρόντχαιμ της Νορβηγίας, αλλά τα θέματά τους έχουν πάντα να κάνουν με ζητήματα που απασχολούν την Αιθιοπία, μέχρι τώρα μόνο στην Αντίς Αμπέμπα. Ακόμα, είμαι επιβλέπων στις υποψηφιότητες για τις μεταπτυχιακές σπουδές από την Αιθιοπία, μια χώρα περίπου 70 εκ. κατοίκων, με ραγδαία οικιστική ανάπτυξη. Η χώρα έχει μέχρι τώρα μόνο μια αρχιτεκτονική εκπαίδευση –φυσικής ανάπλασης-οικιστικού σχεδιασμού– σε πανεπιστημιακό επίπεδο (AAU). Ο αριθμός των φοιτητών σ' αυτούς τους τομείς είναι μικρότερος από το ένα τρίτο του αντίστοιχου αριθμού φοιτητών στη Νορβηγία των 4,5 εκ. κατοίκων.

Οι οικιστικές και περιφερειακές προκλήσεις είναι τεράστιες, η φτώχεια στην Αιθιοπία είναι εκτεταμένη, αλλά το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι πλούσιο. Η νέα γενιά των μορφωμένων Αιθίοπων, αν τους δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία, μπορούν να οδηγήσουν τη χώρα τους σε μια καλύτερη κατεύθυνση.

Μαθαίνοντας από τον Δοξιάδη να σχεδιάζω στην Ελβετία

του Hellmi Ringli

Ο συντάκτης του παρακάτω σημειώματος, ελβετός χωροταξικός σχεδιαστής, πήρε πτυχίο ως σχεδιαστής από το Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Τεχνολογίας (ETH) της Ζυρίχης και σπούδασε πολεοδομία και περιφερειακό σχεδιασμό στη σχολή μεταπτυχιακών σπουδών οικιστικής της Αθήνας. Μετά από τέσσερα χρόνια εργασίας, ως αρχιτέκτων και πολεοδόμος, με το γραφείο Δοξιάδη στην Ελλάδα και τη Γκάνα (1963 – 1967), μπήκε στο Ινστιτούτο Τοπικού, Περιφερειακού και Εθνικού Σχεδιασμού του ETH. Από το 1967 μέχρι τη συνταξιοδότησή του, το 1998, ως διευθυντικό στέλεχος, ασχολήθηκε κυρίως με ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα σε επίπεδο εθνικό και καντονίων. Για πολλά χρόνια υπήρξε σύμβουλος του Ομοσπονδιακού Γραφείου Χωροταξικού Σχεδιασμού για διάφορες δραστηριότητες.

Οταν επέστρεψα στην Ελβετία, το καλοκαίρι του 1967, μετά από τέσσερα χρόνια απασχόλησης στο γραφείο Δοξιάδη, δεν το έκανα επειδή έψαχνα μια άλλη δουλειά.

Ήταν για προσωπικούς λόγους που ζήτησα άδεια ενός χρόνου χωρίς αποδοχές. Μέχρι τότε είχα δουλέψει για το Γραφείο Δοξιάδη στη Γκάνα (Δυτική Αφρική), στη νέα πόλη-λιμάνι Tema, 30 χιλιόμετρα ανα-

τολικά της πρωτεύουσας Άκκρα. Για μένα, έναν 30χρονο αρχιτέκτονα-σχεδιαστή, ήταν μια ελκυστική δουλειά το να διευθύνω την ανάπτυξη μιας πόλης άνω των 200.000 κατοίκων. Θα ήθελα να είχα συνεχίσει τη δουλειά μου, αλλά δυστυχώς η γυναίκα μου σ' αυτόν τον χρόνο αρρώστησε βαριά έξι φορές από μαλάρια. Δεν ήταν καθόλου καλά όταν αποφασίσαμε να επιστρέψουμε στην Ελβετία για ένα χρόνο προκειμένου να συνέλθει.

Το πόσο γνωστός ήταν ο Δοξιάδης το παρατήρησα όταν υπέβαλα αίτηση για μια δουλειά στην Ελβετία. Ο διευθυντής του Ινστιτούτου Τοπικού, Περιφερειακού και Εθνικού Σχεδιασμού στο ETH στη Ζυρίχη με προσέλαβε χωρίς καν να με έχει

δει. Το γεγονός ότι είχε δουλέψει τέσσερα χρόνια για τον Δοξιάδη αρκούσε.

Όταν επέστρεψα στην πατρίδα μου, ανακάλυψα ότι βρισκόμουν μπροστά από τους ελβετούς συναδέλφους μου όσον αφορά τις ικανότητες σχεδιασμού. Εκείνη την εποχή ο χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελβετία μόλις είχε ξεκινήσει. Το 1967 δεν υπήρχε στο ΕΤΗ οργανωμένη εκπαίδευση για σχεδιασμό. Στην πραγματικότητα, το μόλις ιδρυθέν Ινστιτούτο Τοπικού, Περιφερειακού και Εθνικού Σχεδιασμού είχε τους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και της συμβουλευτικής, αλλά όλα ήταν στο αρχικό στάδιο.

Την ίδια περίοδο, στο Ινστιτούτο είχε ανατεθεί από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση να εκπονήσει εναλλακτικές ιδέες για την εθνική ανάπτυξη της Ελβετίας μέχρι το 2000. Αυτές οι εναλλακτικές ιδέες θα ήταν η βάση για τη διεξαγωγή πολιτικής συζήτησης σχετικά με τη μελλοντική ανάπτυξη της χώρας.

Εκείνη την εποχή κανένας στην Ελβετία δεν ήταν ικανός να σχεδιάσει σε εθνικό επίπεδο. Οι ελβετοί συνάδελφοί μου ήξεραν μόνο να σχεδιάζουν σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Το να δουλεύουν σε εθνική κλίμακα ήταν άγνωστο γι' αυτούς, όχι όμως και για μένα, που είχα δει στο κέντρο οικιστικής της Αθήνας προγράμματα γύρω από την μητρόπολη και την οικουμενική πόλη. Έτσι δεν φοβόμουν να αντιμετωπίσω τα προβλήματα της Ελβετίας σε εθνικό επίπεδο.

Εκείνη την εποχή, οι περισσότεροι σχεδιαστές στην Ελβετία είχαν εκπαιδευτεί είτε ως αρχιτέκτονες είτε ως πολιτικοί μηχανικοί. Σύμφωνα με το επαγγελματικό τους υπόβαθρο δινόταν μεγάλη έμφαση στον σχεδιασμό των κατοικημένων περιοχών. Όμως στις σπουδές μου στην Οικιστική, είχα μάθει να βλέπω τη χωροταξική ανάπτυξη μ' έναν ολοκληρωμένο τρόπο, να παίρνω υπόψη μου τις κοινωνικές και οικονομικές συνιστώσες και να βλέπω την οικιστική ανάπτυξη στο πλαίσιο του φυσικού περιβάλλοντος. Για μένα ήταν ξεκάθαρο ότι χρειαζόμασταν μια ομάδα από πολλές ειδικότητες και συγχρόνως εμπειρογνώμονες γύρω από τη γεωργία, τη δασοκομία, την αναψυχή, τον τουρισμό, την προστασία του περιβάλλοντος κλπ.

Οι ελβετοί σχεδιαστές ήταν συνηθισμένοι να βασίζονται στις μελέτες τους στις υπάρχουσες αναπτυξιακές τάσεις χωρίς πραγματικά να αναρωτιούνται για το πό-

σο σταθερές θα είναι αυτές οι τάσεις. Το Γραφείο Δοξιάδη μας διδάξε κάτι διαφορετικό. Όταν εμείς οι φοιτητές επρόκειτο να κάνουμε ασκήσεις σχεδιασμού μας χωρίζε σε δυο ομάδες: η μια ομάδα έπρεπε να σχεδιάσει για την περίπτωση της μεγαλύτερης ανάπτυξης και η άλλη ομάδα να σχεδιάσει για την περίπτωση μείωσης της ανάπτυξης, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση ενός σεισμού εξαιτίας του οποίου πολλοί κάτοικοι υποχρεώθηκαν να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές. Έτσι εμείς οι φοιτητές είχαμε μάθει να βλέπουμε τη μελλοντική ανάπτυξη με ανοιχτό μυαλό, σύμφωνα με τους πολυποίκιλους παράγοντες που μπορούσαν να την επηρεάσουν. Μόνο μ' αυτή την προσέγγιση ήταν δυνατό να προβλεφθούν ξαφνικές μεταβολές σε μια τάση.

Τη δεκαετία του '60 ο ελβετικός πληθυσμός είχε γοητευθεί από τα αυτοκίνητα. Προκειμένου να δημιουργηθεί χώρος για τον αυξανόμενο αριθμό οχημάτων οι ελβετοί σχεδιαστές σκόπευαν να οδηγήσουν τους αυτοκινητοδρόμους στο κέντρο των πόλεων. Ήταν ευρέως αποδεκτό ότι το κέντρο των πόλεων θα έπρεπε να αναπλασθεί σύμφωνα με τις ανάγκες της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, παρόλο που ήταν γεμάτο από γοητεία και ιστορία. Ήμουν ευχαριστημένος που είχα μάθει από τον Δοξιάδη ότι είναι σημαντικό στο σχεδιασμό της πόλης να ξεχωρίζεις τη μηχανική κλίμακα από την ανθρώπινη κλίμακα, ότι υπάρχει ανάγκη για περιοχές μέσα στις πόλεις όπου οι κάτοικοι θα μπορούν να περπατούν στους δρόμους χωρίς να ενοχλούνται από τα αυτοκίνητα.

Οι περισσότεροι ελβετοί σχεδιαστές ήταν τεχνοκράτες και ήταν έτοιμοι να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν οτιδήποτε αποφάσιζαν οι πολιτικοί. Αντιθέτως ο Δοξιάδης ήταν ένα χαρισματικό άτομο που ήταν πεπεισμένος για τον ρόλο του στο σχεδιασμό ενός καλύτερου περιβάλλοντος. Πίστευε ότι ήταν δυνατό να επηρεάσει τη μελλοντική ανάπτυξη με θετικό τρόπο.

Αυτή η αυτοπεποίθηση του Δοξιάδη με εντυπωσίασε και με βοήθησε να παλέψω για μια σαφή κατεύθυνση στην επιθυμητή ανάπτυξη. Ήξερα ότι οι πολιτικοί, οι παράγοντες της δημόσιας διοίκησης και οι επιχειρηματίες παίρνουν κάθε μέρα αποφάσεις που επηρεάζουν την χωροταξική ανάπτυξη. Και ήταν καθήκον μας να τους δείξουμε πώς να παίρνουν τις αποφάσεις

έτσι ώστε να υποστηρίζεται η επιθυμητή ανάπτυξη και όχι να παρεμποδίζεται.

Κάθε χρόνο ο Δοξιάδης προσκαλούσε περίπου 40 άτομα υψηλής γνώσης και κύρους από ολόκληρο τον κόσμο στα Συμπόσια της Δήλου, στην Ελλάδα. Τους φιλοξενούσε σε ένα καράβι που ταξίδευε από νησί σε νησί στο Αιγαίο Πέλαγος. Κάθε μέρα γινόταν ένα σεμινάριο το πρωί και ένα το απόγευμα. Ο Δοξιάδης έδινε το θέμα και προήδρευε στη συζήτηση. Στο τέλος της εβδομάδας, το καράβι αγκυροβολούσε στη Δήλο, όπου καταγράφονταν τα συμπεράσματα των σεμιναρίων και υπογράφονταν από τους συμμετέχοντες.

Το 1966 ο Δοξιάδης μου έδωσε τη δυνατότητα να πάρω μέρος, ως φοιτητής, και να παρακολουθήσω αυτά που συζητούσαν αυτοί οι ειδήμονες. Ήταν για μένα μεγάλη εμπειρία να είμαι στο ίδιο πλοίο με γνωστές προσωπικότητες όπως οι αρχιτέκτονες Kenzo Tange ή Buckminster Fuller, ο μελλοντολόγος Bertrand de Jouvenel, η ανθρωπολόγος Margaret Mead, ο ιστορικός Arnold Toynbee, ο μεθοδολόγος Fritz Zwicky και πολλοί άλλοι. Οι συνάδελφοί μου στον σχεδιασμό στην Ελβετία ήξεραν αυτά τα άτομα μόνο από τα βιβλία, αλλά εγώ είχα την ευκαιρία να τους γνωρίσω προσωπικά.

Επίσης, στο Γραφείο Δοξιάδη και στη Μεταπτυχιακή Σχολή Οικιστικής υπήρχαν συνάδελφοι από χώρες από τις τέσσερις ηπείρους και διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα. Το να δουλεύεις μ' αυτούς τους ανθρώπους ήταν μια πρόκληση.

Σαν αποτέλεσμα αυτής της εμπειρίας και γνώσης που απέκτησα στην Ελλάδα, οι συνάδελφοί μου στο Ινστιτούτο στη Ζυρίχη παραδέχτηκαν ότι υπερτερούσα όσον αφορούσε τον σχεδιασμό σε μεγάλη κλίμακα. Έτσι, ο διευθυντής του Ινστιτούτου με ρώτησε αν θα ήθελα να αναλάβω επικεφαλής ενός προγράμματος για την ομοσπονδιακή διοίκηση. Μου πρότεινε να γίνω επικεφαλής του τομέα εθνικού σχεδιασμού του Ινστιτούτου.

Αυτό ήταν μια δύσκολη απόφαση για μένα. Σκόπευα να επιστρέψω στο Γραφείο Δοξιάδη μετά από ένα χρόνο άδειας άνευ αποδοχών και να δουλέψω πάλι για κάποιο ενδιαφέρον πρόγραμμα κάπου στη υφήλιο. Ωστόσο αυτό το πεντάχρονο πρόγραμμα για τις εναλλακτικές ιδέες εθνικής ανάπτυξης της Ελβετίας ήταν για μένα μια ελκυστική πρόκληση να εφαρμόσω στην πατρίδα μου ό,τι εί-

χα μάθει από τον Δοξιάδη.

Αποφάσισα να μείνω στην Ελβετία. Ο κύριος λόγος ήταν ότι στο μεταξύ η οικογένειά μας είχε μεγαλώσει. Ο πρώτος μας γιος με το ελληνικό όνομα Αλέξης, που γεννήθηκε το 1965 στην Αθήνα, είχε αποκτήσει έναν αδελφό. Τώρα, το να δουλεύω και να ζω με δυο παιδιά στο εξωτερικό και να αλλάζω συχνά σπίτια δεν θα ήταν το ίδιο εύκολο για τη γυναίκα μου και μένα. Έτσι παρέμεινα στη Ζυρίχη και ποτέ δεν το μετάνιωσα.

Η δουλειά μου ήταν ενδιαφέρουσα αλλά επίσης πολύ δύσκολη. Σχεδόν 100 άτομα δούλεψαν για τις εναλλακτικές ιδέες ανάπτυξης για την Ελβετία: ένας πυρήνας 12 ατόμων στον δικό μου τομέα εθνικού σχεδιασμού, συνεργάτες μερικής απασχόλησης από πανεπιστήμια σε άλλες ελβετικές πόλεις, συνεργάτες από γραφεία της ομοσπονδιακής διοίκησης και από ιδιωτικά γραφεία συμβούλων.

Διακρίναμε τα προβλήματα τη τρέχουσας ανάπτυξης: συγκέντρωση των σημαντικότερων δραστηριοτήτων στα δυο μεγαλύτερα αστικά κέντρα, την ευρύτερη περιοχή της Ζυρίχης και την μητρόπολη της Λίμνης της Γενεύης, και συγχρόνως την οικιστική εξάπλωση με τις αρνητικές της επιπτώσεις. Σ' αυτή την τάση αντιπαράθεσάμε εννέα διαφορετικές εναλλακτικές, από την ακραία αστική συγκέντρωση μέχρι μια ισχυρά αποκεντρωμένη ανάπτυξη. Με αυτό το πρόγραμμα ξεκίνησε μια πλατιά πολιτική συζήτηση σχετικά με τον χωροταξικό σχεδιασμό στην Ελβετία.

Σύμφωνα με τις αποφάσεις που πάρθηκαν από την ομοσπονδιακή διοίκηση εκπονήσαμε αργότερα ένα σχέδιο εθνικής ανάπτυξης που τελικά έγινε αποδεκτό από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Ό,τι είχα μάθει στην Ελλάδα και τη Γκάνα ήταν μια καλή βάση εκκίνησης. Ωστό-

σο έπρεπε να μάθω πολλά επιπλέον καθώς δουλεύαμε. Οι πολιτικές και οικονομικές συνθήκες στην Ελβετία ήταν διαφορετικές απ' αυτές που ίσχυαν στα μέρη που είχα εργασθεί πριν και έπρεπε να προσαρμοστώ σ' αυτές. Παρακάτω σας εκθέτω ένα παράδειγμα για να δείξω τις διαφορές σε σύγκριση με την εμπειρία μου στο γραφείο Δοξιάδη.

Μια μεγάλη διαφορά ήταν η σημασία των δημόσιων μέσων μεταφοράς. Η ραχοκοκαλιά της αστικής ανάπτυξης στην Ελβετία είναι ο «Σιδηρόδρομος 2000», ένα πυκνό σιδηροδρομικό δίκτυο που είναι μοναδικό σε όλη την Ευρώπη. Συνδέει τα κέντρα των ελβετικών πόλεων σε τακτικά διαστήματα των 30 λεπτών με διπλής γραμμής τραίνα. Αυτό το αποτελεσματικό σύστημα δημόσιας μεταφοράς δημιουργεί ένα πολυκεντρικό αστικό δίκτυο στην Ελβετία, μια λειτουργική «ελβετική πόλη». Αυτό το αστικό δίκτυο αποτελείται από πολλές πόλεις ενός λογικού μεγέθους. Κάθε μια από αυτές έχει περιορισμένα προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης και ελκυστικές περιοχές αναψυχής σε κοντινές αποστάσεις. Οι δυο πιο σημαντικοί κόμβοι αυτού του αστικού δικτύου είναι η Ζυρίχη και η Γενεύη. Συνιστούν τις γέφυρες προς την Ευρώπη και τον κόσμο. Το «ελβετικό αστικό δίκτυο» διαμορφώνει τη μεγάλη αγορά που είναι απαραίτητη για την ανταγωνιστική θέση της Ελβετίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επειδή ο «Σιδηρόδρομος 2000» συνδέει τα κέντρα των πόλεων, δημιουργεί την καλύτερη προσβασιμότητα στις μεγαλύτερες πόλεις. Αυτή η εξαιρετική προσβασιμότητα στα κέντρα των πόλεων ενισχύεται με το σύστημα του μητροπολιτικού σιδηροδρομικού δικτύου και τα τραμ. Η δημόσια συγκοινωνία προσφέρει στα κέντρα δυνατότητες για την ανανέωση

της αστικής ανάπτυξης, για πυκνοδομημένα κέντρα πόλεων και για ελκυστικούς πεζόδρομους. Αυτό προάγει την εσωτερική ανάπτυξη και περιορίζει την οικιστική εξάπλωση.

Είμαι ειλικρινά ευγνώμων που είχα την ευκαιρία να εργασθώ στο γραφείο Δοξιάδη. Ως νέος αρχιτέκτων είχα τη δυνατότητα να μάθω πολλά, καθώς εργαζόμουν σε ενδιαφέροντα προγράμματα σε διάφορες χώρες. Το σημαντικότερο ήταν ότι ο Δοξιάδης θεωρούσε καθήκον του να υποστηρίξει νέους επαγγελματίες στην εκπαίδευσή τους. Επέλεγε κάθε χρόνο λίγους από τους νεαρούς συνεργάτες στο γραφείο του και τους έδινε τη δυνατότητα να μελετούν, με μερική απασχόληση αλλά με πλήρη μισθό, την επιστήμη της οικιστικής στη Μεταπτυχιακή Σχολή Οικιστικής. Κι εγώ ήμουν ένα από τα τυχερά αυτά άτομα.

Ο Κ. Δοξιάδης, με την σταθερή πίστη του ότι μπορούσε να συμβάλει σε έναν καλύτερο κόσμο, ήταν ένα τυπικό παράδειγμα για μένα. Και ο τρόπος σκέψης της Οικιστικής δεν με βοήθησε μόνο στο να κάνω ένα καλό ξεκίνημα στην Ελβετία. Με συνόδευσε σε όλη την επαγγελματική ζωή μου.

Και ακόμα, η εργασία μου στο Γραφείο Δοξιάδη έδωσε τη δυνατότητα σε μένα και την οικογένειά μου να ζήσουμε στην Ελλάδα, όπου περάσαμε τόσο ωραία, ζώντας στις παρυφές του Λυκαβηττού, κοντά στο γραφείο, με μια υπέροχη θέα σε όλη την πόλη της Αθήνας και τη θάλασσα. Η αγάπη μου για την Ελλάδα έχει παραμείνει. Από τότε, η σύζυγός μου και εγώ περνάμε με τους γιους μας πολλές περιόδους διακοπών σ' αυτή την όμορφη χώρα, με τους ωραίους κατοίκους της και την απλόχερη φιλοξενία της. Η μοίρα στάθηκε πολύ γενναιοδωρή, οδηγώντας με σ' αυτήν το 1963.

Σκέψεις γύρω από τον Δοξιάδη

του Michael Brammah

Αρχίζω να σκέπτομαι γι' αυτόν, καθισμένος σε μια βεράντα, στην κορυφή ενός λόφου, στην αιθιοπική πόλη Αξούμ, κοιτάζοντας μερικές εκατοντάδες μέτρα χαμηλότερα τον παλιό καθεδρικό ναό και λίγο πιο πέ-

ρα τον τρούλο του νέου καθεδρικού, που σχεδιάστηκε από το Γραφείο Δοξιάδη και χτίστηκε όταν εγώ εργαζόμουν στο γραφείο της Αθήνας μεταξύ 1963 και 1965. Η καμπύλη του θόλου είναι όμοια με εκείνη της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπο-

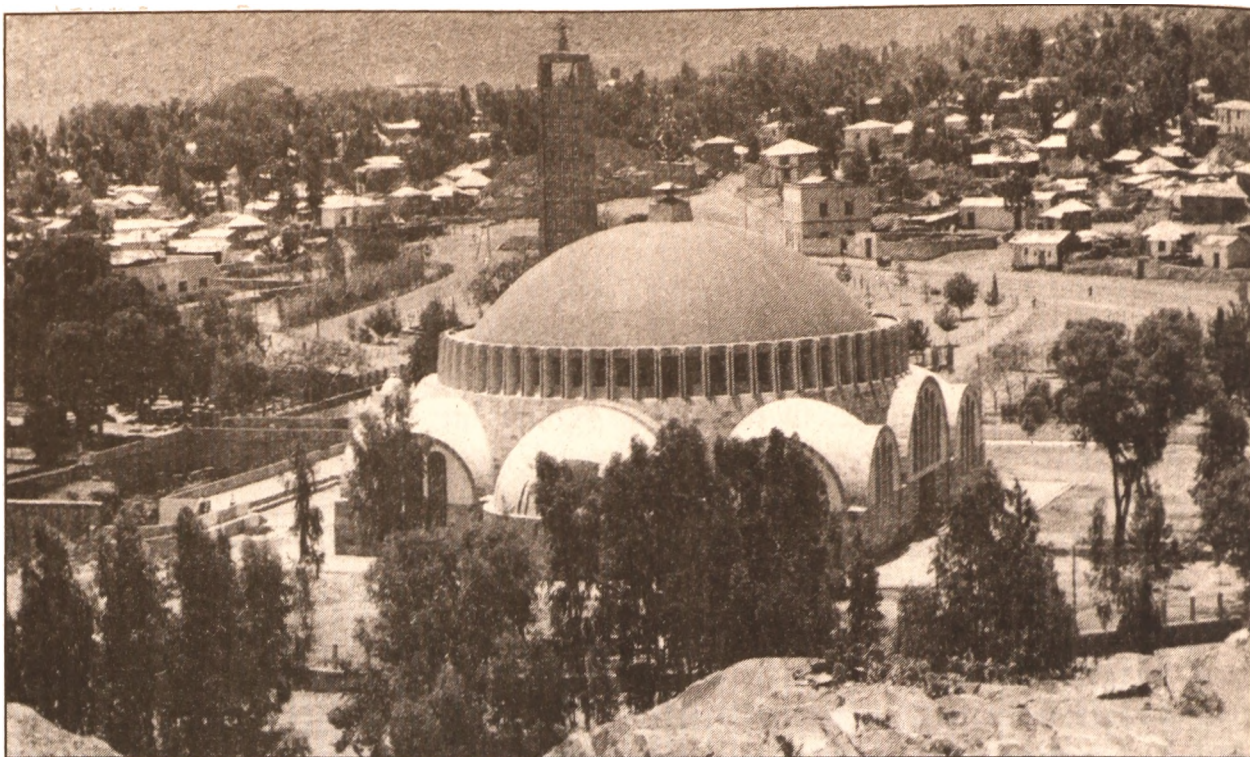
λη, αντιγράφηκε ακριβώς όμως; Ο υπόλοιπος είναι κρυμμένος από τα λαμπερά μπλε άνθη και τα καταπράσινα φύλλα δέντρων του καθεδρικού πάρκου. Φαίνεται ωραία, λοιπόν, από εδώ πάνω στον λόφο, όμως ο οδηγός του Λόνλι Πλάνετ περι-

γράφει το εσωτερικό του με τη γενική αίσθηση μιας δημοτικής πεισίνας, άποψη ενός ανίδεου φυσικά, αλλά όχι μακριά από την αλήθεια.

Βλέποντας τον θόλο, ταξίδευα ήδη πίσω σ' εκείνα τα δυο χρόνια, στον γήινο παράδεισο που ήταν η Ελλάδα στις αρχές του '60, στους φίλους που αποτελούσαν ένα μέρος του και στον Δοξιάδη, ο οποίος, πολύ απλά, άλλαξε τη ζωή μου. Έφτασα στο γραφείο Δοξιάδη για να εργασθώ σαν αρχιτέκτονας. Εκείνες τις ημέρες, αυτό ήταν που θα έκανες αν είχες ξοδέψει πέντε χρόνια σπουδάζοντας. Ωστόσο, αφότου άκουσα και συζήτησα αυτά που είπε ο Δοξιάδης στις διαλέξεις του που όλοι παρακολουθούσαμε, στις συναντήσεις της Οικιστικής και στις κατ' ιδίαν συνομιλίες, η αντίληψή μου για τον κόσμο άλλαξε και μαζί το υπόλοιπο της ζωής μου.

Εκείνο τον καιρό, ο Δοξιάδης βρισκόταν στο υψηλότερο σημείο μιας πολύ πετυχημένης σταδιοδρομίας, η οποία υποστηριζόταν από τις προσωπικές δυνάμεις πειθούς που διέθετε, μια μικρή ομάδα φίλων και τις καλές σχέσεις με μερικούς διεθνείς οργανισμούς βοήθειας. Ήταν ένας μεγάλος πωλητής, ειδικός στο να διασφαλίζει συμβόλαια παροχής συμβουλών με ηγέτες χωρών του Τρίτου Κόσμου, οι οποίοι αναζητούσαν βοήθεια από κάποιον που δεν θα ήταν συνδεδεμένος με το αποικιακό παρελθόν τους. Ήταν όμως επίσης ο ίδιος χαρισματικός πωλητής, που διασφάλισε τις συμφωνίες που χρηματοδοτούσαν τα Συμπόσια της Δήλου και τα ερευνητικά προγράμματα στο Κέντρο Οικιστικής της Αθήνας. Η φιλία με μερικούς από τους σπουδαιότερους διανοούμενους του κόσμου και το πλεονέκτημα εκείνου που ο ίδιος είδε ως νέα επιστήμη της Οικιστικής ήταν προφανώς μεταξύ των πραγμάτων στα οποία έδινε μεγαλύτερη αξία, των πραγμάτων για τα οποία θα ήθελε να τον θυμούνται. Και έτσι είναι και με μένα. Θυμάμαι τη δύναμη της πειθούς, τον τρόπο που συναλλασσόταν με τους ανθρώπους, την άποψη των μη-σχεδιαστών ότι η αρχιτεκτονική είχε να κάνει μόνο με μια λογική διαδικασία, και την περιορισμένη ποιότητα της απόδοσης του γραφείου. Αλλά, εκείνο που άλλαξε τη ζωή μου, ήταν ο τρόπος σκέψης γύρω από τα προβλήματα των ανθρώπινων οικισμών.

Άρχισα μια εταιρία σχεδιασμού, θα την

Ο καθεδρικός ναός στην Αξούμ.

έλεγα μια Οικιστική Συμβουλευτική, με έναν συνεταίρο παρόμοιας ιδεολογίας, με κύριο στόχο να εργασθούμε σε αναπτυσσόμενες χώρες, σε παρόμοιες και μερικές φορές στις ίδιες περιοχές που είχε εργασθεί το γραφείο Δοξιάδη, εξού και ο λόφος της Αξούμ. Ο τρόπος που εργασθήκαμε ήταν για μένα πάντα επηρεασμένος από τις απόψεις του Δοξιάδη για τον κόσμο. Από το συνολικό πλαίσιο που περιελάμβανε τον τρόπο κατανόησης των προβλημάτων ανάπτυξης και τον τρόπο να αρχίζεις να δημιουργείς τάξη σε περιοχές που την είχαν πολύ ανάγκη. Υπήρχε επίσης μια φανερή αλήθεια στις απόψεις Δοξιάδη, την οποία μοιράζονταν και άλλοι που αργότερα έγιναν φίλοι, ότι, δηλαδή, σε φτωχές χώρες (και η Ελλάδα ήταν μια από αυτές στα πολύ πρόσφατα χρόνια) χρησιμοποιείς όποιους πόρους είναι διαθέσιμοι στην κοινότητα για να προσφέρεις στέγη, να αναπτύξεις την τοπική οικονομία και να κάνεις τη ζωή καλύτερη. Σήμερα, η ανάμειξη του κεφαλαίου είναι μια μόδα και ένας πολυχρησιμοποιημένος όρος, όμως αυτό ήταν που όλοι μαθαίναμε, που σκεπτόμαστε, εκείνη την εποχή στη δεκαετία του '60. Για μένα, αυτό οδήγησε τελικά σε προγράμματα για φτωχούς συνοικισμούς στην Τυνησία, τη Γκάνα, το Καμερούν, τη Μαλαισία και την Ινδονησία, ενώ με οδήγησε και στο να εργασθώ για στερημένους ανθρώπους σε πολλές άλλες περιοχές.

Άλλα σημεία της επαφής με τον Δοξιάδη και το Γραφείο Δοξιάδη είχαν διαφορετική επίδραση στη ζωή μου. Η εργασία στο Γραφείο Δοξιάδη ποτέ δεν συναγωνίστηκε την ποιότητα της σκέψης του ίδιου του Δοξιάδη. Το φτιάξιμο του σχεδίου για το Ρίο ντε Τζανέιρο σε ένα γραφείο της Αθήνας, στη βάση των στοιχείων που είχαν έλθει από μια ομάδα ερευνητών οι οποίοι

είχαν πάει επιτόπου, δεν έγινε με τον τρόπο που θα έπρεπε, προφανώς δεν ήταν, ακόμα και για εκείνη την εποχή. Έχανε στην επαφή κατά την καθημερινή πορεία της εργασίας, στην επαφή ανάμεσα σ' εκείνους που σκέπτονται μέσα σ' ένα γραφείο και τους ντόπιους κατοίκους όλων των επιπέδων, οι οποίοι αποτελούν και τους πραγματικούς πελάτες, τους ανθρώπους που μπορούν να ανταποκριθούν και να κερδίσουν από την αμοιβαία, καμιά φορά ίσως δύσκολη, επαφή. Ο ίδιος ο Δοξιάδης ήταν εξαιρετικά καλός σε αυτού του είδους την δημιουργική αλληλεπίδραση, από τη φύση της προσωπικότητάς του, τελικά όμως είχε πολύ λίγο χρόνο να διαθέσει γι' αυτό, εξαιτίας του πατριαρχικού ρόλου του ως επικεφαλής ενός μεγάλου συμβουλευτικού οργανισμού και μερικών άλλων επιχειρήσεων.

Στην επιχείρησή μου, η αντίδραση σ' αυτό το γεγονός ήταν η απόφαση να μεινουμε πάντα μια μικρή εταιρία, συχνά με μεγάλα προγράμματα, ποτέ όμως τόσα πολλά που οι συνεργάτες μας δεν θα μπορούν να διευθύνουν προγράμματα σε πλήρη απασχόληση επί του πεδίου, να μιλούν με την κυβέρνηση, με τους υπεύθυνους της ανάπτυξης, με τους άστεγους ανθρώπους και τους καταπατητές, και να ακούν κάθε μέρα τι έχουν να τους πουν. Έχοντας κάνει αυτό ακριβώς σε πολλές χώρες, ακόμα νομίζω ότι η πραγματική επιτυχία έρχεται από τη δημιουργική ανταλλαγή με τον τοπικό πληθυσμό και ίσως από τη γνώση του τι ερωτήσεις να κάνεις. Και εφαρμόζοντας αυτή την αρχή, έχω πλήρη συνείδηση ότι η διαδικασία αυτή άρχισε ουσιαστικά πριν από πολύ καιρό, όταν συνάντησα έναν άνθρωπο που είχε σκεφθεί να αλλάξει τον κόσμο προς το καλύτερο και ίσως κατά κάποιο τρόπο το πέτυχε.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Amarynthus Tileopticum (Σκουπίδια, μέρος Β')

«... Ταλαίπωρος εγώ άνθρωπος τίς με ρύσεται εκ
του σώματος του θανάτου τούτου;»
Παύλου, *Προς Ρωμαίους*, κεφ. ζ'

De profundis exclamavit: Έλεος!

Πρόκειται για μια ηθικολογικής απόγνωσης κραυγή, για το εσχατολογικό αλαλούμ στο οποίο έχουμε περιπέσει όλοι όσοι επιχειρούμε να αντιδράσουμε (όντας αδύναμοι να αντισταθούμε) στον τηλεοπτικό κατακλυσμό, ο οποίος καταλύει ένα προς ένα τα «κάστρα» της κοινωνικής μας άμυνας, του κοινωνικού μας ήθους και της συναντίληψής μας. Απ' άκρου εις άκρον η Ελλάδα έχει υποδουλωθεί σ' ένα απέραντο, 24ωρο τηλεπαράθυρο ενός απειλητικών διαστάσεων «Μεγάλου Αδελφού», ατομικά ψυχοβόρου και συλλογικά εξανδραποδιστή. Αυτός κατασκευάζει, με νηπιακής αντίληψης και χυδαίου λαϊκισμού υλικά, πρότυπα κοινωνικά, αναγορεύει αξίες, ικανοποιεί φαντασιώσεις, διαφθείρει ακόμα και όταν, φαφλατίζοντας, ηθικολογεί δήθεν αυτοεπικρινόμενος. Ασκειί, ipso jure, εισαγγελικές αρμοδιότητες, παραγνωρίζοντας πως με βρώμικο σφουγγαρόπανο δεν καθαρίζεται η βρωμιά· γίνεται χειρότερη. Στο όνομα της αμφισβητούμενης έννοιας «κοινή γνώμη» –της οποίας χαϊδεύει το αφτί– σαρκάζει, εξευτελίζει αυθαίρετα (ή και κατ' εντολήν) θεσμούς, πρόσωπα, αξίες, δυστυχίες, τυχαίοιτες του καθημερινού βίου, ή, αντίθετα, θεοποιεί ασημαντότητες και, αφού τις απομυζήσει, τις εγκαταλείπει στην τύχη τους. Κανένας μας δεν αναρωτιέται τι απέγιναν το θύμα ή τα θύματα του διασυρμού, ή πού χάθηκαν τα θεοποιηθέντα πήλινα είδωλα της ανελέητης επικαιρότητας.

Είναι, πραγματικά, βαρύς ο λόγος να αποκαλείς, αποφατικά, σκουπίδια ένα Μέσον (Media) που σκοπό του δηλώνει την επικοινωνία, την ενημέρωση και την πολιτιστική ψυχαγωγία. Πολύ περισσότερο που –από τη λειτουργική του φύση– έχει αυτή τη δυνατότητα σε οικουμενική διάσταση. Είναι, συνεπώς, αυτονόητο ότι «σκουπίδια» δεν είναι καθ'αυτό το Μέσον, αλλά αυτό που παράγει η χρήση του και οι δεσμεύσεις των χειριστών του. Παρά ταύτα, κανένας δεν παραβλέπει ότι ο πολύμορφος κίνδυνος από τη στρεβλή χρήση εν πολλοίς οφείλεται στο ευεπίφορο αυτής της αδιευκρίνιστης «κοινής γνώμης» να ενδίδει στην πρόσληψη καλά «μασημένων» –λόγω εγκεφαλικής ραστώνης– άρα και εύπεπτων μηνυμάτων, ανυποψίαστη έτσι ότι αποτελεί το θύμα μιας καλά σχεδιασμένης προετοιμασίας της για την υποδοχή και την αποδοχή του αληθινού, του εμπορικού μηνύματος. Και εμπόρευμα, κυρίως στην πανίσχυρη τηλεόραση του μη κρατικού τομέα (όχι ότι και αυτή είναι αθώα), δεν είναι μόνο η διαφήμιση των αυτοκινήτων, των κινητών, των αναψυκτικών και των σοκολατοειδών. Είναι και η τραπεζική παρότρυνση σε υπερ-καταναλωτικούς δανεισμούς, είναι άλλα, μονοπωλιακά συμφέροντα, κι ακόμα τα πολιτικά ή τα ιδεολογηματικά «εμπορικά» συμφέροντα. Και η κάθε φορά χειραγωγήση της άφωνης «κοινής γνώμης» από την όσμωση των διαφόρων διαστρωματώσεων της εξουσίας, κυβερνώσης και μη. Έτσι, έχουμε από τη μια μεριά τον ενδιαφερόμενο πωλητή του «εμπορεύματος», στη μέση τον χειριστή της μεσολάβησης και από την άλλη το επίσης «εμπόρευμα», τον καταναλωτή.

«Ναι στην τηλεόραση» συνθηματολογεί νεόκοπο κανάλι, τέκνο γνωστής αθηναϊκής εφημερίδας. Ναι, αλλά ποια τηλεόραση; Με τα τουριστικού χαρακτήρα ντοκιμαντέρ άγριων θηρίων, τις παρωχημένες βιογραφίες διαφόρων σελέμπριτι ή τις αναδρομές στους παγκόσμιους πολέμους; Αρκεί όπως ξεφυλλίσει κανείς μιας ή δυο εβδομάδων τα τηλεπρογράμματα, για να ανακαλέσει στο μυαλό του το τι προσφέρουν τα κανάλια –όλα τα κανάλια– θα καταλάβει, πιστεύουμε, σε τι αποσκοπούσε η ιερεμιάδα που προηγήθηκε: Τηλεπαράθυρα των κεντρικών δελτίων ειδήσεων των 8, όλα τα «πρωινάδικα» (αν εξαιρέσει κανείς τους Οικονόμου και Λυριντζή της NET), όλα τα ξεκατινιάσματα των μεσημεριανών Allstar –κους κους, μουσικές ακαδημίες, Δρούζες, Θέμοι, Αρναούτογλοι, Μικρούτσικοι, Τριανταφυλλόπουλοι, Κακαουνάκηδες, Λαζόπουλοι, Ευαγγελάτοι, Σεργουλόπουλοι... Δειγματοληπτική η απαρίθμηση. Εκείνος ο Άλεξ της Βέροιας και η δεκαεξάχρονη της Αμαρύνθου τι απέγιναν; Ξέρουμε, θα μας πείτε: Έστι AGB οφθαλμός.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Δεύτερο έργο της **Reza de Wet** στη θεατρική ζωή της χώρας μας παρουσιάζεται και φέτος από τη «Σκηνή Ελικώνος» στον θεατρικό χώρο του Atelier, Πάρνηθος 29 στην Κυψέλη (τηλ. 2108663423 και 6977206359). Είναι το έργο «**Οι Αγνοούμενες**», μεταφρασμένο και πάλι από την ίδια την σκηνοθέτιδα της παράστασης Κωνσταντίνα Ρίτσου.

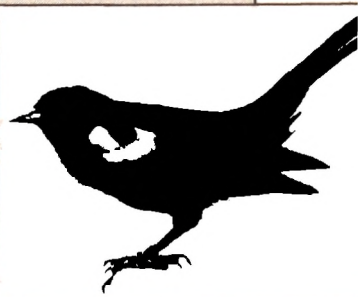
• Τιμητική εκδήλωση για τον **Νίκο Καζαντζάκη** διοργανώνει ο **Σύνδεσμος Γυναικών Χανίων Κρήτης** στην Εθνική Λυρική Σκηνή, τη Δευτέρα 20 Νοεμβρίου 2006 στις 7.30 το απόγευμα.

Κείμενα θα διαβάσουν οι ηθοποιοί Μαρία Τζομπανάκη και Γρηγόρης Βαλτινός, ενώ θα τραγουδήσουν οι Βασίλης Φακίτσας, Άννα Μορφίδου και Νίκος Ανδρουλάκης. Θα ακολουθήσει δεξίωση.

• Η Εταιρεία Μελέτης της Ιστορίας της Αριστερής Νεολαίας διοργανώνει στις 25 Νοεμβρίου 2006 στην αίθουσα της ΕΣΗΕΑ, Ακαδημίας 20, ημερίδα Μελέτης και Μνήμης με θέμα: «**Πανσπουδαστική 1956–1967, 50 χρόνια από την έκδοση του πρώτου τεύχους της**».

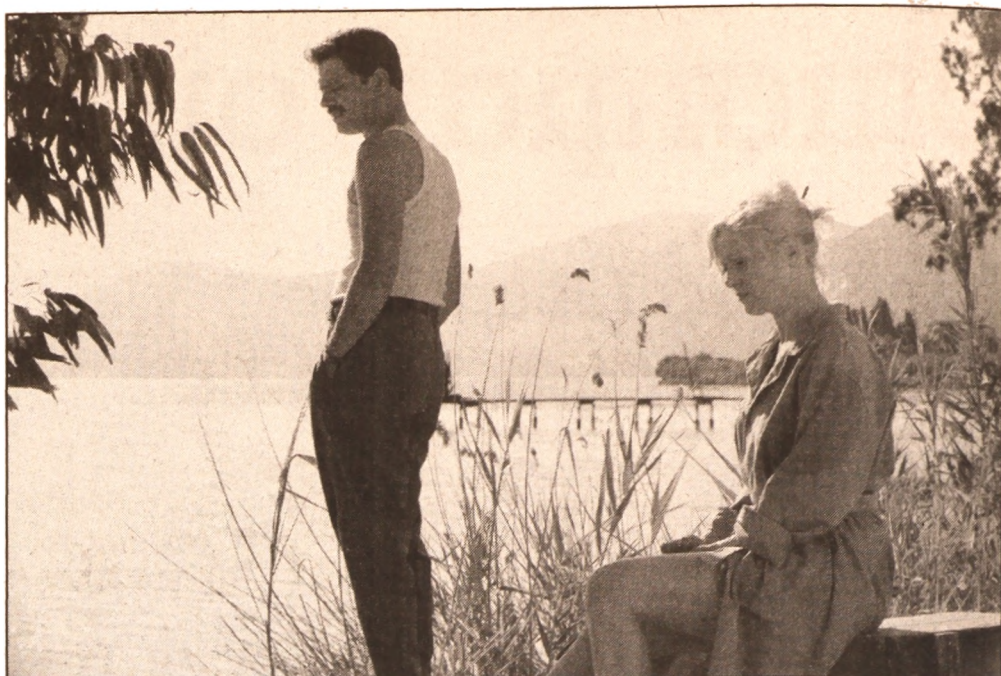
Η *Πανσπουδαστική* πρωτοκυκλοφόρησε την 31η Μαΐου 1956. Από την ημερομηνία αυτή μέχρι τον Απρίλιο του 1967 θα κυκλοφορήσουν 53 συνολικά τεύχη. Μέχρι το 23ο φύλλο (8/12/1960) η *Πανσπουδαστική* κυκλοφορεί ως σπουδαστική εφημερίδα. Από την ημερομηνία αυτή και μετά κυκλοφορεί ανανεωμένη ως δεκαπενθήμερη σπουδαστική επιθεώρηση. Διευθυντές της έχουν κατά καιρούς διατελέσει ο Β. Μαντέλης, Στάθης Δαμιανάκος, Γιώργος Χατζόπουλος και Μανώλης Μυλωνάκης.

• Το **Μαυροπούλι** του Ντέιβιντ Χάρουερ, σε σκηνοθεσία Βίκυς Γεωργιάδου, με τους Δημήτρη Καταλειφό, Μαρία Καλλιμάνη και Φαίδρα Χατζηκωνσταντή παρουσιάζει ο Καλλιτεχνικός Οργανισμός Φάσμα στο Απλό Θέατρο / Νέα Σκηνή από 10 Νοεμβρίου 2006.

κινη ματο γράφος

Ανοίγει η αυλαία

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 47ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Απόψε Παρασκευή, 17 Νοεμβρίου, ανοίγει, με την τελετή της έναρξης και την ταινία που την ακολουθεί («Βασίλισσα», του Στήβεν Φρήαρς), η αυλαία του 47ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. Ίσως η πιο σημαντική πολιτιστική εκδήλωση που πραγματοποιείται στην Ελλάδα, η οποία όχι μόνο έχει ριζώσει γερά, αλλά και η αναγνώρισή της στον διεθνή κινηματογραφικό ορίζοντα είναι αισθητή. Και βέβαια είναι πλέον δεδομένο ότι αυτή η διοργάνωση «ανήκει» αποκλειστικά και μόνο στον κινηματογράφο. Παλιές «δουλείες» και διλήμματα περί «ιθαγένειας» ή «εντοπιότητας» ανήκουν, ανεπιστρεπτί, στο παρελθόν.

Το αποτόλμησε και πέρσι η Δέσποινα Μουζάκη –πρώτη της χρονιά ως καλλιτεχνική διευθύντρια– και άντεξε. Το επαναλαμβάνει και εφέτος, και ασφαλώς με περισσότερη σιγουριά, το υπερ-πλούσιο σε αριθμό ταινιών πρόγραμμα (πέρσι είχαμε βιαστεί και το αποκαλέσαμε overbooking) αλλά και με περισσότερες (ελπίζουμε να αποδειχτούν και ενδιαφέρουσες) ενότητες. Μετρήσαμε 135 τίτλους και επιπλέον 12(!) αφιερώματα, καθώς και 3 ενότητες τιμητικών προβολών. Στη Θεσσαλονίκη θα μάθουμε αν το σύνολο των ταινιών που θα προβληθούν θα ξεπερνάει τις 300!

Πιο συγκεκριμένα, το θεματικά **Διεθνές Τμήμα** του Φεστιβάλ περιλαμβάνει 14 πρωτοδεύτερες ταινίες νέων δημιουργών από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Ανάμεσά τους και δύο ελλη-

νικές: «Η ψυχή στο στόμα», του Γιάννη Οικονομίδη, και το «Ρόζ», του νεαρού Αλέξανδρου Βούλγαρη, γιου του Παντελή. Το **Πανόραμα Ελληνικού Κινηματογράφου** αριθμεί 18 ταινίες μυθοπλασίας και μόλις 4 ντοκιμαντέρ. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τον ελληνικό κινηματογράφο, σοβαρό ενδιαφέρον έχει η καινούργια ενότητα «**Digital Wave**» (ψηφιακό κύμα) με 15 ταινίες, σχεδόν όλες μεγάλου μήκους. Ελπίζουμε ο κινηματογράφος μας με το βήμα αυτό να ανοίγει την πόρτα του στην ψηφιακή επανάσταση.

Οι «**Ημέρες Ανεξαρτησίας**» (διάδοχος των «**Νέων Οριζόντων**») θα δώσουν το παρών τους με 30 ταινίες, ενώ στο ίδιο πλαίσιο υπάρχουν και 5 αφιερώματα σε ονόματα άγνωστα μεν στους «αμύητους» (όπως ο 72χρονος Τσέχος Σβανκμάγιερ, ο Αφρικανός Σισακό ή ο 28χρονος Ρόιστον Ταν από τη Σιγκαπούρη), αξίες όμως κόντρα στο εμπορικό mainstream.

Το καθιερωμένο τμήμα «**Ματιές στα Βαλκάνια**» περιλαμβάνει επιλογή 17 ταινιών μέσα στις οποίες περιλαμβάνεται και το αφιέρωμα στον πολυβραβευμένο και πιο σημαντικό τούρκο δημιουργό, ευρωπαϊκής εμβέλειας, Νουρί Μπιλγκέ Τζεϊλάν. Ίσως αποτελέσει μια ακόμα έκπληξη της φετινής διοργάνωσης η καινούργια ενότητα με τον τίτλο (που τα λέει όλα) «**FOCUS: Εφηβικός πόθος / εφηβικός πόνος**». Η «Οδύσσεια» της εφηβείας ενδιαφέρει όλες τις ηλικίες.

Τα **Αφιέρωματα του Φεστιβάλ** είναι αφιερωμένα στον Βιμ Βέντερς (με

προβολές όλων των ταινιών του), στον βραζιλιάνικο κινηματογράφο και τον νέο κινέζικο κινηματογράφο. Το ελληνικό κομμάτι περιλαμβάνει ένα μεγάλο αφιέρωμα με τον τίτλο «**Σε ξένο τόπο: 50 χρόνια Μετανάστευσης στον Ελληνικό Κινηματογράφο**», πλήρεις αναδρομές στον **Σταύρο Τσιώλη** και τον **Δήμο Θεό**, ενώ τιμητικές προβολές θα γίνουν για τους «απόντες» **Αλέξη Δαμιανό**, **Μαρία Πλυτά** και **Γιάννη Φαφούτη**.

Στο διάστημα των 10 ημερών που θα διαρκέσει το Φεστιβάλ θα συμβούν και πλήθος άλλα γεγονότα και εκδηλώσεις, όπως το «**Φόρουμ Συμπαράγωγών, Crossroads**», η **Αγορά Κινηματογραφικών Ταινιών «Agora**», το **Βαλκανικό Ταμείο Ανάπτυξης Σεναρίου «Balkan Fund**», το **1ο Συνέδριο Ευρωπαϊκού Σεναρίου**, το «**The Salonica Studio**» (σπουδαστική πρακτική) κ.ά. Έκθεση φωτογραφίας του τούρκου σκηνοθέτη **Νουρί Μπιλγκέ Τζεϊλάν** στην Αγορά Μπεζεστένι. Σειρά Masterclass θα παραδώσουν οι **Βιμ Βέντερς**, **Βάλτερ Σάλες** (Ημερολόγια μοτοσικλέτας), **Κώστας Γαβράς** και η πρόεδρος της Κριτικής Επιτροπής **Κριστίν Βασόν**. Εύλογη, τέλος, είναι η αναμονή του αποτελέσματος της πρόσφατης ψηφοφορίας των μελών της **Πανελλήνιας Ένωσης Κριτικών Κινηματογράφου (ΠΕΚΚ)** για τις 10 καλύτερες ταινίες της ιστορίας του ελληνικού κινηματογράφου, με την ευκαιρία του εορτασμού των 30 χρόνων από την ίδρυση της Ένωσης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΕΙ
ΚΑ
ΣΤΙ
ΚΑ

Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας, απολλώνιος και διονυσιακός

ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ [ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138]

Φόρο τιμής για τα 100 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου και πολυσήμαντου –σε διεθνές πλαίσιο– δημιουργού Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα (26 Φεβρουαρίου 1906 – 3 Σεπτεμβρίου 1994) αποτελεί η τωρινή επετειακή, αναδρομική έκθεση του έργου του στο Μουσείο Μπενάκη.

Διπτά οφειλόμενη χειρονομία από μέρους του Μουσείου, στο οποίο ο όντως μεγάλος δημιουργός χάρισε το 1987 τη μνημειακή οικία του στην οδό Κριεζώτου, καθώς και ένα πολύ μεγάλο μέρος των έργων του. Ένα επίσης σημαντικό μέρος είχε δωρίσει το 1986 στην Εθνική Πινακοθήκη.

Πολυσχιδής, χαρισματική προσωπι-

κότητα, ο Ν.Χατζηκυριάκος-Γκίκας, που πέρα από ζωγράφος, γλύπτης, χαράκτης, σκηνογράφος, ήταν και συγγραφέας, ποιητής, στοχαστής, κοντολογίς ουμανιστής με την αναγεννησιακή έννοια του όρου, στάθηκε ο πρώτος έλληνας καλλιτέχνης που άρχισε να γίνεται, ήδη από την ηλικία των 17 χρόνων, γνωστός στο εξωτερικό. Πράγματι, την περίοδο 1923–1928 που έμενε στο Παρίσι συμμετείχε σε ομαδικές εκθέσεις στο πλευρό των πρωτεργατών της σύγχρονης τέχνης, ενώ σε ηλικία μόλις 21 ετών οργάνωσε την πρώτη του ατομική έκθεση στη γαλλική πρωτεύουσα (γκαλερί Percier). Από τότε, και μέχρι τον θάνατό του, το 1994, οργάνωσε περί τις 80 ατομικές εκθέσεις

στα μεγαλύτερα διεθνή κέντρα της Ευρώπης και των ΗΠΑ, εξασφαλίζοντας ένα διαχρονικό παρόν στο χαρισματικό έργο του.

Στην τωρινή έκθεση, στην οποία παρουσιάζονται 120 λάδια, 300 σχέδια (στη μεγάλη τους πλειοψηφία αδημοσίευτα), 30 γλυπτά, 40 χαρακτικά, σκηνικά και κοστούμια, καθώς και φωτογραφίες από το προσωπικό του αρχείο, η ιστορικός της τέχνης Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, που ανέλαβε την εκδήλωση και επιμελήθηκε και τον πολυτελή κατάλογο (εκδ. Λιβάνη), αποκαλύπτει μian άγνωστη πλευρά του καλλιτέχνη που είχε, μέχρι τώρα, χαρακτηριστεί επιφανειακά σαν μεταकुβιστής, εγκεφαλικός κ.ά. Πράγματι, χάρη σε μian ανανεωμένη ματιά, θεμελιωμένη σε επιστημονικά κριτήρια, οι δημιουργίες του μεγάλου ζωγράφου προσεγγίζονται με αποκλειστικό γνώμονα τη φαινομενικά διττή –απολλώνια / διονυσιακή– και στην πραγματικότητα μοναδική σε εμβέλεια και συνοχή προσωπικότητά του. Ιδίωμα που υπέβαλε και το σκεπτικό της τωρινής παρουσίασης, ώστε να προβάλει αντικειμενικά και σε όλο της το φάσμα η δημιουργική πορεία του ζωγράφου μέσα από την αναδρομική παρουσίαση των έργων του. Τα τελευταία, καθώς αποθαρρύνουν κάθε στερεότυπη κατάταξη – ένταξη, σφάλμα στο οποίο υπέπεσαν μερικοί «ειδικοί», προσφέρουν αποκλειστικά, χάρη στην πνοή που τα διακρίνει, το κλειδί της σωστής ερμηνείας τους, ενώ συγχρόνως σηματοδοτούν την προσφορά του καλλιτέχνη

στον διεθνή χώρο, χάρη στην αποκρυπτογράφηση – αποκάλυψη του ελληνικού φωτός. Αποκάλυψη που ενορχηστρώνεται μέσα από τον ρυθμό του ίχνους, τον παλμό του χρώματος και την αισθησιακή προσέγγιση της φύσης. Προσέγγιση που γίνεται ιδιαίτερα αισθητή στα τοπία του καλλιτέχνη, στις συνθέσεις με τις μυθολογικές μορφές, στα αισθησιακά γυμνά και στα ερωτικά συμπλέγματα που απολαμβάνουμε σε έναν μεγάλο αριθμό σχεδίων, τα οποία παρουσιάζονται επίσης για πρώτη φορά.

Φωτισμένη προσωπικότητα, ο Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας άφησε εποχή και με τη γενικότερη πολιτιστική του δράση σε ό,τι αφορά την ακραιφνή ελληνικότητα (πρωτοστατώντας στη γενιά του '30). Τη δημοσίευση και προβολή ρευμάτων και προσωπικοτήτων μέσα από το περιοδικό *Το Τρίτο Μάτι*. Την ακτινοβολία του ελληνικού πνεύματος στο εξωτερικό, καθώς μεταξύ άλλων διαμεσολάβησε για τη μετάφραση στα αγγλικά από τον Κ. Φράιερ της *Οδύσσειας* του Ν. Καζαντζάκη, με πλούσια εικονογράφηση του ίδιου του καλλιτέχνη. Την πολύτιμη διδασκαλία του στο ΕΜΠ, όπου επέδρασε καταλυτικά στους νέους αρχιτέκτονες και καλλιτέχνες. Την αποφασιστική του συμβολή στο χώρο της σύγχρονης σκηνογραφίας, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά

και στο εξωτερικό (*Περσεφόνη*, 1961, στο Covent Garden). Τα πολυάριθμα συγγράμματά του γύρω από την τέχνη, την αισθητική και τους ξένους πολιτισμούς.

Όμως, πάνω απ' όλα, το διαχρονικό ζωγραφικό του έργο, που σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του –είτε ήταν ιδιωματικά ημιπαραστατικό είτε και χαρισματικά αφηρημένο– είχε σαν κατεξοχήν συνδετικό κρίκο την υπέρτατη ευρυθμία – αρμονία, υποβάλλει ακόμη και στον λιγότερο μυημένο θεατή αυτή καθεαυτήν την αίσθηση της μεταφυσικής με τον πιο απτό εικαστικό τρόπο. Και αυτό, επειδή ο χαρισματικός αυτός δημιουργός κατόρθωνε πάντοτε να ταυτίζει την εικαστική του χειρονομία με το DNA του εκάστοτε ερεθίσματός του.

Την έκθεση συνοδεύει πολυτελής κατάλογος, άρτια επιμελημένος, του εκδοτικού οίκου Λιβάνη, με 1.200 έργα του καλλιτέχνη, μελέτη της Ντ. Ηλιοπούλου-Ρογκάν επικεντρωμένη στο σκεπτικό της έκθεσης, άρθρα ελλήνων και ξένων ειδικών, χρονολόγιο, βιβλιογραφία κ.ά. Ο σχεδιασμός της έκθεσης έγινε από τον Στ. Ζάννο. Προβάλλεται, επίσης, το πολύ ενδιαφέρον ντοκιμαντέρ του Β. Μάρου, με συμμετοχή του ίδιου του ζωγράφου, που ομιλεί για τη ζωή και το έργο του.

ΝΤΟΡΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ

παρα λειπό μένα

Τα ελληνικά μας θέματα

Η Πόπη Ζώρα είναι, για όσους το αγνοούν ή το ξεχνούν, μια σπουδαία Ελληνίδα. Η λαογράφος Πόπη Ζώρα έχει δώσει πολλά στον τόπο της. Πρώτα πρώτα διηύθυνε το «Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης» από το 1956. Αναμόρφωσε τον χώρο στο Τζαμί Τζισραδάκη όπου στεγαζόταν από το 1918 το Μουσείο, οργάνωσε πλήθος εκθέσεων, εμπλούτισε το Μουσείο, δημιούργησε το Φωτογραφικό Αρχείο και τον πρώτο πυρήνα της βιβλιοθήκης του. Πραγματοποίησε πλήθος επιτόπιες έρευνες, που οδήγησαν στη συγγραφή πλειάδας μελετών και λευκωμάτων.

Βοήθησε στη δημιουργία πολλών Λαογραφικών Μουσείων σε όλη τη χώρα, οργάνωσε περιοδική έκθεση του Μουσείου Λαϊκών Οργάνων του Φοίβου Ανωγειανάκη, συνέβαλε στην καθιέρωση του μαθήματος Λαϊκής Τέχνης στη Σχολή Ξεναγών, προωθεί τη δημιουργία Εργαστηρίου Συντήρησης μουσειακών αντικειμένων με εξειδίκευση στο ύφασμα. Οι εκθέσεις που οργανώνει μεταφέρονται στο εξωτερικό.

Δεν μπορούμε να καταγράψουμε όλες τις δράσεις της Πόπης Ζώρα. Και τη συγκινητική προσπάθειά της να αγοράσουν και να επιστραφούν από το Παρίσι στην Ελλάδα τριάντα εξαιρετικά κεντήματα. Αλλά έχει κάποια σημασία; Όχι. Διότι τις ημέρες αυτές –έληξε στις 5 Νοεμβρίου– υπήρχε ένα συνέδριο το οποίο συνδιοργάνωσαν 10 (!) φορείς. Όμως τα ΜΜΕ δεν έγραψαν ούτε μίαν αράδα.

Ο διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη εξέφρασε «την πικρία» του γι' αυτό. Καλά, πού ζείτε, κύριε Δεληβοριά;

Θεατρο

Το αρχαίο παιχνίδι της αφήγησης

«ΔΑΦΝΙΣ ΚΑΙ ΧΛΟΗ», ΤΟΥ ΛΟΓΓΟΥ – ΘΕΑΤΡΟ «ΠΟΡΕΙΑ»

Οι χυμοί της έμπνευσης διαπερνούν τη μια τέχνη και εμποτίζουν την άλλη. Μια όμορφη ζωγραφιά σε κάποιο ιερό αλσύλλιο της Λέσβου παρακίνησε κάποτε τον αινιγματικό Λόγγο να γράψει το πολύτομο μυθιστόρημά του για ένα ζευγάρι βοσκών που γνώρισε την αφύπνιση των αισθήσεων στο βουκολικό τοπίο του νησιού.

Καθώς λυσσομανούν οι περιπέτειες και εν μέσω απαγωγών, βιασμών, χαμένων παιδιών και αποκαλύψεων, καθώς η Τύχη διασκεδάξει με τα θύματά της και η Φύση τα μεταβάλλει, θα είναι στην πραγματικότητα η εσωτερική και όχι η εξωτερική περιπέτεια των δύο νέων που θα συνταράξει έκτοτε τους αναγνώστες του «Δάφνις και Χλόη». Οι ευθείες επιδράσεις του μυθιστορήματος της ύστερης, της πλέον πανανθρώπινης, αρχαιότητας πολλές και ομολογούμενες. Και πολύ ευρύτερες, απείρως περισσότερες οι πλάγιες. Αυτό το ταξίδι της αναγνώρισης και του έρωτα, το φτιαγμένο από αρχής να θωπεύει και να θεραπεύει, αποτελεί μέρος της βαθιάς συνείδησης του πολιτισμού μας. Ξεκινάει από τα βοσκοτόπια της αρκαδικής Μυτιλήνης και καταλήγει στα νερά της «Γαλάζιας Λίμνης». Όπως η μια τέχνη λοιπόν εγγίζει και αναπτερώνει την άλλη, έτσι και ο λιθουανός σκηνοθέτης Cezaris Graužinis εμπνεύστηκε από το ποιμενικό ειδύλλιο του Λόγγου τη δική του θεατρική περιπέτεια. Ακολουθώντας τη μετάφραση του Ρόδη Ρούφου, θα έλεγε κανείς ότι θέλησε να αποδώσει όχι τόσο την ίδια την πλοκή του μυθιστορήματος, όσο το παραμυθικό, το ιαματικό του στοιχείο. Έδωσε μια παράσταση όπου η αφήγηση τίθεται πάλι στην εστία του οίκου της τέχνης και τα πρόσωπα καταλαμβάνουν τη θέση των φιλοξενουμένων της. Βαθύτερα, η μεταγραφή του λιθουανού σκηνοθέτη οδηγεί στο υπόστρωμα

της ιδιαίτερης τέχνης του μυθιστορήματος, τέχνης που αναπτύσσεται στο κατάλληλο περιβάλλον της αστικής τάξης και ωριμάζει με τους μύκητες της σήψης της.

Στην παράσταση λοιπόν του Θεάτρου «Πορεία» οι φιλοξενούμενοι ενός μυθιστορημένου θεατρώνη ανακαλύπτουν τη διέξοδο μιας παλιάς ιστορίας που μιλάει για ένα νεαρό βοσκό, τον Δάφνι, και για μια νεαρή βοσκοπούλα, τη Χλόη. Η ενέργεια της παλιάς ιστορίας εισχωρεί στα σώματα και φέρνει σταδιακά τη μέθεξη της μίμησης. Η αφήγηση αναπτύσσεται επί σκηνής, σαν δρώμενο που ξεκινά από το πιο βασικό υλικό του θεάτρου, το κενό, και στοχεύει στο πιο βασικό του τέλος, την πλήρωση. Η παράσταση όμως στο Θέατρο «Πορεία» αποτελεί, όπως είπαμε, μια δοκιμή όχι μόνο πάνω στο μυθιστόρημα του Λόγγου αλλά και στην ίδια την ποιητική του μυθιστορήματος εν γένει. Η παλιά ιστορία μετατρέπεται σταδιακά, για την παρέα που τη δραματοποιεί, από αρχική έξοδος διαφυγής σε κεντρομόλο διαδικασία, σε μια γεμάτη πλησμονή ίαση εκτόνωσης, κοντά στην έξη, που ζητεί να διογκωθεί στο μη περαιτέρω, παρασύροντας στη μανία της για ολοκλήρωση τόπους καινούριους και κοινούς, θέματα παλιά και νέα. Ο ίδιος ο Λόγγος εξάλλου, εφορμώντας από την εικόνα των δύο νέων, θα παρασυρθεί σε τέσσερα ολόκληρα βιβλία, πρώτο σημάδι πως το μυθιστόρημα θα τηρεί στην νέα εποχή τους

δικούς του νόμους και θα ασκεί τις δικές του δυνάμεις σε κοινό και συγγραφείς.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πως αυτή ήταν μια παράσταση φτιαγμένη για τους ηθοποιούς της. Σπάνια βλέπουμε μια σκηνοθετική παρέμβαση που να αφήνει τόσο χώρο για παιχνίδι και αυτοσχεδιασμό στους καλλιτέχνες της. Ώρες-ώρες ο Graužinis έμοιαζε με τον εμψυχωτή ενός παιχνιδιού που θέτει τους όρους και παρακολουθεί την εξέλιξή του, αλλά αφήνει στους άλλους την τελική χαρά της διασκέδασης. Είχε βέβαια στα χέρια του μια ικανή ομάδα ηθοποιών. Ο Δημήτρης Τάρλοου εκτελούσε περισσότερο έναν διαδικαστικό ρόλο, με το να συνεισφέρει στην ατμόσφαιρα της παράστασης έναν συμβολικά αόριστο και δαιμονικό «θεατρώνη». Η υπόλοιπη ομάδα οργίασε: Οι Πολυξένη Ακλίδη, Δημοσθένης Ελευθεριάδης, Εύα Κεχαγιά, Δημήτρης Κουρούμπας, Βασιλική Κυπραίου, Μανώλης Μαυροματάκης, Μάρω Παπαδοπούλου και Απόστολος Πελεκάνος έδωσαν στην παράσταση το σκοτεινό λυρισμό και τη βαθιά μελαγχολία του έργου του Λόγγου. Οδήγησαν το θέατρο στην πρώτη του έκφραση, εκείνη που φέρνει στο νου την έκπληξη της μεταμόρφωσης, τη χαρά του παιχνιδιού και τη λειτουργία της παραμυθίας.

Ιδιαίτερα σημαντικά τα κοστούμια της παράστασης του Vytautas Narbutas γέμιζαν από μόνα τους το κενό του σκηνικού χώρου και έδιναν σαφείς χαρακτήρες στις μορφές του έργου. Η συνοδευτική μουσική του Martynas Bialobžeskis έδεσε έξοχα με το κλίμα και με το νόημα της παράστασης.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ο περιστερώνας της παιδικής μνήμης

του Νίκου Γουλανδρή

Στο βιβλίο συγχαρητηρίων για την έκδοση Μισέλ Βινόκ, *Ο σταθμός του Βορρά, Η Ζαν και οι δικοί της*, αφήγημα, μετάφραση Άννα Δαμιανίδη, επίμετρο Ριχάρδος Σωμερίτης, εκδόσεις Πόλις, [Αθήνα, 2006], προστέθηκε, προχθές Κυριακή, μία ακόμη εγγραφή¹. Σε αυτήν, η παρουσίαση της υπό συζήτηση έκδοσης αντιπαρέχεται την ποιότητα της ελληνικής έκδοχής του έργου και το εξετάζει από την οπτική γωνία της μνήμης: «Ανάμεσα στις γραμμές της αφήγησης, ο συγγραφέας διαχειρίζεται και λογαριάζεται με τις δύσκολες μνήμες της παιδικής και νεανικής του ζωής».

Αντιγράφω, εδώ, μια μνήμη της παιδικής ηλικίας του συγγραφέα (σελίδα 141): «[Η μητέρα μου ψάχνει να μου βρει καταφύγιο. Τελικά, ο θεός της Αρθούρος και η θεία της Αλίσ μας δέχονται, τη Μαρία-Τερέζα κι εμένα, στη Νορμανδία. Μένουμε εκεί από τον Σεπτέμβριο ως τον Δεκέμβριο 1939. Εξαιτίας των γεγονότων και των ξανθών μαλλιών μου, ο θεός μου με βαπτίζει «μικρό Πολωνό».] Το θυμάμαι εκείνο το σπίτι με τον περιστερώνα, χαριτωμένο, πλούσιο, στη μέση ενός περιβολιού με μηλιές. Εκεί πήρα τα πρώτα μου μαθήματα οδήγησης, τα οποία με γέμισαν περηφάνια. Ο Αρθούρος καθόταν δίπλα μου, στο Juva 4 του. Κάθε τόσο σταματούσαμε για να πάρουμε κάποιον. Μια μέρα πήραμε μια χωριάτισσα. Η μύτη μου, ευαίσθητη μύτη της πόλης, έπιασε την έντονη μυρωδιά αγελάδας που ανέδιδαν τα ρούχα της, και το ανέφερα με όλη μου την αθωότητα, πράγμα που μου κόστισε μια ανάποδη από τον Αρθούρο»².

Αναρωτιέμαι αν ο συγγραφέας «διαχειρίζεται και λογαριάζεται με» τις ίδιες μνήμες ελληνικά και γαλλικά. Στο παράδειγμα που αντέγραψα θα σημειώσω μια πραγματολογική διαφορά: «το σπίτι με τον περιστερώνα». Για τον αναγνώστη δεν κάνει και μεγάλη διαφορά, αν ο «ενθυμούμενος» θυμάται ένα σπίτι με «περι-

στερώνα» ή με κάποιο άλλο χαρακτηριστικό. Ο αναγνώστης μαθαίνει πως ο αφηγητής θυμάται αυτό που γράφει πως θυμάται. Δεν ξέρω αν και για τον αφηγητή είναι το ίδιο αδιάφορη η αλλαγή της μνήμης του από κάποιον τρίτο. Στο χωρίο που αντέγραψα ο αφηγητής γράφει πως η μνήμη του έχει κρατήσει ένα σπίτι «à colombage». Αυτό το «colombage», που δεν έχει σχέση με περιστερώνα, δηλώνει την κατασκευή με ξυλοδεσιά, όπου τα ανοίγματα που αφήνει η ξυλοδεσιά γεμίζονται ή συμπληρώνονται με άλλα οικοδομικά υλικά και έτσι, πέρα από τα δομικά χαρακτηριστικά, οι τοίχοι εξωτερικά εμφανίζουν περισσότερο ή λιγότερο ακανόνιστα πολύγωνα. Πρόκειται για «τυπικά» παραδοσιακή αρχιτεκτονική στη Νορμανδία, όπου φιλοξενήθηκε, μικρό παιδί, ο αφηγητής, «από τον Σεπτέμβριο ως τον Δεκέμβριο 1939».

«Εκεί πήρα τα πρώτα μου μαθήματα οδήγησης, τα οποία με γέμισαν περηφάνια». Αν καταλαβαίνω καλά, ο συγγραφέας, γεννημένος τον Μάρτιο 1937³, πήρε σε ηλικία δύο ετών και έξι έως εννιά μηνών, «τα πρώτα [του] μαθήματα οδήγησης», «τα οποία [τον] γέμισαν περηφάνια», με δάσκαλο οδήγησης τον θείο της μάνας του. Η διατύπωση στα ελληνικά της μνήμης του αφηγητή το επιβεβαιώνει: «Ο Αρθούρος καθόταν δίπλα μου, στο Juva 4 του. Κάθε τόσο σταματούσαμε για να πάρουμε κάποιον. Μια μέρα πήραμε μια χωριάτισσα». Έτσι γίνεται στα μαθήματα οδήγησης, ο δάσκαλος κάθεται δίπλα στον εκπαιδευόμενο, όπως ο Αρθούρος δίπλα στον αφηγητή. Το πρώτο πρόσωπο του πληθυντικού, «σταματούσαμε», «να πάρουμε», «πήραμε», ενισχύει την εντύπωση πως το νήπιο παίρνει πράγματι μαθήματα οδήγησης από τον παππού-Αρθούρο. Αν είναι έτσι, αδίκως την ανάποδη την άρπαξε το νήπιο που ξεφούρνισε πως η χωριάτισσα τού μύριζε αγελαδίλα.

Το δημοσίευμα από το οποίο πήρα αφορμή για αυτό το σημείωμα καταλή-

γει: «Συναρπαστική και λιτή αφήγηση, χωρίς περιττούς βερμπαλισμούς, αλλά με γνήσια, υπόγεια συγκίνηση, σε ένα βιβλίο που αποκαλύπτει με μοναδικό τρόπο την ταραγμένη επιφάνεια της ιστορίας και τα βάθη του ανθρώπινου ψυχισμού». Ίσως είναι έτσι, αλλά, θαρρώ, δεν διαβάσαμε το ίδιο βιβλίο.

ΝΓ

1 Το Βήμα, 12/11/2006, Σελ.: S04_Κωδικός άρθρου: B14914S041_ID: 281550

2 Το αντίστοιχο χωρίο από το πρωτότυπο, Michel Winock, *Jeanne et les siens, récit*, Seuil, 2003, (152) «[Ma mère se démène pour me mettre à l'abri. Finalement, son oncle Arthur et sa tante Alice nous accueillent Marie-Thérèse et moi en Normandie. Nous y restons de septembre à décembre 1939. En raison des événements et de mes cheveux blonds, je deviens pour mon grand-oncle le «Petit Polonais».] Je me souviens de cette maison à colombage, coquette, fleurie, au milieu d'un verger de pommiers. Très fier, j'ai pris mes premières leçons de conduite automobile aux côtés d'Arthur, dans sa Juva Quatre. Il s'arrête souvent pour prendre tel ou tel. Un jour, c'est une paysanne. Il n'échappe pas à mon nez de citadin qu'elle sent très fort la vache. Je le dis innocemment, ce qui me vaut une torgnole de la part d'Arthur». [Το θυμάμαι αυτό το σπίτι με την ξυλοδεσιά, όμορφο, ανθοστόλιστο, μέσα σ'ένα περιβόλι με μηλιές. Με πολύ καμάρι, πήρα τα πρώτα μου μαθήματα αυτοκινήτου δίπλα στον Αρθούρο, στο Ρενό του Γιουβακάτρ. Σταματάει συχνά για να πάρει τον ένα ή τον άλλο. Μια μέρα παίρνει μια χωριάτισσα. Η πολιτισμένη μύτη μου δεν αντέχει την αγελαδίλα της. Αθώα το λέω και αρπάζω μια ανάποδη από τον Αρθούρο]. [Για το Ρενό Γιουβακάτρ, όποιος ενδιαφερόμενος μπορεί να ρίξει μια ματιά στη διεύθυνση:

<http://juvaquatre.free.fr/definitionjuva.htm>

3 Το λεξικό γράφει από πού έρχεται αυτή η λέξη.

4 Η πληροφορία στη σελίδα 97 του τόμου.

Αλληλογραφία Δημήτρη Χατζή – Στρατή Δούκα

Τρία γράμματα

του Νίκου Γουλανδρή

Τρία γράμματα αποτελούν το σύνολο της (γνωστής) αλληλογραφίας ανάμεσα στον Δημήτρη Χατζή και τον Στρατή Δούκα. Το γράμμα του Δημήτρη Χατζή προς τον Στρατή Δούκα¹ είχε εντοπιστεί παλαιότερα στις συλλογές του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (ΕΛΙΑ), τα δύο γράμματα του Δούκα στον Χατζή εντοπίστηκαν σε υλικό που πρόσφατα κατατέθηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ουγγαρίας.

Ν.Γ.

Βουδαπέστη, [Σάββατο] 30.11.1963²
Αγαπητέ Κύριε,

Ευχαριστώντας σας για την αποστολή του αληθινά πολύ ενδιαφέροντος βιβλίου “Κάτω από ξένους ουρανούς” του Αλέκου Δούκα³ (ήταν αδερφός, συγγενής σας;) – αισθάνομαι μεγάλη συγκίνηση που επικοινωνώ με αυτή την ευκαιρία με ένα συγγραφέα για τον οποίο τρέφω εξαιρετική εκτίμηση. Θεώρησα πάντοτε την “Ιστορία ενός αιχμαλώτου” ένα λαμπρό μνημείο του πεζού μας λόγου και χαίρομαι που μου δώσατε την ευκαιρία να σας το πω.

Σας χαιρετώ με τιμή
και φιλία
Δημ. Χατζής

1.1.64 Ορμηνίου 3 Αθήνα (612)

Αγαπητέ Τάκη,

Επίτρεψέ μου αυτή τη συντροφική οικειότητα. Δεν είμαστε δα και εντελώς άγνωστοι. Σας θυμούμαι όταν έδιδες κ' εγώ κάτι τεχνοκριτικά σημειώματα στην “Ελεύθερη Ελλάδα”⁴ και στου Καραβιά⁵, όπου βλέπαμε με τον Κουμπάρο⁶. Το γράμμα σου με βρήκε στην κλινική και γιαυτό καθυστέρησε λίγο η απάντησή μου. Σ' ευχαριστώ για τα καλά σου λόγια τόσο για το μικρό έργο μου όσο

και το έργο του αξέχαστου αδελφού μου. Ναι ήταν ένα έξοχο παιδί. Αλλά δεν αξιώθηκε να τελειώσει το έργο του. Είχε στόφα συγγραφέα και ήταν οπλισμένος καλά. Μα δεν του μέλλουνταν να τελειώσει. Μόλις άρχιζε, με το [δεύτερό του] έργο. Τα δικά σου τα παρακολουθώ. Είναι η καλύτερη, η πιό έντεχνη πρόζα. Μην το πάρεις για ανταπόδοση φιλοφρονήματος. Δεν είμαι ικανός γιαυτά. Αυτόν τον μήνα, ίσως να βγω έξω (στο εξωτερικό) να δω την υγεία μου που έχει πολύ ταλαιπωρηθεί. Αν έλθω κατά 'κει, ίσως και ν' ανταμώσουμε. Αλλά εύχομαι να σας βρω εδώ, κατά την επιστροφή μου.

Με την ευχή μιας γρήγορης αντάμωσης
μέσα στο 1964

Σας χαιρετώ φιλικώτατα
Στρατής Δούκας

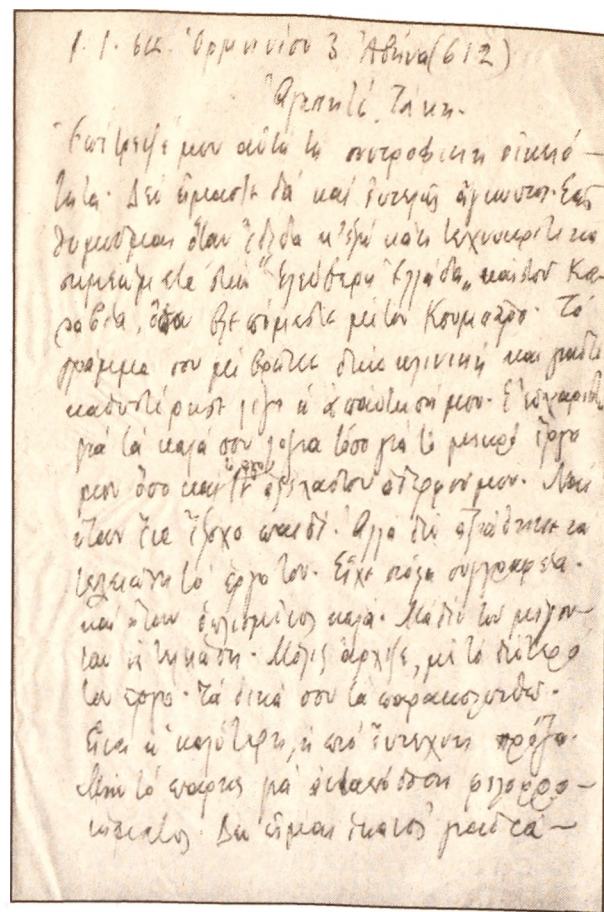
*

17.1.64 Μόσχα

Αγαπητέ Τάκη,

Βρίσκομαι από προχθές στη Μόσχα, ήρθα για να τελειώνω με τις περιπέτειες της υγείας μου, ας ελπίσουμε. Όταν θα τελειώσω μ' αυτ[ές], θα επιθυμούσα να επισκευθώ τις ανατολικές χώρες. Ήταν μια ευκαιρία να σας έβλεπα όλους. Όμως το καλύτερο θα ήταν να ανταμώναμε στη Αθήνα, ας το ευχηθούμε. Όλοι το περιμένουμε αυτό με αγωνία. Όταν είπα στο Σταύρο Γιαννακόπουλο, ότι έφθασα στη Μόσχα σε 8½ ώρες (και με δυο σταθμούς – Σόφια – Βουκουρέστι) μου είπε με παράπονο: “Την ίδια απόσταση δε μπορέσαμε να την καλύψουμε μήτε σε 15 χρόνια”, το μαρτύριο το δικό σας έρχεται ευθύς αμέσως μετά το μαρτύριο των φυλακισμένων. Με την ελπίδα μιας γρήγορης αντάμωσης

Σε χαιρετώ φιλικώτατα
Στρατής Δούκας

1. Στον δικτυακό τόπο του ΕΛΙΑ

(<http://www.elia.org.gr/>), στη ρουμπρίκα Κατάλογος αρχείων, αρχείο Στρατή Δούκα (αριθμός 096), θα βρει ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης, μαζί με την περιγραφή του αρχείου, και τις αναγκαίες πληροφορίες για αυτόν το συγγραφέα.

2. Το γράμμα έχει δημοσιευτεί στο Βιβλιογραφικό μελέτημα (1930-1989)

Δημήτρη Χατζή, Αθήνα, 1991, λήμμα 354.

3. [Αντιγράφω από τον ηλεκτρονικό κατάλογο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας] Κάτω από ξένους ουρανούς, υπό Δούκας, Αλέκος, Μεμβούρνη : [χ.ε.] 1963 [ταξιδετικός αριθμός Ν.Φ.-519-ΕΚ] [Αντιγράφω από το βιογραφικό σημείωμα του Στρατή Δούκα (ΕΛΙΑ, ό. π.), όπου δίνονται και κάποιες πληροφορίες για τον Αλέκο Δούκα (1900-1962)]: Ο αδελφός του Αλέκος μετανάστευσε από το 1927 στην Αυστραλία όπου αναδείχθηκε σε σημαντική μορφή των ελληνικών γραμμάτων και του εργατικού κινήματος εκεί. Σκοτώθηκε επιστρέφοντας από διαδήλωση υπέρ της ειρήνης.]

4. Ελεύθερη Ελλάδα, όργανο του ΕΑΜ, καθημερινή απογευματινή εφημερίδα, Αθήνα, 1944-1947.

5. Πιθανότατα το βιβλιοπωλείο Α. Καραβία [γωνία Ιπποκράτους – Ακαδημίας].

6. Αγνώω για ποιον άνθρωπο γίνεται λόγος.

Βουκόλοι και καουμπόηδες

του Σάββα Παύλου

Ιδού, λοιπόν, που το καουμπόικο φιλμ αναδιαρθρώνει την αφήγησή του και ανανεώνει τη θεματογραφία του, άλλοτε από την πλευρά των διωκτών (σερίφης και ιππικό) και άλλοτε από την πλευρά των διωκόμενων (ληστές, φυγάδες και άλλοι παράνομοι), βλέποντας τα πράγματα πότε από τη σκοπιά των λευκών εποίκων πότε από τη σκοπιά των ιθαγενών Ινδιάνων, από τη σκοπιά των μετακινούμενων κτηνοτρόφων ή των στατικών γαιοκτημόνων, από το στρατόπεδο των Βορείων ή, ενίοτε, των Νοτίων του αμερικανικού εμφυλίου. Συνήθως αναπαράγει τις θεμελιώδεις συντεταγμένες της αμερικανικής κατεστημένης ιδεολογίας, κάποτε, όμως, εμφανίζεται ως ανατρεπτικό φιλμ της αμφισβήτησης και της απομυθοποίησης, άλλοτε πάλι δραματικό άλλοτε κωμικό, μέχρι και μιούζικαλ μερικές φορές. Τώρα επανέρχεται, εισάγοντάς μας στον κόσμο των ομοφυλόφιλων καουμπόηδων με το έργο *Brokeback Mountain* (2005, σκηνοθεσία Άνγκ Λι): οι σκληροί ετεροφυλόφιλοι, οι άντρες της άμεσης αντίδρασης, αποσύρονται για νέο ήθος, έθος και συνήθεια.

Η ελληνική μετονομασία των καουμπόηδων θα ήταν βουκόλοι, άντε γελαδάρηδες στην πιο δημοτική εκδοχή. Και όμως, σ' εμάς το βουκολικό έργο παραπέμπει νοσταλγικά στη στατική και ειδυλλιακή κοινωνία των αγροτοποιμένων, με αγνά και άδοξα συναισθήματα μέσα στη φύση και την ηρεμία, με παγιωμένες αξίες εδώ και καιρό, σε μια αργόσυρτη μέσα στους αιώνες κατασκευή συμπεριφοράς και νοοτροπίας που αναπαράγει στην ανθρωπινή κοινωνία τη βίωση του κύκλου των εποχών και του κύκλου της ζωής. Το βουκολικό έργο αποτελεί ένα κάλεσμα στην απλότητα και ένα μήνυμα προσιτής ευτυχίας. Το καουμπόικο έργο σημαίνει κάτι εντελώς διαφορετικό, πα-

ραπέμπει σε έναν κόσμο νευρώδη την ώρα της κυοφορίας του, όταν τοποθετούνται οι πρωταρχικές συντεταγμένες και οι αξίες αυτού του κόσμου.

Ο γάλλος θεωρητικός του κινηματογράφου Μπαζέν αναρωτήθηκε, παλαιότερα, σε άρθρο του για την παγκοσμιότητα του γουέστερν. Αυτό το λειψό θέμα, τόνιζε, που επικεντρώνει στην αμερικανική δύση και την κατάκτησή της, καθώς και στον εμφύλιο Βορείων και Νοτίων, τους συγκινεί όλους, λευκούς, μαύρους, Ασιάτες, Ευρωπαίους! Γιατί;

Πρέπει, λοιπόν, να στοχαστούμε ξανά σχετικά με την πρόσληψη του γουέστερν από την παγκόσμια κοινωνία και για την ευμενή και ευνοϊκή υποδοχή του.

Έργο δράσης μέσα στην ανοικτοσύνη της αμερικανικής υπαίθρου, με την απλή και στέρεη ηθική του στην αιώνια πάλη του κακού και του καλού, έργο που εκτυλίσσεται αναδεικνύοντας τις αξίες του έρωτα κυρίως, αλλά και της φιλίας και της συντροφικότητας, σε ακραίες και δύσκολες συνθήκες και σε ποικίλες δοκιμασίες όταν οι πρώτοι άποικοι οικοδομούν κόσμο και κοινωνία. Στο μεταίχμιο κοινωνίας και φύσης, ο καουμπόης γίνεται ο μύθος της ατομικής αξίας, του θάρρους και του ενστίκτου της επιβίωσης. Δεν είναι μόνο αυτό. Οι άποικοι και οι πρώτοι καουμπόηδες διατρέχουν έφιπποι την αμερικανική ύπαιθρο, αλλά δεν είναι οι ιθαγενείς του χώρου αυτού, είναι μέλη των ευρωπαϊκών, κυρίως, εθνών με ιστορία και παράδοση, με τις σχέσεις και τις αξίες του παλιού κόσμου. Στην Αμερική όμως θέτουν τα πράγματα σε νέα αφετηρία, απεκδύονται τον παλιό εαυτό τους και τις αξίες του παλιού χώρου τους, και γενικότερα την παλιά ευρωπαϊκή τάξη για κάτι καινούργιο. Η γενικότερη ατμόσφαιρα που αναπαράγεται είναι αυτή της αναπαρθένευσης

των πάντων, του καινούριου ξεκινήματος, με διαδρομές και ευκαιρίες πρωτοφανέστες για όλους. Είναι ενδεικτική η περίπτωση του Κ. Πηλ, που αναφέρει σαρκαστικά ο Μαρξ στο *Κεφάλαιο*, ο οποίος κουβάλησε από την Αγγλία στο Σουάν Ρίβερ τα πλούτη του και τριακόσια άτομα της εργατικής τάξης. Όταν έφτασαν στον προορισμό τους, ο Κ. Πηλ έμεινε χωρίς ούτε έναν υπηρέτη για να του στρώνει το κρεβάτι του ή για να του μεταφέρει νερό από το ποτάμι. Διαγράφοντας με μια μολυβοκοντυλιά τον παλιό κόσμο, τις σχέσεις και τις αξίες του, τράβηξε ο καθείς τον δρόμο του, πιστεύοντας ότι στον νέο κόσμο θα τα κατάφερνε.

Μα κυρίως οι καουμπόηδες αποτελούν τον μύθο των δημιουργών του έθνους εκείνου που ηγείται παγκοσμίως. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε διάφορα έργα που αναφέρονται στη σύγχρονη αμερικανική ζωή, οι ήρωες διαθέτουν ιθαγένεια, ρίζες και καταβολές (Πολωνός στο *Λεωφορείον ο πόθος* του Η. Καζάν, Σικελός στο *Ο Νονός* του Κόπολα, Εβραίοι στο *Κάποτε στην Αμερική* του Σ. Λέονε, Ιρλανδοί στο *Ο δρόμος της απώλειας* του Σ. Μέντες, Έλληνας στο *Ο Συμβιβασμός* του Η. Καζάν κλπ κλπ). Στα φιλμ όμως που εξετάζουμε, παρότι αναφέρονται σε εποχές που μόλις είχαν αφιχθή τα μεταναστευτικά ρεύματα από την Ευρώπη, οι καουμπόηδες περιγράφονται σχεδόν ως ιθαγενείς αμερικανοί, χωρίς σχέση με ευρωπαϊκή εθνική καταγωγή και ταυτότητα, αποτελούν τη μαγιά της συγκρότησης της αμερικανικής μυθολογίας, που τους θέλει χωρίς εξωαμερικανικούς προσδιορισμούς.

Ακόμη είναι χαρακτηριστική και η εικονογραφία που κυκλοφόρησε το 1976, για τα διακόσια χρόνια της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας, και η οποία εκφράζει τα θεμελιώδη της αμερικανικής ιστορίας. Στην πρώτη εικόνα, με

χρονολογία 1776, εμφανίζονται σκληροτράχηλοι ένοπλοι καουμπόηδες γύρω από μια άμαξα να προχωρούν προς τη Δύση. Στην άλλη εικόνα, με χρονολογία 1976, παρουσιάζεται ένας δορυφόρος που προχωρεί στο διάστημα. Η επέκταση, λοιπόν, που ξεκίνησε από τους πιονέρους καουμπόηδες και τις τουφεκίες τους συνεχίζεται. Γράφοντας παλαιότερα για την καταξίωση του καουμπόικου φιλμ σε όλο τον κόσμο, αναφερόμουν σ' αυτές τις τουφεκίες σε παλιές φόρμες, στις οποίες βλέπουμε τη μοίρα μας που ήρθε, τις αγαπούμε και τις μισούμε, μας δείχνουν πώς γίνεται γρήγορα η συσσώρευση του κεφαλαίου, πώς φτάνουμε στη μητρόπολη που δεν αξιωθήκαμε, πώς χάσαμε το τρένο.

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι οι Κλέφτες και οι Αρματωλοί της ελληνικής ιστορίας. Και αυτοί έδρασαν στην ανοιχτοσύνη της ελληνικής υπαίθρου,

με τις αρετές της σύγκρουσης και τη στέρεη και απλή ηθική τους. Ακόμη και οι εναλλαγές και συναλλαγές μεταξύ Κλεφτών και Αρματωλών προσιδιάζουν με παρόμοιες σχέσεις μεταξύ των σερίφηδων και των ληστών των καουμπόικων έργων. Αλλά και η γνωστή σκηνή της μονομαχίας, που επαναλαμβάνεται τακτικά στις καουμπόικες ταινίες και δίνει την τελική λύση ή ξεκαθαρίζει το θέμα της διαδοχής, χαρακτηρίζει και τα ήθη των Κλεφτών και αποτυπώνεται έντονα στα βιβλία του Γιάννη Βλαχογιάννη για τα παλικάρια της κλέφτικης ζωής. Όμως οι Κλέφτες και οι Αρματωλοί αποτελούν δομικά στοιχεία για τη συγκρότηση ενός έθνους δέκα εκατομμυρίων με εμβέλεια μικρή και δεν μπορούν να υπερβούν τα γεωγραφικά του όρια, να δημιουργήσουν μύθο για άλλους λαούς. Μιλάμε για κατασκευή και παραγωγή ενός κινηματογραφικού είδους «Κλεφτών και Αρμα-

τωλών» με πληθώρα έργων, που θα συγκινεί και θα ελκύει ως τέτοιο, και όχι για ένα μεμονωμένο έργο που μπορεί να είναι αποκαλυπτικό στην ποιότητά του. Αυτό το κινηματογραφικό είδος δεν μπορούμε να το διανοηθούμε καν.

Οι καουμπόηδες αποτελούν δομικά στοιχεία για τη συγκρότηση ενός πανίσχυρου έθνους 300 περίπου εκατομμυρίων. Συντελούν στην παραγωγή μύθου και ιδεολογίας για το έθνος που συγκρότησαν και το οποίο σήμερα ηγείται, αποτελεί τη μητρόπολη της ανθρωπότητας και καθορίζει τη μοίρα της, επιβάλλοντας ταυτόχρονα σε όλα τα μήκη και πλάτη της Γης τον μύθο και την ιδεολογία του. Έτσι, αυτό το κινηματογραφικό είδος θεωρείται από όλους μας, άσπρους, μαύρους, Ευρωπαίους, Ασιάτες, κάτι απλό και φυσιολογικό. Το περιμένουμε, γιατί μέσα μας μετέχουμε ήδη στην αμερικανική μυθολογία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

- **Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ**
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ**
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του Α. Εμπειρίκου
«Ο Έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή
- **ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ**
Ερωτικές μεταμορφώσεις αντίδωρο στην Μάτση Χατζηλαζάρου
- Ούτως ή άλλως (Αναγνωστάκης
– Εγγονόπουλος – Καχτίσης – Χατζής)
- **ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ**
Επιστημάνσεις
- **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ**
Πήγε να εγκοιμηθεί στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου
- **ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ**
Υπερρεαλισμός και «Υπερρεαλισμοί»

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

- **ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ**
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- **ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ**
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος
- **ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ**
Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία του δυτι-

κού συστήματος εξουσίας

- **ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ**
Η κριτική της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ**
Φύλλα-Φτερά
Ο Βασιλιάς που πέθανε
- **ΑΝΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ-ΡΟΕ**
Η άλλη μου πατρίδα
- **ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΡΜΠΑΛΑΣ**
101 Ποιήματα
- **SALVATORE NICOSIA**
Το σήμα και η μνήμη
- **ΤΣΙΜΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ**
Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς
- Π
- **ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ**

- Κάτι το «ΩΡΑΙΟΝ»
Μια περιήγηση στην ελληνική
κακογουστιά
- **Kitsch (Made in Greece) (Αγγλικό)**
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ**
Ο τρίτος δρόμος
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ**
Τσιγγάνικη ορχήστρα
- **ΤΑΣΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**
Γκουντμπάι Μίστερ Μίλερ

- **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ**
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

- **ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**
Η αδιαχώρητη κοινωνία
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ**
Πολιτικό σύστημα και πολιτική
- **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**
Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο Μεσοπόλεμο
- **ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ**
Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ**
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- **ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ**
Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η μεγάλη ιδέα
- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ**
Μια συνάντηση: Σεφέρης-Μακρυγιάννης
- **ΥΓΕΙΑ-ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ**
Μελέτες για το σύστημα υγείας (συλλογικός τόμος)
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ**
Η χρήση και η κατάχρηση του αντιαμερικανισμού στην Ελλάδα
- **ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ**
Το Κυπριακό. «Στρατηγική» και στρατηγική
- **ΝΙΚΟΣ και ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΚΟΒΛΗ**
Άλλος δρόμος δεν υπήρχε

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, Δημοχάρους 60, τηλ.: 210-72 32 819, fax: 210-72 26 107, e-mail: chrapou@otenet.gr
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΚΑΤΑΡΤΙ, Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα, τηλ.: 210-36 04 793 - 210-36 01 271, fax: 210-36 09 697

ΑΙΜΟΣ, ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Τη Δευτέρα 6 Νοεμβρίου έγινε η παρουσίαση του τόμου *ΑΙΜΟΣ, Ανθολογία Βαλκανικής Ποίησης* στην ελληνική γλώσσα, στο Μουσείο Μπενάκη στην οδό Πειραιώς. Στην παρουσίαση μίλησαν ο υπουργός Επικρατείας κ. Θ. Ρουσόπουλος, η αναπληρώτρια καθηγήτρια του ΑΠΘ κ. Άντεια Φραντζή, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Σόφιας κ. Μιχαήλ Νεντέλτσεφ, ο ομότιμος καθηγητής του

ΑΠΘ κ. Παν. Μουλλάς, ο ιστορικός και κριτικός κ. Αλ. Αργυρίου και ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Γιάννης Δάλλας. Οι ηθοποιοί Όλια Λαζαρίδου και Κώστας Βασαρδάνης διάβασαν ποιήματα από τα ανθολογούμενα στον τόμο. Στη συνέχεια δημοσιεύουμε τις εισηγήσεις του υπουργού κ. Θ. Ρουσόπουλου και των κ. Παν. Μουλλά και Γιάννη Δάλλα.

Διάλογος ανάμεσα στους πολιτισμούς

του υπουργού Επικρατείας Θ. Ρουσόπουλου

Γνωρίζοντας την προσπάθεια που χρειάστηκε γι' αυτή την έκδοση, φαντάζομαι την ικανοποίηση και την ανακούφιση που πρέπει να αισθάνονται σήμερα όλοι εκείνοι όσοι εργάστηκαν για την ολοκλήρωσή της.

Η ανθολογία αυτή είναι ένα πραγματικό κόσμημα. Ένα έργο αναφοράς της σχετικής βιβλιογραφίας. Αξίζει λοιπόν τα συγχαρητήρια αλλά και την ενεργή υποστήριξη όλων μας.

Και βεβαίως οφείλουμε να συγχαρούμε και να ευχαριστήσουμε όλους όσοι εργάστηκαν για την έκδοση αυτή, και ιδιαίτερα το *Αντί* για τον συντονισμό της προσπάθειας.

Εύχομαι και ελπίζω η νέα προσέγγιση που εισάγει ο τόμος αυτός, της παράλληλης έκδοσης στις βαλκανικές γλώσσες, να βρει μιμητές και ως εκ τούτου συνεχιστές.

Τα Βαλκάνια ιστορικά ήταν, πριν και πάνω απ' όλα, μια παραμεθόριος περιοχή. Μια περιοχή που η τύχη το έφερε να ορίζει πάντα σύνορα: ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία, ανάμεσα στη Χριστιανοσύνη και το Ισλάμ, ανάμεσα στη λαϊκή και την αστική, φιλελεύθερη δημοκρατία.

Ως σταυροδρόμι, τα Βαλκάνια υπήρξαν, παλαιότερα και πρόσφατα, το πε-

δίο αιματηρών συγκρούσεων. Στις συγκρούσεις αυτές οφείλεται η εν πολλοίς δικαιολογημένη διεθνής φήμη της γειτονιάς μας.

Αυτό όμως που συχνά ξεχνάμε –και δυστυχώς το ξεχνάμε ακόμη και όσοι ζούμε εδώ, στα Βαλκάνια– είναι ότι η γειτονιά μας είναι, επίσης, περιοχή ανταλλαγών και επικοινωνίας, περιοχή παραγωγής ενός πλούσιου, σημαντικού πολιτισμού, λαϊκού και λόγιου.

Και το ξεχνάμε αυτό γιατί, εδώ και καιρό, φαίνεται πως προτιμάμε την απόσταση από την επικοινωνία. Αυτή η στάση έχει βεβαίως τους λόγους της.

Πρώτα απ' όλα, κατά την Οθωμανική κυριαρχία, η επικοινωνία ανάμεσα στους λαούς του Αίμου ήταν μια επιβληθείσα πραγματικότητα. Οι προσπάθειες για τη δημιουργία εθνικών κρατών οργανώθηκαν ως αντίδραση αυτής της επιβολής. Και δικαιολογήθηκαν ιδεολογικά πολλές φορές υπερτονίζοντας τις διαφορές –τη λεγόμενη «ιδιοσταςία» κάθε λαού– και υποβαθμίζοντας τις ομοιότητες.

Η Ελλάδα, για παράδειγμα, από τη σύστασή της και μετά, στράφηκε μακριά από την πρόσφατη ιστορία της και τα Βαλκάνια. Στράφηκε από τη μια μεριά προς την αρχαιότητα για την ιδεολογική θεμελίωση του νέου κράτους και, από την άλλη, προς τη Δυτική Ευ-

ρώπη, αναζητώντας πρότυπα ανάπτυξης. Αυτή η στροφή ήταν βεβαίως απαραίτητη για την επιβίωση του ελλαδικού κράτους.

Είχε όμως ως συνέπεια να αποσυνδεθούμε σε μεγάλο βαθμό –τουλάχιστον ως προς την επίσημη έκφραση– από τις σχέσεις πολιτισμού που μας συνδέουν με τους άλλους λαούς της περιοχής.

Αλλά και στα υπόλοιπα κράτη της χερσονήσου, η ανάπτυξη των επαναστατικών κινημάτων για την ανεξαρτησία από την Οθωμανική Αυτοκρατορία από τη μια πλευρά και η επικράτηση κομμουνιστικών καθεστώτων αργότερα από την άλλη, απέκοψε πολλούς δεσμούς με την Ελλάδα.

Αν και ξεκινήσαμε λοιπόν με αρκετές κοινές αφετηρίες, πήραμε δρόμους διαφορετικούς.

Αυτό που μπορούμε λοιπόν να κάνουμε σήμερα, αυτό που οφείλουμε να κάνουμε, αν μαθαίνουμε κάτι από την ιστορία, είναι να δούμε την περιοχή μας, την ιστορία και τον πολιτισμό της, αν όχι με αντικειμενικότητα, τουλάχιστον με ψυχραιμία και καλή θέληση.

Από τη μια μεριά, να μιλήσουμε με ειλικρίνεια για όσα μας ενώνουν. Να αναγνωρίσουμε τις κοινές μας πολιτιστικές καταβολές ως κώδικα κοινής δημιουργίας και προκοπής, χωρίς τον φόβο ότι μια τέτοια αναγνώριση απειλεί την

εθνική προσωπικότητα του καθενός.

Από την άλλη, βεβαίως, να γνωρίσουμε και να εκτιμήσουμε αυτά στα οποία διαφέρουν από μας οι γείτονές μας. Να γνωρίσουμε –έστω αναδρομικά– τους διαφορετικούς δρόμους έκφρασης και πολιτισμού που πήρε κάθε λαός της περιοχής. Γιατί, εν τέλει, αυτός είναι και ο μόνος δρόμος που οδηγεί στη συνεργασία και τον αλληλοσεβασμό.

Υπάρχουν πολλοί δρόμοι γι' αυτό, συμπληρωματικοί ο ένας προς τον άλλο. Υπάρχει ο πολιτικός δρόμος: Την πρωτοχρονιά του 2007 η Βουλγαρία και η Ρουμανία γίνονται μέλη της ΕΕ, γεγονός που θα ανοίξει νέες προοπτικές για ολόκληρη την περιοχή. Υπάρχει βεβαίως ο δρόμος της οικονομικής συνεργασίας, της δημιουργίας ενός πεδίου κοινού συμφέροντος. Άλλωστε, όπως είπε ο Μπαστιά, και απέδειξε πλειστάκις η ιστορία των Βαλκανίων, «τα σύνορα που δεν τα περνάνε τα αγαθά, έρχεται κάποτε η ώρα που τα περνάνε οι στρατοί».

Όλα αυτά όμως προϋποθέτουν το δρόμο του πολιτισμού. Προϋποθέτουν –όπως πολύ σωστά επισημαίνουν οι εκδότες του βιβλίου– την αποφόρτιση του όρου «Βαλκάνια» από τους αρνητικούς συνειρμούς που προξενεί. Προϋποθέτουν τη διαρκή και ειλικρινή πολιτιστική επικοινωνία μεταξύ των λαών της περιοχής. Προϋποθέτουν ακόμη το να ξεπεράσουμε τα μεγάλα εμπόδια που δημιουργεί το γεγονός πως η επικοινωνία αυτή γίνεται, σχεδόν αποκλειστικά προς το παρόν, μέσω τρίτων γλωσσών: των αγγλικών, των γαλλικών ή των ρώσικων.

Σ' αυτόν το στόχο λοιπόν, του διαλόγου ανάμεσα στους πολιτισμούς της περιοχής, συμβάλλει σημαντικά η παρούσα έκδοση. Και το κάνει αυτό σε δύο επίπεδα:

Πρώτον, υπογραμμίζοντας τις κοινές μας αναφορές, τις κοινές μας αφετηρίες. Η παραλογή του νεκρού αδερφού είναι ένα εντυπωσιακό τεκμήριο της μεταξύ μας πολιτιστικής κοινότητας.

Δεύτερον, παρουσιάζοντας τους διαφορετικούς δρόμους που πήραν οι λαοί μας αφότου διαχωρίσαμε την πολιτική μας πορεία.

Ακόμη κι έτσι όμως, μέσα από τις διαφορετικές σχολές που αντιπροσωπεύ-

ουν οι ποιητές που ανθολογούνται σ' αυτή την έκδοση, προκύπτουν ομοιότητες. Προκύπτει πάνω απ' όλα το συμπέρασμα ότι ανεξάρτητα από γλώσσα, εθνικότητα, θρησκεία, ιδεολογία, υπάρχουν κάποιες θεμελιώδεις αξίες, κοινές σε όλους μας.

Αυτές οι αξίες είναι εν τέλει η πρώτη ύλη της ποιητικής τέχνης. Γι' αυτό και η ποίηση είναι το πλησιέστερο που διαθέτουμε σήμερα σε μια οικουμενική γλώσσα. Μια γλώσσα που επειδή δεν μεταφέρει απλώς έννοιες, αλλά αξίες, μας επιτρέπει να αισιοδοξούμε για ένα μέλλον αλληλοκατανόησης και αλληλοσεβασμού.

Αξίζει γι' αυτό η παρούσα έκδοση να βρει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανταπόκριση. Και το λέω αυτό γιατί, δυστυχώς, δεν είναι αυτονόητο. Θα είναι πραγματικά κρίμα αυτό το μοναδικό έργο να διαβαστεί μόνο από μια μικρή ελίτ, που, ούτως ή άλλως, είναι εξοικειωμένη με τη βασική του φιλοσοφία.

Θα είναι κρίμα, ιδιαίτερα σήμερα, που η συγκυρία το επιτρέπει αν δεν το υπαγορεύει κιόλας, να μην περάσει η κεντρική ιδέα του βιβλίου αυτού πέρα από τους ειδικούς, στο γενικό αναγνωστικό κοινό και στην κοινή γνώμη των λαών των Βαλκανίων.

Για να γίνει αυτό χρειάζεται συντονισμός και πρόγραμμα. Χρειάζεται η έκδοση αυτή να μην είναι μια μεμονωμένη προσπάθεια, αλλά να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο συνεργασίας και διαλόγου, σε όλα τα πεδία της δημόσιας ζωής: το πολιτιστικό, το πολιτικό, το εκπαιδευτικό, το οικονομικό. Και αυτό είναι ευθύνη όλων μας, από τη θέση του και με τις δυνάμεις του ο καθένας.

Αναφέρθηκα πιο πριν στην παραλογή του νεκρού αδερφού. Είναι ίσως μια από τις δύο γνωστότερες παραλογές που εμφανίζονται σε όλους της λαούς της περιοχής. Η άλλη είναι αυτή που στην Ελλάδα είναι γνωστή ως «το γεφύρι της Άρτας».

Τέτοιες προσπάθειες, αν μη τι άλλο, δείχνουν ότι μπορεί και να έχει έρθει η ώρα αυτή η παραλογή να πάψει να χρησιμοποιείται ως αλληγορία για τα όσα συμβαίνουν στη γειτονιά μας. Γιατί, εν τέλει, όλοι οι λαοί της περιοχής έχουμε ήδη θυσιάσει πάρα πολλές ψυχές στα θεμέλια του γεφυριού.

Πράξη φιλίας και συνεργασίας

του Παν. Μουλλά

Σε μένα πέφτει ο κλήρος, ως μέλος της ελληνικής συντακτικής επιτροπής, να δώσω μερικές, απαραίτητες ίσως, εξηγήσεις-διευκρινίσεις.

Είναι φυσικό ότι το πρώτο πράγμα που μας απασχόλησε όταν, πριν από 13 χρόνια, αρχίσαμε τη δουλειά μας, ήταν η ανάγκη να διαθέτουμε ένα είδος γενικού κανονισμού που να ισχύει για όλες τις συμμετέχουσες χώρες και να εξασφαλίζει την ενότητα και ομοιομορφία της ανθολογίας μας. Με άλλα λόγια, οι 7 επιτροπές των χωρών-γλωσσών (που θα ήταν κανονικά 8, αν οι Τούρκοι δεν είχαν αποχωρήσει στο τέλος, μετά την ολοκλήρωση του έργου τους) θα έπρεπε να εργασθούν όχι μόνο με ίσους όρους, αλλά και με τους ίδιους όρους. Η ανθολογία αυτή ήταν για μας μια πράξη φιλίας και συνεργασίας. Δεν θέλαμε επ' ουδενί λόγω να αμαυρωθεί με παρεξηγήσεις, εθνικούς εγωισμούς, ανταγωνισμούς και αντιπαλότητες.

Με αυτές τις σκέψεις, αποφασίσαμε και δεχθήκαμε όλοι τα ακόλουθα:

- Κάθε χώρα να διαθέτει τον ίδιο ακριβώς αριθμό (50) σελίδων.

- Σε κάθε ανθολογία να προτάσσεται, μαζί με ένα απόσπασμα από τον «Θούριο», το βιογραφικό και το πορτρέτο του Ρήγα, αναμφισβήτητου πρωτεργάτη της ελευθερίας και συνεργασίας στον χώρο των Βαλκανίων.

- Να δημοσιεύεται σε κάθε γλώσσα το γνωστό δημοτικό τραγούδι «Του νεκρού αδελφού», πιστοποιώντας έτσι, με τις ποικίλες παραλλαγές του, τις πολιτισμικές σχέσεις και συγγένειες των βαλκανικών λαών.

• Να υπάρχει ένα σύντομο χρονολόγιο με τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα κάθε χώρας από το 1800 ως τις μέρες μας.

• Να υπάρχει επίσης ένα εισαγωγικό κείμενο για τις ποιητικές εξελίξεις κάθε χώρας κατά τους δύο τελευταίους αιώνες, δηλαδή κατά την περίοδο της ανθολόγησης.

• Τέλος, τα ανθολογούμενα ποιήματα να συνοδεύονται με εικόνες και με σύντομα εργο-βιογραφικά σημειώματα των ποιητών τους.

Ίσως με ρωτήσετε: τηρήθηκαν στο ακέραιο οι κανόνες αυτοί; Απαντώ: στην πλειονότητά τους, ναι. Κάποιες «απειθαρχίες» ή παραβιάσεις, εδώ και εκεί, εκούσιες ή ακούσιες (απειθαρχίες πάντως που ο προσεκτικός αναγνώστης μπορεί εύκολα να τις εντοπίσει αλλά και να τις εξηγήσει) δεν αναιρούν τον κανόνα, ούτε και ανατρέπουν γενικά το καλό κλίμα αυτής της μακρόχρονης συνεργασίας. Περιττό βέβαια να θυμίσω εδώ το αυτονόητο: ότι η ανάληψη ευθυνών είναι χρέος του καθενός μας.

Πάντως, με την ευκαιρία αυτή, θα ήθελα να επισημάνω μια δυσκολία που θεωρώ από τις σπουδαιότερες: την ύπαρξη, ή μάλλον την ανυπαρξία μεταφράσεων και μεταφραστών. Το πράγμα είναι ασφαλώς ευνόητο. Ενώ, δηλαδή, προκειμένου για τις γλώσσες των μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών οι εξειδι-

κευμένοι μεταφραστές λογοτεχνικών κειμένων αφθονούν, απεναντίας, προκειμένου για τις βαλκανικές γλώσσες οι μεταφραστές σπανίζουν, κάποτε μάλιστα είναι και δυσεύρετοι. Χρειάστηκε λοιπόν προσπάθεια για να βρεθούν, να επιλεγούν και να ολοκληρώσουν τις μεταφράσεις τους, χωρίς να διατάσουμε, σε μερικές περιπτώσεις, να χρησιμοποιήσουμε και μεταφράσεις παλαιότερων (λ.χ. του Κώστα Βάρναλη ή της Έλλης Σκοπετέα). Θέλω μάλιστα να ελπίζω πως η ανθολογία μας, που δεν είναι παρά ένα πρώτο βήμα, όχι μόνο θα ανοίξει τον δρόμο και για άλλες ανάλογες προσπάθειες, αλλά θα δημιουργήσει και ένα επιπλέον κίνητρο για την εκμάθηση και αξιοποίηση των βαλκανικών γλωσσών.

Τέλος, θεωρώ χρέος μου να αναφέρω εδώ, έστω και παρά την επιθυμία τους, δύο πρόσωπα με ανεκτίμητη προσφορά στην ολοκλήρωση της ανθολογίας μας: την Άντεια Φραντζή, για τη διακριτική, αθόρυβη, αλλά συνεχή και πολύτιμη βοήθειά της, και τον Χρήστο Παπουτσάκη, ο οποίος, βασικός διεκπεραιωτής της δύσκολης αυτής υπόθεσης, αντιμετώπισε επί 13 χρόνια με ικανότητα και με πεισματικό κουράγιο όλες τις πρακτικές, οργανωτικές και άλλες δυσκολίες. Αν σήμερα βρισκόμαστε εδώ με ολοκληρωμένη την προσπάθειά μας, το οφείλουμε κατά κύριο λόγο σ' αυτόν.

Επιτομή καλά μελετημένη, έγκυρη και υπεύθυνη

του Γιάννη Δάλλα

Μιλώ τελευταίος, καί πολύ σωστά. Πατί έχω προσκληθεί να εκφράσω και εγώ τη γνώμη μου για μία προσπάθεια μακροχρόνια, οργανωμένη από τους «Φίλους του Άντι», καί υλοποιημένη από τους προλαλήσαντες συμβούλους τους. Οί τελευταίοι υπήρξαν καί οί συναρμόδιοι μαζί με τους οικείους συναδέλφους των λοιπών βαλκανικών χωρών, εκλέκτορες της ύλης καί των ποιητών πού ανθολογούνται. Σέ μένα όρίστηκε ό ρόλος του κλητού, αυτού πού προσκαλείται νά έκτιμήσει ως αναγνώστης καί κριτής τό αποτέλεσμα.

Ή έντύπωση λοιπόν πού σχηματίζω ως αναγνώστης είναι πώς έδω έχομε μία Άνθολογία ποιητών των Βαλκανίων, επιλεκτική καί χρήσιμη, τήν πρώτη πού ήρθε νά καλύψει ούσιαστικά μία έλλειψη. Καί ως κριτικός, καθώς τήν ξεφυλλίζω, αποκτώ τή βεβαιότητα πώς είναι μία επιτομή καλά μελετημένη: έγκυρη καί υπεύθυνη. Είναι χρήσιμη, γιατί ό κάθε αναγνώστης σέ μία εποχή άνοιχτών πλέον συνόρων καί μέ δεδομένη τήν επιθυμία άλληλογνωριμίας των λαών, θά είναι έφεξης σέ θέση νά γνωρίσει τά έργα των γειτόνων ποιητών των τελευταίων δύο αιώνων: Από τόν Φράσερι τής Άλβανίας, πού σπούδασε στή Ζωσιμαία Άκαδημία Ίωαννίνων καί εξέδωσε έλληνόγλωσσα τή συλλογή *Ο άληθής πόθος των Σκιπετάρων* (1886) ως τόν Ποντρίμια του Κοσσυφοπεδίου· καί από τήν παράδοση του Σάντιτς τής Βοσνίας καί Έρζεγοβίνης ως τους νεότερους της ποιητές, τόν Ντίλνταρ καί μεταπολεμικά τόν Κόρομαν καί από τους σπουδαγμένους, στήν

Ρουμανία: Στο Δέλτα του Δούναβη.

Ἀθήνα, ἑλληνική φιλολογία ὁ Κ. Μιλαντίνοβ καὶ ἱατρική ὁ Γκρηγκορ Πρλίτσεβ (ἢ Σταυρίδης), μέ τά ἑλληνόγλωσσα ποιήματά του «Ὁ Ἀρματωλός» (1860) καὶ «Σκεντέρμπεης» (1862), ὡς τόν Ράτσιν, ἰδρυτὴ τῆς νέας πατριωτικῆς ροπῆς τῆς ποίησης στὰ Σκόπια. Καὶ προπάντων μέ εὐρύτερη ἐπισκόπηση καὶ εὐρωπαϊκὴ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ ἀλληλεγγύη ἀπ' τοὺς μείζονες λαοὺς τῶν Βαλκανίων: ἀπὸ τῆ Σερβία μέ τοὺς δύο μοντερνισμοὺς τῆς, λ.χ., ἀπὸ τὸν Τσερνιάνσκι καὶ τὸν Πόπα, ἀπὸ τὴ Βουλγαρία μέ τὸν Μπότεφ καὶ τὸν Βάζοφ τῆς παράδοσης ὡς τὴν λυρικότατη Μπαγκριάνα καὶ τοὺς νεοτερικούς Βαπτσάροφ καὶ Ἰβανόφ, καὶ ἀπὸ τῆ Ρουμανία μέ τὸν Ἐμινέσκου ὡς τὸν Μπλάγκα, τὸν Βίνεα, τὸν ντανταϊστὴ Τριστάν Τζαρά καὶ τὸν ὑπερρεαλιστὴ Τζέλλου Ναούμ.

Καὶ γιὰ ἓναν κριτικὸν ἢ σύνθεση τοῦ τόμου φαίνεται καλὰ μεθοδευμένη. Προεξάρχει ὁ *Θούριος* τοῦ Ρήγα, χάρις στὰ προδρομικά μηνύματά του, τὰ ἀπελευθερωτικά καὶ τὰ ἐνωτικά, γιὰ τοὺς λαοὺς τοῦ Αἴμου. Καὶ ἀκολουθοῦν τὰ χρονολόγια, εὐλόγα λακωνικά καὶ ἀσχολίαστα. Καὶ περνώντας μέσ στο σῶμα τῶν κειμένων, εὐρηματική ὑπῆρξε ἡ πρόταξη τοῦ κοινοῦ δημοτικοῦ μοτίβου «Τοῦ νεκροῦ ἀδερφοῦ» σέ ὅλες τίς γλῶσσες. Καὶ ἀπὸ χέρι εἰδημόνων εἶναι συνταγμένες οἱ εἰσαγωγές καὶ ἐλεγμένες οἱ ἐπιλογές τῶν ποιητῶν πού ἀνθολογοῦνται, μέ ποιοτικά καὶ ἀντιπροσωπευτικά τῶν τάσεων κριτήρια. Καὶ οἰκονομημένα: ἀπὸ 9 (στή Ρουμανία) ἕως 13 (στήν Ἀλβανία καὶ στή Βουλγαρία) ἀνθολογούμενους. Πρόβλημα ὑπῆρξε, ὅπως σέ ὅλες τίς ἀνάλογες προσπάθειες, ἡ μετάφραση, πού λύθηκε ἱκανοποιητικά ἀκόμη καὶ μέ τὴν ἀνάθεσή της, πέρα ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματίες, καὶ σέ ποιητές καὶ κριτικούς μεταφραστές: στή Βικτώρια Θεοδώρου καὶ στὸν Βίκτωρα Ἰβάνοβιτς ἀπὸ τίς χῶρες τῆς καταγωγῆς τους, ἐνῶ ἄλλη εἶναι ἡ περίπτωση τῶν διαμέσων, τοῦ Κοσμόπουλου καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Λάγιου, πού ἔδειξε καὶ ἐδῶ τὴ δεξιότητά του.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἓνας ἄθλος. Ἄθλος μέ τὴν ἔννοια καὶ τοῦ γνωστοῦ ἀθλήματος, ἐνός δρόμου δηλαδή μετ' ἐμποδίων. Ἐμπόδια ἀπὸ τὰ ὁποῖα προκα-

λοῦνται ἀβαρίες. Συζητῶ μία ἀπὸ αὐτές, πού σχετίζεται μέ τίς εἰσαγωγές ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐξαρτῶνται καὶ τὰ ἄλλα. Ὀλιγόρησε σέ αὐτές, διερωτῶμαι, ἢ ἀφέθηκε ἐπίτηδες ἐλεύθερος ὁ ἔλεγχος; Καὶ δέν πρόκειται γιὰ τὴν ψαλίδα τοῦ ἀνοίγματος: ἀπὸ 4 σελίδες ἢ ἀλβανική καὶ ἢ βοσνιακή εἰσαγωγή ἕως τίς 8 καὶ 10 ἢ βουλγαρική καὶ ἢ ρουμανική. Ἀλλὰ πρόκειται γιὰ ἀναντιστοιχίες κριτηρίων. Ἐχομε εἰσαγωγές γραμματολογικές (ὅπως οἱ δύο πρῶτες) καὶ ἀξιολογικές (σάν τὴν ἑλληνική). Δέν ὑπάρχει τρίτος δρόμος; Βέβαια ὑπάρχει, καὶ εἶναι ὁ συνδυαστικός, σάν τὴ βουλγαρική, ἢ καὶ ὁ τεχνοτροπικός, πού ἀκολούθησε ἐκτεταμένα ἢ ρουμανική καὶ λειψά ἢ σερβική εἰσαγωγή. Οὔτε ἀξιολογῶ οὔτε προτείνω, ἀλλὰ ἀπλῶς διερωτῶμαι: γύρω ἀπὸ τοὺς 12 σωστά ἐπιλεγμένους ποιητές μας στήν ἑλληνική, δέν θά μπορούσε, δίχως νά ἀναιρεῖται ἡ ἀξιολογικὴ σκοπιὰ, νά παρατίθενται καὶ ἄλλα ὀνόματα, ἐνδιάμεσα ἢ τοῦ περιβάλλοντός τους; Ἐπιλέχτηκε ὀρθά ὁ Ἐγγονόπουλος, ἀλλὰ πῶς θά ξέρει ὁ ξένος ἀναγνώστης πῶς ὑπάρχει λ.χ. καὶ ὁ Ἐμπειρίκος καὶ ὁ Κάλας; Περιλήφθηκε ὁ λυρικότατος Σικελιανός, ἀλλὰ γιατί ὄχι καὶ ὁ Βάρναλης, ὡς πρῶτος ποιητὴς μιᾶς νέας ἰδεολογίας καὶ ὡς εἰσηγητὴς τῆς σάτιρας; Καὶ γιατί περιορίστηκε ἡ ἀνθολόγηση τῆς ρουμανικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς σέ ἀναγνωρισμένους ποιητές τῆς πρώτης, καὶ ὄχι καὶ τῆς δεύτερης μεταπολεμικῆς γενιᾶς καὶ τῶν ἐπόμενων, ὅπως ἔγινε γιὰ τοὺς λοιποὺς βαλκανικοὺς λαοὺς, μέ ποιητές ἐκεῖ ἀνθολογούμενους γεννημένους καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ '30, τὸ '40 καὶ ὀρισμένους τὸ '50.

Μένει ὁ ἀπώτερος σκοπὸς καὶ στόχος τῆς Ἀνθολογίας: νά ὑποδείξει τὰ κοινὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀλληλεγγύη τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Στόχος δύσκολος ἐκ τῶν πραγμάτων, πού περιορίζεται στή βάση καὶ στίς ἀπαρχές τῆς ποίησής τους: στή δημοτικὴ τῆς βάσης καὶ στήν ἀρχικὴ ἐκκίνησή της ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ παράδοση καὶ τοὺς ἀγῶνες γιὰ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία. Ὁ ἐπικοινωνιακὸς τῆς ὁμῶς ρόλος σκόνταψε, ὅπως ξέρομε, κατόπι σέ ἱστορικο-πολιτικά ἐμπόδια: γιὰ πολλές δεκαετίες ἔπαψε ἡ ἐπαφή μέ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ Δύση τῶν γειτονικῶν λαῶν τῶν Βαλκανίων.

Καὶ ἔπειτα ἡ λογοτεχνία, καὶ κατεξοχήν ἡ ποίηση, δέν εἶναι μονοσήμαντη καὶ εὐθύβολη, ὅπως εἶναι ἡ πρακτικὴ τῶν οἰκονομικῶν καὶ διπλωματικῶν ἀνταλλαγῶν. Ἀλλ' ἀνήκοντας στὰ πολυσημικά συστήματα, ἐκφράζεται μέ αἰσθήματα καὶ ἔννοιες τέτοιες πού ὁ ὀξυδερκὴς μονάχα κριτικὸς μπορεῖ νά διακρίνει ἂν ὁ ποιητὴς μέσ στὴ φωνή τους ἔχει ἐναποθέσει νόημα καὶ ἰδεολογία.

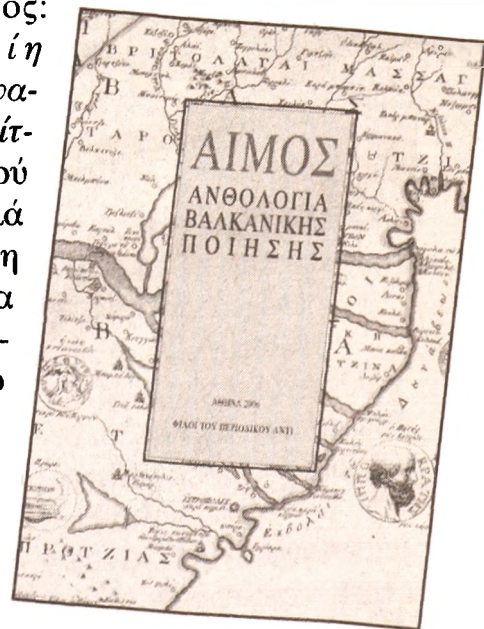
Ὑστερεῖ λοιπὸν σέ αὐτὰ ἡ σημασία καὶ ἡ ἀξία τῆς Ἀνθολογίας; Ὁχι βέβαια! Πατί καὶ ἔτσι, συστηματικὴ καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ στὴ σύνθεσή της ὅπως εἶναι, ἀποτελεῖ ἓναν πρῶτον μετρητὴ τῆς ἐκβολῆς ἀκόμη καὶ ἄνισων ρευμάτων μέσ στήν κοίτη τοῦ κοινοῦ πολιτισμοῦ τῶν Βαλκανίων. Καὶ μέ τὴν εὐχή αὐτὴ τελειῶνω, παραπέμποντας στήν ποίηση τὴν ἴδια. Γράφει ὁ Σολωμός πῶς οἱ Μεσολογγίτισσες, ταγμένες στήν ὑπηρεσία τοῦ κοινοῦ τους χρέους, μέσα στὰ ὄνειρά τους καὶ αὐτές «ὁμογνωμώντας»:

«Μου ἐφαινότουν», εἶπε ἡ μία, «ὅτι ὅλοι ἐμεῖς... εἴμαστε ποτάμια, ποιά μικρά, ποιά μεγάλα κι ἐτρέχαμε ἀνάμεσα σέ τόπους φωτεινοὺς σέ τόπους σκοτεινοὺς... κι ἐφθάναμε στὴ θάλασσα μέ πολλή ὀρμή».

Καὶ μέσ στὴ θάλασσα γλυκά βαστοῦσαν τὰ νερά μας.

Ἡ συγκροτημένη καὶ καλαισθητὴ Ἀνθολογία πού κρατοῦμε σήμερα στὰ χέρια, φίλοι μου, ἐπιβεβαιώνει τὴν εἰκόνα: μέ τὰ ρεύματα νά χύνονται ἀλληλέγγυα, «ποιά μικρά καὶ ποιά μεγάλα», μέ τὴ χωριστὴ ροή τους στήν κοινὴ τους κοίτη νά ἐπιμένει, καὶ ἀφανὴ τὴν ἁρμονία τους στό βάθος. Καὶ ὅπως ἔλεγε ὁ Ἡράκλειτος:

«Ἀρμονίᾳ ἀφανὴς φανερῆς κρείττων». Πού σημαίνει: μιὰ ἀφανέρωτη ἀρμονία εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ αὐτὴν πού φηγοῦράρει φανερὴ στήν ἐπιφάνεια.

Να λοιπόν που το ποδόσφαιρο επιτυγχάνει αυτή τη φορά ένα εξαιρετικό γκολ στη λογοτεχνία. Ο ποιητής **Γιώργος Μαρκόπουλος** «σουτάρει» το βιβλίο του *Εντός και εκτός έδρας. Το ποδόσφαιρο στην ελληνική ποίηση* (εκδ. Καστανιώτη, 2006) και μας φανερώνει τη γοητεία του παιχνιδιού και τους παίκτες-ποιητές. Κυριολεκτική και μεταφορική, η χρήση του ποδοσφαίρου βρήκε ποιητική ανταπόκριση σε παλαιότερους, αλλά κυρίως στους ποιητές της γενιάς του '70.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει το μυθιστόρημα του **Πρόδρομου Χ. Μάρκογλου** *Καταδολίευση* (εκδ. Κέδρος, 2006), καθώς μας συνδέει με την πραγματικότητα της Καβάλας στα μέσα της δεκαετίας του '60. Μια εποχή οικονομικών και πολιτικών ανακατατάξεων στην πόλη, που κατεξοχήν απασχολεί το δυναμικό της με την επεξεργασία και την εμπορία των καπνών, έρχεται να δώσει τη θέση της στις αλλαγές συσχετισμών μεταξύ των οικονομικών και πολιτικών παραγόντων. Το πέρασμα της διαχείρισης σε ξένες εταιρείες και η αλλαγή που συντελείται στο τοπικό δυναμικό, που από τον κυρίαρχο ρόλο περνά στο περιθώριο, δημιουργεί όχι μόνο τους όρους για την κοινωνική κρίση αλλά παράλληλα και για την υπαρξιακή, καθώς όλοι βρίσκονται ανέτοιμοι για τις νέες συνθήκες.

Ο μυθιστορηματικός ιστός που συνδέει τις «τέσσερις εποχές του ντετέκτιβ Μαλόουν» με τις τρεις νεοϋορκέζικες γειτονίες, την Τσαϊνατάουν, την Κουζίνα της Κόλασης και την Κρεαταγορά, είναι η διαδοχή των ατμοσφαιρικών αλλαγών αλλά και των εγκλημάτων. Η **Σώτη Τριανταφύλλου**, στα *Κινέζικα*

Οι αναμνήσεις μιας χαμένης ευτυχίας και η παρακμή της Τσαϊνατάουν

Σώτη Τριανταφύλλου
Κινέζικα κουτιά. Τέσσερις εποχές του ντετέκτιβ Μαλόουν
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2006

Στον δρόμο ο Κινέζος πέφτει
Στην πλάτη του μ' ένα λεπίδι
Φτάνει ο μπάτσος και του λέει
Κουνήσου, άντε σπίτι και κοιμήσου.

Το εξώφυλλο είναι φωτεινό, με κόκκινα και μαύρα στοιχεία σε κατακίτρινο φόντο, σαν λεμόνι ή δίκροκο αυγό. Οι σελίδες του βιβλίου μυρίζουν σογιέλαιο και έχουν γεύση τζιν σενγκ. Το μυθιστόρημα έχει για ήρωα έναν ντετέκτιβ, με το επίθετο «Μαλόουν», που κουβαλά στο επίθετο και την καθημερινότητά του τη μοναξιά (M-alone: μόνος), πάσχει από αϋπνίες, έχει το περίστροφό του στην κατάψυξη, ζει με την ανάμνηση της χαμένης ευτυχίας και σκέφτεται πως η ζωή του μοιάζει με τα κινέζικα κουτιά, «όταν ανοίγεις το ένα, βρίσκεις μέσα του ένα μικρότερο, κλειστό. Και ούτω καθεξής». Ο ντετέκτιβ έχει το ίδιο όνομα με τον ντετέκτιβ της ταινίας του Μπίλυ Γουάιλντερ «Οι άνδρες προτιμούν τις ξανθιές», ένα γραφείο ιδιωτικών ερευνών στην Τσαϊνατάουν, μια γραμματέα που μαζεύει λογής λογής μπιχλιμπίδια πάνω στο γραφείο της, κινέζους φίλους που παραλείπουν τα άρθρα από τις προτάσεις τους, ενώ ο ίδιος περισσότερο μονολογεί («χειμώνας, η εποχή της δαμασκηλιάς», «ο δράκος είναι σύμβολο ενότητας, αρμονίας») παρά μιλάει, γνωρίζει κινέζικο μυστικισμό και αστρολογία, αλλά και τη βρωμιά του αστυνομικού σώματος, και στριφογυρίζει μονίμως ένα τσιγάρο, χωρίς ποτέ να το ανάψει, σαν τον Λίνο Βεντούρα στη «Συμμορία των Σικελών».

Τα «κινέζικα κουτιά» είναι οι μπαμπούσκες της Άπω Ανατολής σε μινιμαλιστική μορφή (για τους Κινέζους το σύμπαν συμβολίζεται σαν ένα τετράγωνο με ανοιχτές τις γωνίες

του) ή σαν τα Windows του υπολογιστή (θεωρητικά μπορείς ν' ανοίξεις άπειρα παράθυρα).

Η Σώτη Τριανταφύλλου, στο δέκατο ένατο βιβλίο της, μας χαρίζει τη δική της εκδοχή του αστυνομικού μυθιστορήματος: τρυφερή και ταυτόχρονα σκληρή, με μια υπόγεια ένταση που θυμίζει ένα ποτάμι που φουσκώνει, αλλά ποτέ δεν ξεχειλίζει. Ταυτόχρονα, περιβάλλει το μυθιστόρημά της με μια διάχυτη ατμόσφαιρα νουάρ, ενώ «παραδοξολογεί» με μαεστρία: τα εγκλήματα εμφανίζονται με μια παράταιρη, φαινομενικά, ακολουθία (σε αντίθεση με τον «Θάνατο και την πυξίδα» του Μπόρχες), ο ντετέκτιβ αναβάλλει μονίμως την εξιχνίαση των φόνων, η Αμερική είναι μια χώρα με πολλές μικρές κοινότητες σε αντιπαλότητα, η ειμαρμένη της πόλης εγγράφεται σε έναν «κόκκινο κύκλο», ο Μαλόουν είναι ένας άλλος Άντριαν Μονκ, κατατονικός σαν τον τηλεοπτικό ήρωα και ταυτόχρονα ένας αντιήρωας του hard boiled (κάπου κάπου θυμίζει τον «Χάμμετ» του Βέντερς), που διασχίζει την πόλη και το μυθιστόρημα μαζί με τις εποχές του κινέζικου ημερολογίου.

Στις σελίδες των *Κινέζικων κουτιών* ο αναγνώστης παρασύρεται όπως τα φύλλα στον φθινοπωρινό άνεμο: χάνεται στις συνοικίες της Νέας Υόρκης, ακολουθώντας κατά πόδας τις περιπλανήσεις του ντετέκτιβ Μαλόουν σε κινέζικα μαγαζιά και ιρλανδέζικα μπαρ, σε κωμοπόλεις της αμερικανικής επαρχίας, στον Υπόγειο και στα αστυνομικά τμήματα της ΝΥ, σε μοτέλ αλλά και στο μεταπολεμικό παρελθόν μιας πόλης γεμάτης από μετανάστες και μύθους του μπέηζ μπωλ. Όλα εκτυλίσσονται και εξελίσσονται σαν πλάνα κινηματογραφικής ταινίας, η κάμερα-στυλό της Σώτης Τριανταφύλλου οδηγεί και καθοδηγεί χωρίς τη σκοποφίλική διάθεση του θρίλερ. Η ένταση παράγεται από μια «μηχανή εσωτερικής καύσεως», που λει-

τουργεί ακατάπαυστα, δίχως όμως να ανεβάσει επικίνδυνα τη θερμοκρασία, ο αναγνώστης βλέπει να εναλλάσσονται πλάνα και εποχές, πόλεις και τοπία, ήρωες και αντιήρωες με φαινομενικά φυσιολογικό, δηλαδή καθημερινό ρυθμό, οικείο και ταυτόχρονα ύποπτο, επίφοβο, υπόγειο, λίγο πριν το Κακό πλησιάσει, ακροπατώντας στο χιόνι ή τη ζεστή ασφαλτο της μητρόπολης.

Τα *Κινέζικα κουτιά* της Σώτης Τριανταφύλλου είναι μια γλυκόξινη εκδοχή του αμερικανικού νουάρ, που παρεκκλίνει από τις συμβάσεις του αστυνομικού μυθιστορήματος, ακριβώς γιατί η συγγραφέας τους γνωρίζει σε βάθος την κοινωνία και το λογοτεχνικό είδος. Το βιβλίο της είναι η (εξαιρετική) ελληνική εκδοχή της «Τσαϊνατάουν»: «ανοίγει στις ραφές, ραγίζει και εκρήγνυται σαν βεγγαλικό» –μαζί με τον ουρανό της πόλης φωτίζεται και το πρόσωπο του αναγνώστη.

Κώστας Θ. Καλφόπουλος

... αυτός που βλέπει τη σκιά, ενώ το αντικείμενο πια δεν υπάρχει

Κώστας Μαυρουδής
Στενογραφία
εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2006

*Μη μου δίνεις το τριαντάφυλλο στο ποίημα, σου λέω,
άσ' το στον κήπο και δώσ' μου το άρωμά του, τη χάρη του,
το τρυφερό περίγραμμα που ορίζει τα πέταλά του*

FRANCISCO RUIZ NOGUERA, *La Rosa*

Ο ποιητής και εκδότης του περιοδικού *Το Δέντρο* Κώστας Μαυρουδής μας έδωσε έναν ακόμη τόμο πεζών κειμένων με τίτλο *Στενογραφία*. Έχουν προηγηθεί οι τόμοι: *Με εισιτήριο επιστροφής* (1983), *Η ζωή με εχθρούς* (1998), *Οι κουρτίνες του Γκαριμπάλντι* (2000).

Στις μικρής έκτασης πρόζες του βιβλίου ενυπάρχουν η αφήγηση εντυπώσεων, η ταξιδιωτική καταγραφή, η ημερολογιακή σημείωση, ο δοκιμιακός στοχασμός και η ποίηση. Η πεζομορφή δομή του βιβλίου επιστεγάζει έναν ποιητικό λόγο, πότε κρυπτικό, πότε αναβλύζοντα και πότε εκτινασσόμενο με ορμή αρτεσιανού πίδακα.

Ο συγγραφέας ενεργεί ως συλλέκτης παραπεταμένων αντικειμένων, τα οποία κατε-

γάζεται στο σπλινττήριο της ευγένειας του λόγου και τα παρουσιάζει με διακριτή την, έως πριν λίγο, κρυμμένη σημαντική τους.

Για τον Μαυρουδή το φαινομενικά επουσιώδες, ασήμαντο, ταπεινό, εμπεριέχει αξία τοκοφόρο. Όσα αποθηκεύονται εντός του, ως αποτέλεσμα παρατήρησης του πραγματικού, ως αίσθηση, οσμή, ήχος, συναίσθημα, συμπέρασμα, ως υπόθεση, υφίστανται διαδικασία λεπτής επεξεργασίας, ώσπου να εξαχθεί η ποιητική ψίχα, το αισθητικό απόσταγμα.

Βασικά στοιχεία θεματικής του βιβλίου αποτελούν: η λειτουργία της μνήμης, η λειτουργία της τέχνης, η λειτουργία του χρόνου, η έκπτωση της αισθητικής. Διαρθρώνεται σε επτά μέρη, τρία εκ των οποίων τιτλοφορούνται: «Δεκατρείς θέσεις για τον εστέτ», «Ο κλήρος του Βεσπασιανού», «Σκιές».

Στην ένατη θέση για τον εστέτ μεταφέρεται η εγγραφή:

Σίγουρα δεν ήταν σνομπ. Προσπαθούσε για χρόνια να εντάξει τη λέξη «ρέγγα» σε ένα του ποίημα, αλλά απέτυχε

από την ενότητα «Στενογραφία» του τόμου «Οι κουρτίνες του Γκαριμπάλντι», διατυπωμένη τώρα ως:

Δεν ήταν εστέτ. Είχε, άλλωστε, εντάξει σε δύο ποιήματά του τη λέξη «ρέγγα» χωρίς να νιώσει καμιά ενοχή.

Η απόχρωση, από τη μια διατύπωση στην άλλη, προσδιορίζει τη συγγραφική ιδιοσυγκρασία του Μαυρουδή. Είναι αισθητής ενδράσει στο παρόν, κι ας φαντάζει σαν «λεπτεπίλεπτος επόπτης του χαμένου χρόνου». Αποστρέφεται την κοινοτοπία της καθημερινότητας, αλλά δεν προτάσσει το τεχνητό δημιούργημα έναντι της αληθινής ζωής. Είναι απλά ένας ευαίσθητος, καλλιεργημένος δημιουργός. Ένας άνθρωπος πολιτισμένος.

«Ο κλήρος του Βεσπασιανού» είναι ένα εκτενές κείμενο, στο οποίο, ευφυέστατα, ο Μαυρουδής στοχάζεται γύρω από τις φυσικές λειτουργίες, τις ζωικές ανάγκες του ανθρώπινου σώματος και την απαρέγκλιτη διασταύρωσή τους με τα έργα του πνεύματος και της διάνοιας.

Στις «Σκιές» ο προβληματισμός αναφέρεται στη σκιά σαν *δυσοίωνα σύμβολο*, σαν *πάραιτο του φωτός* και με παραθέματα από τη λογοτεχνία επισημαίνεται ότι δεν είμαστε παρά «μάταιοι ίσκιοι». Η ενότητα κλείνει με έναν γνωστό, πλέον, αφορισμό του ποιητή Κώστα Μαυρουδή, ο οποίος πρωτοδιατυπώθηκε στην ποιητική συλλογή «Το δάνειο του χρόνου» και, με έναν άλλο τρόπο, στη συλλογή «Επίσκεψη σε γέροντα με άνοια»:

...Μνήμη, αυτή η παράδοση Φυσική, να βλέπεις τη σκιά, ενώ το αντικείμενο πια δεν υπάρχει.

Τον απασχολεί η ελαχιστότητα των ανθρω-

κουτιά (εκδ. Πατάκη, 2006), αφήνει τη ροή των συμβάντων να εικονογραφείται από πρόσωπα, αντικείμενα, χώρους που διακρίνονται για το μυστικό και ασαφή τους περίγραμμα. Ο ιδιωτικός ντέτεκτιβ Στούαρτ Μαλόουν κινητοποιεί την εξιστόρηση μέσα από την κοινολόγηση των δικών του ζωτικών ψευδών αλλά και το άνοιγμα στις φαντασιώσεις.

Πρόζες, που άλλοτε πληρούν τους όρους διηγήματος και άλλοτε πρόκειται για μικρά στιγμιότυπα, προσφέρουν την αίσθηση μιας πραγματικότητας που διαρκώς διαφεύγει προς τη φαντασία. Ο **Γιώργος Σωτηρέλλος**, με τον τίτλο του βιβλίου του *Ο αγράμματος συγγραφέας* (εκδ. Μελάνι, 2006), καλλιεργεί μια ιδιότυπη μυθοπλασία που αφαιρεί από τη γνώση κάθε σχέση της με τη σοφία. Αντίθετα, μέσα από τη γνώση αναδεικνύεται το παράδοξο, το ανατρεπτικό και η απορία.

Πιζοτόμος ποιητής αλλά και συνταρακτικός συγγραφέας ενός μοναδικού έργου πεζογραφίας, ο **Paul Celan** διατυπώνει την ποιητική του στο *Ο Μεσημβρινός και άλλα πεζά* (εισαγωγή, μετάφραση και σημειώσεις: **Γιώργος Σαγκριώτης**, εκδ. Άγρα, 2006). Ένα έργο για την ποίηση που επιδιώκει να καταξιώσει τον ουτοπικό χαρακτήρα της: αυτός είναι και ο πυρήνας της σκέψης του Πάουλ Τσελάν, όταν λέει ότι «η πατρίδα του ποιητή είναι το ποίημά του».

Σουέλ, λοιπόν, σημαίνει το βουβό κύμα, που ωστόσο παραπέμπει σε μια διαρκή ομιλία, μια γοητευτική αφήγηση της ναυτοσύνης, της μοναξιάς αλλά και της πληρότητας του αφηγητή. Μακριά από την οικογένειά του, μακριά από τη στεριά, το

πλοίο-σπίτι γίνεται ο τόπος της αληθινής ζωής, της βαθύτερης υπόστασης του αφηγητή. Η ζωή συνεχίζεται χωρίς τη δική του παρουσία, ενώ η δική του ζωή κυλά μέσα στη μνήμη της ζωής. Ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα της **Ιωάννας Καρυστιάνη** (εκδ. Καστανιώτη, 2006) στην καλύτερή της ώρα.

Τα φιλολογικά και άλλα του Σάββα Παύλου (Λευκωσία 2005) είναι μια συναγωγή δεκατριών εισηγήσεων του συγγραφέα. Ο εμπειριστατωμένος σχολιασμός της δήλωσης του Σεφέρη εναντίον της Δικτατορίας είναι το πρώτο και ιδιαίτερα σημαντικό κείμενο που περιλαμβάνεται στην έκδοση. Ωστόσο, όλα τα κείμενα, τα περισσότερα από τα οποία αναφέρονται σε κυπριακά θέματα, συνιστούν συμβολές στη γνώση μας για θέματα περισσότερο ή λιγότερο γνωστά. Ο Σ.Π. έχει αυτή την ικανότητα να διαπερνά τα θέματά του με λοξή ματιά, που χαρίζει στον αναγνώστη όχι μόνο πληροφορίες αλλά και σημαίνουσα οπτική.

Υποθέτουμε ότι βρισκόμαστε στην αρχαία Αίγυπτο και γινόμαστε μάρτυρες της καθημερινής ζωής των φαραώ και των αξιωματούχων τους, αλλά και της βασανιστικής ζωής των τεχνιτών, των βιοτεχνών και των φτωχών κατοίκων της πόλης και της υπαίθρου. Τα σπίτια, η επίπλωση, αλλά και οι γιορτές, η οικογενειακή ζωή, οι οικιακές ασχολίες, τα ενδύματα, τα παιχνίδια και μια μεγάλη σειρά αναφορών στις συνήθειες του ενταφιασμού περικλείονται στο βιβλίο του **Pierre Montet Η καθημερινή ζωή στην Αρχαία Αίγυπτο** (μετάφραση: **Έλλη Αγγέλου**, εκδ. Δημ.Ν. Παπαδήμα, 2006).

ο χαρτοκόπτης

πινων δυνατοτήτων απέναντι στις καταλυτικές λειτουργίες της φύσης. Όπως επίσης στοχάζεται σχετικά με την τυραννική παρουσία του χρόνου και με το σύντομο της ζωής. Γράφει:

Όπως τα γκρουπ των ταξιδιωτών, ελλείπει χρόνου, περνούν ασθμαίνοντας και μόλις προλαβαίνουν να δουν την πόλη (...), έχουμε βγει κι εμείς για λίγο στον κόσμο, παρατηρώντας άπληστα και βιαστικά. Ο οδηγός δεν έχει σβήσει καν τη μηχανή· περιμένει με επαγγελματική αδιαφορία στο τιμόνι, απόλυτα απαθής.

Επιχειρεί δε μια «εφιαλτική» πρόβλεψη για την περίπτωση που το προσδόκιμο όριο ζωής, στο μέλλον, δεν θα χρειάζεται, πλέον, να διατυπώνεται ούτε καν ως στοιχείο στατιστικής:

«Όσοι θα ζουν τους επόμενους αιώνες, μακρόβιοι χάρις στις γενετικές παρεμβάσεις –γεννημένοι χωρίς ασθένειες– θα διαβάζουν τα μεγάλα έργα, εκείνα που βάσισαν τη σημασία τους στο χρόνο και στην πεπερασμένη ύπαρξη, σαν υλικό ενός παλιού και ακατανόητου μαρτυρίου, μια σχεδόν εξωτική ταυτότητα του παλιότερου ανθρώπου».

Ο χρόνος, έτσι κι αλλιώς, αποτελεί κεντρικό θέμα της γραφής του Κώστα Μαυρουδή. Προστρέχω στον λόγο του –λόγο προγραμματικό εν τέλει– όπως έχει καταγραφεί σε μια συνέντευξή του στο περιοδικό **Διαβάζω** (τ. 50, Φεβ. 1982). Έλεγε τότε:

«Ο χρόνος είναι το κυρίαρχο στοιχείο στην Τέχνη. Αν θέλετε είναι η προϋπόθεσή της. Η ποίησή μου πιστεύω ότι προσπάθησε να είναι ένα παιχνίδι αισθητικό, γοητευτικό και επώδυνο γύρω από το χρόνο. Επιχείρησα να προσεγγίσω το παρελθόν (τη μόνη ασφαλή περιοχή για την ύπαρξη) και να το ανασυνθέσω με στοιχεία προσωπικά που, βέβαια, οφείλουν να γίνουν αγωγοί απ' τους οποίους θα διαπεραιωθεί η ατμόσφαιρα και το κλίμα για τη συγκίνηση. Μέσα από τη μνήμη τα πράγματα προβάλλουν την "άπειρη" ταυτότητά τους, στασιάζοντας στο καθημερινό [...]. Η προσήλωσή μου στην αισθητική θεώρηση της ζωής είναι εμφανής».

Σε πολλά κείμενα της Στενογραφίας καταθέτει την άποψή του για την «ελληνικότητα» στην τέχνη και –αν διαβάζω σωστά– υποστηρίζει πως δεν υπάρχει καμία αυθεντικότητα σε ό,τι παρουσιάζεται πολλές φορές ως πριμιτιβισμός, αλλά είναι κατασκευή και στήσιμο που εξελίσσεται σε μανιέρα και τέλος σε «αυτάρεσκη ιδεολογία». Αυτό σημαίνει πως οποιοδήποτε πρωτογενές υλικό της παράδοσης μπορεί να γίνει «φολκλόρ» μέσα από τις διάφορες απόπειρες «αναβίωσης» και «αναπαράστασης», γλιστρώντας στη γελοιότητα.

Στέκεται κριτικά και απέναντι στα κριτήρια

της περίφημης «κοινής γνώμης» και, κυρίως, απέναντι σε όσους τα επικαλούνται ιδιολεώς. Εντοπίζει και καταδεικνύει, ποικιλοτρόπως, ότι το πρόβλημα της νεοελληνικής λογοτεχνίας αντί να είναι η «λογοτεχνικότητά» της είναι, συχνά, η «ελληνικότητά» της, λες και η αντιπαράθεση των ιδιαίτερων στοιχείων του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού (κυρίως από τη γενιά του '30) στην πολιτισμική υπεροχή της Δύσης θα έλυνε κανένα ζήτημα και θα μας προφύλασσε από το να γινόμαστε γραφικοί.

Ο Μαυρουδής, με λόγο ειρωνικό, σαρκαστικό, στηλιτεύει και διακωμωδεί τον εθνικό μας επαρχιωτισμό, προκαλώντας, κάποιες φορές, ευθέως και επωνύμως τους νεορθόδοξους και άλλου τύπου «ελληνολάτρες».

Στη **Στενογραφία** περιλαμβάνονται κείμενα ιδιαίτερης αισθητικής ποιότητας και ύφους, που δημιουργούν ατμόσφαιρα. Γραφή πολυλάκικς ιμπρεσιονιστική, με ιδιαίτερο μηχανισμό δημιουργίας της ποιητικής εικόνας. Ο συγγραφέας ακριβολόγος, λεπτοεργός, συχνά μετέρχεται έναν ονειρικό ποιητικό ρεαλισμό, που κορυφώνεται στο τελευταίο κείμενο του βιβλίου με μια εξαιρετική διήγηση, όπου ο αναγνώστης πείθεται για την ανάγκη του ανθρώπου να «υιοθετεί κατασκευασμένες περιοχές, ζωτικές και υπέροχες σαν αλήθειες».

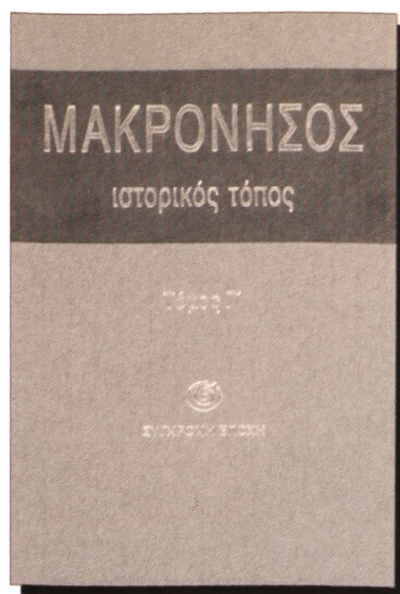
Κείμενα αυτοβιογραφικά, αφού μήτρα της αφήγησης αποτελεί η ανάμνηση, και επιπλέον ο συγγραφέας αυτοβιογραφείται με όσα είδε ως άλλος, όπως έχει δηλώσει παλιότερα. Κείμενα, φιλικές χειρονομίες προς τον αναγνώστη. Μικρά σκιάδια αισθητικής στην έρημο των ημερών. Ένα βιβλίο εγχειρίδιο προσωπικής αισθητικής ελευθερίας. Η ανάγνωση της Στενογραφίας είναι μια εκδρομή σε απροσδόκητο αισθητικό άλσος. Όπως οδοιπορώντας σ' ένα τοπίο συνηθισμένο, εδραιώνεται η πεποίθησή σου πως η γύρω φύση και η εδαφική μορφολογία δεν πρόκειται να υπερβούν τις προσδοκίες σου, δημιουργώντας μια αισθητική έκπληξη ισχυρότερη απ' αυτή που ήδη σου προσφέρεται, ξαφνικά αντικρίζεις ένα ξέφωτο, όπου ορθώνονται ασκητικά κυπαρίσσια προσδιορίζοντας την κάτοψη μιας μισογκρεμισμένης χρηστικής κατασκευής, και στέκεις εκστατικός μπρος στη γεωμετρική και χρωματική αρμονία. Χρόνια αργότερα, ανακαλώντας την αίσθηση, είσαι σίγουρος ότι εκείνο το απομεσήμερο είδες, στο ξέφωτο, τον Σπύρο Παπαλουκά να ζωγραφίζει!

Ο Κώστας Μαυρουδής έχει –κατά την πρόσληψή μου– περάσει, προ πολλού, από τον διάλογο με τον εαυτό του στο ρόλο του δημιουργού.

Γιώργος Χ. Θεοχάρης

Β. Κ. Λάζαρη
Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΑΧΑΪΑ

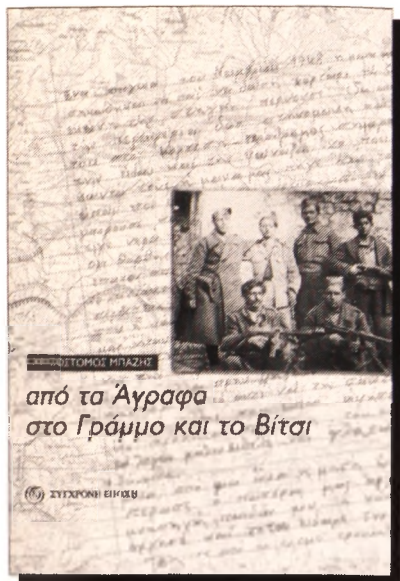
ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ
ιστορικός τόπος
τόμος Γ'

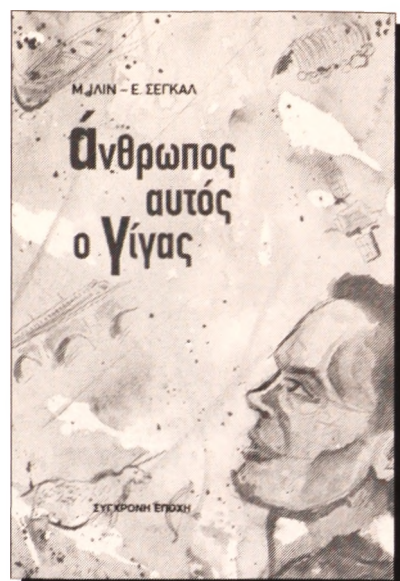
ΙΕ της ΚΕ του ΚΚΕ
Ο ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ
χθες και σήμερα

ΙΕ του ΚΣ της ΚΝΕ
Η ΓΝΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ
Μικρός οδηγός για το μαρξιστικό-λενινιστικό
και προοδευτικό βιβλίο

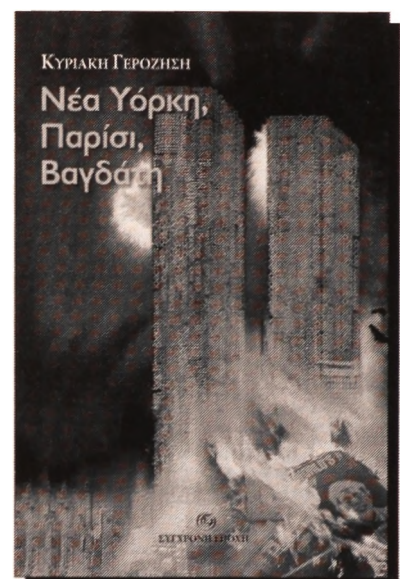
Χρ. Μπαζής
ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΡΑΦΑ
ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΒΙΤΣΙ

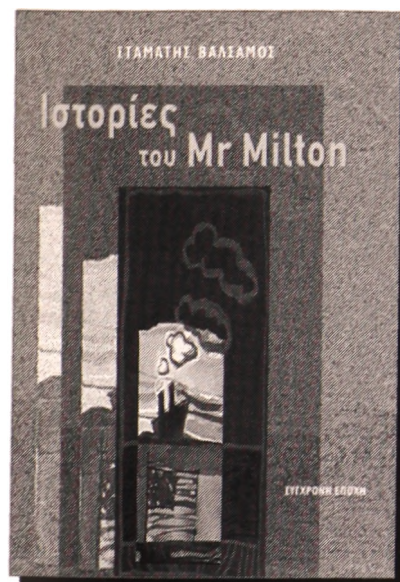
Μ. Ιλίν - Ε. Σεγκάλ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ. ΑΥΤΟΣ Ο ΓΙΓΑΣ

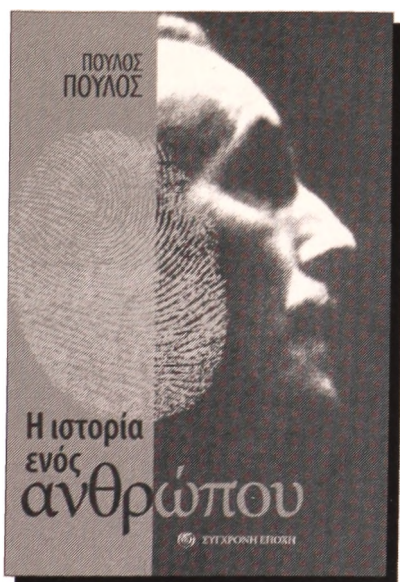
Ν. Γεωργιάδης
Ο ΜΑΡΚΟΣ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΓΝΩΡΙΣΑ
Ο Βαμβακάρης από το Α ως το Ω

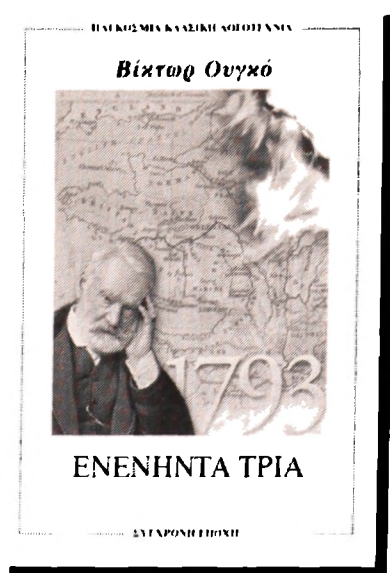
Κ. Γεροζήση
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, ΠΑΡΙΣΙ, ΒΑΓΔΑΤΗ

Σ. Βαλσάμος
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ Mr MILTON

Π. Πούλος
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Β. Ουγκό
ΕΝΕΝΗΝΤΑ ΤΡΙΑ

Τ. Αυγερινός
Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΟΙΞΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103320800, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090. 4. Κύπρος, Γαβριήλ Παππάς, Λάρνακα, Τηλ.: 24423617.

Έργο ευθύνης για την κοινωνία. Το δικό μας παιχνίδι. Η ζωή.

Το δικό μας παιχνίδι είναι ένα παιχνίδι με αξίες γνήσια ελληνικές.
Ποδόσφαιρο, Παιδεία, Υγεία, Αθλητισμός.

Αξίες που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη, πιο δημιουργική. Αξίες που
στηρίζουμε έμπρακτα, με υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, με
προσώωση και με πάθος. Σαν μια μεγάλη ομάδα. Και μαζί, θέτουμε τις
βάσεις για ένα μέλλον πιο ανθρώπινο, πιο αισιόδοξο, πιο ευτυχισμένο.

Γιατί το πιο όμορφο παιχνίδι, είναι η ζωή!

ΟΠΑΠ

Προγράμματα Κοινωνικής Ευθύνης